3969

vol 14 — 1937.

1138
4

'ఇనుపయెడ్లు'

బులుసు వెంకటరమణయ్య

1937

1138/4

పాదుకలో శేసన్నను "ఇనుపయెద్లు" అను ...నిర్ణ్యబద్ధ వచనాంతము తెలుపగ శాసనము ను కనబడుచున్నవి. పయి పదమున కిదివఱ కెవరును నును నిర్ణ యింపలేదనియు, గొర్రెలని తాము అర్థ ము కనిపెట్టితిమనియు, మనముందు నిఘంటువులలో నమును చెప్పలేదనియు శ్రీ కుందూరి ఈశ్వరదత్తు అభిప్రాయపడినారు. ౧

క్రొత్తగా వెలువడిన శ్రీసూర్యరాయాంధ్ర ం ప్రథమ సంపుటమున ఏతత్పదమును గూర్చి సంబద్ధములగు పదములగూర్చియు నిట్లున్నది:

ఇప (న్న)రొండ్లు = ఈన్నయెడ్లు వి. బ.

ఈన్ = ఈను. అడు = మేక; గొర్రె.

... మేక; గొర్రె—అనగా అడు మేక; గొర్రె. మేకలు. గొర్రెలు?

(ఈన్నయెడ్లు అనునదే ప్రథమరూపమని తోచు . ఇది ప్రాచీనశాసనములందు మాత్రమే ...చుచున్నది.)

'స్వస్తి సమస్తప్రశస్తిసహితం శ్రీమన్మహామండ ...ర కోటకేతరాజులు శకవర్షంబులు ౧౧౦౮ గు ...టి మాఘశుద్ధ ౧౦ గురువారమునం దమకు ధర్మార్థ ...గా శ్రీమదమ్బ్రద్ధ ...శ్వరకు నఖండవర్తిదీపములు రెంటి ఇచ్చిన ఇన్నఎడ్లు ౧౧౦. వీనిలోన దామక అమరె ...సుండు ...కునొరియలం జేకొని ఆచంద్రా ర్కంబుగాం దన పుత్రులును పౌత్రకమున నిత్యమూనం డునేసి నేయం నోయంగలవాండు.'

అమరావతి శా. Ep. Ind. ౬-౧౬౦

'ఈనుపెడ్లు = ఇనుపఎడ్లు.

... నూఱు ఈనుపెడ్లు. దా. శా. ౧౩౦౫'

'ఈన్నరొడ్లు = ఇనుపయెడ్లు

న. కొమ్మని వసమునం బెట్టిన ఈన్నరొడ్లు ౫౦ టికి నిత్యపడి (నెయిమ్ము)......ద. శా. ౧౧౧౯.'

శ్రీ ఈశ్వరదత్తుగారు చెప్పిన అర్థముకే కాక నిఘంటువున వేఱోక అర్థము ఎక్కడనూ ఈయబ డీనది. వారు విడిచిన వ్యుత్పత్త్యర్థముకూడ నిఘంటు వున సాధింపబడినది.

'ఇనుపయెడ్లు' అనగా 'గొర్రెలు' అను నర్థము శాసనములందే స్పష్టముగా కనిపించుచున్నది. దాని నెవ్వరును క్రొత్తగా కనుగొన నక్కఱలేదు. కాని ఆపద మే యే అర్థములం దుపయోగింపబడినదో విమ ర్శించినచో మఱికొన్ని విషయములు బయటపడగలవు.

గొర్రెలు ఇనుపయెడ్లు కావచ్చును. కాని, ఇను పయెడ్లన్నియును గొర్రెలు కాజాలవు. ఈ కాలమునం దును మనము 'సామ్ములు, పశువులు, గొడ్లు' అను పద ములను స్త్రీ, పురుష భేదములను వివక్షింపక పశుసా మాన్యబోధకములగా వాడుచున్నాము. ఈ రీతినే శాసనకాలమునందును 'ఇనుపయెడ్లు' అను పదము పశు

---

౧. నవ్యసాహిత్య పరిషత్తువారి "ప్రతిభ"- సం. ౧. సంచిక ౧. వ్యాసము: 'శాసనములలోని తెలుగుబాస

సామాన్యవాచకమయి కండవచ్చును. పయిపదములు పాడిపశువులకు పర్యాయములుగ శాసనములందు కానవచ్చుచున్నవి. 'ఇనుపరొండ్లు' అనగా 'నల్లని పశువులు' అనిమాత్రమే మొదటి యర్థము. 'ఇనుము' దానికి సంబంధించిన పదములను ద్రావిడభాషలలో నల్లనివస్తువులనే తెలుపుచున్నవి. ఉదా: ఇనుము. (తె)=నల్లని లోహము. ఇరుంబు (త.)=ఇనుము. ఎరంబు (క)=నల్లని కీటకము (చీమ). ఎనుము (తె) = నల్లని పశువగు బఱ్ఱె. ఎలుమై (త.) = బఱ్ఱె. ఇరులు (తె.) = నల్లనిదగు చీకటి. ఇరుళ్ (త. క.) = చీకటి మునవైనవి.

ధనవంతుని దీపారాధనమునకు నల్లని పశువుల నిచ్చుటయే శ్రేష్ఠమైనది. కావుననే పెక్కు శాసనములలో "ఇనుపరొండ్లు" అను పదమే ఎక్కువ ప్రయోగింపబడినది. కాలక్రమమున పయి పదములోని చీకటి దేశమగు 'ఇనుము' 'ఎనుము' గా మారి 'బఱ్ఱె (గేదె)' అను నర్థమున రూఢమయినది. అవశిష్టమగు 'ఎడ్లు' పదము 'వృషభములు' అనునర్థమున రూఢమైనది. కొదువపదముగు "ఎడ్లు" అను పదముకూడ "ఇనుపరొండ్లు" వలెనే పాడిపశువులను తెల్పునటుల శాసనములు కలవు.[1]

'ఇనుపరొండ్లు' అర్థనిర్ణయమునకు ముందు శాసనములలో నీయబడిన జీవితదానమును మనము ముందుగా తెలిసికొనవలయును. ప్రాయికముగా మానెడు జీతికి గొఱ్ఱెలు (గొఱ్ఱెలు) ౫౫. ఆవులు ౫౦. బఱ్ఱెలు ౨౫. అనగా మానెడు నేయి కావలెనన్న సామాన్యముగ ౫౫ గొఱ్ఱెపాలు కావలెను; ౫౦ ఆవులపాలు మానెడు నేయి అగును. మానెడు జీతికి ౨౫ బఱ్ఱెల పాలు చాలును.[3] శాసనములలో చాల చోట్ల 'ఇనుపరొండ్లు' ఒక మానెడు జీతికి ౫౫ గను, ౫౦ గను, ౨౫ గనుకూడ కన్పించుచున్నవి.[4] 'ఇనుపరొండ్లు' కేవలము గొఱ్ఱెలే యయినచో ఇంత భేదము కలుగుటకు కారణము కనుబడదు. కావున ఆ పదము గొఱ్ఱెలనేకాక ఆవులను, బఱ్ఱెలనుకూడ తెలియజేయు నని నిశ్చయింపవలెను. దాని క్రింది శాసనభాగములను ప్రమాణములు.

'.........ధర్మువుగా శ్రీ భీమేశ్వర మహాదేవరకు నుత్తరాయణ సంక్రాంతినిమిత్తమునం బెట్టిన యఖండవర్తి లోహదణ్డదిగయలు రెణ్టికి నాచంద్రార్కముగా నేయు పరియించువారుగా బోలు నల్వరం

౧. ... 'బూంటగా పెద్దిబోల నవరి వసంబున పెట్టిన ఎడ్లు ౫౦. నిత్యపడి బోయంగల త్రిభువనంకు(o)శమున నే మాన ౧.......'

South Indian Inscription Texts, vol. Iv. No. ౧౩౦౬) "...బమ్మియాదవపమున విడిచిన ఎడ్లు ౫౦. నిత్య త్రిభువనాంకుశ (మున)నే (మాన) ౧...లిఖితం వీరరాజేంద్ర ఆచార్య్య'

(S. I. I Texts vol. Iv. No. ౧౩౭౧)

3. 'మల్లేశ్వరమ [హా] దేవునికి అఖండదీపనకు ఇ(o)చ్చిన గొఱ్ఱెలు ౫౫. వీని జేకొని నల్లంగోత బోయుండు తన పుత్రానుపౌత్రికమున నిత్య మానెండును [యి] బోయంగలవ —'

[S.I.I. Texts Vol. IV No. ౭౫౨]

'...వనబోల నావని వసమునం బెట్టిన మొదవులు ౫౦ జీతికి నిత్యపడి జేతిమా [౧]'

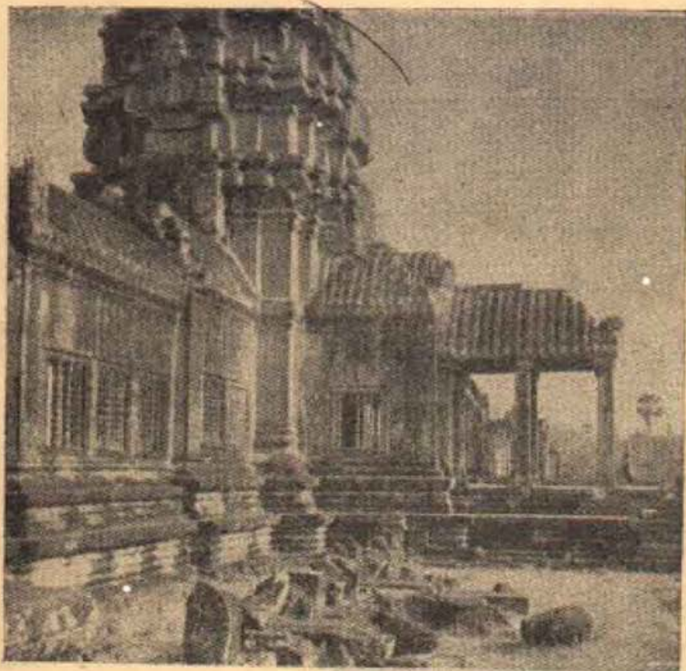
[S.I.I.T. Vol IV No ౧౧౩౮]

'...వెరసినవారు పూంటగాం గాటబోలనావయవపమున విడిచిన రోనములు యిరువదేను నె... బోయంగల త్రిభువనాంకుశ నే మానయు ౧.'

S.I.I. Texts Vol. IV No. ౧౧౯౪

౪. S. I. I. Texts Vol IV Nos. ౭౫౩, ౧౧౩౬, ౧౩౬౬.

అంకోరువాటు శిల్పచిత్రములు

౧. అంకోరువాటు మందిర
సింహద్వారము-గోపురవ

౨. మందిరములోపల ఒకహాలు
(లోకప్పు అమరిక చూడదగినది)

౩. బేయన్ మందిరములోపల

(మొదట ఈమందిరము బౌద్ధాచార్యుడు లోకేశ్వరుని ఆలయముగా నుండెను. తరువాత బ్రాహ్మణమతము ప్రబలినరోజులలో శివాలయమాయెను.)

౪. ఏడుపడగల నాగము

(రాతిశిల్పము)

టూంట్లుగా మెందలియడెవున ప్రోలబోల సావని యెడ
వున అయ్తిబోల కా [ట] ని వసముసం బెట్టిన మెంద
వులు ౫౦. సాకబోల ముక్స్వకవపమునం బెట్టిన మెంద
వులు ౫౦. వెరసి ఇ[ను]ప రొడ్లు ౧౦౦ ట్టికి నిత్య
పడి పోయంకర్ల త్రిభువనాంకుశ చేతిమానలు రెణ్డు.'

[S. I. I. Texts Vol VI No ౧౧౫౮]

పయి శాసనములో ౫౦ మెందవులు, ౫౦ మెందవులు కలిసి ౧౦౦ ఇనుపరొడ్లని వ్రాయబడినది. మెందవులనగా ఆవులను సంగతి అందరు తెలిసినదే కదా!

'మెందవులు' 'ఇనుపగొడ్లయినపుడు బర్రెలును కావచ్చును. బర్రెల చేతిమానము బట్టియు, అవి ఇనుప రొడ్లు ఒక మానెడు నేతికి పరిపడునను శాసనప్రమాణములబట్టియు పయికీతిని నిశ్చయించవచ్చును.

అర్థమ
ర్థముక
ఈన్నర
బడినది
బడదు
ఉపరో
వది.
శేదో
ఈన్న

౫. 'ఎనుప
'ఎనుపశేలం-

...నా యు

[ఏకాంకనాటకము]

...వి. కేశవస్వామి

మండి వెడలే ఒక్కొక్క మాట ఒక్కొక్క తావ
నము......మరి నేనో, ఒక సాధారణపు కొండరాజు
పుత్రిని; పర్వతముమువంటి రాయిని. అంతేకదా ?

కుమారి

అట్లు కాదు దేవీ!

ఛాయ

ఇంతకూ నన్ను వారు కోరారు; నా ప్రేమకై
-డుతారు; నా మూర్తిని కాంక్షిస్తారు. అబ్బ!
ప్పనే ! నేనులేంది ఆయన అసలు ఉండనే

కుమారి

మలీల................

ఛాయ

కై నన్నే ఎక్కువగా ప్రేమిస్తు
న్నే కూడా వదిలేస్తాను గాని, నన్ను
న్నారు.

కుమారి

....

య

? ఎఱరి కృతజ్ఞత? ఎం
పడలేదు కుమారీ!

సార్థు రక్షించా

ఛాయ

ఉన్స్! సామ్రాజ్యాధిపతులయెడల యెంతటి నీచపుతలంపు! కుమారీ, ఆయనహృదయం నీకు తెలియదు. అందుకే ఆయన్నంతహీనంగా భావిస్తున్నావు. నే నాయన్ని రక్షిస్తే, ఆయనకు ఉపకారముచేశాననే తలచావా కుమారీ?

కుమారి

కాదు మరీ?

ఛాయ

ఛా! ఒక సేవకుడు తన యజమానిని రక్షిస్తే... అది ఉపకారమేనా? ఒక రక్షకభటుడు తన సేనాధిపతిని ఆపదనుండి కాపాడితే......అదీ ఉపకారమేనా? కాదు. ఎన్నటికీ కానేరదు. అది వాని విధి......

కుమారి

గొప్పభావము!

ఛాయ

వాదీ అంతే కుమారీ! ఈ భారతదేశమును కాపాడడానికి వారు తమ ప్రాణములను అరచేతిలో పెట్టుకొని పోరాడుతూంటే, నేను వారిని ఒకప్పుడు రక్షించాను. నిజమే. కాని ఇది ఉపకారమెట్లవుతుంది? కాజాలదు, కుమారీ! పొరబడుతున్నావు. ఇది నా ధర్మము. నేను భారతస్త్రీ నని మరువవద్దు.

కుమారి

అర్థమైంది. మీవిధిని మీరు నెరవేర్చుకున్నారు. కావచ్చును. కాని వారుమాత్రము వారి విధిని నెరవేర్చుకోలేదూ?

ఛాయ

ఏమిటో వారివిధి......?

కుమారి

మీ సేవను జ్ఞాపకవీధిలో నుంచుటే. మీ మేలు ....కాదు, మీవిధినిమాత్రము వారు మరవరు.

ఛాయ

నిజము. వారు దీనిని మరువరు, మరువజాలరు, మరువలేరు... ఒప్పుకున్నాను.........కాని ఇదే మా ప్రేమకు కారణమంటేమాత్రం ఒప్పుకోను. కేవలం మరొకస్త్రీ ఆయన్ని కాపాడితే, ఆమెనికూడా ప్రేమిస్తారనుకుంటున్నావా? వట్టి పిచ్చిదానవు! పురుషుల హృదయాలు అంతనీచమైనవి కావని నీవు తెలిసికోవాలి కుమారీ!

కుమారి

మరి మీ అన్యోన్యప్రేమకు కారణం?

ఛాయ

కారణమా? అది నాకూ తెలియదు. ఆయనకూడా తెలియదనుకుంటాను. నే నాయన్ని ప్రేమిస్తాను; నా హృదయంతో ఆరాధిస్తాను; ఆయన్నే నా దైవంగా భావిస్తాను. ఇది ఆయనకూ తెలుసు. బాగా తెలుసుననే నానమ్మకం. అందుకనే నన్నంతగా ప్రేమిస్తారు. లేకున్న నావంటివా.........కుమారీ! ఇదంతా యెందుకు? నిజంగా ఆయన మనిషి కాదు—దేవత. నేను మనఃపూర్వకంగా ఆయన్ని పూజిస్తాను.

(చంద్రగుప్తుడు వస్తాడు.)

చంద్ర

ఎవర్ని పూజించేది ఛాయా!......అబ్బ! ఏ మాసిన్గ! నే కొచ్చావనేనా?

ఛాయ

(తల వంచుకొని నిలుచోనుంటుంది. కుమారి మెల్లగా వెళ్లిపోతుంది. చంద్రగుప్తుడు కిటికీవద్ద సోఫాలో కూర్చుంటాడు.)

చంద్ర

ఇట్లా రా ఛాయా! ఇటు...ఈప్రకృతివైభవాన్ని చూడు.

ఛాయ

(కిటికీలోనుంచి కిందికి చూస్తూ, సంతోషం వెలిబుచ్చుతూ) అబ్బ! ఇక్కడ ప్రతివాడికీ యేదో ఒక పనేనే!

చంద్ర

అకారణంగా కాదుగదా ఛాయా! ఈరో[illegible]

ఛాయ

(ఉదాసీనయై) కాని మహారాజా!...

చంద్ర

(ఆతురతతో) ఏమిటి ఛాయా! ఎందు కీమార్పు? ఈకన్నీళ్లేమిటి, ఈ వైఖరేమిటి? ఈనాడుకూడా ఏడ్పా? ఈ స్థితిలో నిన్ను చూడలేను ఛాయా, చూడలేను.

ఛాయ

మహారాజా!............(ఊరుకొంటుంది.)

చంద్ర

చెప్పు, ఛాయా, చెప్పు.

ఛాయ

మహారాజా!........

చంద్ర

అబ్బ! నాప్రశ్నలకు ప్రత్యుత్తరము "మహారాజా" కాదు ఛాయా! నీ రోదనపు నాహృదయాన్ని కలతపెడుతోంది. నాకుకావలసింది నీ బాధకు కారణం.

ఛాయ

మీప్రేమే నన్ను బాధిస్తోంది మహారాజా!

చంద్ర

నాప్రేమా? అంటే?

ఛాయ

మహారాజా! నేను మీకు ఏమాత్రమూ తగను. ఏవిషయంలోనూ సాటిరాను. కాని మీరు నన్ను అమితంగా ప్రేమిస్తున్నారు. భారతదేశాన్నంతా గెలువగలిగిన శూరులు మీరు. ఇంతటి ధీరుల హృదయాన్ని నేను గెలువగలిగాను. అందరికంటే ధన్యురాలనయ్యాను. మీహస్తగతమైన ఈ భారతసామ్రాజ్యాన్ని చిరకాలం నిలుపుకోగల శక్తి మీలో ప్రకాశిస్తోంది.........కాని మహారాజా! ఈ మన ప్రేమ ఎప్పటి......

చంద్ర

చాలు, ఛాయా, చాలు బోధపడ్డది. ఇలాంటి [illegible] నీ శాంతిని పాడుచేసు కోకం. లేక, ఈవిధంగా నాప్రేమను పరీక్షింపదలచావా? అందుకు సంసిద్ధంగా ఉన్నాను.

ఛాయ

(బెదరిచూస్తూ) లేదుమహారాజా! ఎన్నటికీఅట్లా తలచను. కాని మహా......

చంద్ర

ఛాయా! లోకదృష్టిలో నేను రారాజును. నాకు బలం ఉంది. గొప్పతనం ఉంది. నాసామ్రాజ్యానికి నేను మేటిచక్రవర్తిని. కాని నీదగ్గర నేనొక ప్రేమ భిక్షువును. నీప్రేమను కోరుతాను. నీ హృదయాన్ని వెతుకుతాను. నా ఈ రాజ్యము, సంపద......అన్నీ నీముందు ఎందుకూ కొరగానివి. చంద్రికముందు మిణుకు మిణుకుమను తారలు. సూర్య......

ఛాయ

(కన్నులు మూతలుపడ. సంపూర్ణతృప్తి కనబరుస్తూ) చాలు, మహారాజా, చాలు. తృప్తిపొందింది నా ఆత్మ. నాకు ఈ లోకంలో కావలసినదల్లా మీ ప్రేమయే.

చంద్ర

అదెప్పటికీ నీదే. నీహక్కు. నీసొత్తు. నీ......

ఛాయ

ఇదేరూపంగా?

చంద్ర

ఆహా! ద్విగుణీకృతంగా......

ఛాయ

భాగ్యము! నాకంటే ధన్యులు మరెవ్వరూ లేరనుకుంటా.

చంద్ర

లేకపోలేదు. ఉన్నారు ఛాయా! ఉన్నారు.

ఛాయ

(ఓరగా చూస్తూ) ఎవ్వరు?......

చంద్ర

మరెవ్వరు ఛాయా! నేను......ఇంకకొన్ని గడియలలో నీవు నాదానవౌతావు. అప్పుడు మనల్ని ఈ ప్రపంచసర్వశక్తులూ కలిసినా విడదీయలేవు.

ఛాయ

(ఆనందబాష్పములు రాలుస్తూ పైకి చూస్తూ) దేవునికృప!

చంద్ర

నీ దగ్గరనుంచి కదలడానికి మనసొప్పడంలేదు. కాని, ఛాయా, వేరేపనులు చాలా ఉన్నాయి. ఇక నాకు శెల విప్పించాలి.

ఛాయ

అమ్మయ్యో! శెల, విప్పించేంతదాన...... ఇక మీరు పోవచ్చును, మహారాజా! పోండి.

చంద్ర

(లేస్తూ) అబ్బ! "మహారాజా! మహారాజా!" వినివిని విసుగెత్తేసింది.

ఛాయ

(లేస్తూ) మరే మనమంటారు?

చంద్ర

ఏదేనా మంచిపదము......హాయిగొలిపేపదము ......అలాంటిదాంతో పిలవకూడదూ?

ఛాయ

మీ కేపదము నచ్చుతుందో మీరే చెప్పండి.

చంద్ర

ఒక హైందవవనిత తన్ను ప్రేమించిన హృదయనాథుని ఏపదములో పిలుస్తుందో......అదే......ఆ మాత్రం చాలు, ఛాయా, నాకు.

ఛాయ

ఇపటినుంచి ఆవిధంగానే పిలుస్తాను లెండి.

చంద్ర

(నవ్వుతూ) ఏం? ఇప్పుడు పిలవ్వూ?

ఛాయ

ఊహుఁ (సిగ్గుతో తల వంచుకుంటుంది)

చంద్ర

చిలిపిపిల్ల! (వెళ్ళిపోతాడు.)

(కుమారి వస్తుంది. ఛాయ ఆమెను చూడకుండ నే ఆలోచనలో మునిగి వుంటుంది.)

ఛాయ

(చంద్రగుప్తుడు వెళ్ళే దిక్కు చూస్తూ) అప్పు వెళ్ళిపోతిరా? ఇంకా నేపు ఉంటారని ఆశపడితినే!

కుమారి

పిలుచుకురానా? లేక మీరే వెళ్ళి మాటాడ తారా?

ఛాయ

(ఉలిక్కిపడి) ఎవరు? ఎవరినిగురించి చెప్ చున్నావే? కుమారీ, నీకు తెలియదూ నే నేదో ఆలో చిస్తున్నానని?

కుమారి

తెలియకేం! (నవ్వుతుంది. ఛాయ దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తోంటుంది. ఒకసారి ఉలిక్కి పడుతుంది.)

ఛాయ

కుమారీ!

కుమారి

దేవీ!

ఛాయ

ఇంతకుముందు నీవు నాతో మాటాడింది ఎవ సంగతే? నన్ను చూడటానికి ఎవరు వచ్చారు?

కుమారి

వాచాలుడుగారు అవల వేచియున్నారు. కొన్ని నిమిషాలు మీతో మాట్లాడవలయునట. మీ ఆజ్ఞ కోరు తున్నారు.

ఛాయ

వాచాలుడా? (ఆలోచిస్తూ) నాయాజ్ఞా?.. కొన్ని నిమిషములా?......సరే, రమ్మను.

కుమారి

(వెళ్ళి వాచాలుడితో వస్తుంది.)

వా చా

క్షమించండి మీ.........

ఛా య

రండి మహారాజా! రండి. మీదేహస్థితి ఎలా వుంది?

వా చా

పరమాత్ముని కరుణ.

ఛా య

మీ రాకకు కారణం తెలుప కోరుతాను.

వా చా

(ఊరుకుంటాడు.)

ఛా య

(బెదరుచూపులతో) ఏమి టిది? మీ మౌనము నాఆదుర్దాను బలపరుస్తూంది. ప్రత్యుత్తరము త్వరగా ఇవ్వండి.

వా చా

(నేలవైపు చూస్తూ మెల్లగా) అకారణంగా వచ్చా నని ఎప్పటికీ తలచకండి.

ఛా య

మరి చల్లకు వచ్చి ముంత దాచడం...?

వా చా

ఏవిధంగా చెప్పాలో బోధపడకుండావుంది.

ఛా య

(కన్ను లెర్రజేస్తూ) మిమ్మల్ని మరిఒక సారి అడుగుతున్నాను. మీ రాకకు కారణం?

వా చా

(నిట్టూర్పు విడుస్తూ) దేవీ! అవ్వన్నీ మరిచారా ఆరోజులు? మీరూ, నేనూ ఎన్నో ఏళ్లు ఒక్కచోట గడిపిన దినములు! ఒక్కచోట ఆడుకొన్న గడియలు. మీకు జ్ఞాపక ముండవచ్చు, ఒకసారి నేను మీతో నా ప్రేమను తెలియజేసినట్లు. (నిట్టూర్పు విడుస్తూ) నా ప్రేమ, నాస్వచ్ఛమైన ప్రేమ, నాపవిత్రమైన ప్రేమ, తెలియజేశాను. కాని......

ఛా య

కాని మిమ్మల్ని మరెప్పుడూ ఆ ప్రశంస ఎత్త వద్దని అప్పుడే మీకు ఖండితంగా చెప్పేసినట్టు కూడా నాకు బాగా జ్ఞాపకముంది. చెప్పేశాను కదూ?

వా చా

మరి మీ యాజ్ఞ నుల్లంఘించానా?

ఛా య

మరి యిప్పుడో?

వా చా

ఇప్పటికిమట్టుకు క్షమించా లని ముందే కోరుకున్నాను. మీదగ్గర కడపటి సెలవు పుచ్చుకొంటాని కొచ్చాను. ఇక ఈపాపపుముఖము ఈజన్మలో మీకు చూపించను. (విషణ్ణముఖం) నా ప్రేమ ఇట్లా ధిక్కరింపబడుతుం దని నేను కలలోనైనా నమ్మలేదు. నాబుద్ధిమాంద్యము.........చంద్రగుప్తుడు చక్రవర్తి ...రారాజు ...... అన్నిటికన్న ముఖ్యము...అందగాడు. మరి నేనో?... (నిట్టూర్పు విడుస్తూ) ఆచంద్రుడి ముందటి తారను. అంధుం డెక్కడ చంద్రు డెక్క......

ఛా య

ఇదంతా అనవసర ప్రసంగము.

వా చా

(అదేధోరణిలో వుండి ఛాయమాటలు వినకనే) నా అదృష్టతారను మళ్లీ అమావాస్యనాడు మెరుస్తా యనుకున్నాను. కాని మబ్బులు అలుముకొని అట్లాకానివ్వలేదు. వాటి ప్రకాశమే తగ్గిపోయింది. ఇంకకొద్దిలో నశించిపోతుంది...... నేడు నా తుదినిర్ణయదినము, ఇవ్వాళ నిశ్చయించుకున్నాను. నాజీవిత నృత్యానికి ఇక పూతా, కాతా......ఏమీ లేదు. నా......

ఛా య

వాచాలా! ఇంక వినలేను. నాహృదయం కనుక్కోలేకుండా వున్నావు. నిన్ను సోదరుడి లాగా ప్రేమించాను, ప్రేమిస్తున్నాను, ప్రేమిస్తాను. దురభిప్రాయపడవద్దు. ఒక ఆర్యస్త్రీని ఆమెపెళ్లిరోజున

ఇట్లా కష్టపెట్టడం నీవంటివాళ్లకు భావ్యంగాదు వాచాళా!

వా చా

నిజమే కాని ఛాయా! ఇక నీనుంచి వేరయిపోతున్నాను. అంతకు ముందునీకు—హృదయపూర్వకంగా ప్రేమించిన కాంతకు—నా హృదయావేదన తెలపటానికి వచ్చాను. అంతే............ నాహృదయభారమెక్కువౌతోంది మాట్లాడలేను. ఇంక నాకు సెలవు... నేను జీవించినంతకాలం నిన్ను మరవను. నీ ప్రేమను నా హృదయపీఠమునుంచి తోసివేయలేను. కాని ఎప్పుడూ నీతో నా ప్రేమప్రశంస చేయనని వాగ్దానం చేస్తున్నాను. నీ యెదుటికి కూడా రాను. నీకు నా గాలి కూడా తగల్నివను......ఎప్పుడైనా నీవు నాచావు వార్తవింటే, నేనుకూడా ఒకప్పుడు జీవించియుంటిననీ, నాలోకూడా ఒక హృదయం ఉండేదనీ, నాకుకూడా ప్రేమించేశక్తి కొద్దోగొప్పో వుండేదనీ—ఈ మాత్రం తలస్తివా, ఛాయా! నా ఆత్మకు శాంతి, తప్పక కలుగుతుంది. ఆ నమ్మకం నాకుంది. ఇంక ఇంతకన్న ఎక్కువ చెప్పలేను ఛాయా! సెలవు. (తల వంచుకొని పోతాడు. ఛాయ ఖిన్నురాలై చూస్తూంటుంది)

[తెర]

రెండవ రంగము

[రాజభవనంలో వేరొకగది.
మూడు జాములవేళ]

(ప్రవేశము: చంద్రగుప్తుడు, వాచాళుడు)

చంద్ర

వాచాళా! ఇదేమిటి ఇట్లా అంటున్నావు? ఇంత సంతోషదినమున నన్ను వదలిపోతావా? నిన్ను నేను వదల్లేను, వాచాళా వదల్లేను.

వా చా

మహారాజా! క్షమించాలి. ఈ దినంకోసరమే ఎన్నాళ్లబట్టో నిరీక్షిస్తూవచ్చాను. ఎన్నో ఆశయాలు నాలో మొలకలెత్తేయి. మిమ్మల్ని పెళ్లిపీటల మీద చూచి అమితానంద భరితుణ్నవుతానని అనుకునేవాణ్ణి. కాని............

చంద్ర

కానీ?............

వా చా

కాని యేంచేయను? దైవం అనుకూలంగా లేదు. ఎందుకో కూడా నాకు తెలియదు. నేను మగధదేశమంతా గాలించి చూచినా, నా అంత దురదృష్టవంతుడు మీకు వేరే అగుపడడు. అందుకని ఈ పాడు దేహాన్ని సాధ్యమైనంత త్వరలో ఈ దేశమునుంచి దూరంగా తీసుకొనిపోనివ్వండని నా ప్రార్థన. ఈ పాడు మొగంతో నేను మీ పెళ్లిపందిట్లోకి రాలేను.

చంద్ర

ఇదేమి ఈ వాగ్ధోరణి, వాచాళా! (మీద చేయి వేసి) ఈ స్థితిలో నిన్ను చూడలేకుండా వున్నాను. ఇటు చూడు! నీవు నాకొరకెన్నో రాజ్యాలు గెలిచావు, ఎన్నోసార్లు నన్ను రక్షించావు, ఎన్నో......

వా చా

(మొహం తిప్పి) అది నావిధి, నాధర్మం.

చంద్ర

నీవుమాత్రం నీవిధిని నెరవేర్చుకోగల సమర్థుడవనీ, ఇతరులు దుర్బలహృదయులనీ తలచితివా వాచాళా. నీవిధిని నీవు నెరవేర్చుకున్నావు. ఇక నావిధి మిగిలివున్నది. ఈ అవకాశాన్ని పోనివ్వను. ఎట్లా వూరుకోవడం వాచాళా! లోకు లేమంటారు.? "వాచాళుడు తన కర్తవ్యము నెరవేర్చుకున్నాడుగాని చంద్రగుప్తుడు వానిసేవలకు తగిన ఫలితము కలుగజేయలేకపోయినాడు......" అంటేనా? అబ్బ! భరించలేను. నేను నిన్ను పోనివ్వను ఎన్నటికీ పోనివ్వను.

వా చా

మహారాజా! (వూరుకుంటాడు.)

చంద్ర

చెప్పు, వాచాళా! నీకష్టానికి కారణమేమిటో చెప్పు. నాసంతోషం నీదుఃఖాన్ని భరించలేకుండా వుంది.

వా చా

(మౌనంగా నుంచుంటాడు.)

చంద్ర

(బుజ్జగిస్తూ) చెప్పవా, వాచాలా! చెప్పవా?

వాచా

మహారాజా! నా యీస్థితిలో మానమే క్షేమంగా తోస్తుంది. నన్నిలా వుండనీయండి. మీకు కష్టంగా వుంటుంది.

చంద్ర

అభ్యంతరంలేదు. నీ కష్టాన్ని తీరుస్తాను. సామ్రాజ్యాధిపతిని... నీరాజును.

వాచా

(ఆశాపూరితమైన కంఠంతో) నా కష్టాన్ని తీరుస్తారా?

చంద్ర

నా చేతనైతే, తప్పక...

(సేవకుడొస్తాడు.)

సేవ

మహారాజుకు జయము గాక!

చంద్ర

ఎవరది?

సేవ

రాజగురువు చాణక్యమహనీయులు వచ్చారు.

చంద్ర

గురువుగారా?

సేవ

చిత్తం.

(చంద్రగుప్తుడు, వాచాలుడు పోయి చాణక్యుణ్ణి తీసికొని వస్తారు.)

చంద్ర

దయచేయండి, మహారాజా! దయచేయండి.

చాణ

(కూర్చుంటూ) చంద్రగుప్తా!

చంద్ర

(సవినయంగా) మహారాజా!

చాణ

ఇవ్వాళ నీ పాణిగ్రహణము కదూ?

చంద్ర

చిత్తము. తమ ఆశీర్వచనము; దైవసంకల్పము.

చాణ

నీవు నా శిష్యుడవు.

చంద్ర

అందుకు నేను గర్విస్తున్నాను.

చాణ

ఇప్పటివరకూ నా ప్రతిమాటా వింటూ వచ్చావు. ఔను కదూ?

చంద్ర

ఇకముందుకూడా అంతే.

చాణ

ఎప్పటికీ?

చంద్ర

ఆఁ! గురుదేవా, ముమ్మాటికీ ఎప్పటికీ. మీ ఉపకారాలభారం మోయలేకుండావున్నాను.

చాణ

ఒకవేళ నేను చెప్పేది నీఅభిప్రాయానికి భిన్నంగా వుంటే?

చంద్ర

నాదే పొరపాటనుకుంటాను.

చాణ

చాలు! ఆ మాటతో నిలువు. ఈ మనోనిశ్చయాన్నే నేను ఆశించాను. అయితే విను. నేను నిన్ను పరీక్షించదలచాను.

చంద్ర

(ఆదుర్దాతో) గురుదేవా! (తదేకంగా చూస్తుంటాడు.)

చాణ

ఛాయాకుమారిని పరిణయమాడకద్దు.

చంద్ర

(దిగ్గున లేచి, ఆదుర్దా కనబరుస్తూ) మహారాజా!

చాణ

ఇది చాణక్యుని ఆజ్ఞ.

చంద్ర

కాని......

చాణ

నీదే పొరపాటునుకో. నేను చెప్పే దంతా నీ కొరకే.

చంద్ర

కాని, రెండుకో అది......

చాణ

రాజగురువును. ప్రతిమాటకూ బదులు చెప్పమని బలవంతపెట్టకూడదు. నాకు కష్టంగా వుంటుంది.

చంద్ర

(తల వంచుకొని) క్షమించండి.

చాణ

(దయతో) చంద్రగుప్తా!

చంద్ర

(మెల్లగా) మహారాజా!

చాణ

నీవు రారాజువు. నీశరీరము నీరాజ్యానిది. ఏం?

చంద్ర

ఒప్పుకుంటాను.

చాణ

ఛాయ ఒకసాధారణపు కొండనాయకునిపుత్రిక.

చంద్ర

అందుకు......?

చాణ

దీనివల్ల నీకేకాని కేమీ లాభంలేదు.

చంద్ర

కాని నాప్రేమ, గురుదేవా, నానిష్కళం......

చాణ

(నిరసనభావంగా) ఉం! ప్రేమ......నీదేశము, ఈ భారతవర్షము నీనుంచి బలికోరుకూంది. ప్రజలు నిన్ను నిందలపాలు చేస్తున్నారు. ఎట్లా భరిస్తావు?

చంద్ర

(మెల్లగా) నిందా? హుం........నాఛా ముందట......నా ప్రేమముందట, ఆనిందను లెక్కిం పను.

చాణ

(కోపంగా) మరి నీరాజ్యాన్నో? (తొట్రుపా టుతో) కాదు, కాదు. ఈ పెళ్లెప్పటికీ కానేరదు.

చంద్ర

(పెడమొగంతో) నాఛాయ ముందట నాకేమీ కనపడ్డంలేదు, వినపడ్డంలేదు. నాప్రేమప్రవాహాన్ని అరికట్టగలశక్తి ఉన్నదనినమ్మను.

చాణ

ఏమంటివి? ఆ శక్తి నాలో లేదా? అయితే ఈ పెళ్లి ఆగదా? (కోపంగా చూస్తుంటాడు.)

చంద్ర

(కట్టెలాగ నిలుచుకొంటాడు. ఏమీ మాట్లా డడు.)

చాణ

(తొందర గనపరుస్తూ) ఆగదా? చెప్పు, నీతుది నిశ్చయము చెప్పు. నీదృఢసంకల్పమే నాకిప్పుడు కావాలి.

చంద్ర

(కంటనీరుగారుతుంటుంది.) మహారాజా! ఛా జీవనం వ్యర్థమైపోతుంది. ఆమెను నేను నాహృదయ పూర్వకంగా ప్రేమిస్తున్నాను. ఇప్పుడిప్పుడే ఎన్నో ప్రమాణాలు చేసివచ్చాను. అమెగ్గ ఈవార్త విన్నట్ల యితే.........అబ్బ!......ఆమె హృదయం...... కోమలమైన ఆమె హృదయం......ఇట్టి కఠోరమైన వార్తను భరించగలదా? నన్ను నిందిస్తుంది. నన్నేమిటి, పురుషజాతి నంతటినీ నిందిస్తుంది. తుదకు తాను మాత్రంబతుకుతుందా?......బతుకదు...హుం... బతుకలేదు.

చాణ

అయితే ఈ పెళ్లిని ఆపలేవూ?

చంద్ర

(మెల్లగా) నాశక్తికి మించినపని ఎలా చేయ గలను?

చా ణ

(కోపంగా) ఆప వన్నమాట......?......... అంతేనా?

చం ద్ర

(తలవంచుకొని ఊరకుంటాడు.)

చా ణ

గ్రహించాను. నీమౌనంలోని భావం గ్రహించాను. ఇన్నాళ్లనుంచి నిన్నర్థంచేసుకోలేకపోయాను. ప్రయాసపడి, బలంచూపి నేర్పుతో నీ విన్నాళ్లనుండీ సంపాదించిన ఈరాజ్యమంతా మట్టిలో కలపడానికి పూనుకున్నట్టున్నావు. నీవెనుక నీదేశము ఈ పెళ్లి చేసుకోకూడ దని ఎలుగెత్తి అరుస్తూ వున్నది. కాని ఈ నీసామ్రాజ్యరోదన నీవిషయంలో అరణ్యరోదనగా పరిణమిస్తూవుంది. ప్రేమలో మునిగియున్న నీకు చెలి ఋ ధగోష్ఠులు తప్ప వేరే ఏమీ వినబడేటట్టులేదు. దీనికి ఫలితము, నీరాజ్యము మట్టిపాలవుతుంది. చంద్రగుప్తా! కండ్లు తెరువు. బాగా యోచించుకో. నీ రాజ్యానికోసరం, నీదేశముకొరకు, నీప్రజకై నీప్రేమను కూడా ఆహుతి చేయాలి వెనుదీయటం రాజధర్మం కాదు. దీనిని నిదర్శనంగా నీ ప్రజకు చూపించాలి. అప్పుడు, నీవంటి చక్రవర్తి లభించినందుకు ప్రజ గర్విస్తుంది, నిన్ను ప్రేమిస్తుంది, నీయందు గౌరవముంచుతుంది......ఒప్పుకుంటావా?

చం ద్ర

నేనేమి చేయాలి? మహారాజా! ఈ పరీక్ష చాలా కఠినంగా ఉంది

చా ణ

నాయనా! చంద్రగుప్తా! నామాట విను నీ రాజ్యాన్ని కాపాడుకో.

చంద్ర

ఛాయాప్రేమవిరహనంవల్ల రాజ్యసంరక్షణ ఎలా జరుగుతుందో నాకేమీ బోధపడడంలేదు. కాన ఏమి లాభం?

చా ణ

అది నాకు తెలుసు. ఆసంగతి నాకు వదలివేయి.

చం ద్ర

మంచిది కాని..........

చా ణ

(సంతోషంతో చంద్రగుప్తునిమాట పూర్తిగాక పూర్వమే) ఇప్పుడు నీవు నిజంగా చంద్రగుప్తునిలాగ మాట్లాడుతున్నావు. ఆనందము, ఆనందము! ఇక నా వెంటరా (అటు తిరిగి) వాచాళా!

వా చా

(తల వంచుకుని) మహారాజా!

చా ణ

నీ విప్పుడే వెళ్లు. ఛాయను కలుసుకుని ఆమెకీసంగతి చెప్పు. ఇది చంద్రగుప్తుని కీర్తని కూడా చెప్పు. ఇక తిరుగు లేదను.

వా చా

చిత్తము; ఆజ్ఞ.

చా ణ

వెళ్లు (చంద్రగుప్తునితో) రా నాయనా! చంద్రగుప్తా! ఈ ...ర్త ప్రజలకు తెలియపరచాలి. నీ వెంత గొప్ప...డవో వాళ్లకప్పుడు తెలుస్తుంది. (చంద్రగుప్తుడి చేయిపట్టుకొని లాక్కెళ్తాడు. చంద్రగుప్తుడు విచారంగా చాణక్యుని వెంట వెళ్తాడు.)

వా చా

ఆశ.........ఆశ.........అంధకారంలో మళ్లీ మిణుకుమిణుకు మంటూ వున్నది ఆశాజ్యోతి... కాని నమ్మకం లేదు......మళ్లీ నాకు అపజయమే నేమో......ఎవ రది? ఛాయే నావస్తూన్నది? ఈసంగతి ఎట్లా చెప్పాలో తోచడంలేదు. ఈ సంగతి విన్నతర్వాత ఏమౌతుంది......అబ్బ!......ఛాయ యేడుస్తూవుంటే నేను చూడలేను.

(వాచాళుడొక కుర్చీకానుకొని తనచేత్తో కళ్లు మూసుకుంటాడు. ఛాయా, కుమారీ వస్తారు. వాచాళుని చూచి ఛాయ ఉలిక్కిపడుతుంది.)

ఛా య

ఎవరూ ? వాచాళుడా ? ఇంకా యిక్కడనే వున్నావు ?

వా చా

ఇది నాతప్పు గాదు, మహారాజుగారిది.

ఛా య

ఏమిటీ ? మహారాజుగారి తప్పా......?

వా చా

వారు నన్ను పోనివ్వలేదు. నాతో ఒక సందేశ మంపారు.

ఛా య

(ఆతురతతో) సందేశమా ? ఎవరికి ? నాకేనా?

వా చా

అవును, మీకే.

ఛా య

ఏమని ?

వా చా

దురదృష్టవంతుణ్ణి కాకపోతే-నావంటివారు వేల మంది ఉన్నా, ఈపనికి నన్నే నియమించాలి?

ఛా య

ఏమిచెప్పాలో తొందరగా చెప్పు. కాలయాపన చేయకు వాచాళా!

వా చా

కోప్పడకుండా వుంటే చెప్తాను ... ఇదే నా స్థితిలో మరెవడైనా వుంటే, తప్పక సంతోషంతో పొంగిపోయే వాడు. ఇంత ఆలస్యంగూడా చేసి యుండకపోవునేమో. కాని...... (నిట్టూర్పు) ......నేను నిన్ను ఇంతవరకూ ప్రేమిస్తూ వస్తున్నాను. నీ కేచిన్న కష్టం వచ్చినా నాకు గొప్పప్రళయంలా కనబడు తోంది. నీసంతోషమే నాఆనందము. నిన్ను కష్టపెట్ట లేను...... అబ్బ! ఈవార్త చెప్పలేను. చెప్పను. రాకు మారీ! చెప్పను. సెలవు. (పోబోతాడు)

ఛా య

ఉండు, వాచాళా! ఉండు. నాకు కష్టం కలిగించ నని ఇప్పుడే అన్నావు ఆవార్త తెల్పకపోతే నాకు చాలా బాధకలుగుతుంది. నన్నిష్టపడితే నిజంగా ప్రేమించినట్లయితే—— (ఆగి) చెప్పు, వాచాళా, ఆసంగతేమిటో కానివ్వు.

వా చా

రాకుమారీ! ...... (బాధగా) అబ్బ! చెప్ప లేను. ఊహూ చెప్పను. నన్ను క్షమించాలి.

ఛా య

(దీనంగా) అయితే నాకోర్కె తీరదా?

వా చా

నీవు నన్ను అసహ్యించుకుంటావు.

ఛా య

అసహ్యపడను. చెప్పు, ఏమిచెప్పాలో చెప్పు. నన్నిలాపీడించడం నీకు బాగుందా వాచాళా ?

వా చా

అయితే విను. గుండెను రాయిచేసుకో ...... మహారాజు గారి ఆజ్ఞ......దానికి తిరుగులేదట కూడా......

ఛా య

(ఆతురతతో) ఆజ్ఞా?......ఏమని?

వా చా

ఏమని, నీతో చెప్పమని ...... మీ ఇద్దరికీ పెళ్లి కాజాలదు, కాదని.

ఛా య

(కలవరపడుతూ) ఏమిటీ ? మా పెళ్లా...... కాదా ?...... ఇదేనా ? ఇదేనా నువ్వనేది ?

వా చా

(నెమ్మదిగా) అవును రాకుమారీ! నా సందే శము అంతే. మహారాజుగారు ఇట్లాగే అనమన్నారు. కాని వారుమాత్రం ఏమిచేస్తారు ? ఏడుస్తున్నారు, నీ యందు వారికిగల గాఢప్రేమను వెలిపుచ్చుతూ. రాజ్యము, దేశము, ప్రజ—ఇవన్నీ వారిని వదలలేకుండా ఉన్నాయి; వదలవు. వాటి సంరక్షణార్థమే నీతో కేర సుటకు వారు బలవంతపెట్టబడ్డారు.

ఛా య

ఏమీ, బలవంతమా? (కుమారివైపు తిరిగి) కుమారీ! విన్నావా ? మహారాజుగారు బలవంతపెట్ట బడ్డారట ?

కు మా రి

కలలోగూడా తలవనివార్త.

ఛా య

(ఏడుస్తూ) వారు నాతో ఎన్ని ప్రమాణాలు చేశారు. తుద కంతా ఇలా పరిణమిస్తుం దని ఎన్నడూ అనుకోలేదు.—(హఠాత్తుగా ఏడుపాపి) వారునన్ను వదలేరు, వదలరుకూడా. ఇదంతా నన్ను, నా జీవితాన్ని నాశనముచేయుడానికి చేసిన యుక్తి. ఇది రాజసందేశం ఎంతమాత్రమూ కాజాలదు. కాల దన్నిన హృదయపు తుచ్ఛప్రయత్నము; తిరస్కరింపబడిన ప్రేమ గనిపెట్టిన సాధనము; ధిక్కరింపబడిన మోహము పగదీర్చుకొనుట కయి పన్నిన పన్నుగడ. హుం! ఎంత నీచపు ఆలోచన. (వాచాళునివైపు తిరిగి) వాచాళా! నీ......

కు మా రి

అమ్మా! ఒక్క సంగ............

ఛా య

(కుమారిమాటలను వినకుండానే) నీ దొక్కమాటకూడా నమ్మను వాచాళా! అన్నీ అబద్ధాలు. అంతా మోసం. ఈ నీచపు ఎత్తుతో నీ ప్రేమను ధిక్కరించిన నా హృదయాన్ని మళ్లీ గ్రహించా లని చూశావు కాబోలు. మహారాజు నిన్ను పూర్తిగా నమ్మాడు. విశ్వాసపాత్రుడిగా ఎంచాడు. అంతఃపురంలోనికి కూడా రానిచ్చాడు. దీని కంతా నీవు చేసే ప్రతిఫలం ఇది. అంతేకదూ ? నా మనసు ఆయనవైపునుండి తిరిగి పోతే, నాకూ ఆయనకూ ఎడబాటు గలిగితే నీకాళ్లపై వాల్తానని అనుకుంటున్నావేమో. కాని.........

వా చా

రాకుమారీ!...

ఛా య

స్త్రీహృదయం ఎట్లాంటిదో నీకు తెలియదు. అది ఒక్కరినే ప్రేమిస్తుంది. అదీ ఒకేసారి. తన ప్రేమలో అపజయమంటూ పొందితే, తన సంతోషాలని అంతటితో శాశ్వతంగా కాలితో తన్ని వేస్తుంది. స్త్రీని వంచించడం అంత సులభ మనుకున్నావే ? వాచాళా! అది సాధ్యమైన పని కాదు.

వా చా

ఛాయాదేవీ!......

ఛా య

నీ ప్రయత్నమంతా వ్యర్థమైపోయింది. నీమాటలను నేను నమ్మను. కుమారీ! రా, మహారాజుదగ్గరకు పోదాం. చూడు, ఎచ్చటనున్నారో వారు. (ఆవేశంతో వెళ్లిపోతుంది. కుమారి వెనుకనే వెళ్లుతుంది)

వా చా

(ఖిన్నుడై బొమ్మలాగ నుంచుంటాడు. ఒక్కసారి పోలోయి ఆగి) "ధిక్కరింపబడిన ప్రేమ పగదీర్చుకొనుటకై పన్నిన పన్నుగడ"..........అబ్బ! నన్నెంత నీచునిగా భావించింది......కాని ఇది ఆమె తప్పు కాదు. ఆమె మహారాజుని ప్రేమిస్తూంది. ప్రణయాంధురాలు. ప్రేమదే ఆతప్పు. ఆమెమాత్రం నిర్దోషురాలు. (పోతాడు)

[తె ర]

మూ డ వ రం గ ము

[ఛాయ గది. సాయంసమయము. ఛాయ ఉదాసీనంగా కూర్చొనుంటుంది. లేచి ద్వారం వైపు పోతుంది. తిరిగీ వస్తుంది. మళ్లీ చూస్తుంది. పిచ్చిదానివలె మాటలాడుతుంటుంది.]

ఛా య

కుమారి ఇంకనూ రాలేదు......అబ్బ! కాలానికి కాళ్లు పడిపోయినట్టున్నాయి. విసుగెత్తుతుంది. (అటూ ఇటూ పచారుచేస్తూ) కుమారి ఇంకా రాదు, కారణం ?......తెలిసింది, తెలిసింది. మహారాజుగారు దానితో మాట్లాడ దలచుకోలేదు......అయితే వాచాళుని మాటలు...అబ్బ! అవే నిజమైతే భరించగలనా ? (కిటికీలోనుంచి కిందికి చూచి ఆశ్చర్యంతో) ఇదేమిటి ? పురాలంకారాలన్నీ ఏవి ? పహారావారేరీ ?......నిజమే......నిజమే......అమ్మయ్యో ! అంతా నిజమే......?

(కుమారివస్తుంది. ఛాయ ఆమెదగ్గరకు పరుగెత్తుతుంది.)

ఛా య

చెప్పు కుమారీ! చెప్పు, మహారాజాగారు నీతో మాట్లాడారా? ఏమన్నారు? ఎప్పుడొస్తారు?......

కు మా

వా రిప్పుడు చాణక్యమహారాజుదగ్గర ఉన్నారు.

ఛా య

(ఆతురతతో) ఏమిచేస్తున్నారు?

కు మా

దుఃఖిస్తున్నారు.

ఛా య

మరి................?

కు మా

వారి ఒక్కమాటకూడా చాణక్యమహారాజుగారు వినిపించుకోవడంలేదు.

ఛా య

(లేచి) అయితే ఇది నిజమేనా?

కు మా

నిజమే......కాని మహారాజాగారు పిచ్చి...

ఛా య

(మాట కడ్డువస్తూ) కుమారీ! నీపిచ్చి......ఇదంతా ఒక పన్నుగడ. పురుషులు ఇందులో ప్రవీణులు. ఇంత మోసం జరుగుతుందని కలలోగూడా అనుకో లేదు. ఆతని ప్రమాణాలనే నమ్మినానుకాని ఆ ప్రమాణాలవెంబడినే నా నాశనముకోరు ప్రయత్నాలు గూడా జరుగుతున్నా యని కొంచెంగూడా తెలవక పోతిని.......కుమారీ! ఇంతకూ నా బుద్ధితక్కువ కాని, చిన్నపిల్లవలె ఆ "చంద్రుడి" నాశించుటేమిటి ....!

కు మా

శాంతించండి దేవీ! మీ.........

ఛా య

కుమారీ! ఇటురా. (కుమారి వస్తుంది.)
ఈ వస్త్రాలంకార మంతా నీవు చేసిందేకదూ?

కు మా

(ఏడ్పుకంఠంతో) ఇట్లా అవుతుం దని నాకు తెలియదు దేవీ!

ఛా య

అందుకు నిన్నేమీ అనడంలేదు. నేను చెప్పే దది కాదు. ఈ అలంకార మంతా నీవే చేసితివి కాబట్టి నీవే ఇవన్నీ నానుండి వేరుచేసేయి. (కుమారి ఊరకుంటుంది.) వినవా? నామాట వినవా?......అవును, ఎందుకువింటావు? నేను రాణిని కానుగా? సరే నేనే, వీటిని నానుండి వేరుచేస్తాను (అంతా తీసివేస్తుంది) కుమారీ! ఈ ఒక్క సంగతన్నా చెప్తావా? మహారాజుగారొస్తారా?

కు మా రి

వస్తారు... (ఎదుట చూచి) అదుగో వస్తానే వున్నారు.

ఛా య

అయితే నే నాయన్ను చూడలేనని చెప్పు. నేను పోతాను.

కు మా రి

పొరపడుతున్నారు దేవీ!

ఛా య

అనవసరము............(తొందరగా వెళ్లిపోతుంది. కుమారి ఆతురతతో ఛాయ తీసివేసిన దుస్తులను ఒకమూల దాస్తుంది. చంద్రగుప్తు డొస్తాడు.)

చం ద్ర

కుమారీ!

కు మా రి

(తలవంచుకొని) మహారాజా!

చం ద్ర

ఛాయ యేదీ? నే నొచ్చానని చెప్పు.

కు మా రి

చిత్తము... (వెళ్లిపోతుంది. చంద్రగుప్తుడు కూర్చుంటాడు.)

చం ద్ర

మించిపోయింది...చంద్రగుప్తా! అంతా మించిపోయింది. నీచేతిలో ఏమీ లేదు. ఇక రెండుమాటలతో ఛాయగొంతుకోయడానికి సిద్ధపడు......ఇది ధీరత్వము కాదు, భీరుత్వము. ...

ఆ సుందరవిగ్రహాన్ని ఇప్పు డొక దుఃఖపూరితమైన మూర్తిగా చూచి, నీకుదిసంతో పాన్ని అనుభవించు ......యదుదేవా! ఈ పరీక్ష చాలా కఠినమైంది. ఎలా కడతేరుతానో...(లేచి ఇటూ అటూ పచారు చేస్తాడు. అతని దృష్టి ఆ వస్తువులపై పడుతుంది. ఈవలకు తీసి బల్లపై పెడతాడు) ప్రణయావస్థ......మనసులో ఎంత నొప్పుకుంటుందో? కాని ఇది నా తప్పు కాదు......నేనొక రాజును......

(ఛాయా, కుమారీ కేమిలా నవ్వుతూ వస్తారు)

ఛా య

నన్ను వదులు. వద్దాపకు. నేను చాణక్యుణ్ణి లక్ష్య పెట్టను. (చంద్రగుప్తుణ్ణి చూచి) మహారాజా! మీరు వచ్చారా? నేను విన్నదంతా నిజమేనా?

చం ద్ర

దేవీ! నన్ను క్షమించు. నా స్థితిని గమనింప లేవా?............ నేను రారాజును. ఆకారణం చేతనే అందరికంటె దురదృష్టవంతుడను. నేను......

ఛా య

మహారాజా! నాకిప్పుడు ప్రత్యుత్తరం కావలెను ...... ఇదినిజమేనా?......

చం ద్ర

దేవీ! నే నిప్పుడు నీతో ప్రణయసంభాషణ చేయడానికి రాలేదు. నావిధి నన్నిట్లా పాషాణహృదయునిగా చేసివేసింది...నీవుకూడా ఎన్నో సార్లు నామనసును నాఃధివైపుకు మరల్చావు. ఇప్పుడుకూడా ధైర్యం వహించు. నీవుకూడా పాషాణహృదయవు కమ్ము... అబ్బ! అట్లా చూడకు ఛాయా. అట్లా చూడకు ...నేను భరించలేను....

ఛా య

(కన్నీళ్లు కారుస్తూ) మహారాజా...

చం ద్ర

...దేవీ?...

ఛా య

మీరు నన్ను...

చం ద్ర

రాజ్యము దేవీ! రాజ్యము.

ఛా య

(కన్నీళ్లాపి) రాజ్యమా? రాజ్య మేమంటోంది?

చం ద్ర

ఈ పెళ్లి చేసుకోడానికి వీలు లేదని

ఛా య

కారణం?

చం ద్ర

రాజ్యానికి బల మవసరమున్నది.

ఛా య

అంటే?

చం ద్ర

నీవొక సాధారణపు కొండరాజు పుత్రివి.

ఛా య

అందుకు.........?

చం ద్ర

ఈ పెళ్లితో నాబల మభివృద్ధి పొందదు.

ఛా య

(తీక్ష్ణంగా) మరి మీబలాభివృద్ధికి ఏ త్రోవను అవలంబించ నున్నారు.

చం ద్ర

(తల వంచుకొని) అది చాణక్యమహారాజుతీర్పు, నాది కాదు.

ఛా య

ఏమిటో అది?

చం ద్ర

.........సెల్యూకస్ పుత్రిక...... హెలన్ ....

ఛా య

(నిట్టూర్పు) బాగుంది. అందమైనపిల్ల...... రూపరేఖాదులకు లోటు లేదు. అందులో ఒక గొప్ప తండ్రికి సుపుత్రి. వారికి సైన్యముంది...బలముంది... ధనముంది. మరి నేనో... (ఏడుస్తూ) ...ఒకసాధారణ ......ఊం, అదంతా ఎందుకులెండి...అరణ్యరోదన

......కాని మహారాజా! మీపై నాకున్నంత ప్రేమ మరెవ్వరికీ ఉండదనే నానమ్మకం.

చంద్ర

ఛాయా! అది నాకు తెలుసు. నీతో చేరవడం నాపంతో పాలకు దూరమవడమని నాకు బాగా తెలుసు. ప్రతిక్షణమూ నీజ్ఞాపకమే. నీప్రేమే నా హృదయాన్ని కలతపెడ్తూంటుంది. నేను జీవించి వున్నంతవరకూ నీ ప్రేమ నాహృదయంలో ఇదేరూపంగా ఉండగలదు... (దీనంగా)...కాని ఛాయా! రాజ్యము దీనినే కోరుకుంది ...(నిరాశతో) నేనేమీ చేయలేను.

ఛాయ

(తలయెత్తి తీవ్రంగా చూస్తూ) నాతో కొత్త కొత్త ప్రమాణాలు చేసేటప్పుడు మీబుద్ధెక్కడకు పోయింది? మీరాజ్యమెక్కడ పడుకుంది? మీ ప్రజలెక్కడ నిద్రబోయినారు?......అప్పుడేమీరు నాతో అనలేకపోయినారా..."పల్లెపిల్లా, నేను రారాజును, నీవొక సాధారణపు రాచబిడ్డవు. నీకూ నాకూ ఏం సంబంధం"...అని ...—మీరు ప్రేమపూరితమైన నాహృదయాన్ని తీసుకొని, మీ రాజ్యపాషాణముపై చితుకగొట్టినారు. ఇవేనా మీ ప్రమాణాలు? ఇవేనా మీ......?

చంద్ర

ఛాయా! నేనేమిచేయగలను? నా రాజ్యానికి నాపై అధికారమున్నది.

ఛాయ

కాని మీపై మీ కధికారములేదా......?

చంద్ర

(గద్గదకంఠంతో)...—ఛాయా? ......?

ఛాయ

మహారాజా? మీరేమంటున్నారో, కాస్త ఆలోచించండి......నేను మీ ఛాయను... (ఏడుస్తుంది).

చంద్ర

(ఏడుస్తూ తన్నుతాను చూచుకుంటూ) చంద్రగుప్తా! భవిష్యత్తును కొంచెమన్నా ఆలోచించలేదు... నీవ్యక్తిత్వం నీవు తెలుసుకోలేకపోతివి. నీవొక సాధారణస్వతంత్రజీవివనుకున్నావు. కాని చంద్రగుప్తా! నీవొక రారాజువు నీ ఇచ్ఛ నీరాజ్యపుసొత్తు నీ ఇష్టము నీరాజ్యశ్రేయోభిలాష. నీ సంతోషము నీరాజ్యపుకోరిక...నమ్మరానిది నమ్మినావు...... ఫలితము?.......నేడు నీసంతోషము, నీ సర్వసుఖము, పాడైపోతున్నది. నీవేమీ చేయలేక చూస్తున్నావు......(ఒక్కసారి ఛాయవైపు తిరిగి) కాని ఛాయా! నేను రాజ్యముపాలించాలి.

ఛాయ

(దీనంగా) అయితే మీ తీర్పు ఇదేనా?

చంద్ర

ఆఁ, ఇదే.

ఛాయ

దీనికి తిరుగులేదా?

చంద్ర

......లేదు, ఛాయా!......తిరుగులేదు.

ఛాయ

(గద్గదకంఠంతో) ఏలుకోండి మహారాజా, ఏలుకోండి మీబలాభివృద్ధికే పాటుపడండి. నే నడ్డుతగలను. మీ సామ్రాజ్యాభివృద్ధికే మీసర్వశక్తులను వినియోగించండి. నాప్రేమను మీ కడ్డుతగల్నివ్వను. నాకుఅమోఘ ప్రమాణాలు చేసిన మీ నాలుక నాప్రేమను ఎట్లా ధిక్కరిస్తుందో విందామని కుతూహలంగా వుండేది. నాకోర్కె నెరవేరింది. ఇక సెలవు.........అబ్బ! ఈ పద ముచ్చరించటానికి నా నాలుక తడబడుతున్నది. కాని ఏమిచేతును? మీ రాజ్యము, మీప్రజ, మీ...... దినములు, వారాలు, ఏళ్లు గడచిపోతాయి కాని, ఇక మీరు నా మొగము మళ్లీచూడరు. నా మాటలు వినరు. మీకు జయమగుగాక......సెలవు (పోబోతుంది.)

(ముర తొందరగా ప్రవేశిస్తుంది)

ముర

ఉండు, పుత్రీ! ఉండు, పోవద్దు...(చంద్రగుప్తునితో) చంద్రగుప్తా!

చంద్ర

మాతా?

మురా

ఇదంతా ఏమిటి?

చంద్ర

గురుదేవుని ఆజ్ఞ తల్లీ!

మురా

ఇట్టి రత్నాన్ని పోగొట్టుకుంటున్నావా? చంద్రగుప్తా? ప్రపంచమంతా వెతికినా ఇంత మంచిపిల్ల దొరుకుతుందా, నాయనా?

చంద్ర

సందేహం లేదు, తల్లీ!

మురా

మరి ఈ పెళ్లి ఎందు కాగింది?

చంద్ర

గురువుగారి ఆజ్ఞయని చెప్పితిగా.

మురా

కాని, చంద్రగుప్తా! నేను నీతల్లిని......ఇది నాఆజ్ఞ. ఆమెను పెళ్లిచేసుకో......ఆదేవి కన్నీరు నేను చూడలేను. ఆమెనిట్టూర్పులను భరించలేను. అవి నీ సింహాసనాన్ని వేళ్ళతో పెకలించగలవు. నీశక్తిపైన మబ్బులై తాండవమాడగలవు. నీ...

ఛాయ

కాదు, తల్లీ! కాదు. అల్లెన్నటికీ కాజాలదు. నే నెక్కడనున్నా, ఏ స్థితిలోనున్నా, నాహృదయ మెప్పటికిన్నీ మీరి సంతోషానికొరకే దైవాన్ని ప్రార్థిస్తూ వుంటుంది. నేను భారతపుత్రిని.

మురా

నాయనా! చూడు, ఆమాటలు, ఆభావాలు... రత్నాన్ని కాల రాయుచుంటివి సుమా!

చంద్ర

కాని, తల్లీ! రాజ్యము నానుండి బలికోరుతుంది.

మురా

నీ రాజ్యము తగలబడిపోని......రాజ్యము...... హుం......నీ రాజ్యానికే బలి ఇచ్చుకో. ఈ అమాయ ...నె నీ కేమి అధికారము?

చంద్ర

మాతా!...............

మురా

చంద్రగుప్తా! నా మాట ఎప్పుడూ వింటూ వస్తున్నావు.

చంద్ర

ఇప్పుడుకూడా వింటాను.........

మురా

వింటావా? వింటావా? (సంతోషంతో) ఇప్పుడు కూడా వింటావా?

చంద్ర

ఆఁ, జవదాటను. కాని.........తల్లీ! కాస్త దీర్ఘంగా ఆలోచించు. ఇన్నాళ్లనుండి కష్టపడి నిలబెట్టిన ఈ భవనం త్వరలో కూలిపోతుంది.

మురా

ఎందుచేత?

చంద్ర

గురువుగారి జోస్యం.

మురా

ఆ సెల్యూకస్ బిడ్డ—ఒక పరదేశపుపిల్ల—వచ్చి ఈ కూలిపోయే భవనాన్ని తన చేతులతో నిలబెట్టుతుందేం?...అబ్బ! ఎంతటి అజ్ఞానము ... ఇందుకేనా ఈ పిల్ల ప్రేమను నిరాకరించడం?

చంద్ర

(వ్యాకులమనస్సుతో) నేనేమీ చేయలేను తల్లీ!

మురా

ఏమీ! ఏమీ చేయలేవా? నామాట కూడా వినలేవా? ... ఇంతసాహసమా? కన్నతల్లి మాటలు జవదాటిన కొడుకుల కెందును శ్రేయము కలుగదు సుమా!

చంద్ర

తల్లీ!.........

మురా

చంద్రగుప్తా! బాగా యోచించుకో. నీ పిచ్చిని పారదోలాలి. నీ మూర్ఖాన్ని వదలాలి.........

చంద్ర

అమ్మా! నేను తీర్మానించుకున్నాను. రాజ్యాభివృద్ధికొరకు నా సంతోషాన్ని కూడా వదలుకుంటాను. గురుదేవుని ఆజ్ఞ రాతిగీత. నేను చావవలసిన చచ్చెదను. కాని రాజ్యాభివృద్ధికి అడ్డు తగలను. ఇది నా దృఢ సంకల్పము. నేను ఛాయను ప్రేమించాను......అందరికంటే ఎక్కువగా, నా మనఃపూర్వకంగా ప్రేమించాను.........ఛాయే నా సంతోషము......ఛాయే నా సర్వస్వము......కాని రాజ్యంకొరకు నాయీ అమూల్యమైన వస్తువునుగూడా వదలుకోడానికి వెనుదీయను...లేకుంటే దేశము నన్ను హీనంగా చూస్తుంది......తలెత్తుక తిరుగలేను......

ఛాయ

మహారాజా అట్లు కాదు. మీరు తలెత్తుకొనే తిరగండి. దేశము మిమ్ముల వేనోళ్ల పొగడగలదు. బలము మిమ్ము ఆహ్వానించగలదు. కీర్తి, యశస్సు......మీ కీర్తిపై తాండవమాడగలవు......వాటిపైనే తిరగండి, వాటినే తలచండి, వాటికే ఆతిథ్యమొసగండి......... నన్ను (కన్నీరు విడిచి) తలవకండి. మీకు నేను అడ్డు తగలను. మీరు నా సంతోషము, శాంతము, నిశ్చింత అన్నీ తీసుకున్నారు. కాని మీ ప్రేమ నా హృదయంలో ఇంకా రగుల్కొనుచునే వున్నది. నేను జీవించివున్నంతవరకు అదేవిధంగా వుంటుంది. అట్లాగే వుండనీయండి......దానినెవరూ తీసివేయలేరు.........ఏమిటే? మీరు ఏడుస్తున్నారా? ధైర్యము తెచ్చుకోండి మహారాజా! ఇప్పుడే కదా మీరు నాకు ధైర్యంగా వుండమని బోధించింది?......... మీ కన్నీళ్లు మీ హృదయాన్ని నాకు స్పష్టపరుస్తున్నాయి. మీరు నన్ను ప్రేమిస్తున్నారు...చాలు, అంతే చాలు నాకు...కుమారీ! మాతా!! మహారాజా!. ఇక నాకు సెలవు. మహారాజుగారికి జయము మగుగాక! (వెళ్లిపోతుంది. చంద్రగుప్తుడు తల వంచుకొని ఏడుస్తాడు.)

ము ర

పోయింది, చంద్రగుప్తా! ఛాయ పోయింది. ట్లు కాగూడదు...కాజాలదు......

చంద్ర

(ఏడుస్తూ) తల్లీ!......

ము ర

ఛాయ వెళ్లిపోయింది. చెప్పవాయనా ఇప్పటికన్నా చెప్పు, పిలుచుకరావా?

చంద్ర

ఏమిటే?

ము ర

వేళమించిపోతోంది. తొందరగా చెప్పు, పిలుచుకరావా?

చంద్ర

అదృష్టము.........

ము ర

త్వరగా చెప్పు చంద్రగుప్తా! నా భయము, ఛాయ తన ప్రా.........

చంద్ర

ఆ! ఆ!! ఛాయ తన ప్రాణముపైకి తెచ్చుకుంటుంది...అవును......అట్లు కాగూడదు...కాజాలదు. పో, పో, త్వరగా పో, నా తీర్పు మారుస్తాను.

ము ర

నన్ను రక్షించావు నాయనా! (పరుగెత్తుతుంది.)

చంద్ర

ఒక్క క్షణంలో ఎన్ని మార్పులు......అబ్బ! ......ఛాయా! ఛాయా!! నా రాజ్యాన్ని వదులుకుంటాను. ప్రేమభిక్షువునై నీ వెంట సంతోషంగా తిరుగుతాను. నీ వుండగా నా కీ రాజ్యమెందుకు......?...

(వాచాళుడు వస్తాడు.)

వా చా

మహారాజాగారికి జయము మగుగాక.

చంద్ర

ఎవరూ? వాచాళా! ఇక నీవు పోవుకదూ?

వా చా

కడసారి తమదర్శనానికై వచ్చినాను.

చంద్ర

అట్లు కాదు, వాచాళా! నేను భరించలేను... ...ఈ ప్రపంచంలో నేను ప్రేమించింది మీ ఇద్దరినే- నిన్నూ ఛాయనూ. నేడు మీరిద్దరూ నన్ను వదలడానికి సిద్ధంగా వున్నారు. నేను ఛాయను వదలుతున్నాను. నీవు నన్ను వదలుతున్నావు.........కాని ఇట్లుకాజాలదు. మీలో నాకు ఒకరు ఎండ, ఒకరు వెన్నెల. మీరు లేంది నాకు అంతా అంధకారమే. నేను ఛాయను వదలుతీర్పు ఉపసంహరించుకొంటున్నాను. నీవు కూడా అట్లానే చెయ్యి.

వాచా

హా! అదృష్టము. ఆకాశజ్యోతి మళ్లీ అంధకారం వహించింది.

చంద్ర

ఏమి టీ మాటలు?

వాచా

మహారాజా! నా దొక విన్న.........(వూరుకుంటాడు)

చంద్ర

చెప్పు వాచాళా! ఏమి చెప్పదలచు కున్నావో చెప్పు.

వాచా

మీరు విన లేరేమో అని జంకుతున్నాను మహారాజా!

చంద్ర

వింటాను, వాచాళా! ఈరోజు అన్నీ వింటాను. నా జీవితచరిత్రలో ఇదొక ప్రళయదినంలా గున్నది. చెప్పు, చెప్పు, వింటాను.

వాచా

మహారాజా!......నేను......ఛాయను...... ప్రేమించాను.

చంద్ర

(ఉలికిపడి) ప్రేమించావా?......ఇప్పుడూ?

వాచా

ఇప్పుడు కూడా ప్రేమిస్తున్నాను. మీరు నాజీవితాన్ని మంట గలిపివేసినారు. ఈ స్థితిలో నేను మీవద్ద ఉండలేను.

చంద్ర

(కోపంతో) వాచాళా! ఇంత సాహసమా? ఏమాత్రమూ జంకు లేకుండా నన్నూ, నారాజ్యాన్నీ అవమానించినావు!

వాచా

(నిర్లక్ష్యంగా) అవమానపరచినట్లయితే నేనప రాధిని.

చంద్ర

(కోపంలో) రాజద్రోహీ!......—......

వాచా

(గబాలున కత్తిపై చేయి వేసి) చాలించండి, నేను వినలేను.

చంద్ర

(హేళనగా) తీయి కత్తి, ఎందు కాగినావు?

వాచా

మహారాజా! మీరు ప్రభువులు. మీ ముందట కత్తి తీయగలనా?

చంద్ర

పిరికిపందా!............

వాచా

(కత్తిదూసి) పదే రండి! పోట్లాడుదాము. నేను మాత్రం దీనికి కారకుణ్ని కాజాలను.

(ఇద్దరూ యుద్ధానికి సంసిద్ధులౌతారు. తెరలో ఏడుపు వినబడుతుంది.)

చంద్ర

ఎవరూ?......అమ్మగారికంఠం లాగున్నది... ...ఎందుకో?

(చాణక్యుడొస్తాడు.)

చాణ

చాలించండి మీ పౌరుషాలు. ఛాయ ప్రాణం విడుచుచున్నది.

చంద్ర

(కత్తి పారవైచి, పిచ్చివానిలాగ చూస్తూ) ఏమిటీ ...."ఛాయ........." దానితర్వాత ఏమన్నారూ?

దాస

(ప్రేమమూర్తి అవమానము భరించలేక పోయింది. తర్వాత ఒక ఘంటకూడా బ్రతుకలేదు. విషము తాగింది.

వాచా

(చంద్రగుప్తునితో) దీనికి కారకులు మీరే, మహారాజా!

చంద్ర

(మిక్కిలి కోపంతో) నేను కాజాలను. నాతప్పు కాదు. ఇదంతా ఈ గురువు.........ఈ బ్రాహ్మణి పని.........ఛాయా! ఛాయా!! (పిచ్చివానివలె అరుస్తూ పరుగెత్తుతాడు. ఎదురుగుండా ఛాయ తూలుతూ రాజమాతసహాయంతో వస్తుంది.)

ఛాయ

(సన్నని కంఠంతో) మహారాజాగారికి జయమగుగాక, నమస్కరించుచున్నాను.

చంద్ర

(ఏడుస్తూ) ఛాయా! ఇదేమిటి ఛాయా! వినలేదూ? నేను నీకోసరం రాజ్యం, ప్రజ......... అన్నీ వదులుకుంటున్నానని? ఈ విధంగా నేను తీర్మానించుకున్నాను ఛాయా! కాని.........

ఛాయ

(మెల్లగా) మీ విధిని మీరు నెరవేర్చుకున్నారు. ఇది నావిధిగా భావించినాను......ఇక మాటాడలేను ...నాలుక............

చంద్ర

వాచాలా! పరుగెత్తు. తొందరగా వైద్యుణ్ని తీసుకరా. నాఛాయ చావగూడదు. నేను ఛాయను చావనీయను.

ఛాయ

(కిందబడి పొరలుతూ) వైద్యు డిప్పు డనవసరము......మ...హా...రా...జా... న...మ......

చంద్ర

(గట్టిగా ఏడుస్తూ) ఛాయా! ఛాయా!!

మర

ఇంకెక్కడి ఛాయ, నాయనా!

చంద్ర

(పిచ్చివానిలాగా ఛాయపైబడి ఏడుస్తూ) ఏమీ? ఛాయ పోయిందా? నాఛాయ నన్ను వదలిపోయిందా? ...(ఏడుస్తూ) అనాఘ్రాతమైన పుష్పం మట్టిపాలైంది ......ఆకాశజ్యోతి వెలగకమునుపే కరిగిపోయింది... ...దీనికి కారణం?......నేనా?......అవును నేనే, నేనే......ఛాయా! ఛాయా!! నీహంతకుణ్ణి నేనే.

(మూర్ఛిల్లుతాడు)

[తెర]

నమూనా

ప్రకృతి శోభ

D. A. R.

గాలి

వసంతర్తువు

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

పరిచయానుద్రిక్తపరిరంభసమయాన ప్రియురాలి మెడ చెమరించినంత
శీతోదకస్నానజాతసౌఖ్యముపైని ముకుపుటాన చెమర్పు పుట్టినంత
పేరంటమున కేగు చిన్నబాలిక వాలుజడ మల్లెమొగ్గ కన్పడినయంత
వంగిన వేపకొమ్మం గావిచిగురిన పజ్జయీనకుఁ బూఁతపట్టినంత
ఒకదినాన హఠాత్తుగాఁ జికిలికూహు
కుహూహూ ప్రొద్దెక్కు దూరపుఁ గోననుండి
సాగ వినవచ్చినంత వసంత మరుగు
దెంచె నను మధుశోహ స్ఫురించె లోన.

కించిదుషఃపూర్వ కించిదతఃపర ప్రాలేయబిందు సంపాతవశత
మధ్యాహ్నవేళాక్రమప్రాప్త తీక్ష్ణతా కలితాతపోగ్ర సంక్రాంతివశత
సాయంసమాగత స్వచ్ఛచంద్రాతప కుల్యాప్రసారణాకూతవశత
మధురనిశార్ధభాగధునీపథాప్రియాహేలామనోజసాహిత్యవశత
శిశిర హేమంతశుచిశరత్సైన్యమాను
డై మహారాజవైభవోద్దామమూర్తి
కూడి ఋతురాట్సభాసలకూబరుండు
మాధవుడు వచ్చె సుమసుకుమారమూర్తి

సొంపు మైఁ దేల నాజూకుఫసందు లేఁజివురుజున్నులు తెచ్చి చిదిమిరొంపగ
కొంతు జీరలువాలి క్రొమ్మావిలేయిపుల్లావులు తేకు పాయసము లీయ
రతికోర్కె సూఁకు తేరఁగ నిమాంసీను క్రొమ్మొత్తయిపుళ్లు లామెతలు వెట్ట
రత్యంతవేళాత్తశ్రమ పో జహాంగీరు తలిరాకురసములు త్రావఁజేయ
క్రొత్తగా జతఁబట్టిన కోకిలమ్మ
పెంటికై నూత్నయౌవనోద్వేగవేగి
యగుచు ముక్కున జిరుమని యామ్రకిసల-
యమ్ము లేదు వసంతవనాంతవీథి.

విరియగాచిన పండ్ల బరువుచే వంగి రసాలమ్ము లాలిచేఁ జూలాలువోలె
కోకిల జిగిగొంతుకోలెత్తి ప్రలపించె వనవీథి భావ్యాప్రవాసివోలె
పరువమై పువుపువు తిరిగి తేనియ బొట్టులుగఁ గూర్చె భృంగమ్ము లోభివోలె
తొలచి కొబ్బరిమొవ్వ గోల నిక్కి యుచిత హాలారుచిఁ మఱిగెఁ గలాలివోలె
బ్రదికి చెడినవాని చిదుకు గుండియవోలె
నేల మెండెఁ బగిలి నెఱియలువడె
ఒకటఁ జూపి మఱియు నొకట కొట్టు సురియ
కాడువోలె నురియ గాలి వీచె.

కుసుల కుదుళ్లలోఁగూడఁ జెమ్మటవోయె నిచట గంధప్రఁబూత కెడము లేదు
కొమ్మ లొమ్మాన్పినగూడ నమ్మకలంచు నిచట భావము లొత్త నింపులేదు
వలిపముల్ సన్నభూషలుగూడ నెరియించు నిట చల్లగాలి పో నిరవులేదు
ప్రాణమ్ములందు లోపల గూడ నుడికించు నిట సీధువులు పట్టు నెలుక లేదు
కామినీకాముకులును భోగములుచొరని
కొన్నియసుఖంబులకుఁ దాళుకొనఁగలేక
యావటిల్లిరి యంగజాతాంబుజాప్త
దారుణాంకర్బహిర్వహ్నితప్తులగుచు.

రాల్పాత నారికేరమున నిల్పఁగ దిన్నకటిఁ దిగ్గి గొడ్డలి గాట్లుపెట్టి
కావిడ్డ నెఱజాతిమావిపండులు చెదల్ ముట్టకుండఁగఁ బూటపూట త్రిప్పి
వెల్లకచ్చిక బూది జల్లించి గండుచీమలు పాయ మల్లెపాదులను జల్లి
అవియు బత్తాయి రిండవకాపు చెడకుండ నారార నీర్వెట్టి యాకుచుట్టి
యేపెరిగి చెట్టుచెట్టునఁ గాపుదించి
పండి పగిలిన పనసలు భద్రపఱచి
యేమఱక వేయివిధముల బ్రాముకొనియె
దేటి తేనియవలెఁ దెన్గుతోటమాలి.

పాసీయమంచుఁ జల్వలటంచు వినియోగపఱచుకొందురు జనుల్ వట్టివేళ్లు
తాపశాంతులని శీతలము లంచును ద్రావ సక్తులొందురు జనుల్ చల్లనీళ్లు
చలువలటంచు వాసన లంచుఁ బైపూత గ్రమ్ముకొందురు జనుల్ గందవొళ్లు
దాహమటంచు శైత్యమ్ములటంచు నానెదరు జనమ్మొడనీరములను

స్వేదబాధ నివారణాపాదు లంచు
జనములు ధరించుకొందురు సన్నచీర
లర్ధమెఱుగని జనము తాపాపనోద
కృతప్రయత్నమ్ము తప్తశరీర మయ్యె.

అరటినారకు మల్లె లచ్చటచ్చట పది గ్రుచ్చిన దండ యొక్కొకడు మెడను
ఉబ్బిన యుదరమ్ము లురములు చేతులు గీరుగంధాలు దక్షిణకరముఁ
బ్రిదులు తాటాకుల వీవనల్ వామహస్తంబులఁ దాంబూలదక్షిణలును
సంగతైలామరిచపుఁ బాగ లెగయుఁ బానకపుఁ ద్రేనుపులు మందగమనములు
రొండి దోపిన బొబ్బిలి వెండికట్ల
పొడుముకాయలతో వృద్ధభూసురాళి
సాగుచెంచెను క్రొత్తవైశాఖపూజ
దృప్తులై గేస్తునిల్వ్రతర్ధికలు కదలె.

ప్రొద్దుగ్రుంకెడు వేళ ముగ్ధభావప్రచాలితప్రియాహస్తగుంఫితము లగుచు
రేయి వడ్డన వేళ ప్రియురాలి చొళ్లెమ్ముపైని ముద్దులుగుల్కు కాంతి యగుచు
పరనిశామధురసంభ్రాంతిగాఢగృహీతప్రియసీధమ్మిల్లమృదువు లగుచు
మఱునాటి ప్రొద్దున మండువాలో నిర్దళితములై యల్లుబాళింత లగుచు
పగలు రెండుజాముల వేళ పంచపాత్ర
వారిపైఁ దేలియాడు పూఁబడవ లగుచు
నిఖిలదిగ్వ్యాపితవసంతఋతుశోభ
లీను చూలాంద్రము మల్లెపూ లెనక మెనగ.

దీప్తిమాధుర్యవఃశిరస్సుధాంశుభాస్వన్మనోహరవిలాసమ్ము లగుచు
క్లిష్టబంధవిచిత్రకేళీకృతస్త్రీరహఃకళాపూర్ణోదయమ్ము లగుచు
కృష్ణపదాగ్రభక్తిసుగృహీతాముక్తమాల్యదాచ్ఛప్రౌఢమధువు లగుచు
అనిశరలభ్యవర్ణాత్తశయ్యాహేతువై పాండురంగమహాత్మ్య లగుచు
తీయదనములు మెఱుగులు దెచ్చుకొన్న
ప్రియులు ప్రియులఁ గూడిమనుచరిత్ర లగుచు
తెలుగురసికలోకముల కందిచ్చెఁ సువు
లత్తుకొనిమల్లెపూల్ క్రొత్తక్రొత్తరుచులు.

ప్తై త (కా త్ర లై

D. A. R.

౫. దేవాలయము - సోపానపంక్తి

౬. దేవాలయావరణలో శిల్పసంపద

౭. ప్రాఖానుదేవాలయము: దానిని కావలాకాయుచున్న నాగులు, సింహములు

తెలుగుమఱుగు:
వ్యవహారభాషా వ్యాకరణము

కీ. శే. పారనంది రామశాస్త్రి

భాష యనగా భాషింపబడునది. అది యథార్థముగా మాట్లాడబడుచున్నదే. ఈ మాటలు వాగింద్రియముగల జంతువుల సృష్టితోడి యున్నదేయని యెల్లవారును ఒప్పికొనవలసినదే. సృష్టిలో క్రిమికీటాదులకంటె పశుపక్ష్యాదులును, వానికంటె మనుష్యులును, వారికంటె దేవతలును ఉత్తములనియును ఎల్లవారును అంగీకరించునదే.

పూర్వ మెల్ల వ్యవహారములను మాటలలోనే జరుగుచుండునవి. ఆమాటల సంఘాతమునే భాషయందురు. ఈ భాష వాగ్రూపముగా మొదట నుండెను. మనుష్యులకంటె దేవతలు గొప్పవారు గావున మనుష్యుల భాషకంటె దేవతలభాష యుత్తమము. దానిలోనే మనకందఱకును ముఖ్యప్రమాణము లవదగు వేదములున్నవి. అది దేవభాష వాగ్రూపముగానే యుండెను. ఆ వేదములు గురుముఖోచ్చారణము ననుసరించి నేర్చుకొనవలసినవేకాని లిఖితములు లేకయుండెను. ఇటీవల లిఖితము లేర్పడి పుస్తకములలో నున్నను ఆ పాఠసంప్రదాయముమాత్రము ఇప్పటికిని కానబడుచున్నది. అట్లే అతిప్రాచీనములగు శాస్త్రములును వాగ్రూపములోనే ప్రాయికముగా నున్నవి. అవి మనకు ఐహికమును, ఆముష్మికమును చెప్పునట్టివి. దేవభాషలో నుండునట్టివగుటచేతనే మన కవి అతిపవిత్రములని మనవారి సంకేతము.

ఇట్లుండ నొకకొంతకాలమునకు నట్టి దేవభాష ఛందోబద్ధమై పద్యములుగా నారబ్ధమైనట్లు తెలియబడుచున్నది. అప్పుడే లిఖితమును ఆరంభించినది. లిఖితారంభమైన పిమ్మటనే లిఖితవాగ్రూప ముభయమునకున్ను భాషయను సంకేత మేర్పడినది. ఈ ద్వివిధభాషకున్ను సంస్కారార్థమై వ్యాకరణము లేర్పడినవి. అవియన్నియును దేవభాషలో నుండెను. ఆ దేవభాష వ్యాకరణములచే సంస్కరింపబడినది కావుననే దానికి "సంస్కృత"మని సంకేతమువచ్చినది. ఇట్లుండ మహర్షులు మాత్రములు, స్మృతులు, పురాణములు మొదలగు వానిని కొన్నిటిని వాగ్రూపముగను, కొన్నిటిని ఛందోబద్ధముగను వ్రాసినారు.

ఈ భాషయున్ను దేశమునుబట్టియే భేదించియున్నది. ఎట్లనగా స్వర్గమందుండువారు దేవతలు. వారి భాష దేవభాష-సంస్కృతము. అదియే మనుష్యదేశమునకు వచ్చినను దాని కాసంకేతము తప్పలేదు.

మనుష్యభాషలు వారివారి దేశములనుబట్టియే ఆంధ్రము, కర్ణాటము, ద్రావిడము, మహారాష్ట్రము అను నీ మొదలుగా భిన్నభిన్నము లయ్యెను దేవభాషయగు సంస్కృతముమాత్ర మెల్లవారికిని తుల్యమయియే యున్నది.

మనుష్యదేశములలో నొండొంటితో భేద ముండునుగాని దేవదేశమగు స్వర్గమునకు మనుష్యదేశములకు వలె

నవాంతర భేదము లేదు. స్వర్గమొక్కటియే. కావున నా దేవభాష యెల్ల దేశములకును సమానమే.

ఈ మనుష్యదేశమునకు వచ్చిన దేవభాషకు సంస్కారార్థము పాణిన్యాదులు వ్యాకరణములను చేసియున్నారు. సంస్కారమనగా సిద్ధరూపమున కుపపత్తిని కల్పించుట. ఇట్లు ప్రాయికముగా నుపపత్తిని చెప్పచును వ్యాకరణములచే సాధ్యములు గాని కొన్ని సిద్ధరూపములను వేదములలో "ఛాందసము"లనియు, స్మృతి పురాణాదులలో నార్షములనియు, లోకములో నిపాతములనియును చెప్పియున్నారు. కాని యా రూపములను నిరసించలేదు.

అట్లే మనుష్యభాషలలో నాయా దేశములలో నాయాభాషలకును వ్యాకరణము లేర్పడియున్నవి. ఆంధ్రదేశమందలి యీ యాంధ్రభాషకును నన్నయభట్టాదులు వ్యాకరణములను చేసియున్నారు. ఈ వ్యాకరణములు భాషను సంస్కరించు కొరకే కాని భాష నుత్పాదించుటకు గాని, నశింపజేయుటకు గాని కాదు. ఎట్లనగా సంస్కృతములో "రామః" అను రూపము గాన్పించుచుండగా దానికి ప్రకృతి యనియు, ప్రత్యయములనియు, ఆగమములనియు, నాదేశములనియు నిర్ణయించి యా సిద్ధరూపమున కా ప్రకృతిప్రత్యయాదు లెట్లు సంగతములో యట్లు సరిపఱచినారు. అట్లే తెనుగుభాషలోను "రాముడు" అని కాన్పించుచున్నందున దానికి 'రామ' అనునది ప్రకృతి యనియు, దానిపైని 'డు' ప్రత్యయమనియు, 'డు' పరమగుచుండగా అకారాంత మహద్వాచకమునకు ఉకారము వచ్చుననియు, రాగా "రాముడు" అగుననియును సూత్రములను చేసినారు. వ్యాకరణము సిద్ధరూపనిష్పత్తి యెట్లయినది తెలియజేయును గాని సిద్ధరూపమును నిరాకరించునది కాదు.

ఇట్లుండ నీ యాంధ్రభాష వ్యవహారములో ప్రబలినప్పుడు దీని కతి చిరకాలమునుండి ముందే ప్రబలియున్న సంస్కృతపదముల ననుసరించి కొన్నియు, ప్రాకృతపదముల ననుసరించి కొన్నియును ఈ తెనుగులో వాడుకలోనికి వచ్చియున్న వానిని చూచి, దీనికి సంస్కృత ప్రాకృతభాషలు రెండును ప్రకృతులనియు నీ యాంధ్రభాష వికృతియనియును చెప్పినారు.

సంస్కృతము ననుసరించి యున్న వానిని సంస్కృత తత్సమ తద్భవములనియు, ప్రాకృతము ననుసరించియున్న వానిని ప్రాకృత తత్సమ తద్భవములనియును చెప్పి సూత్రములను నిబంధించినారు.

ఈ వ్యాకరణాది నిబంధనములు భాషలో గ్రంథరచనారంభమయినప్పుడే కాని యంతకు ముందు గావు.

సంస్కృతములో పద్యగ్రంథారంభము వాల్మీకి మహర్షి నాడయినదన్నట్లే యీ యాంధ్రభాషలో గూడ భారతముతోనో, అంతకు కొంచెము ముందు గానో పద్యగ్రంథరచన లారబ్ధమైనవి. అప్పుడే ఛందోలక్షణములును పుట్టినవి.

ఈ యాంధ్రభాష స్వతంత్రభాషయు, సమగ్రభాషయును కానందునను, గ్రంథరచన కనంతవాఙ్మయము కావలసినందునను, ఈ భాషకు తత్సమ, తద్భవ, దేశ్య, గ్రామ్యము లను నాల్గువిధములగు పదముల నంగీకరించియున్నారు.

ప్రాచీనకవులనాటికి సంస్కృతమే ప్రబలియుండుటను, వారు ప్రాయికముగా సంస్కృతమం దెక్కువ జ్ఞానము గలవారగుటను, వారి గ్రంథములు సంస్కృత ప్రచురములయి సంస్కృత భాషాసంప్రదాయము ననుసరించియే యున్నవి.

అప్పుడు సంస్కృతమందు ప్రచార మెక్కువగా నుండుటను, తెనుగున నప్పుడే గ్రంథరచనారంభమగుటను అది యొక భాషాసంధికాల మనవచ్చును. అప్పుడు పూర్వపు సంస్కృతభాషా సంస్కారవేగవశమున సంస్కృతపదములతో తెనుగుపదములకు సంధులు, సమాసములు, క్రియారూపములను చేసియున్నారు. అవి వ్యాకరణములకు విరుద్ధములయ్యును ఎల్ల వ్యాకరణకర్తలును దానిని నిరాకరింపక యొప్పికొనియేయున్నారు. అవి యెట్లనగా-

మిశ్రసంధులు

(సంస్కృత మర్యాద ననుసరించి.)

"ఘనవల్లి యన్నిష్టసఖి నూదియున్న దాని" —భార. ఆది. 3 ఆశ్వా.

అను + ఇష్టసఖిన్. ఇచట 'అను' అనుదానిలో నకారముమీది ఉకారము లోపింపగా "అన్ + ఇష్ట సఖిన్" అనియుండగా హ్రస్వాచ్చునకు పరము నకారమునకు అచ్చు పరమగునపుడు నకారమునకు ద్విత్వము సంస్కృతభాషా సంధిశాస్త్ర మర్యాదాసిద్ధము గాని తెనుగుమర్యాదచే నయినది కాదు.

"అన్నుర్వీశుడు"- నిర్వచనోత్తర రామాయణము, ౫. ఆశ్వా.

అను + ఉర్వీశుడు. ఇదియును నట్టిదే.

"సర్వము న్నతని దివ్యకళామయమంచు"-భాగ. ౮ స్కంధ.

మ. "తరుణీజాత కటాక్షవీక్షలకొన ల్దార్కొన్న చోట్లం బలె న్నరుణోద్భావిధ వాకరంబు."- కళాపూర్ణోదయము, ౮ ఆశ్వా.

అనుకరణమందు "పునరితియని", "అన్తరని", "హరిణాయని" అనువానిలో విసర్గమునకు "ఇతి" అను సంస్కృతభాషయందలి యనుకరణపదము పరమగునపుడు విసర్గమునకు లోపము, రేఫాదేశము నగును కాని తెనుగుభాషయందలి "అను" పదము పరమగునపుడు కాదు. కాకున్నను సంస్కృతమర్యాద ననుసరించి చేయబడినది.

ఇంకను "నరకే పతి కోదోషో మరణే సతి కింభయము మనినచదువు చదువంబోలున్." ఇచట "కింభయం" అనుదానిలో ననుస్వారము అచ్చు పరమగునపుడు మకారముగా నుండుట సంస్కృత మర్యాదాసిద్ధమే కాని తెనుగుమర్యాదచే గాదు. తెనుగున "కింభయము అనిన" అనియున్నచో నిట్లు కావలయును కాని సంస్కృతములో "కింభయము" అని యుండదు. అది సంస్కృతముగాని తెనుగుపదము కాదు. దీనికి ద్వితీయాచార్యుడు "సంకీర్ణత్వం విశ్వత్వాద్యాశుకృత్వా మంజులం భవేత్" అని సాంకర్యము నంగీకరించినాడు.

మఱియును 'దాసోహమ్మని', 'జ్ఞాతిశ్చే దనలేన కిమ్మనెడు వాచారూఢి సత్యమ్మగన్'- ఇచటను తెనుగు మర్యాదచే నయిన మకారద్విత్వము ననుసరించి 'దాసోహమ్మని' అను చోటను మకారమునకు ద్విత్వము చేయబడినది.

'రామాయ నమోనమ' 'రామస్సహాయ' యనుచోట్ల విసర్గమునకు లోపము సంస్కృతానుకరణమును 'ఇతి' పరమగునప్పుడే కాని అకారయకారములు పరమగునప్పుడు కాదు. ఇంకను "తుభ్యంనమో యనిరొ" "తుభ్యంనమయనె" "కింతత్తనిరొ" "కస్త్వమ్మనిరొ" "వర్ధతాంశ్రీయనిరొ" ఇత్యాదు లనేకములు గలవు. ఇది సంధిసాంకర్యము.

సమాసములు

అక్కర: అవసరజ్ఞుండై వ్యాసు డేతెంచె నంత నత్తపసి-కపిలగడ్డంబును గపిలజడలును, గపిలకన్నులు-దనిన యున్నత నల్లనైన దీర్ఘ-పుతనువును జాడి-యు విరె కన్నుంగవ మొగిచి తెలకయుండె భయమున"

(భారతము, ఆదిపర్వము, ౪ వ ఆశ్వాసము)

ఇందు 'కపిల' అను సంస్కృతపదమునకు గడ్డము, జడలు, కన్నులు అను తెనుగుపదములతో సమాసము సంకీర్ణము.

మఱియు నట్లే కఱకంఠుడు, ప్రాణగొడ్డము, జీవగఱ్ఱ అను నివియును మిశ్రములగుటను గ్రామ్యము లయ్యును గ్రాహ్యములని చిన్నయసూరి మొదలగువారు చెప్పుదురు. బ. సీతారామాచార్యులు కఱకంఠ శబ్దము "గరకంఠ" శబ్దతద్భవముగాను, 'ప్రాణగొడ్డము' ప్రాణకుట్టశబ్దతద్భవము గాను చెప్పి అవి గ్రామ్యములు కావనిరి. కాని కపిల కన్నులు,కపిలజడలు అనువానికిని పాండురంగమాహాత్మ్యము, 3 వ ఆశ్వాసము) ఇచ్చటను ఏమియును సవరణచేయలేదు.

ఇంకను కేకిపయోధారలు, వాడిమయూఖములు, వేల్పుపిరథటవర్గము, కఱకుదర్పపూరితపుపులు, వాచులతలు, మేటిమునిరాజు, బ్రహ్మదండపు గైదువు, తెలిదమ్మికంటి గేహిని పుట్టినింటి సంపత్తి పెంపు, పాపరాజు, పాపవిమతు, కేప గంధము, రాయభారము, రాయభారులు, ఈ బిడారు మృగీమద శ్రీబిడారు, కటిబంటి నెత్తురు కాలువల్, విచ్చలవిడిం దనమయంబుగాగ గగనంబున నిగుడు నచ్చక్రంబు గనుంగొని, ఇంతితాను మగవేషం బూని, తన పూర్వతపఃస్థానంబని, శరధి తరగలంబోలె, అర్చన పువ్వుల యవిఘ్నంబునన్, మూర్ఖులకు విధాతృ చేయుల్లవనుల దురితంబుల్, అన్యథాబుద్ధి చెప్పిలేని, హింసపింపుల సదియును, సమతం దొల్లి పురాణపుల్క లితిహాసశ్రేణులున్, తార్కాణసర్త్థితుల్, ఒక్కమాత్రమున నరపీను గునీకిచికొంచు ఇత్యాది మిశ్రసమాసములు భారత, భాగవత, హరివంశ, విజయ విలాస, స్వారోచిషమనుసంభవ, అప్పకవీయ, అహోబలపండితీయాది గ్రంథములలో గానబడుచున్నవి.

మిశ్రక్రియలు

"ఏరు కారుణ్యాతిశయమున విజయం చేసితిరి."
"ఆరాతితనముగా కెంతయూ."

మది సమకట్టి, పదపడి, పసంపసి, కరమను రాగిల్లె, పృథుపుచ్ఛక, అసహ్యపడి.

వానికి భయంపడుచుందురు, సమహార, ద్రవ్యంబులు సమకట్టుకొని, సమహార దివ్యశక్తిని, విఘాత కృతి నన్యథాకరింప నలవిరా, వ్యథనీయగా దగదు, భరంపడి, నీవు విజయంచేయుము, సంతోషపడి, సూత్రపట్టినట్లు, మహోహి భయంపడి మొదలగునవి.

ధాతు ప్రత్యయ సాంకర్యము

రంజిల్లె, ఘటిల్లె, పోషించె, లభించె, దర్శించెను.

నామప్రత్యయ సాంకర్యము

సమ్మతించె, అనుమానించె, నుతించె, సంతోషపెట్టె, భయపెట్టె, శోభించు, సంధిలు, సంధిల్లె, ము.

ఇట్లనేకములు సంస్కృతముతో సంకీర్ణములు. వీని యుపపత్తులను గల్పించి వ్యాకరణకర్తలు సూత్రములు చేసియున్నారు కాని నిషేధింపలేదు.

ఇట్టి సంకీర్ణము, అస్వతంత్రము నను నీతెలుగు భాషలో కలుకంబడు, ప్రాణగొడ్డము మొదలగు కొన్నింటిని కొందరు గ్రామ్యములని చెప్పి, అయినను పెద్దలు ప్రయోగించుటచే నవి గ్రాహ్యములే యని యంగీకరించినారు. మఱికొందఱు వానిని గ్రామ్యములు కావనియే చెప్పినారు. ఇందు మొదటి మతమున గ్రామ్యముల య్యును ప్రయోగము లున్నచో నింద్యములు కావనియు, రెండవవారి మతమున గ్రామ్యములయినచో గ్రాహ్యములు కావనియును తెలియబడుచున్నది. కాని మొదటిపక్షములో మొదల నవి సాధువులని తలంచియే పెద్దలు తమ గ్రంథములలో బ్రయోగించియుందురా? లేక వారు ప్రయోగించిన పిమ్మట నవి సాధువు లయినవా? అసాధువులని తెలిసియే వారు ప్రయోగించికొని యుందురా? అనునవి విచారణీయములు. రెండవ పక్షములో నట్టి గ్రామ్యములు గల గ్రంథములన్నియును నింద్యములే కావలయును.

అది యెట్లయినను ఈసంకీర్ణ రూపముల యుపపత్తిని చెప్పవలెనను ఆ సాంకర్య మెందుకీ భాషయందు గలిగినదో, యెట్లు కలిగినదో చెప్పలేదు. అందుకే నా యీ యుద్యమము.

అప్పకవి దేశ్యమును చెప్పునపుడు "ఆంధ్ర దేశ్యంబులు రెండు తెఱంగులు: శుద్ధాంధ్రంబులు, నన్యదేశజాంధ్రములనియు. "ఆంధ్రదేశపురస్థాయులైన సకల, జనములకును మఱియు దేశంబు లేక, లేటతెల్లమిగా బల్కు మాటలెల్ల,నవని శుద్ధాంధ్రదేశంబు లనగ బరగు." అని చెప్పి పాలు, పెరుగు, నేయి మొదలుగా గలవి శుద్ధాంధ్రము లనియు, ఆంధ్రులు నానాదేశములందుండి తెనుగుపదములనే ఆయా దేశ్యముల నంటి పలికినచో నవి యన్యదేశజాంధ్రములనియును, అలము, చిక్క, కయ్యము మొదలగునవి యన్యదేశజాంధ్రములు గావు, సంస్కృతి తత్సమము మాత్రము విడిచి తక్కిన తద్భవ దేశ్యములతో గలసినవి అచ్చతెనుగు లనియును చెప్పి "తెలుగుమాటలుంగులు ప్రాదెలుగులు"

అని చెప్పియున్నాడు. కాని యీ తెలుగుమఱుగులు, ప్రాతెలుగులు స్పష్టపఱచినట్లు కానరాదు. కావున దానిని విచారింపవలయు.

"తొల్లింటికవులు ప్రయోగించిన వెల్లను ఇప్పటికవులు చెల్లుబడి వాడునవి మాత్రమును ప్రాత తెనుగు" లనియెను.

ఇందు 'తొల్లింటికవుల వాక్యములెల్లను' అనుట వలన వ్యాకరణములకు పూర్వపు కవుల వాక్యములెల్ల ననియును, లేక పూర్వకవుల వాక్యములు వ్యాకరణములకు విరుద్ధములయ్యును అనియును కావచ్చును. "ఇప్పటివారల్ చెల్లుబడి వాడునవియే" అనుటవలన నిప్పటివారి వాక్యములు వ్యాకరణములచే జెల్లుబడి గలవి మాత్రము అనియును తెలియబడుచున్నది. అది యెట్లయినను "తెలుగు మఱుగులు ప్రాతెలుగులు" అనుటవలన క్రొత్త తెలుగులకంటె ప్రాతతెలుగు లుత్తమము లయినట్లును, అవియే తెలుగురహస్యము లయినట్లును తేలుచున్నది.

చదువులలో ప్రాజదువులు - (ప్రాతచదువులు) వేదములు ఉత్తమములయినట్లు తెలుగులలో ప్రాత తెలుగు లుత్తములని యప్పకవిహృదయము కావచ్చును.

ఇంక ప్రాతతెలుగులు వ్యాకరణములకు పూర్వపు తెలుగులు, లేక పిమ్మటివైనను పూర్వపువారి వాడుకలో నున్న తెలుగులు ఎట్లయినను అవి వ్యాకరణవిరోధమును పాటింపక ప్రాతతెలుగులు, అనగా నుత్తమములని తెలియదగియున్నది.

ఇందు మొదటి పక్షములో వ్యాకరణవిరోధ శంకయే లేదు. రెండవపక్షములో విరోధ మున్నను పూర్వపువారి వాక్యములు చెల్లునని సిద్ధించుచున్నది. ఇంతియే తెలుగురహస్యముగా నప్పకవి చెప్పినాడు. కాని యింకను దాని రహస్య మున్నట్లు కానబడుచున్నది. అది యెట్లనగా -

ప్రాచీనకవుల గ్రంథములు వ్యాకరణములకు పూర్వమయిన పక్షమున నప్పటికి లోకమందు వాడుకలో నున్నట్లు వారు తమ గ్రంథములలో ప్రయోగించిరి కావున పిమ్మటి వ్యాకరణములకు అవి గ్రామ్యములయ్యును అనింద్యములుగా సంగీకరించినవనియు, లేక వ్యాకరణములకు పిమ్మటనే వారి గ్రంథము లయినపక్షమందు వ్యాకరణవిరోధము గలిగినను వారు పూర్వపు సంస్కృతకవితాసంప్రదాయవేగవశమున క్రొత్తదియగు తెనుగుకవితాసంప్రదాయము ననుసరించియు నట్టి సంకీర్ణరూపములను వారు ప్రయోగించియున్నారని తెలియనగును. అట్టి భాషాసంధికాలములో గొప్పగ్రంథములను రచించుటయే శ్లాఘ్యతరమగుటను వ్యాకరణములు వానిని అనింద్యములుగా సంగీకరించినవి. ఇది యొక తెలుగుమఱుగు.

ఇంకను రంజి, రాజి, వృద్ధి, భూ మొదలగు సంస్కృతధాతువులపైని తెనుగుప్రత్యయములు చేర్పగా గ్రియారూపము లేర్పడినట్లే కొన్ని తెనుగుధాతువులపైని సంస్కృతప్రత్యయములు చేర్పగా నయిన క్రియారూపములును గానబడుచున్నవి. ఎవ్వియనగా వస్తాడు, తెస్తాడు, చూస్తాడు మొదలగు రూపములు వ్యాకరణములకు ముందునుండి యిప్పటికిని లోకమందు వాడుకలో నున్నవి. వానిని కొన్ని వ్యాకరణములు గ్రామ్యములనియు, గ్రామ్యములు గ్రాహ్యంబులు గావనియును చెప్పుచున్నవి. కావున నీగ్రామ్యములనుగురించి విచారింపవలయును.

ఈ తెలుగుభాష తత్సమ, తద్భవ, దేశ్య, గ్రామ్యము లను నాల్గువిధములగు పదములతో గూడినదే కాని వేరు కాదని యెల్లవ్యాకరణములు [illegible]ప్పకొనినదే కదా. కాని యీ గ్రామ్యపదము రూఢ్యర్థకమా, యౌగికార్థకమా? తక్కిన తత్సమాదిపదము లెట్టివి? ఈ గ్రామ్యములకుమాత్రము అగ్రాహ్యత్వము జనినిబట్టి? అను నీవిమర్శ మెందును విశదముగా చేసినట్లు కానరాదు.

ఈ గ్రామ్యతను గురించియైనను పరిపరివిధములుగా జెప్పుచున్నారు. చిన్నయసూరి లక్షణము చెప్పకయే "లక్షణవిరుద్ధంబగు భాష గ్రామ్యంబు-వస్తాడు, తెస్తాడు, వచ్చేని, తెచ్చేని, వచ్చేవాడు, తెచ్చేవాడు, వచ్చేటివాడు, తెచ్చేటివాడు. ఈ భాష ప్రయోగంబున కనర్హంబు" అనియు, "ఆర్యవ్యవహారంబుల దృష్టంబు గ్రాహ్యంబు" అనియు చెప్పినాడు. ఇటీవలివారందఱును ఇంచుమించుగా నట్లే చెప్పుచున్నారు.

ఆంధ్రభాషాభూషణమందు కేతన గ్రామ్యము నకు లక్షణము చెప్పక పంచాకుమ, తోపించాకుము మొదలగువానిని మాత్ర ముదాహరించినాడు. అందు "వస్తాడు, తెస్తాడు" లేవు.

త్రిలింగశేషమందు కఱకంఠుడు, ప్రాణగొడ్డము మొదలగునవి గ్రామ్యములు కావనియు, "గ్రామ్యంబు తత్తజ్జాతివర్ణనంబునం బ్రయోగార్హంబగు"ననియును చెప్పి "వంకెక్కముసావి." "ఇతని మానెనా మేలు భాగము నేసినాము" అనువాని నుదాహరించినాడు. లక్షణము చెప్పలేదు. "వస్తాడు, తెస్తాడు" ఉదాహరించలేదు.

అప్పకవి "సంస్కారాద్యో నియమోఽత్ర యమా గ్రామ్యం హి యత్త్వపభ్రంశః" అను నన్నయభట్టీయ సూత్రమునకు వ్యాఖ్యానముగా

తే. ఉక్తలక్షణవంతమై యుండునట్టి
కావ్యముల నెఱుగవలయు సంస్కార మనుచు
హీనలక్షణ కావ్యంబు నెఱుగవలయు
గ్రామ్యమనుచు నపభ్రంశకంబు ననుచు.

క. లక్షణవిరహిత కావ్యము
[illegible]క్షికమున గ్రామ్యమనంగఁబడు నది పెద్దల్
శిక్షింపరు లక్షణయుత
విహీతి నగ్రామ్యమని గ్రహింతురు ప్రీతిన్.

తే. క్షితి న[illegible]ంశపదములు కృతులయందు
గములలోచన చెప్ప నర్హములు గావు
గాన సాంధ్రకవీంద్రులు వానిఁ దెలియ
వలయు నీశాస్త్రమునఁ దమతలపు నిలిపి.

తే. చులకగా గ్రామ్యజనములు వలుకునట్టి
తెనుగుమాటలు గ్రామ్యంబు లనఁగఁబడియె
వర్ణలోపంబు నొంది కావ్యములఁ జేరవు
పరులఁ దెగడెడుచో నొప్పు పాలడొంగ.

తే. అక్షరవిలోపమై యుండునట్టి పలుకు
గ్రామ్యమననొప్పు నదె యపభ్రంశకంబు
ననఁగబడును నాఁడ కాడ యనుచు మఱియు
నదుమునన్న కకారంబు నుడుగకున్న.

అని చెప్పి

క. వస్తాడా హరి సామ్ములు
దెస్తాడా గొల్లదంట దిట్టక కరుణన్
జూస్తాడా కౌగిలి చే
డిస్తాడా చెప్పమన్న నవి గ్రామ్యోక్తుల్.

అని యుదాహరణ మిచ్చినాడు.

ఇచట విచారింపవలయు. చిన్నయసూరి "లక్షణ విరుద్ధంబగు భాష గ్రామ్యంబు" అనినదానిలో దేని లక్షణమునకు విరుద్ధము? భాషాలక్షణమునకా? భాషా లక్షణమునకు విరుద్ధమయినది భాష యగునా? భాష యనగా నొకటిరెండు పదము లే భాష యగునా, లేక గ్రంథమంతయును కలిసి భాష యగునా? "గ్రామ్యము" అని యీ తెనుగు భాషయవయవములలో నొకదానిని పరిచ్ఛేదించుటచేత మీది తత్సమ, తద్భవాదుల మూటి లక్షణమునకు విరుద్ధమయినది గ్రామ్యమనియా? స్పష్టము కాకున్నది. మఱియు నీభాష తత్సమ తెనుగుభాష, తద్భవ తెనుగుభాష, దేశ్య తెనుగుభాష, గ్రామ్య తెనుగు భాష అనియా, దాని యభిప్రాయ మెట్లు? అది యె ట్లయినను ఒకదాని లక్షణమునకు మఱియొకటి లక్ష్య మెట్లగును? అలక్ష్యమందు లక్షణము పట్టినచో లక్షణ మతివ్యాప్తి దోషగ్రస్తము కాదా? కాక లక్షణముపట్టి నది లక్ష్యమే కాదా? కావున నలక్ష్యము మఱియొకదాని లక్షణమునకు విరుద్ధము కాక యెట్లుండును?

అట్లు కాక "లక్షణమనగా వ్యాకరణశాస్త్రము. దానికి విరుద్ధము గ్రామ్యము" అన్నచో దేశ్యము వ్యాక రణ శాస్త్రసిద్ధమేనా? పాలు, పెరుగు, నేయి మొద లగునవి యే వ్యాకరణ సూత్రములచే సాధింపబడినవి? లేదుకదా? అవి గ్రామ్యము లేల కావు?

వాని స్వరూపమును చెప్పుటయే సాధించుట యన్న పక్షమున వ్యాకరణములలో గ్రామ్యస్వరూప మునూడ చెప్పబడినదేకదా యది గ్రామ్య మెందు చేతను? గ్రామ్యమైనచో నింద్య మెందుచేతను? వ్యాక రణ విరుద్ధమగుటచే నింద్యమన్న పక్షమున చెప్పిన లక్షణ మును తప్పియుండుట విరోధమా? లక్షణము లేకుండు టయే విరోధమా? దేశ్యగ్రామ్యములకు చెప్పిన లక్షణ

మేమి? దేశ్యములకు, లేక గ్రామ్యములకు మాత్ర మందు దోష మెద్ది?

ఈ విచారము చేయకయే గ్రామ్యము నింద్య మని చెప్పిన చిన్నయసూరి యభిప్రాయ మేమి?

ఆపదములనుబట్టి విచారింప దేశ్యమనగా నొక దేశమంతటను ప్రచారముగలదియు, గ్రామ్యమనగా నొక గ్రామమందు మాత్రము ప్రచారము గలదియును అగును. కాగా బహుళ ప్రచారము కొఱకు చెప్పబడిన గ్రంథములలో గ్రామైకసంకేతితములయి యల్పప్రచారము గల పదములను ప్రయోగింపరాదని "గ్రామ్యములు గ్రాహ్యములు కా"వనుదాని తాత్పర్యమై యుండవలయును.

అట్లయినచో నిప్పటి గ్రామీణులు నాగరికులతో నెక్కువసంపర్కము గలవారే యగుటను, ఇప్పుడు గ్రామీణుల మాటలును నాగరికుల మాటలవంటి వేయయి బహుళప్రచారము గలవగుటను దేశ్యములే యనదగియుండును. ఈ దేశ్యగ్రామ్యములు కాలభేదమునుబట్టి మాఱుచుండవచ్చును. అప్పు డావ్యాకరణములు దేశ్యగ్రామ్యములకు నిర్ణాయకములు గాజాలవు.

మఱియు సంస్కృతాప్రయోజకము గ్రామ్యత్వమా, గ్రామ్యతాప్రయోజకము నింద్యత్వమా అని విచారింపగా గ్రామ్యపదమునకు యథాశ్రుతార్థములో గ్రామీణముఖోచ్చారణమాత్రమున నింద్యత్వము కాదు. దేశ్యపదములుగూడ గ్రామీణులచే నుచ్చరింపబడును. వానికి గ్రామ్యత్వ మిష్టము కాదుకదా? ఇక గ్రామ్యతాప్రయోజకము నింద్యత్వమే చెప్పవలయును. అట్టి నింద్యత్వము నాగరికుల మాటలలో నున్నచో నవియును అగ్రాహ్యములే యగును. కావున నింక గ్రామ్యత్వము పారిభాషికమే యని మీదజెప్పిన లక్షణవిరోధమే యున్నపక్షమున నదియును దేశ్యములం దతివ్యాప్తమగును.

మఱియును గ్రామ్యత్వాగ్రాహ్యత్వములకు వ్యాప్యవ్యాపకభావము సిద్ధింపదు. కొన్ని గ్రామ్యములను చిన్నయసూరి యొప్పికొనియేయున్నాడు. "లక్షణవిరుద్ధంబగు భాష" అనుదానిలో ఛందోలంకారాది కావ్యలక్షణసామాన్యపరమగు "లక్షణ" పదమును గ్రహించి వాక్యసంఘాతపరమగునట్టి "భాష" అనుటచేతను, "అర్యవ్యవహారంబుల దృష్టంబు గ్రాహ్యంబు" అని కొన్ని గ్రామ్యములకు గ్రాహ్యత్వ మంగీకరించుటచేతను చిన్నయసూరియభిప్రాయము "కావ్యలక్షణసామాన్యవిరుద్ధమగు గ్రంథము గ్రామ్యము, అదియే అగ్రాహ్యము" అనునట్లు తెలియదగినదిగా నున్నది. "ఆర్యవ్యవహారంబుల దృష్టంబు" అనుచోట వ్యవహారమనగా వారి నోటిమాటలా? కాక వారి గ్రంథములా? గ్రాహ్యమనగా నట్టిది వారి వ్యవహారములో నున్నందు కెల్లవారను అంగీకరింపవలయుననియా, లేక అట్టిదానినే యెల్లవారును తమ వ్యవహారములలో ప్రయోగింపవలయుననియా? వ్యవహారమనగా గ్రంథమే యన్నపక్షమున "ఆర్యవ్యవహారంబుల" అని బహువచనము గ్రహించుటచేత నొక గ్రంథములో నున్నను గ్రాహ్యము కాకపోవలయును. ఆ మాత్రమునకే తాత్పర్యములో "కలండుడు, ప్రాణగొడ్డము, జీవగఱ్ఱ, కపిల కన్నులు, కపిలగడ్డము, కపిజనులు" ఉదాహరించియున్నాడు గదా, యివి ఒక్క గ్రంథములో నున్నంతమాత్రమున గ్రాహ్యములు కావచ్చునా? కానిచో వానిని గ్రాహ్యములుగా దా నెట్లుదాహరించినాడు? కావున వ్యవహారమనగా లోకమువాడుకయు, గ్రంథములును రెండును అగును. కాని యొక్క గ్రంథము నిదియే చిన్నయసూరి యభిప్రాయము కాదు. కానిపక్షమున చిన్నయసూరివచనము సంగతము కానేరదు.

చిన్నయసూరి అప్పకవిని ఆధారముచేసికొని చెప్పినవాడై యుండును. అప్పకవి "వస్తాడా, తెస్తాడా" ఇత్యాదులు గ్రామ్యములుగా నుదాహరించియున్నందున దానిని చూచియే తానున్న వానిని గ్రామ్యములుగా జెప్పినవాడుగాని యవి యెందుచేత గ్రామ్యములో కారణమును చెప్పలేదు.

ఇంక నప్పకవి యభిప్రాయ మాలోచింతము. ఇతను ఉక్తలక్షణవంతమైయుండు కావ్యము సంస్కారవంతమనియు, హీనలక్షణ కావ్యము గ్రామ్యమనియు అనుటవలన కావ్యమునకు చెప్పిన లక్షణములు గలది సంస్కారవంతమనియు, అట్టిలక్షణములు లేనిది గ్రామ్యమనియును తెలియుటకయియే ఛందోలంకారాది సామా

రణమును లక్షణ పదమును చెప్పినాడు. అది వ్యాకరణ మాత్రపరము గాదు. ఇందువలన కావ్యములో నేవో కొన్ని మాటలు వ్యాకరణవిరుద్ధము లున్నను అట్టి కావ్యము గ్రామ్యము కాదనియు, లక్షణమనుచోట వ్యాకరణము మాత్రమే కాదనియును స్పష్టము.

కావ్యమునకు ముఖ్యముగా రసము ముఖ్యలక్షణము. ఆ రసపోషకములు గుణాలంకారాదులు, వాని కాశ్రయములు శబ్దార్థములు దోషరహితము లయ్యుండవలయునను నన్నయభట్టీయ సూత్రమును "విశ్వశ్రేయః కావ్యం త దదోషౌ పరిష్కృతా చ వాగర్థౌ. సా వాగ్యా రసవృత్తిః సాధ్వీ హి రసో యథాతథం కవిభిః" అను దాని యభిప్రాయ మెఱిగి హీనలక్షణమనగా, రసాది లక్షణహీనకావ్యము గ్రామ్యముగా జెప్పినాడు. ఇందువలన కావ్యమునకు ముఖ్యలక్షణము రసవత్త్వము. దాని కంగములు గుణాలంకారాదులు. వాని కంగములు శబ్దార్థములు. వాని కంగము దోషరాహిత్యము. ఈదోషము శబ్దగతము, అర్థగతమ నని రెండువిధములు. అందు శబ్దగతదోషముకంటె నర్థగతదోష మెక్కుడు. గ్రామ్యతయును అట్టిదే. వ్యాకరణ విరోధము శబ్దదోషము గాని యర్థదోషము గాదు. "శబ్దదోషములలోనున్ను పద్య గ్రంథములలో వ్యాకరణ విరోధముకంటె ఛందోదోష మెక్కుడు" అని భావించియే యప్పకవి వ్యాకరణము నంతగా పాటింపక ఛందస్సు ననుసరించియే చెప్పినట్లు తన గ్రంథమందలి ప్రయోగములవలన దెలియబడును. ఎట్లనగా ఈ గ్రామ్యములనే చెప్పునపుడు తాను

"క్రమత వీనికి వీనులు కన్నదోయి
  జెక్కులను బలుకరుపలు నిక్కుజన్ను
గవయు బొక్కిలి కిలుదు చొక్కపు టడుగు
  లనుచు మను వాడి రవిరొ చేకొనగవలయు."

అని గ్రామ్యములను శోధించి తాను చెప్పినదాని లోనే "క్రమమున" అనుటకు బదులు "క్రమత" అని ప్రయోగించినాడు. ఇచట క్రమశబ్దము - భావార్థకము- సంస్కృతశబ్దముకదా, దానిపైని మఱల భావార్థకమగు తల్ ప్రత్యయము జేర్చి "క్రమత" అని ప్రయోగించినందున నది వ్యాకరణదుష్టము. అయినను అచ్చట ఛందస్సునే యనుసరించినాడు గాని వ్యాకరణమును పాటింపలేదు.

మఱియును ఆ పద్యములోనే "మను వాడిరవిరొ చేకొనగవలయు" అని తాను చెప్పియున్నాడు గదా. క్రమార్థమందు "క్రమత" యని మను నెవ్వరు వాడి యున్నారు?

మఱియు సమసీసపద్యమున కుదాహరణముగ

"శ్రీల్పె నేవాడు ఖాండవవిపిన మెల్ల
జాతవేదోత్థవిలసితజ్వాలమీద
నతని గీర్తింతు మదిలోన ననుదినంబు
ననగ నలరారు సమసీస మఖిలకృతుల"

అనుదానిలో జాతవేదశ్శబ్దము సాంతము. దానికి అజంతమనకురలెనే సంధిచేసినాడు. ఇది సంస్కృత వ్యాకరణమునకు విరుద్ధము కాదా?

ఇందువలన వ్యాకరణవిరోధము నంగీకరించినను పద్యగ్రంథములలో ఛందోవిరోధ మంగీకరింపరాదనియు, లక్షణమనుదానికిఛందోలంకారాది రూపలక్షణమనియు నప్పకవియభిప్రాయము కావచ్చును. అప్పకవి వ్యాకరణము తెలియనివాడు కాడు. ప్రకృతివికృతి భేదమును చెప్పునపుడు "క్రమమునను సంస్కృత ప్రాకృతములు రెండు" అనుచోట క్రమముననే ప్రయోగించియున్నాడు.

మఱియు "మదిరాక్షికి" అను పద్యమందు నిషేధించిన పదములు "చెవుల్, కనుల్, బుగ్గల్, పండ్లు, చండ్లు, బొడ్డు, మడ్డి, కాళ్లు" అనునవి. వీనిలో వ్యాకరణవిరోధ మేమియును కానరాదు. "బుగ్గల్, పండ్లు, చండ్లు, బొడ్డు" పదములలో నశ్లీలము, తక్కినవానిలో గాంభీర్యాభావమును భావించి వానిని గ్రామ్యములుగా జెప్పియుండును.

ఇట్టియప్పకవి "వస్తాడా హరి సామ్మి", దస్తాడా గొల్లదంటదిట్టక కరణం, జాస్తాడా కౌగిలి నే డిస్తాడా చెప్పుమన్న నవి గ్రామ్యోక్తుల్" అని చెప్పను కదా, అది యెట్లు? ఆలోచింపవలయు. ఇచట వ్యాకరణ విరోధ మేమియును కానరాదు. కాబట్టి ఇవి వ్యాకరణముచే దుష్టములు కావు. అందుచేత గ్రామ్యములును గావు. మఱి యెట్లనగా ఆ పద్యమందు ముత్తముమీద నశ్లీలము, గాంభీర్యవిరహము నుండుటచేత నర్థదోషమునుబట్టియే యచ్చట గ్రామ్యములని యప్పకవి యభిప్రాయ మైయుండును.

గోరువంక

వ్రాసినది
వెంకటసుబ్బయ్య

"కృష్ణవేణీ! కృష్ణవేణీ!"

వీణ ఆపి, ఆ పద్మాలతివాసీమీద మెల్లగా దానినివాల్చి- వాత్సల్యం తొలకాడే నవ్వుమొగం పైకెత్తి మిలమిలా మెరసే కన్నులతో మీదికి చూచింది.

"కృష్ణవేణీ! కృష్ణవేణీ! గజ్జెలందియలు ఘల్లు ఘల్లు రవంగా, కలికీ రాగదవే!"

"ఛీ! ఎంతమధురంగా ఉంది ఆపిలుపు- అక్కపిలుస్తే ఇలాగుంటుందేమో ఆ ఆవరణ తులకించడంలో- అమ్మ! ఆమెపిలుపుకూడా ఇంతతీయగా ఉంటుందేమో?" నిటారుగా నిలచింది కృష్ణవేణి మాడుక్కలచే "ఏమిటి కావాలి? కలకండ పలుకపాలు! గోరను గోధుమపిండి."

"అక్కయ్యక్కయ్యా."

చెవులుమూసికొంది కృష్ణవేణి. కాస్తతీక్ష్ణంగా తలఅట్లు త్రిప్పిచూచింది. "ఎంతటివ్యత్యాసం!" చల్లని గాలితాకున అలలవలె కూలుతీర్చి ఆమెహృదయకాసారంలో మట్టిబెడ్డ విసరినట్టు పడ్డా దాదిలుకపలుకు- ఆకలత తీరడానికో అన్నట్టు కాస్తక్రిందుచూస్తూ నిలబడిపోయింది సోగగా మేను పెనుకుబంచి కృష్ణవేణి. కృష్ణవేణికి పదిహేను లేక పదహారేళ్ళవయసుంటుంది. ఎఱ్ఱగోరంచు తెల్లమజిలీనుచీర, తెలి పట్టురవిక, చామనచాయమొగము, నల్లని తలకట్టు, ఆమెవాల్జూపులలో ఏవో ఊహలు తిరుగుతున్నాయి. జపమాలలాగు. శబ్దరహిత పంచలనం మాత్రం ఆమె పెదవులలో తోస్తూంది.

తిరుగా 'కృష్ణవేణీ' అన్న శబ్దం ఆపంజరద్వారం వెలువడి ఆమెచెవులలో పడింది.

ఫలించినట్టు ఘలా ఎగిరికి, అరచేతులతో వ పెదలంటు నమిడికొని గర్వంగా నిట్టూర్చింది కృష్ణవేణి - ఉదయరాగం చిదిమి పెడుతున్న లేత పేరెండ వడియగట్టి కిటికీ అవలకు చూచింది. తీరల నుండి చూస్తే ఆరలదగులొక్క గండుమీల కదగా తోస్తాయా మెరుస్తున్నలు - పెకుగులాడే మాపులయితే నేం వెక్కపడే రెప్పల కదలిక లయితే నేం.

ఆమె కెదో కావాలి - ఏదో పెద్దుబాటు ఏదో చక్కబాటు - గిఱ్ఱున తలత్రిప్పికొని, చిత్తశోభ రోయగని చిన్నపిల్లలాగు, పాగిలిపడు కొ..., నిద్రిమున్నవి. చూచింది,

"ఈవీణతో కూడ నేను ఈ చిలుక హృదయంలో... ఇంతటి మనోహరాకృతిగల యీ చిలుక ఐతే! పాచి చివురించిన పట్టు మేను- అన్నిరెక్కల కంఠహారము! అరుణ్ణి దొండపండు ముక్కు — ముద్దులాడవలనా —— అదిమెసవిన కలకంఠ మానుసులు చిలిపిల చిమ్ముతున్న దేమో! అనుభాగ్యము"

"అక్కయ్యక్కయ్యా"

త్రుళ్ళిపడింది కృష్ణవేణి.

"కృష్ణవేణీ! కృష్ణవేణీ! ఇవురుపాదములు ఎఱ్ఱవారినవా? ఏలా ఆలస్యం?"

గోరపాడింది.

పట్టరానివాత్సల్యం కృష్ణవేణిలో రేగింది.

ఆఁ! అలాగే? నేనూరుకోను ఎందుకూరుకుంటానూ.

"అక్క-శ్శొక్క-యాశ్శ"

"ఉండు చిలుకా! నీవు మాట్లాడకు నే నిప్పుడు యోగీశ్వరుల దృష్టి నలవరించుకుంటున్నాను. నాచెవుల నిక నేశబ్దమూ పట్టదు. ఉహూ! ఓంకారమాగోర మధురగీతమే! ఆఁ! వస్తున్నా! వస్తున్నా! ధీమంతుల చేతలయితేనేం దిద్దుబాట్లుండవా? లోపం లోపంగా ఒప్పుకోవాలి సామర్థ్యా న్ననుసరించి సంస్కరణా న్నంగీకరించాలి"

వీణ నాటుకొని ఒక్కటే అనునుచేసింది అటు పోయి గోడను మేకువ ్రేలాడుతూన్న తీగాలకత్తి తీసింది. చిన్ని ్రేలికొనలతో చిలుతాళమొకటి నత్తి నుండి వేరుచేసింది. ఆయోర వార్నిష్ శిలుసతో నోరు మూతిపెట్టుకొని నిలిచింది బీరువా - అరల బీరువా... బీరువా తలుపు తెరచింది. కృష్ణవేణి .... నిజమే వెతికితే దాని హృదయంకూడా రాగసంకీర్ణమే కావచ్చు. గాజుపెట్టె చిన్నది పైకి తీసింది. నాలు గయిదు గాజుగిన్నెలు చిన్నవి. ఆకేల పెట్టింది. ఒక పొదినుండి ఏవి రెండు మూడు కుంచెలు తీసింది. ఆమెలో చురుకుదనం హెచ్చుతూంది. ఆ రంగులు చిప్పలలో కలిపినది. కుంచె నొకటి రెండు పరిచూచి నది, సరిచేసినది. తెల్లనిగాజు పలకమీద వన్నెలు గీచి మచ్చుచూచినది. మెచ్చుకొన్నది.

నాడు నూత్నసృష్టి చేసిన విశ్వామిత్రుణ్ణడగాలి "స్వామీ! ఆనాటి నీహృదయావస్థ కాస్తవర్ణించి చెప్పవూ" అని

కృష్ణవేణి వర్ణాలు కలపడంచూస్తే ఆమెకూడా వర్ణిస్తుందేమో తనహృదయావస్థ!

అట్లామె నూగనోటితో రాగదృష్టులతో, త్యాగదీక్షతో చేసినరచన ఆమెహృదయావస్థను సప్త వర్ణాలలో చాటిచెప్పదా ?

ముంజెలగోర, మున్నుకేళ్ళకుంచె, ముంగలకలి పినపలువన్నెలు. వివిధరాగా లాలపించి పాడే ఆమె ఊహాతంత్రి - రచించింది రూపాలు తిప్పుకుండా అన్నిరంగులూ అన్నిచోట్లా అందంగా పూసి గోరకు చిలుకవన్నెలు. ఆగోరమెడలో కంఠహారమున నాయ కమణి చిత్రిస్తూంది. అయినది; నిట్టూర్చి సుఖించడాని కాయత్తపడింది కృష్ణవేణి.

"కృష్ణవేణీ! కృష్ణవేణీ!" అంది ఆగోర ఒయ్యా రంగా మెడ ఓరకువంచి - అనడమేమిటి? పాడింది. పాడడమేమిటి? అపూర్వరాగం ప్రస్తరించింది. చీరా రవికె కట్టుకున్న సింగారవతివవ్వలే ఎంతో శోభ అంటాడు పండితుడుకూడా భయం లేకుండా. ప్రకృతిలో కళఉబికితే ప్రకృతి కళకు లొంగిపోతుంది తల్లిబిడ్డకువలె అది యొక అపూర్వమైనఒప్పుదల.

"కృష్ణవేణీ! కృష్ణవేణీ!"

"ఓయ్! ఓయ్!" ఔను! ఔను! ముంజేతిగోరను మురిపెంగా చూచింది కృష్ణవేణి - విశాలంగా విప్పిన ఆకన్నులనీటి చెమ్మలో ఆచింతగోర ప్రతిఫలిస్తూంది.

"అమ్మా! నాన్నగారూ! రండి! రండి! మాంచి చిత్రం! రండి ఎలాచిత్రించేనో చూడండి! రండి. ఇదేతరుణం! రండమ్మా రండి."

పిలుపు పూర్తి అయిందోలేదో పుస్తకంలో చూపుడ్రేలు చొనిపి, పుస్తకంమూసి ఆచేయివెను కనుపెట్టికొని రెండవచేత కళ్ళజోడు ముకుదూలంమీద సర్దుకుంటూ, మందహాసమొలికిస్తూ ముచ్చటగా చూస్తూ నిలబడ్డాడు నీలకంఠం. ఏబదిదాటి ఉంటుంది అతనివ యసు - ఆజానుబాహువు, ఆనందమయమయినముఖం. అతడు శ్రీమంతుడని ముఖంచూడగానే చెప్పవచ్చును వానిముఖకళలో అధికారంలో కలసిన సుకుమా రలక్షణం పచారుచేస్తూ ఉంటుంది.

వాత్సల్యంతో చూచేదు మాతురువైపు. ఆశ్చ ర్యంనటించేదు తనచేరువను పొట్టిగా నిలచినభారతివైపు. భారతికి ఉంటాయి, నలభైకి ఒకటోరెండో అవలే. ఒంటినిండా నగలూ, ఒయ్యారం అతిశయం. సున్నితం సుకుమారం-అడుగవానికితోడు ఐశ్వర్యలక్షణం.

భారతి అన్నీ మరచి బాబాకరంగా చూచింది కూతురు కృష్ణవేణి సెగాదిగా!"

"కిట్టూ! అదేమిటే! నీ ముంజేతిమీద ముద్దులొలుకుతూన్న బొమ్మ?"

"ఇది బొమ్మకాదమ్మా - దీనికి ప్రాణముంది. మాటాడుతుంది. పాడుతుంది ఏలాగుందమ్మా యిది" మంచిబాగుందికదూ నాన్నగారూ ఈపక్షి.

ఆ పక్కినిచూచి పక పక. నవ్వింది - దిగ్గనలేచి పంజరంలో దానిని పెట్టింది. తలుపుమూసి తలపంకిస్తూ దానిని చూచింది. తన్నే చూస్తూన్న తండ్రివంక చూచింది. "కళ ప్రకృతిలో ఇమిడినప్పుడే కన్నులపండువుచేస్తుంది నాన్నగారూ! బలే-బలే! ఎంత బాగుందో ఇప్పుడా పంజరం...పాడు! మాటాడు... అచ్చా! అదీ కళారచన - జీవంలేని కాగితం మీద చీపరపాపరరంగులద్ది చిత్రమంటారా నాన్నగారూ! వన్నెలూచిన్నెలూ ప్రకృతినుండి యెరవు తెచ్చికొని కళాప్రజ్ఞగలవాడేంచేస్తున్నాడు? తన బుద్ధిచైతన్యాన్ని కళకు జీవంగా ఎరవిస్తున్నాడు. ఆ కృత్రిమం మనం పొల్చికూడా చిత్తరు మందహాసానికి సత్యమిస్తాం! ఇదో! ఇదీ నిజమయిన కళ" "హా-హా-హ్హా" అట్టహాసం చేసింది. కిలకిలా నవ్వింది. పంజరం చేరువగా నిలచి ఆ పక్షిని చూచింది. కాస్తదూరంగాపోయి చూపులు గాజుచేసి ఆ పక్షిని చూచింది-వెనకు తిరిగి తండ్రిలో పరిగా నిలచి ఓరగా చూచింది- ఆ పంజరంలో పక్షిని. "ఏమండీ నాన్నగారూ వన్నెలతోపాటు జీవంకూడా ప్రకృతినుండి ఏరికొని కళారచనచేస్తే - బలే! చూడండి నాన్నగారూ, ఆ పంజరమెంత శోభాయమానంగా ఉందో! ఉత్తమకళారచన సన్నిహితకళారచనలకు వన్నెతేదూ? మంచి పటానికి కట్టినచట్టుకూడా ఎంతో అందంగా ఉంటుంది కాదూ ఏమండీ నాన్నగారూ! మాటాడరేం-అనండీ. ఇదే సహజకళ అనండి. ఇక్కడే ప్రకృతీ కళా ఐక్యమందుకున్నాయనండి. అనండి నాన్నగారూ!

"ఔనమ్మా! చాలా బాగుంది. గోరపిట్టను చిలుకగా మార్చేశావు. ఆవన్నెలు చాలాసహజంగా పూసేవు కిట్టూ! కిట్టూ - నీలో ఏదో కళాప్రజ్ఞ దాగిఉంది."

అంతపొడవాటి తనువూ వింతగా కూతురు తలమీదకి వంచి ఆమెతల వాత్సల్యంతో మూర్కొని - చెదరి ఆమెముంగురు లటూయిటూ సరిచేసి, మెరుస్తూన్న ఆ లేత చూపుల్లోకి, జ్ఞానసంపన్నములయిన తనముదురు చూపులు సంతరించి సమపడి - "కిట్టూ కిటూ" అ గద్గదికలో ఆనందం పొదివికొని ఆమె చెక్కిలిముద్దిడి

"ఏమే భారతీ! మనకిట్టు చూచేవా? వింతరచన చేసింది. కళా ప్రకృతులకు గాఢమయిన అనురాగ కలకొల్పింది. చూడూ! ఆపంజరంలో"— (కూతు నైపు తిరిగి) "కిట్టూ దీనిపేరేమి?"

తండ్రివాత్సల్యాన్ని త్రాగేస్తూన్న కృష్ణవేణి తిరుగా కళాప్రపంచంలోకి ఒక్కమారు దూకింది.

"ఔను నాన్నగారూ! దీనికి నామకరణం చె య్యాలన్నమాటే మరచేను—(కొంచెమాలోచింది) దీనిని "గోరచిలుక" అని పిలుస్తేనో,"

నీలకంఠం—"బలే! బాగుంది కిట్టూ ఆపేరు చాలా అందంగా ఉంది. అనుకో తల్లీ; నీఆటే నాకూ మీఅమ్మకూ ఆనందం! ఆనుకో."

"ఆటకాదండీ నాన్నగారూ - ఇదే నిజమయిన అనుభవ మంటాను"

"నేనూ అలాగే అంటానే; కిట్టూ."

కృష్ణ—"గోరచిలుక! గోరచిలుకా, బలే ఎవ్వరికీ లేని శ్రోతానందం కన్నులున్నందుకు సార్థకత."

"అక్కయ్యక్కయ్య"

నీ కింకెవరు దిక్కయ్యా! చిలుకరాజుగారూ చెలో! చెలో! అడవిరాజ్యం పట్టాభిషేకం ఆవలి కళలో నీవుకూడా వెళ్ళి కలసిపో! దిద్ది తీర్చలేని కళాలోపం ఉంది నీలో - చెలో! చెలో!"

పంజరం తలుపుతీసి బైటకు విడిచేసింది కృష్ణవేణి చిలుకను.

నవ్వుకుంటూ వెడలిపోయారు నీలకంఠం దంపతులు. ఆమె ఏమిచేసినా వారికానందమే- ఒక్కగా ఒక్కతే కూతురు, ఒల్లమాలిన భాగ్యమూను.

అంటూ, తోటలోకి నిదానించి చూడు! మన 'జహాంగీరు' మామిడంటుచేరువను......

"ఊఁ! చూడాలి అందరూ చూడాలి- చిత్రవస్తు ప్రదర్శనశాల కంపుత - అబ్బ- నేను దీనిని విడువను. గోరువంకా పాడు! ఒయ్యారంగా చూడు."

కిటికీ అవతలకు చూచింది. తాను ఎగరవిడచిన చిలుకేమో అలా హంసలాగు నడుస్తోంది అచ్చరలాగు మెరుస్తోంది. దడదడా కిటికీదగ్గరకు వెళ్ళి వంగి తొంగి చూచింది. పొరుగువారి సుందరి "సుందరి కీదృశ్యం చూపాలి" పరుగుపరుగున వెళ్ళి ఇంటితలుపు తెరచి తొని "సుందరీ! సుందరీ!" అని పిలిచింది కృష్ణవేణి.

కృష్ణవేణి వయసుదే సుందరి. కృష్ణవేణికి పరిచితురాలూ, ఆటకత్తెకూడా. సుందరిని చూచినప్పుడల్లా ఆమెకు హృదయం వింతగా కదులుతుంది. అది అనురాగమో, జాలో, వాత్సల్యమో - ఏమో ఇంతదనుక ఆమెకూ బోధపడలేదు. "సుందరీ! రా! రా! వెనుదిరిగి జారిపోకు రా! రా!"

పాపం మాసినచీరారవికే కుప్పరేగిన తలకట్టూ ఇత్తడిపట్టెల చేతులూ, ఎంతో జంకుతూ వచ్చి నిలచింది సుందరి కృష్ణవేణి శుచితసామీప్యంలో.

"సుందరీ, నీకో సుందరదృశ్యం చూపెడతాను- రా! చూడవూ? నీవు- నీవుకాదు ఈలోకమే చూరుగని ఒకానొకరచన, కళాప్రజ్ఞ ఒకానొక సౌందర్య సన్నివేశం-ఒక మధురదృశ్యం...అదేమిటో సుందరీ! నీవేనా! ఆఁ...నిలు...నిలు...చెప్తానుండు. ఇలారా! ...ఆఁ! అటుకాదు అటుతరువాత వెనుదువుగాని...రా! నిలబడిపోకు-నాకు కళావేశం వచ్చింది. రా...నూత్నరచన - అపూర్వసౌభాగ్య సన్నివేశం. రా! రావమ్మా సుందరీ! సుందరీ."

పంజరంలో గోరువంక పలుకుతూంది. దాని నూత్న కంఠాభరణం మెరుస్తూంది నవరత్న సమ్మేళన శోభతో, కళానుభవానికయినా నడుమునడుమ కాస్తవిరామముండాలిగా - కాని కళాప్రజ్ఞులుమాత్రం ఆవేశం కలిగినప్పుడు తట్టుకొని, తాళీ, తప్పాడరు. శరవేగంతో ఆప్రజ్ఞను ఏదోరకంగా వెలువరించేదాకా నిలువరు. పాపంక్షే వెలువరించి - తమ రచన నితరులెట్లనుభవిస్తున్నారో, అని కాతోలు జాలిగా నిట్టూరుస్తారు.

ఆహా! అలాటిదేమీ అక్కరలేదు కృష్ణవేణికి. అంతవరకూ మూసికొన్న తన ముస్తాబు గది తలుపు తెరచింది కృష్ణవేణి. గోరచిలుకమాట మరచేపోయింది. గొంతెత్తి "నాన్నగారూ! అమ్మా!" అనిపిలిచింది. సిగ్గుతో భుజాలంటు మొగము దించికొన్న సుందరి భుజాలు పట్టుకొని తనవైపుకు ఆమెను త్రిప్పికొంది. "ఏమి సుందరీ! కోపమా! .." "నాన్నగారూ! అమ్మా! చూడండి. చెప్పుకోండి. ఈమె ఎవరు సుందరి కాదుసుమండీ! సౌదర్యం. ఏం. అమ్మా! ఎలాగుంది ఈ నాశిల్ప సౌదర్యం."

"చాలా బాగుంది, సినీమానటి వాగుంది."

"ఆముస్తా బామెకు తగివుంది కాదమ్మా."

"చాలా తగివుంది"

"ఈ ఆభరణములకూ ఈ చీరకూ ఈ రవికకూ- అమ్మా! ఆ పాదములలో లత్తుక ఎలా గ్గుపడి తొంగి చూస్తుందో. ఈ చెక్కిలు చూడమ్మా ఆ లేతగులాబి తనుకు...(వ్రేలితో సుందరి చెక్కిలిమీద చిటికేవేసింది. కృష్ణవేణి) అబ్బ ఏమి శరీర సౌకుమార్యం! అలంకారం వద్దమ్మా- ఏమి నాన్నగారూ సుందరీ సౌందర్య రచనమెలాగుంది?-" దూరంగా తండ్రిచేరువకు పోయి నిలచింది. కృష్ణవేణి సుందరినిచూచింది. చప్పునవచ్చి ఆమె ఫాలాన జారిన అలకలొకటి వ్రేల్కొనల సవరించి "సుందరీ! కాదు సౌందర్యం-చూసుకో! ఆనిలువుటద్దంలో నీవు! నీవు కద్దమే శోభకల్పిస్తోందో అద్దానికి నీవిచ్చే అందమిస్తోందో! తే! తలయెత్తి ధారాళంగా చూసుకో, నీవీవు... ఏమి- ఎలావున్నది." "అమ్మా! నాన్నా! ఏమి మాటాడరేమి ఎలాగుంది సౌందర్యం - సుందరి! చెప్పుకోలేరు..." "చెప్పనా గోరచిలుక-అంటే నే పెట్టినది పేరు."

"బాగుందమ్మా!" అన్నది భారతి.

"ఆడుకొండమ్మా నీవూ సుందరీ కలసి హాయిగా" అంటూ వెడలిపోయాడు నీలకంఠం.

గోరచిలుకే! కళారచన! ఔను చితిని పాటించిన కళారచనయే-సుందరి - పాపం ఏదో నేరం చేసినట్టు ముడుచుకుపోతూంది. జీవచైతన్యం ఆడు దానిలో- ఊర్పుల రాకపోకలు కాదు. ఊహు- అవయవసంచలనం కాదు. అందును యౌవనవతిలో, శైశావుపపడతిలో." తన్ను తాను నిజవుగా తలచుంది పరీక్షించుకుంది కృష్ణవేణి యౌవనం - నాట్య యౌవనం సత్య యౌవనం సజీవమంటే శృంగా...... జంకిపోయింది ఊహ. తొట్రుపడ్డని తలపు. "సుందరీ! బాగున్నదా నారచన?" అని కిలకిలానవ్వింది కృష్ణవేణి గోరచిలుక! గోరచిలుక ఊహూం.

కళోద్రిక్తమయిన ఆమె మనసు అలా గలాసర్దుకొంటూంది, మధ్యందిన మతిక్రమిస్తూంది.

* * * *

ఒకరోజు తెంపిది కృష్ణవేణి మునవ్రేళ్లనది ముక్కంట పైకెత్తింది. అటుచూచింది ఇటుచూచింది. చేరువనున్న Prince of Wales మొక్క చూచింది. దానికొమ్మలలో పదేసిం దాకోజా. సహజ సృహంగానా సంతుష్టిపడి మార్పునట్లాకొమ్మ తలమ మార్పుం దాకోజా. ఆష్టే సాని జల్లుమన్న సుందెలో సంచలించింది కృష్ణవేణి. అదేదో తొట్రుపాటుతో అటూయిటూ చూచింది - నేలచూచింది, నింగిచూచింది, తోటంతా కలయచూచింది. ఏకో మార్పులు చేయాలి పూలకూ ఆకులకూ ఏకో అపూర్వసంబంధం కల్పించాలి,

ఆశే గొమ్మ పొదుపుగా ఏ దోవిలాసము ండాలి ఈ శే దీవతీరుపులో ఎంత బాగున్నారో అమ్మ.

ఏదో కూరుపుండాలి. ఏమిటికావాలో ఆమెకూ అందకుండా ఉంది.

ఆచలువరాతి చప్పరం మీద ఒక్కరితా కూర్చుంది కృష్ణవేణి. ఆకాశాన ఆబొల్లేమిటి? ఆతెలి మబ్బు తునుకలేమిటి? ఆవికారపు నీలిమబ్బు పులుముడు. వాకే శక్తిఉంటే చేరువ మ్రాసన కోకిల "కుహూకుహూ"నికూసింది. "ఔను - ఆకసమంతా ఇంద్రధనుసై కోకిల పంచవన్నెల చిలుకలై, - చేరువను భావలచాయలు విసరుతూ, మసలితే - కసరుతూ కొసరితే - కూస్తూచూస్తే - బళ!"

ఉద్రేకించిందామెహృదయం: పూపపాయపు ముగ్ధ పులకించింది. ఊహాపరీమళాలు వెదచల్లుతూంది. ఆమె అరుగుమీద కూర్చున్నా అక్కడ లేనట్టే అంతరంగాన రాగప్రవాహంలో తూగుటుయ్యెల లూగుతూంది. కృష్ణవేణి, గారాలపట్టి, కమ్మని హృదయం గలది - గంభీర మయిన మధుర స్వభావ, మంజుభాషిణి.

ఒక గిద్దదిక పకరింపు - వీణాప్రుతిగదించి మ్రోగించినట్టు! త్రుళ్లిపడ్డది కృష్ణవేణి. ధ్వని దిక్కునకు చూపుక్కలు పారించింది. ఇంద్రధనువులో నిమిడి, తిరిగిన, ఆమెచూపుక్కు లొక్కమారుగా తబ్బిబ్బయి తడబడి తొట్రుపడి కలగలుపయి ఆధావళ్యంలో గ్రుచ్చుకొనిపోయినాయి. ధావళ్యం! పాలవన్నె మిలమిలా మెరసిపడుతూండామఖం. నూనూగమీసా కట్టు నీలపు టుంగరాలతలకట్టు- ఇంద్రధనువులో లేనినైల్యం నలుపు నిగనిగలతో ఆవిశాలనేత్రాలు ఏకాతిన్యం ఎరుగనిఎఱ్ఱని ప్రూకేవు పెదవులు, పాలమీది మీగడవన్నె చిరునవ్వు, విశాలములయిన వెన్నెలకన్నులు, చీకటి కనుబొమలు, తీర్చిన అందం, కూర్చిన ముస్తాబు, పేర్చిన సౌందర్య సోపానపరంపర!

ఆశ్చర్యం, ఆనందం, అదేదో కళవళపాటు,దగ్గర లేచింది చూపులు మరలింపకుండా ఆక్రొత్తగా వచ్చిన యువకుని ముఖమే చూస్తూ నిలిచింది కృష్ణవేణి.

(యువకుడు మర్యాదగ తలవొంచచేసి) "నా కన్నుల కబ్బిన యీ వెన్నిధి సీలకంఠంగారి కుద్దుకూతురు కృష్ణవేణియేనా?" అని అతిమృదువుగా ఆమె నుద్దేశించే ప్రశ్నించేడు. ఆప్రశ్న సంగీతంలాగ వినబడింది. "ఆఁ! సృష్టి యింతసంపూర్ణత, ఇంతనిండుదనం, ఇంతతగిన రచన చేయగలవా!" అనుకొని కొంచెమాలసించి "ఔనం"ది (అతని ముఖమే చూస్తూ.)

"మోహనుడన్న" పేరు మీ తలిదండ్రులవల్ల వినే ఉంటావు. కొలది దినములక్రిందట నా ఛాయాపటం కూడా చూచేఉంటావు. ఆ రెండునూకలసి సజీవంగా ఇప్పుడు నీకట్టెదుట నిలచినవి ఈ వ్యక్తిలో. మీ తలిదండ్రులు నిన్ను నాకిచ్చి వివాహముచేయ నంగీకరించి నీ అభిమతము తెలిసికొనిరమ్మని నన్ని తోటలోనికి పంపేరు.

"బలే! బలే!" అంది పైకే - వాని సౌందర్యం చూచి మెప్ప ఆమె పట్టలేకపోయింది.

" దయచేసి ఈచలువరాతి చప్పరంమీదకూర్చోండి, ఈ సపోటాపండ్లు తినండి. ఈ నిర్మలజలం త్రాగి కాస్త స్వస్థత పడండి."

అరుగు అక్కలికొస నానందంగా కూర్చుంటూ మోహనుడు మోహమునికే క్రీగంటి చూపుతో ఆమెను కూడ నరుగుమీద కూర్చుండ సన్న చేసేడు. ఇరువురూ అరుగుమీద కూర్చున్నారు. ఆమె చేసిన సపర్య లందు కొన్నట్టు నటిస్తున్నాడు మోహనుడు. ఆపండొలిచీ ఈ సీరుపెదవులనంటీ.

ఎక్కడుంది కృష్ణవేణి? - ఏమాలోచిస్తూంది. వానికేం;ఏంచేస్తూంది-జవాబు చెబుతూంది? "ఏమిటిది? నేనేం చెయ్యడం? నాకాలోచన స్తంభీభూత మయిపోయింది. ఈసౌందర్యంచూచి నాజడలు మ్రాన్పడిపోయింది. ఆముఖకాంతిలో నా చైతన్యతేజోలేశం అపద్దె కరగిపోయింది." భారంగా తలవంచికొంది ప్రక్కగా చప్పరపుటిపునకు చేరబడి కృష్ణవేణి. తలవంచి కన్నులు మెల్లగా విప్పింది. ఆ అరుగు మెరుగులో తన ముఖచ్ఛాయ చూచుకొంది. ఆమె ముఖాన ఏదో సీడలాగు ప్రాకుతూంది. ఆమె నిట్టూర్చింది. నిటారుగా నిలచింది. దిటవుగా కొలన్నది ప్రవహించేదచేరువకు వెళ్లింది. చెట్లచాటున మాయమయింది. ఆమెవాల్జడా అడుగుల ఒయ్యారం శరీరసౌకుమార్యాణసౌభాగ్యం జడుపుదీరి వెనుక

పాటున చూచేకు మోహనుడు - ఇంతేదనక సిగ్గుచేత ఆమె ముఖావలోకనం అంతధీమాగా చేయలేక పోయాడు.

బహుళపక్షమి! వెన్నెలవెలుగుపూత సంజకాంతి తుడిచి చల్లగా ప్రాకింది తోటచెట్లమీదికి.

ఇంటి వసారాలో నీ కంఠం భారతి ఒండొరల భుజాలు రాసికొంటూ పచారు చేస్తున్నారు. ఉండి ఉండి తోటవేపు చూస్తూ ఏవో వ్యవహారాల మాటాడుతూ వసంతమును నిలిచి ఆలకిస్తూ.

భారతి:—"ఔను! ఇంతసేపాలించుట చూస్తే వారికి నోక్షన్య ప్రేమానుబంధం ఏర్పడినట్టే తోస్తూంది."

కిచకిచనవ్వు మిలమిలనడకా, తడితడి యూర్పుతో దడదడలాడే గుండె నదిమకొంటూ.

"ఇద్దరూ తగినవారయి పూను అనోన్యాన్యమ బంధానికి లోటేమిటమ్మా!"

సావిట్లోనుండి వినవచ్చిందా చదీ మాటలూను. నీలకంఠం గుండె ప్రకిగిలినట్టు నిలబడి పోయాడు. భారతి ఉత్తరపాటుతో ద్వారం కి తొంగిచూచింది అత్యుత్సాహంగా ఆనందంగా నవ్వుమొగంతో కిల్లికొరకు జిగినలాడుతూంది కృష్ణవేణి. ఆశ్చర్యం అడచికొంటూ కిట్టూ అని పిలచింది మెల్లగా భారతి.

"ఏవమ్మా! ఆ యుగవృకికలయికా బంగారు జలిగారములపొత్తు-రా! చూపిస్తాను. అమ్మా అలాగుండాలి గాని సృష్టి అదియిదీ-సర్దుకాటుగా - రా అమ్మా వస్తా ఇలారా! నాతోటే-ఇదిగో ఈమెట్టెక్కు-చూడు నా చూపుడువ్రేల వ్రోవనే-ఆ అటూ, తోటలోకినిదానింది చూడు!- మన 'జహంగీరు' మామిడంటుచేరువను అ అటూ-అలాగు' కికికిలా పిట్టలచడీలాగు నవ్వింది. "ఎంత బాగున్నారో అమ్మా!- చూడు-చూడు ఆదీ! ఏం ఏమంటావు. అందంలో అందం ఎలాలీనమై అందం అవుతూందో."

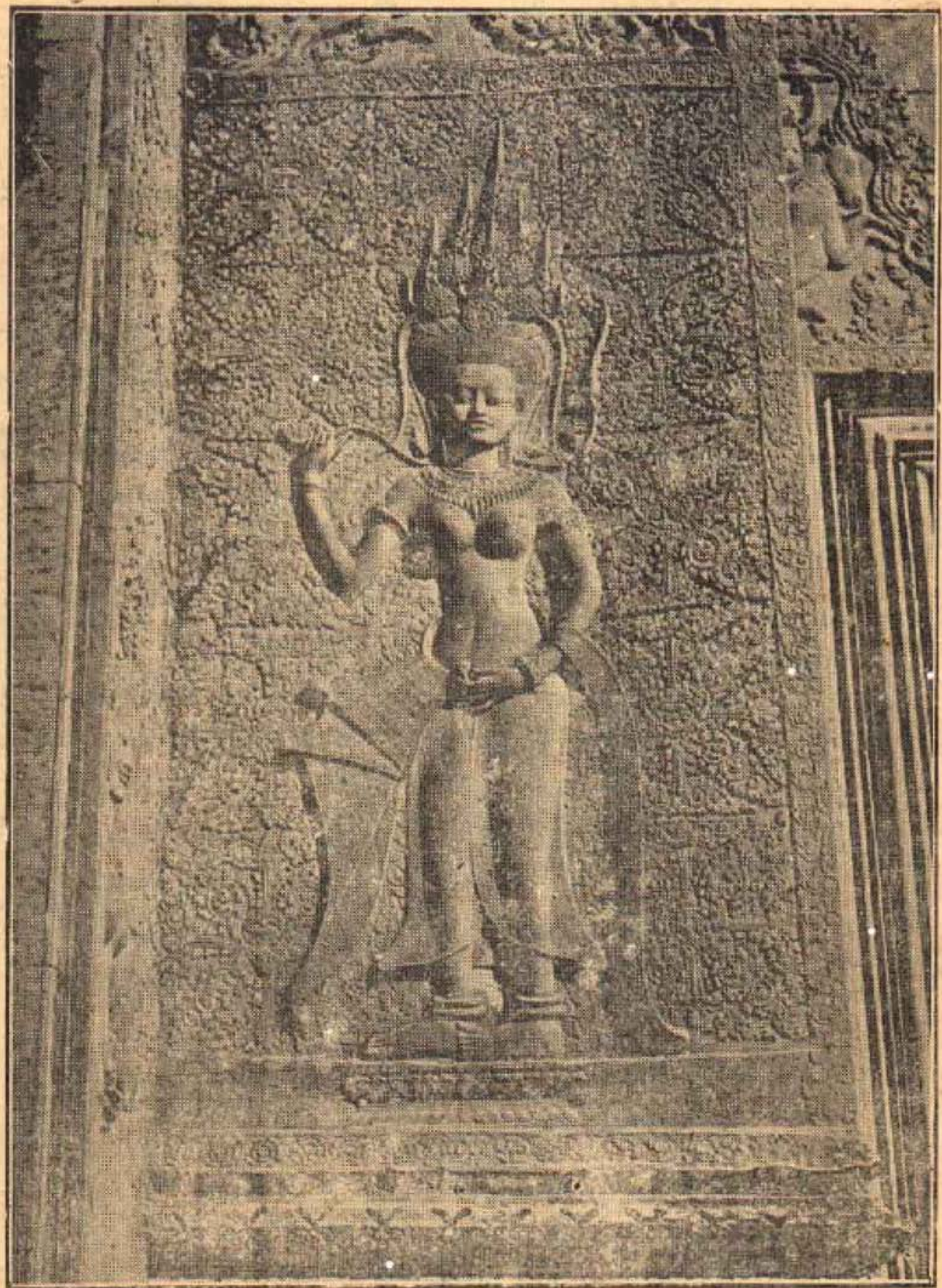
భారతి:—(చూచి చూచి తెల్లబోయి- పాడి ఆరిపోయిన కంఠం పెనవులూ తడుపుకొని) ఏమిటి కిట్టూ. ఇది కలా? నిజమా? నా కళ్లయెదుటి దృశ్య నిజమేనా?" "ఆఁ, నిజంకాదూ మరి?" అంది కృష్ణ వేణి ఆనందంలో నవ్వులో కుతుకలలో తొట్రుబడ తూన్న స్వనంతో!

"ఏమిటిది కిట్టూ?" అంది భారతి సగమాశ్చర్యంతో, సగం కినుకతో.

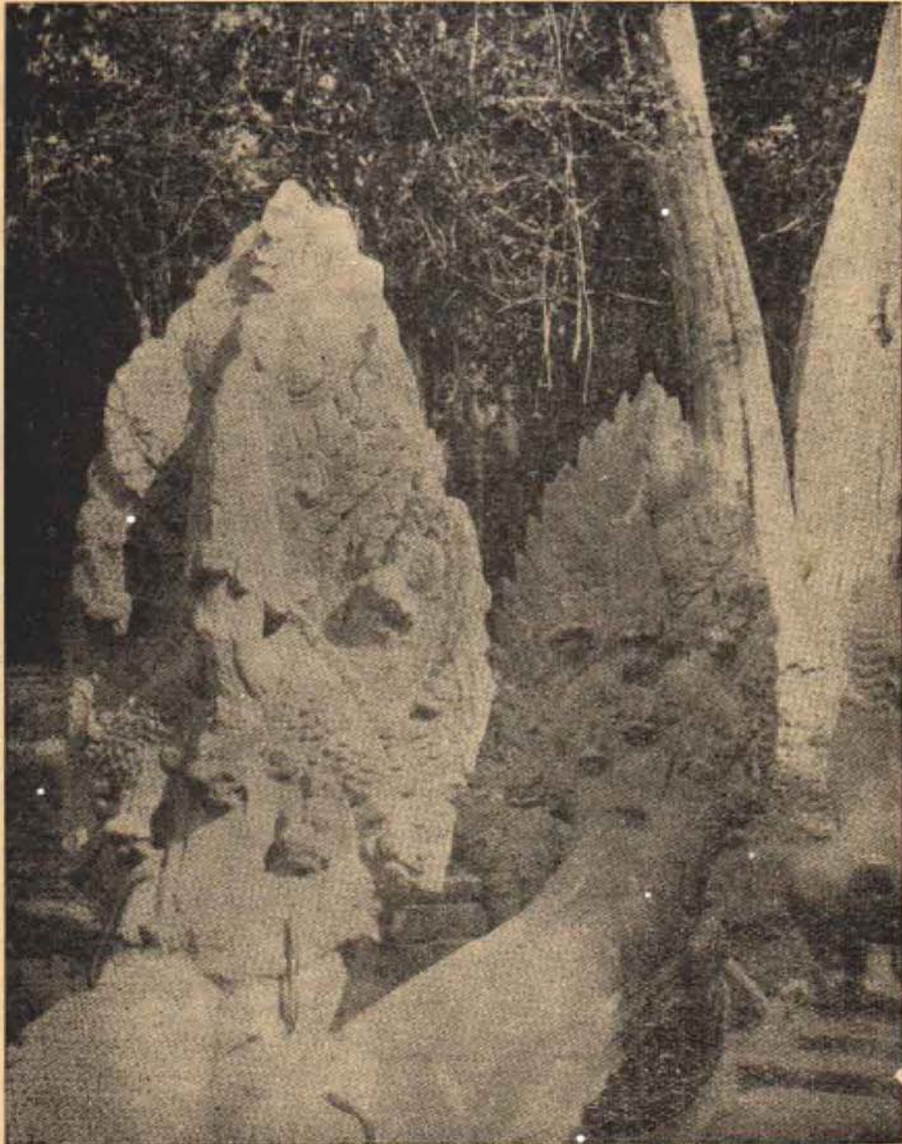
"గోరచిలుకమ్మా!" పకపకానవ్వుతూ-"నారచన" తియగా కిచకిచానవ్వింది. ఆలేతరేయి గడగడలాడేటట్టు వెన్నెలమునుగులో.

భారతి:—"ఎవరామె? వాని సందిటిలో?"

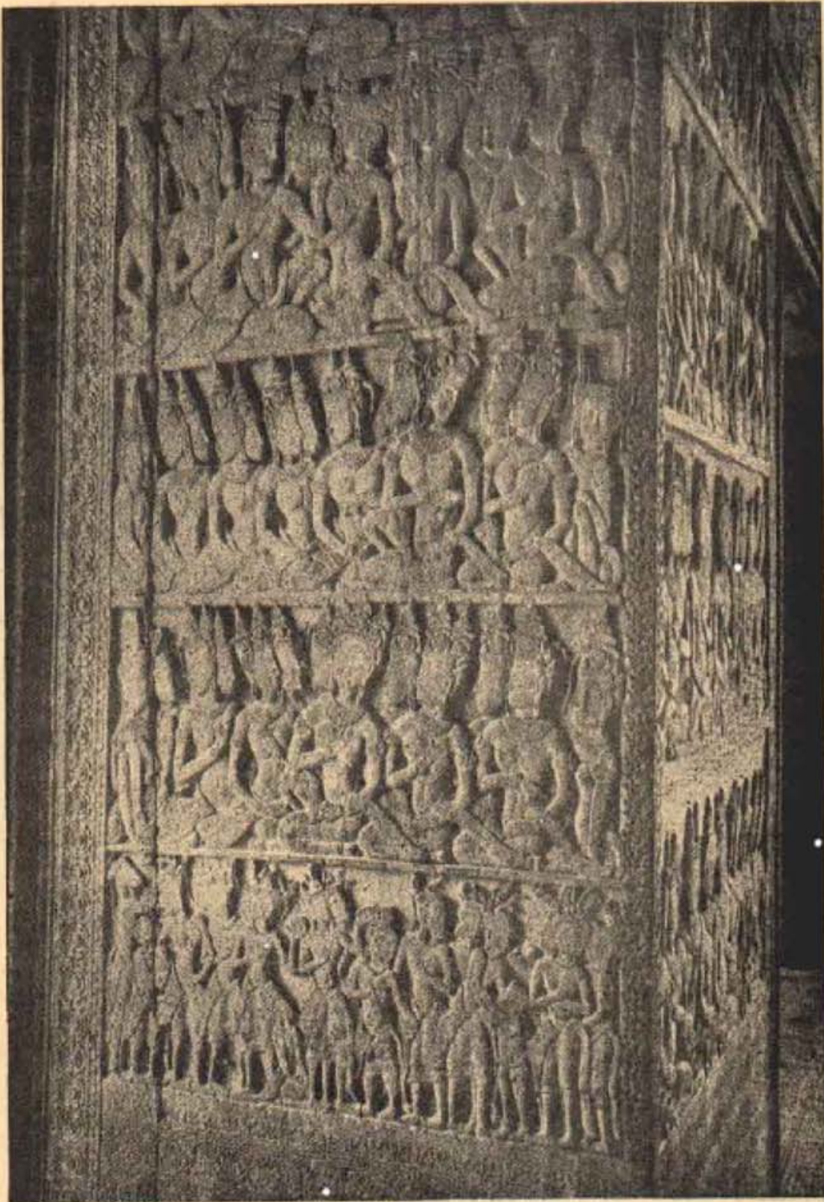
కృష్ణవేణి:—"తగినఆమె"కిచకిచా కిలకిలా పకపకానవ్వి- పడబోయి తల్లి భుజం ఊతగా ఆదిక "సుందరి! సుందరి!" అంది ఆమెచెవిలో.

దేవతావిగ్రహము - 'అంకోర్ వాట్' శిల్పము

౮. ప్రాఖాను దేవాలయమును కావలికాయుచున్న నాగుల శిరోలంకార స్వరూపము

౯. అంకోరువాటు మందిరము గోడమీద మలచబడిన దేవతా స్త్రీ ప్రతిమలు

దేవేంద్రవర్మ నాపితవాటక శాసనము

మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ

ఈ శాసనముకూడ ఇదివరలో ఈపత్రిక యందు ప్రకటితమయిన గాంగ సామంత వర్మశాసనము తోపాటు చీడివలస గ్రామమునకు పడుమటను ఒక 'మెట్టగుడ్డ'లో దొరకినదే. దీనినికూడ శ్రీ శ్రీ శ్రీ ఘల హరీమహంతు రాజా రాంబాబాజీగారు సంపాదించి జాగ్రత్తపెట్టగా మన్మిత్రులు శ్రీ ఖైరి అప్పలస్వామి నాయడుగారు వారిని కలసికొని దీనిని తీసికొని ప్రకటనార్థము సామంతవర్మశాసనముతోపాటు దయతో నాకు పంపినారు.

ఈ శాసనమున ఒక్కొకటి ౭. ౭ అంగుళములు పొడుగును, ౨. ౬ అంగుళములు వెడల్పును గల మూడు రేకులు కలవు. ఇవి ౩. ౮ అంగుళముల వ్యాసముగల యొక కడియమున దూర్చియున్నవి. ఈ కడియపు కొనలు ఒకగుండ్రని ముద్రికయడుగుభాగమున తాపటము చేసియున్నవి. ముద్రిక వ్యాసము ౧. ౬ అంగుళములు. ఈ ముద్రిక మీద దిగువయంచుకడ బూరగొమ్మువలె మెలితిరిగిన కాడతోడి పద్మమును, దాని మీద సోక పీఠపురేఖయు, దానిమీద పడుమటివైపునకు ముఖముత్రిప్పి మోకరించి యున్న చక్కని నందియు, దానికెగువను నగరాక్షరములతో 'శ్రీ దేవే [న్ద్రి]వమార్మ' యన్న పేరును, ఎగువయంచుకడ చంద్రుడును ఉబ్బెత్తుగ చెక్కబడినవి.

శాసనమంతయు వేంగీ-కళింగ తెలుగు-నాగరివర్ణములు కలిసిన కలగలుపు లిపిలో వ్రాయబడినది. కళింగ గాంగశాసనముల యందు నాగరివర్ణ ప్రాబల్యము గాంగశకము ౩౫౧ నాటికి హెచ్చిపోవుట వలన [1] ఈ శాసనము గాంగశకము నాలుగవ శతాబ్దినాటి దనుటకు సందియములేదు. ఇందలి నాగరివర్ణములు గాంగశకము ౩౫౧ నాటి సత్యవర్మ[2], ౩౯౭ నాటి దేవేంద్రవర్మ[3] శాసన

1. భారతి, సం. ౧౧, పుటలు, ౯౧౩-౯౧౪.
2. Ind. Aut., Vol. XIV, p. 10 ff.
3. Jour. Andhr. Hist, Res. Soc., Vol. II, p. 146 ff.

ములలోనివానివలెనే యున్నవి. అ, ఆ, క, ఖ, ఞ, త, ద, ధ, న, ప, ఫ, మ, ర, ల, సవర్ణములు ఈ శాసనమున తెలుగునను, నాగరిలోను కూడ వ్రాయబడినవి. శాసనమున తెలుగు 'శ' వర్ణమును వాడినారు కాని ముద్రికమీద మాత్రము నాగరి 'శ' వర్ణము కలదు. మొదటిరేకు మొదటిపెడను, మూడవరేకు రెండవపెడను శాసనమును చెక్కలేదు. ఈశాసనపు మూడవరేకుమీద ఏదో వేరొక శాసనపుచిత్తు (draft) వ్రాయబడియున్నది. శాసనాక్షరములను స్ఫుటముగను లోతుగను చెక్కుటకు పూర్వము ముందుగ ఉత్కీర్ణకుడు రేకులమీద తేల్చిగీసిన అక్షరములు లీలగా కనిపించుచున్నవి. ఆశాసనము పనికిరాకపోవుటవలననో మరియే కారణముననో ఆచిత్తుశాసనము మీదనే ఈ శాసనమును స్ఫుటముగా చెక్కినారు. మొదట చెక్కిన శాసనపు వ్రాత మూడవ రేకు రెండవపెడకూడకలదు. ఇప్పటి శాసనపు వ్రాతయున్న మూడవరేకు మొదటిపెడ మీద శాసనపు అక్షరములు బొత్తిగ గుర్తింపవచ్చుట లేదు కాని యిప్పటి శాసనము లేని రెండవపెడమీద మాత్రము అచ్చటచ్చట అక్షరములు బాగుగనే కనబడుచున్నవి. వీనిలో తెలుగు నాగరి అక్షరములు రెండునుగూడ నున్నవి. అవికూడ సరిగా మనయీశాసనకాలమునాటివే. ఈ పెడను గూడ ఏడుపంక్తుల వ్రాత కలదు. కొంచెము శక్తిగల భూతద్దముతో జాగ్రత్తగాను, దీర్ఘముగాను పరిశీలించి చూడగా అది పూర్వగాంగవంశప్రశస్తి యనియు, మూడవరేకు మొదటి పెడనుండియే ఆశాసన మారంభమనియు తేలినది. పూర్వగాంగప్రశస్తిపరిణామము పరిచితమయినదియు, బాగుగ దెలిసినదియు అగుటచేత ఆ పంక్తులలోని ఈ క్రింది భాగములు మాత్రము చదువుటకు వీలైనది.

౧. కలజ్యోత్స్నేక (కా) హా [ర] పంక్తిధ్వజవిత జయ శబ్ద [ః*] ప్రతాపావ [నత] [ఽమ ప్రహమ స్త *]
౨. చక్రచూ [డామణిప్ర *] భా [మ] జ్ఞాకీర్తిజ్ఞారజ్ఞిత పరచరణ [ః] గజ (?) ని [ప్రీం *]
౩. [శో] మాజ్జిత...కలి...కశ...ధిగత సితకుముద కుద్దేన్యవదా
౪. త............
౫. 'శ్రీ హాయ్య [న*] దాయాద సత్యశౌచాదిగుణ సమ్పదాధారభూతః పరమమాహేశ్వ
౬. శ్రీ మాతాపితృపాదాను.....
౭. ...
౮. . టుమ్య...

శాసనభాష యంతయు సంస్కృతము. కడపటి వ్యాసగీతాశ్లోకములు తక్క మిగిలిన శాసన మంతయు గద్యాత్మకము. వ్రాత తప్పులు చాల గలవు.

ఈ శాసనము గాంగవంశజుడయిన మహారాజాధిరాజ పరమేశ్వర శ్రీ భూపేంద్ర వర్మ కుమారుడు దేవేంద్రవర్మది. ఈ దేవేంద్ర వర్మ తన తలిదండ్రులకును, తనకును పుణ్యాభివృద్ధి యగునట్లుగా షడంగ(?)సహితమయిన బహ్వృచవేదమును సాంతముగ నధ్యయనము చేసినవారును, సకలశాస్త్రార్థములను ఎరింగినవారును, కామకాయన సగోత్రులును అయిన నరసింహభట్ట, మాధవ భట్టులకు కోలువర్తనివిషయమునందలి నాపిత

వాటకగ్రామమును సర్వకరపరిహారముచేసి ఉత్తరాయణమునిమిత్తమున ఉదకపూర్వముగ దానముచేసెను. ఈ విషయమును తెలుపుటకే ఈ శాసనము పుట్టినది.

ఇదివరలో ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రికలో బ్రహ్మశ్రీ కర్రి సాంబమూర్తి శాస్త్రిగారు తెలుగునను[4], ఆంధ్రేతిహాస పరిశోధక మండలివారి పత్రికయందు శ్రీరాళ్లబండి సుబ్బారావుగారు ఇంగ్లీషునను[5] ప్రకటించిన చీడివలసశాసనపు దేవేంద్రవర్మయు, మన శాసనదాతయు నొక్కడే. చీడివలస శాసనమునవలెనే ఇందునను మొదట గాంగవంశ ప్రశస్తికలదు (పం. ౧-౧౨ లు). దీనికిని చీడివలసశాసనమునందలి (మొదటి పంద్రెండు పంక్తులలోని) ప్రశస్తికిని రవంతయినను భేదములేదు[6]. ప్రశస్తికి పిదప మూడుపంక్తులలో (పం. ౧౨-౧౪ లు) దేవేంద్రవర్మ తాను చేయబోవు ధర్మమును గురించి కోలువర్తనివిషయమునందలి నాపితవాటకగ్రామవాసులకు సంబోధించి తెలిపి యాజ్ఞాపించును. తరువాత నాలుగైదు పంక్తులలో ప్రతిగ్రహీతలనుగురించిన విషయము కలదు (పం. ౧౫-౧౯ లు). ప్రతిగ్రహీతలయిన నరసింహభట్ట, మాధవభట్టులు మాధవభట్టుమనుమలు; షట్కర్మనిరతుడును, సకలవేదార్థము నెరిగినవాడును అయిన ద్రోణభట్టుకొడుకులు. తరువాతి ఆరుపంక్తులలోను దానముచేసిన గ్రామము సరిహద్దులు తెలుపబడినవి (పం. ౨౦-౨౫). కడపట 'బహుభి ర్వసుధా దత్తా' యను మామూలు వ్యాసగీతలు కలవు (పం. ౨౬-౨౯లు). అంతటితో శాసనము ముగియుచున్నది.

చీడివలస శాసనమునవలె ఇందుశాసనకాలము తెలుపబడలేదు. ఇందు శాసనదాత తండ్రిపేరే కాని దానిలోవలె తాతనుకూడ పేర్కొనలేదు; శాసనోత్కీర్ణక, శాసనలేఖకుల పేరే లేదు. అయినను చీడివలసశాసన ప్రశస్తియు, ఇందలి ప్రశస్తియు ఒక్కరీతిగ నుండుటంజేసి చీడివలసశాసనమువలెనే ఇది కూడ గాంగశకము 3౯౭ ప్రాంతపుదనుటకు సంశయింపబనిలేదు.

చీడివలసశాసనమున 'భూపేంద్రవర్మ సూనుః శ్రీ దేవేంద్రవర్మా' యనుదానితో సంతమగు ప్రశస్తి యనంతరము నాలుగు శ్లోకములు కలవు. వీనిలో మొదటి మూడును దేవేంద్రవర్మధర్మపరిపాలనమును సంకీర్తించును.

నాలుగవ శ్లోక మిది:

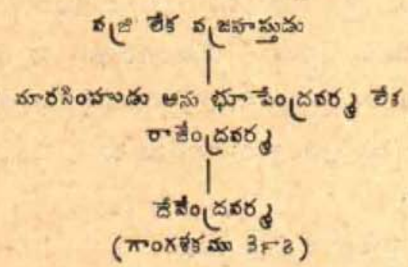
---

4. 1927, మార్చి సంచిక.   5. Vol. II, p. 146 ff.

6. కళింగ గాంగశక మనుపేరుతో నేను ఈపత్రికలో వరుసగ వ్రాసిన రెండవ వ్యాసమున ప్రకటిత మయిన చీడివలస శాసనము ప్రతిబింబములను జూచి 'ఆకల్పాన్త సంకల్పితానల్పజన సమ్పత్సంశోభిత మహామహిమ' మని వ్రాసినాను. ఈ శాసనము ననుసరించి ౦సంకల్పితానల్ప౦ పిదప 'జనసమ్పత్సమ్పాదిత మహామహిమ' మని యుండవలెనని తేలుచున్నది.

మారసింహః పితా యస్య
వజ్రీచైవ పితామహః।
స్వయం దేవేంద్రవర్మేతి
సూతి స్సద్గుణ కీర్తనమ్.

దీనినిబట్టి, తండ్రి మారసింహు డని, తాత వజ్రియని, స్వయము తాను దేవేంద్ర వర్మ కొడుకునని చెప్పుటవలనను, ప్రశస్తిని బట్టి దేవేంద్రవర్మ భూపేంద్రవర్మకుమారు డని తెలియుచుండుటవలనను భూపేంద్ర వర్మ మారసింహు లిరువురు నొక్కరే యని నా యభిప్రాయము. మారసింహు డన్నది అసలుపేరును, భూపేంద్రవర్మ యన్నది బిరుదము నైయుండును[7]. భూపేంద్రవర్మ, రాజేంద్ర వర్మనామములు సమానార్థకము లగుటచేత కళింగగాంగశాసనములయందు భూపేంద్ర వర్మ రాజేంద్రవర్మ యనియు వ్యవహారింపబడి యుండవచ్చునని తోచుచున్నది. ఈ యూహ ము ననుసరించి దేవేంద్రవర్మ వంశవృక్షము నీ దిగువ విధమున జూపవచ్చును :

దానమిచ్చిన గ్రామము నాపితవాటక. ఇది చీడివలస శాసనమున పేర్కొనబడిన సరిహద్దుగ్రామములలో నొకటి. అందు దీని పేరు నాపితవాడయని కలదు. ఈ శాసనమున నాపితవాటక సరిహద్దుగ్రామములలో నొకటిగ దెలుపబడిన 'కర్దకవాటక' ప్రాయికముగ చీడివలసశాసనమున దానమిచ్చినట్లు తెలుపబడిన కందలివాడగ్రామమే కావచ్చును.[8] చీడివలసశాసనమున 'ఖోలామ్పురి' యని పేర్కొనబడినగ్రామము మనశాసనమునందలి 'కోలాల' గ్రామము కాదగునేమో. ఈగ్రామము లేవియు నిపుడు గుర్తింపరావు ఈపేరులతో నొప్పు గ్రామము లేవియు నిపుడు లేకపోయినను కందలివాడ చీడివలసనికటమునందలిదే కావున ఇవి యన్నియు నాప్రాంతముననే శ్రీకాకుళము తాలూకాయందే యుండి యుండవలయును.

పూర్వోక్త గ్రామము లన్నియు కోలువర్తని విషయములోనివి. దేవేంద్రవర్మ చీడివలసశాసనమున దానమిచ్చినట్లు తెలుపబడిన గ్రామమును కోలువర్తని విషయములోనిదే. ఈవిషయమే మూడవ వజ్రహస్తుని చికాకోలవలస, బొడ్డుపాడు శాసనములలో గూడ వచ్చును.[9]

---

7. కళింగ గాంగశకము; రెండవ వ్యాసము — భారతి, సం. ౧౧, పుటలు, ౯౧౪-౯౧౫.

8. చీడివలస శాసనమున దానమిచ్చిన విషయమును తెలుపు పట్టున నిట్లు కలదు :

"సూర్యగ్రహణ నిమిత్తే సివిడిప్రవే (దే) శం కన్దలివాడ గ్రామోదత్త [ః*]". దీనినిబట్టిచూడగా చీడివలస శాసనమున దానమిచ్చిన గ్రామము సివిడిప్రదేశముతో గూడిన కందలివాడ గ్రామమే యని నా నమ్మకము. "సివిడిప్రవే (దే) శ [సహిత*]- కన్దలివాడగ్రామోదత్త [ః*]" అని యీపాఠమును సంస్కరింపదగు ననుకొందును.

9. భారతి, సం. ౩, సం. ౫, పుట. ౪౬; సం. ౨, సం. ౨, పుట. ౧౪౨.

మొదటి రేకు

౧. స్వస్తి[॥*] శ్రీమదనేక దేవకులాకులాదమరపురనుకరిణః[2] [ఆ]
౨. కల్పాన్తసంకల్పితానల్పజనసమ్పత్సమ్పాదితమహామహిమ్నా
౩. మహీతల[3]తిలకా త్కలింగనగరా త్ప్రిసిద్ధసిద్ధతాపసాధ్యాసిత
౪. కన్దరోదరమహేన్ద్రగిరిశిఖరశేఖరస్య సురాసురగు
౫. రోః సకలత్రిభువన[4]మహాప్రాసాదనిర్మాణైకసూత్రధారస్య
౬. భగవతో గోకర్ణస్వామినశ్చరణకమలప్రణామాద్విగళితకలికా
౭. లకల[illegible] గంగామలకులచూడామణి[ః*]స్వ్యజ్జన్ని జభుజవ్రజ[5].

1. నాదగ్గరనున్న రేకుల ననుసరించి.
2. °దమరపురాను కారిణః' అని చదువవలెను.
3. 'మహీతల°' అని.
4. °త్రిభువన° అని.
5. 'స్వ్యాజ్జన్ని జభుజవ్రజ°' అని.

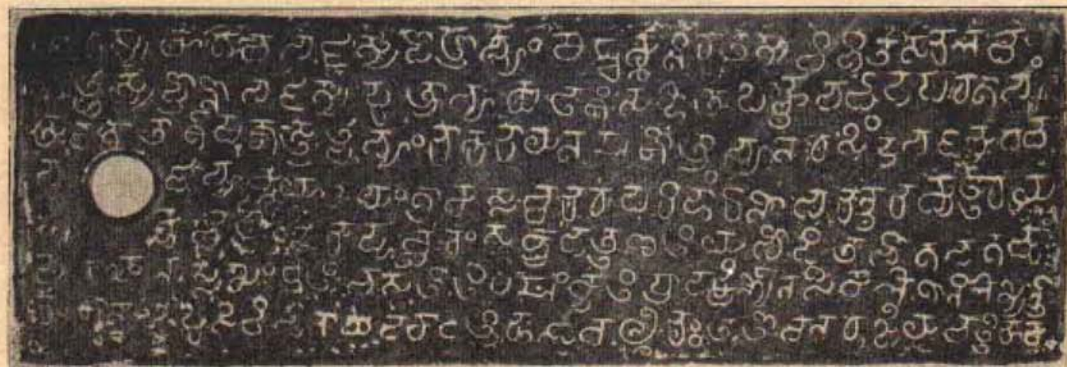
రెండవ రేకు : మొదటిపెడ

౮. జితసకలకలింగాధిరాజ్యో మన్దానిలవః కుః[6]కల్లోలజలధి
౯. మేఖలారని [7]తలామలయశాః అనేకభిషణ[8]సమరసంఘట్టో భజని
౧౦. తజయప్రతాపావనతసమస్తసామన్తచక్రకిరీటకిరణమంజరీపుంజర
౧౧. ంజితచరణః పరమమాహేశ్వరో[9] మాతాపితృపదనుధ్యాతో[10] మహారాజధి[11]
౧౨. రాద(?)[12]పరమేశ్వరశ్రీమద్భూపేన్ద్రవర్మ్మసూను [ః*] శ్రీదేవేన్ద్రవర్మ్మ[13] ॥ కోలు
వత్త[ర*]న్యా[మ్*]
౧౩. నపితవాటక[14]గ్రామవాసినః కుటుంబిన స్సమాజ్ఞాపయతి విదితమస్తు వో
౧౪. యథాయంధర్మ్మ[ః*]మాతాపిత్రో రాత్మనశ్చపుణ్యాభివృద్ధయే ॥ అశేషగుణగణా

---

6. °వేలాకుల° అని.
7. °మేఖలాకని° అని.
8. 'అనేక భిషగ°' అని.
9. °మాహేశ్వరో° అని.
10. °పాదానుధ్యాతో°, అని
11. °రాజాధి° అని.
12. °రాజ° అని.
13. °వర్మ్మ° అని.
14. 'నాపితవాటక° అని.

రెండవ రేకు : రెండవ పెడ

౧౫. ధరస్య[15] మాధవభట్టస్యపౌత్రాభ్యాం[16] షట్కర్మ్మనిరతస్య విథిత[17]సకలవే

౧౬. దార్థస్య ద్రోణభట్టస్యపుత్రాభ్యా[ం] షడంశసహిత[18]బహ్వృచ వేదపారగాభ్యాం

౧౭. అవగతాశేషశస్త్రార్త్థాభ్యాం కముకాయనస[19]గోత్రాభ్యా[ం] నరసింహభట్ట మధవ[20]

౧౮. భట్టాభ్యా మ్మయా అయంగ్రామ స్సర్వ్వ[క*]కర పరిహారేణ భకన్తుక(?) ముత్తరయ[21]

౧౯. ణనిమిత్తే ఉదకపూర్వ్వకం సమ్ప్రదత్తఇతి [విదిత్వా *] యథోచితభోగభాగకు

౨౦. పసయన్త స్సుఖంప్రతివసతేతి॥ సంమ్ప్రతి ప్రాదక్షిణ్యేన సీమలింగాని లిఖ్యన్తే[॥*]

౨౧. ఈశాన్యాం[దిశి*] జపు(?)పివిడి నాయదవాటత్రికూ టీవల్మీకః తతో వసరజీయవ[త్ *] త్రికు[22]మ

15. °ధారస్య,

16. 'పాత్రాభ్యాం' అని.

17. 'విదిత°' అని.

18. 'షడంగసహిత°' అని.

19. 'అవగతాశేషశాస్త్రార్థ భ్యాం కామకాయనస°' అని.

20. 'మాధవ°' అని.

21. °ముత్తరాయ° అని.

22. లేఖకుడు సీమాలింగములను వ్రాయుటలో 'యావత్', 'త్రికూటీ', 'వనరాజీ', 'శిలా', 'తటాక' పదములలో తరుచుగ దీర్ఘములను, అరుదుగ కొన్ని యక్షరములను తెప్పుట మరచెను.

మూడవరేకు : మొదటిపెడ

౨౨. టే(?) తతో౽పి వనరాజి యావత్కన్దకవాటక కోలల నాపితవాటక గ్రామాణాం[*] త్రికు

౨౩. టే వల్మీకః తతో౽పి వనరా[జీ*]యావత్తటకపాలీ(?) తతో౽పి భాజు(?)స్థితా వల్మీకం యవ[త్*]

౨౪. త్రికూటే శిలా। తతః పశ్చిమతః త్రికుటే శిల। తత[ః*]ఉత్తరతః కోణే శిలా[।*] తతః

౨౫. కించిత్పూర్వ్వతః వల్మీకః। తత[ః*] ఉత్తరతః గర్త్తాసహితా వనరాజీ యావద్వా యవ్యా[ం*]

౨౬. త్రికూటే వల్మీకః తతో గర్త్తా[॥*] భవిష్యద్భూపా న్సమాజ్ఞా[య*]తి[23] వ్యాసవచనైః॥ బహుభి వ్వ[సు*]సుధా

౨౭. దత్తా రాజభి స్సగరాదిభిః[।*] యస్యయస్య యద[24]భూమి స్తస్యతస్య తదాఫల[మ్।*]। స్వదత్తాం[25]

౨౮. [ర]దత్తాంవా యత్నాద్రక్ష యు[ధి*]ష్ఠిర॥ మహీం[26]మ్మహిమతాం శ్రేష్ఠ [।*] దానాత్ శ్రేయోనుపలన[మ్॥*][27] షష్టిం

౨౯. వర్ష[స*]సహస్రణాం[28] స్వర్గే [స*] తిష్ఠతి భూమిదః [।*] ఆక్షేప్తాచానుమన్తాచ తాన్యేవ నరకవా[సే*]త్ [॥*][29].

ముద్రిక

23. °న్సమాజ్ఞాపయతి' అని.

24. 'యదా° అని.

25. 'స్వదత్తాం° అని.

26. 'మహీం° అని.

27. °పాలన[మ్*]' అని.

28. 'సహస్రాణి° అని.

29. 'నరకే వ [సే*]త్' అని

శివభక్త మాహాత్మ్యమునందలి రజకోపాఖ్యానమున నొకరంగము

(శ్రీ కాశీనాథరావుగారి తంజాపురి ప్రాచీనచిత్రసంగ్రహమునుండి)

నక్షత్ర ప్రాబల్యము

వసంతరావు వెంకటరావు

మానవాభ్యుదయమునకై యిట్టి సాహాయ్యమైనను నక్షత్రగ్రహములనుండి భూవాసులు పొందిరా యను విషయము "మానవుని యేకాకిత్వ*" మను వ్యాసములో చర్చించియుంటిమి. తన సుఖదుఃఖములనుండి గ్రహించి పెంపొందించుకొనిన జ్ఞానమే గాని పరనక్షత్ర వాసులనుండి మానవుడెట్టి ప్రోత్సాహము పడయుటలేదని నిశ్చయించితిమి. ఇతర గ్రహములలో మనకన్న మేధావంతు లుండవచ్చుననియు, వారిలో నొక పథికుడు భూసంచారము చేయవచ్చినచో ప్రకృతిజన్య దుర్నయములకు ముఖ్యముగ చకితుడౌనేయని చెప్పితిమి. మహామారుల కాహారులగుచున్న శిశువులు, ఆశోపహతులై, దుఃఖభాజనులై దుర్భర క్లేశయుతమగు జరా భారముచే క్రుంగుచున్న వృద్ధులు ప్రదర్శించు భయానకదృశ్యమే వానికెల్లెడ గోచరించును. అట్టియెడ, వైద్యశాస్త్ర రహస్యార్ణవము తరించిన పథికుడేరోగములు నిర్మూలించి శిశువులకు పూర్ణారోగ్యమును, వయోవృద్ధులకు జీవితసౌఖ్యము నొసగూర్చుట కొక స్వచ్ఛందపద మెచ్చరించిన చాలుగదా? మనకట్టి మహాభాగ్యోదయ మెవరు రొదకుండిరి ?

ఇట్లు ప్రశ్నించుట కేవలము సమంజసము కాకపోవచ్చును. సహజమగు మానవధృత్యుత్సాహములచే పొందినజ్ఞానవికాసమే గాని పరలోకవాసుల కారుణ్యముచే నన్యప్రతిభావిశేషముల మానవజాతికి లభింపలేదను విషయము ప్రపంచచరిత్రమునుండి గమనింపవచ్చును. ఒక్కొక్క యుగమునందొక్కొక్క జాతివారు ప్రాలుమాలి, నిద్రావివశులై యేమహాపురుషుని దివ్యగానము వినో మేల్కాంచి, కాలవిలంబమునకు ప్రాయశ్చిత్త మొనర్చుటకో యనునట్లు మహావేగమున జ్ఞానసౌధములు నిర్మించిన ఘట్టములు చరిత్రమందు గోచరించును. ప్రతిభావిశాలురగు ప్రాచీన భారతీయయోగిపుంగవులు, ఇహ్యపరమున గూడ మానవుల నలజడిపెట్టు విషమ విషయములనే అనాదిగ చర్చించిన పురాతన గ్రీకు వేదాంతులు, నూతనమతస్థాపకులగు బుద్ధుడు, క్రీస్తు, మహమ్మదు మొదలగు పుణ్యపురుషులు, సృష్టి రహస్యభేదనమునకై జీవితదీక్షాయుత్తులగు శాస్త్రవేత్తలు జనించిన యాయా యుగములే తార్కాణములు. కష్టములకోర్చి, యుగముల పర్యంతము జ్ఞానాభివృద్ధికై పాటుపడిన మనుజుల ప్రబల ప్రయత్నములే మహత్తర విజ్ఞానసౌధ నిర్మాణమునకు పునాదులైనవి కాని, పరలోకవాసుల యనుగ్రహము కాదను విషయము కూడ చరిత్రనుండి గమనింపదగును.

దృక్కు మరల్చి మరియొక దెస విలోకించెదము. భూజననమాది కోట్లకొలది వత్సరములు గతించినను, మన చారిత్రజ్ఞానము గత ౩౦, ౪౦ శతాబ్దముల కెక్కువ లేదు. ఈ కాలావధిలో పరలోకవాసుల సాంగత్యము లభించినట్లు ప్రమాణము లేకున్నను, తత్పూర్వమట్టి మహాభాగ్యము పొందలేదనుట కవకాశము లేదు. పాషాణములు, వృక్షములు, పక్షులు, పశువులు మొదలగు జీవరాసులలో యుక్తాయుక్త విచక్షణజ్ఞానము, మేధాశక్తి, యోచనాసామర్థ్యము, సృష్టి రహస్యాన్వేషణకాంక్ష

* భారతి: ...

ఒక్క మనవ్యబుద్ధికే కాదు. ఇట్టి ప్రముఖత్వము మానవునికే లభించుటేల? మహా రహస్యముల నందందు గుప్తపరచు ప్రాచీన పురాణేతిహాసములలో సూచించినరీతి మన చారిత్రకులకు పూర్వమొకప్పుడు పరలోక మహాపురుషుల సందేశముచేతనే మానవునియందీ ప్రత్యేక ప్రజ్ఞావిశేషము లుద్భవించియుండరాదా? భావినట్టి ప్రోద్బలముచే దేవత్వముకూడ ప్రాప్తింపకూడదా?

పూర్వమెన్నడో సందేశమంపిన పరలోకవాసులు మరల పంపరేల? ఆలోకమున కాలమానము వేరొక పరిమాణములో నుండవచ్చును. మన కాలమతి త్వరితముగ పరుగిడుచున్నది; మనకాలమునకు విశుద్ధ పరిమాణము (absolute dimension) లేదు; అది మన గుండె దడదడము ననుగమించుచున్నది. ఒక సారిగుండె కొట్టుకొనిన మనకొక నిమిషము గడచును. కాని, మన శతాబ్దము లొక లోకమందలి సంవత్సరమునకు, మరియొక లోకమందలి దినమునకు సరిపడ వచ్చును. మన కొక క్రొత్త లోకప్పుడు సందేశమంపి ప్రత్యుత్తరమునకై నిరీక్షించి, హతాశులై మనలను విడనాడి యుండవచ్చును. లేక, అట్టిసందేశములు గుర్తించి బోధపరుచుకొను శక్తి మన పూర్వులకుండిన సామర్థ్యము మనము కోల్పోయి యుండవచ్చును; ఆ సందేశమంపిన తారక పరిణతినొంది, అందలి జీవులతోకూడ శూన్యాకాశమున లీనమై యుండవచ్చును. మరియు, మనకన్న ప్రాజ్ఞులగు వ్యక్తులతత్త్వమే వేరు కావచ్చును; వారి యాశయములే వేరుకావచ్చును. వారికి పరలోకములతో వ్యవహరించు కాంక్షయే లేకపోవచ్చును; గాఢమేఘావృతంబై, విపరీత వాతావరణముగల యా తారకు పరలోక సంపర్కమే దుర్లభమై యుండవచ్చును.

ఆకాశమునగల అసంఖ్యాక నక్షత్రములలో మన సూర్యమండలము ప్రత్యేకత వహించినది. ఒక నక్షత్రమునుండి తునియలై దానిచుట్టు నిరంతరము పరిభ్రమించు గ్రహమండలమును పోలిన సముదాయము లరుదుగ గలవు. స్వల్పయుష్ణోగ్రత (Temperature) గల గ్రహములచే పరివృతుండైయున్న మన భానుడు జగన్నాత కహారల్ఘ్యుతుడు.

ఇతర గ్రహములను విచారించుటకు ముందు మన భూమి నరయుదము. భూమిలో పలువిధములగు జీవులున్నను మన భావములను సజాతీయులగు మానవులకే తెల్లడింపగలము. పాషాణములతో, వృక్షములతో సంప్రతింపలేము. మృగపక్షిజాతులలో మనసంచరించి, మనమిడుయాహారము భుజించుకొలది జంతువులలో నతి తెలివైనవాటిచే రెండుమూడు చిన్నపలుకులు పలికించుటే బహుకష్టతరము. పిపీలికాది కీటకములు సంఘోద్యమములలో మానవులకన్న నేర్పుగలవని మనము తలంచినను, వాటితో సంప్రతింపగలమా యను సందియమైన కలుగదరొయ్యా; అది కేవలము దురూహమనియే మన నమ్మకము.

ఇక, శూన్యాకాశ ప్రలంబిత గణనాతీత నక్షత్రములలో జీవానుకూలమగు భూపరిస్థితులవంటి పరిస్థితులుగల తారకలైదారుండుట దుర్ఘటము. ప్రాణవాయువు (Oxygen), ఉదజని (Hydrogen), అంగారము (Carbon) మొదలగు మూలపదార్థముల సంయోగమునసే విశ్వమందు నక్షత్రము లుద్భవించుచున్నవి. అందుచే, అగణ్యనక్షత్రములలో కొన్నియైన సమశీతోష్ణావస్థలో నుండుట కవకాశమున్నది.

అట్టికొలది నక్షత్రములైనింటిలోనైన మానవుడే పాలనాదక్షుడని విశ్వసింపలేము. నానానేక జీవజాతులుగల భూలోకమందైన మేధానిధియై, అగ్రశ్రేష్ఠుడై, మానవుడే రాజాధిరాజగుటకు నిశ్చితకారణ మగపడదు. భూదేవి లేబ్రాయమునందు జనించిన పలువిధములగు భూచర జలచరజాతు లంతరించినను పుత్రవాత్సల్యముచే నామె వాటి శల్యములనైన భద్రముగ గుప్తపరచుటచే బహుళజీవత్వము మనకు వ్యక్తమగుచున్నది. వాటివలె మానవుడు కూడ శల్యావశిష్టుడు కాకుండుట కేవలము దైవికము. అందుచే అట్టిజీవోత్పాదక గ్రహములం దొకదానిలో నొకబృహజ్జలచరమును, వేరొకదానిలో భీషణమృగేంద్రమును, ఒక దానిలో దీర్ఘకాయుడగు విహాయసమును, (?) ఇంకొకదానిలో సంఘీభావసంపన్నములగు మహాకీటకములను, కడదానిలో మానవాతీతములగు నిరూపవ్యక్తులును (?) ప్రాభవము వహించియుండ వచ్చును.

పరలోకమందలి పరిస్థితులను, జీవులను గూర్చి యోచించునప్పుడు పరలోక సాంగత్యలాభ మెందుకైన పొందని మనము స్వానుభవముచే నార్జించిన లౌకికజ్ఞానమే ప్రయోగింతుము. భూలోక ప్రమాణములు వర్తించు గ్రహములందు వాటివాటి వయఃపరిమితి ననుసరించి యొక్కొక్క దానిలో వేర్వేరుగ మానవము, మృగేంద్రము, విహంగమము, కీటకసంఘము, దురూహ్యవ్యక్తియు ప్రముఖత్వము వహించి, భూలోకమానవుని కన్న మిగుల మేధావంతులై, ధైర్య స్థైర్యయుతులై, యాధ్యాత్మిక చింతాపరులై యుండియు విశ్వమునెడ భిన్నాభిప్రాయము లగుటచే వారికి భూలోక సంపర్కవాంఛయే లేకపోవచ్చును.

గ్రహాన్వేషణమందు, మన కనతిదూరమున నున్న మనతోడి గ్రహములను ముందు పరీక్షించెదము. కొంత కాలమువరకు ఖగోళశాస్త్రజ్ఞ (astronomers) లాశలన్నియు అంగారకునిపై (Mars) కేంద్రీకరించుకొని యుంచిరి. భూమిలో సగవంతు పరిమాణము గల అంగారకుడు యాంత్రికాన్వేషణమున కనుకూలమగు దూరమునందున్న గ్రహములలో ద్వితీయుడు. చంద్రుడు ప్రథముడైనను వానికి వాతావరణము లేదు; అతనొక మృతగ్రహము; అతడు జీవోత్పాదకుడు గాడు. అంగారకుని యుష్ణోగ్రత బహుస్వల్పము. సామాన్యముగ మంచుకన్న ౫౦ అంశములు (Degreas) తక్కువ; అప్పుడప్పుడు హిమసమానముగ నుండవచ్చును. అందలి కొండ చరియలలో నున్న జలమంతయు హిమరూపమున కన్పడును. వాయువు మిగుల పలుచన; ప్రాణవాయు వత్యల్పము. అట్టి వాతావరణములో శీతోష్ణవిపర్యయముల నోర్చి, శాకాహారములు విసర్జించి, తద్దేశలభ్య లోహపాషాణ విద్యుద్ఘుటికాహారములనే స్వీకరించుచు కలవడిన వ్యక్తులు తప్ప మనవంటి జీవులు మనుట దుస్సంభవము.

ఆవ్యక్తు లెట్టివారు? జగచ్చరిత్రలో వారు మన కన్న వయోవృద్ధులు. భూమిలో పదవవంతు బరువుగల అంగారకుడు భూమికేడురెట్లు వేగమున చల్లవారియుండుటయు ఆటజీవోత్పత్తి చాలముందుగ ప్రారంభించి యుండవలయు. శీతలాధిక్యతచే కొలది వారుచున్న అంగారకులు కేవలధైర్య సాహసములచే నాదుర్భరావస్థల ప్రతిఘటించు నవసరమున సర్వశాస్త్రములలో నపారపాండితి నార్జించియుందురు. సకలశాస్త్రపారంగతులగువారు మనతో సంప్రతించువిధాన మెరిగియుందురు. అట్లైన, ప్రకృతిశక్తులచే సందేశమంపుటకై మన మొనర్చు యత్నములు వ్యర్థమగుచుండు టేల? మనవలె పూర్వమొకప్పుడు వారు సందేశమంపినపుడు దానిని గ్రహించు ప్రాజ్ఞత మనకు లేకపోయి యుండవచ్చును. నేడు ప్రకృతిశక్తులను వార్తావహులుగ ప్రయోగించు సామర్థ్యము మనము సముపార్జించుసరికి వారు లయమై యుండవచ్చును.

భూజనన మాది మన మనుభవించిన దశలన్నియు నంగారక చంద్రులందలి జీవులు గడిపియున్నారు. వార్ధకదశయందువారు గడిపిన దశలన్నియు భావి మనకు ప్రాప్తించును. ఆ గ్రహములలో పరిణామము ముగియ వచ్చినది. మనకు జ్ఞానోదయమగుసరికి వారిజ్ఞానము పరిణతనొంది యంతర్ధానమైయుండును. వారితో వ్యవహరించుటకు మనము ప్రయాసపడుచున్న ట్లితరనక్షత్రవాసులు నేడుకూడ యత్నించుచుండవచ్చును. మనము నిర్మించిన యంత్రములచే నక్షత్రములందలి విచిత్రముల నాలోకించుచు నక్షత్రనిర్మాణ మభ్యసించుచున్నాము. కొలదికాలములో మహత్తర దూరదర్శిని (Telecope) నొకటినిర్మించి దానితో నక్షత్రములపై వాటిల్లు విశేషములనెల్ల పరీక్షింపగలము. జీవోత్పత్తి ప్రారంభింపక పోవుటచేతనో, దట్టపు మేఘములచే నావరింపబడి యుండుటచేతనో సూర్యకుటుంబమందలి యితర గ్రహములు స్వీయచరిత్ర మనకు వెల్లడింపలేక పోవచ్చును. ఒకవేళ, మహోన్నత సౌధోపరిభాగమునుండి వీక్షింపగలుగు యాతాయాత జనములట్లు పరలోకవాసులను చూడగలిగినను లాభమేమి? వారితో సంభాషించు టెట్లు? మనపై యంత్రములు లక్షించి భూలోకచిత్రములు విస్పష్టముగ నాలోకించు పరలోకజీవు లనంతకాలమున నెందరుండినను, సందేశమంపుటకు యుక్తమగు వార్తాహరులు లేక నిర్విణ్ణులై యుండవలసినదే కదా?

కేవల మానవమాత్రులమగు మనకు స్వానుభవజన్యజ్ఞానము వినా వేరుమార్గోపదేశకము లేదు. (?) భూలోక

మున మానవునికే చెందిన ధీ విశేషము ఇతరలోకము లందు నిర్జీవవ్యక్తుల నాశ్రయించి యుండవచ్చును. మానవశరీరమందు జీవద్రవము (protoplasm) లో జీవకణము (living age) లుండుచున్నట్లు విశ్వజగజ్జీవద్రవము (universal protoplasm) లో బుద్ధికణము మానవుడు వడగూర్చుచున్నాడు. నక్షత్రగ్రహ వేశమున వివిధ జగచ్ఛక్తులు వాని నక్రాంతము మద్దించుచున్నవి. ఆశకుంకు విరామము లేదు. అవియే మానవాకాంక్షిత సందేశములు. జగత్సామ్రాజ్యాధినాధుల కను వకు పవిత్ర దైవభావములోనున్న ఆయపూర్వ సందేశములు ఉత్తమోత్తమములై, చతురములై బలవత్తరములైనను నేటివరకు వాటి యాదేశములు మనకు దురూహము.

అనవరతము మనకేసుదెంచునట్టి సందేశములలో ప్రధానమైనది గురుత్వాకర్షణము (Gravitation) వలననే జీవము; చలనముయొక్క బాహ్యప్రకాశమే గురుత్వాకర్షణము. పదార్థములకు గల గురుత్వాకర్షణశక్తిని (Gravitational force) నిరూపించుటకు ఆయాపదార్థముల ద్రవ్యరాశి (mass) వాటి నడుమనున్న దూరము గమనింతుము. నిరంతరము పరిభ్రమించు విశ్వములో మన యజ్ఞానముచే గురుత్వాకర్షణము యొక్క నిజరూపము గ్రహింపలేక దానిని దీర్ఘ పరిమాణ సన్నిభముగ భావించుచుండవచ్చును. ఈ శక్తిచే వస్తువు లొకదాని చెంతకొకటి యాకర్షింపబడుచున్నచో వీణామండలములో శోభాయమానముగ ప్రకాశించు బ్రహ్మ (Vega in lyra) వైపు సెకెండునకు ౧౨ మైళ్ల వేగము మన సూర్యమండలమును, మకరము (Capricorn) వైపు సెకెండునకు ౪౨౦ మైళ్ల వేగమున మన మండలమునకు జగత్తగు దుగ్ధపథము (Milky way) ను లక్షలకొలది వత్సరములనుండి పరుగిడుచుండ కడచిన యనంతకాలములో నవి గమ్యస్థానముల చేరకుండుటేకాక, ఆయా గమ్యస్థానముల పొలిమేరకైన రాకుండుటకేమి కారణము? గమ్యస్థానములు గూడ వాటితో సమానముగ గమించుచుండవలయును గదా! కావున, ఈ శక్తిచే గ్రహకూటములు, దుగ్ధపథము, వీణామండలము, మకరమాది(?)నక్షత్ర రాసులన్నియు శూన్యాకాశధ్వాంతములలో నిమజ్జనమగుటకు(?)మారుగ మాయామేయయక్షాగ్రము (?) (axis) పై నిరంతరము భ్రమించు ప్రాంతరహిత చక్రమువోలె సర్వదా కాలమహార్ణవమున ఘూర్ణిల్లుచున్నవి.

స్థావరాకాశమున విశ్వమందలి ప్రపంచములు ప్రయాణ మొనర్చుచున్నట్లు, నిశ్చలానంత్య (Eternity) గర్భమున నిరాకారమునుండి సాకారములు సృజించి, పెంపొందించి, లయమొనర్చు సర్వవ్యాపికాలము (Time) పారుచున్నది; చలనమును శాసించుచు, ప్రకృతియందలి శక్తులన్నిటితో మేళవించుచున్నది. రహస్య గాంభీర్యములం దిచ్చటనో జనించి సర్వనాశనమువరకు లయమొందనిది కాలము. చలనము మాయమగునప్పుడే కాలము రూపుమాయును. కాని, విశ్వములో చలన మెన్నడైన నశింపగలదా? ప్రపంచములన్నియు చరించుచున్నవి; అందలి పదార్థములు స్థూలదృష్టికి స్థావరముగనున్నను వానిలో కణములు (Molecules), అణువులలోని పరమాణువులు (atoms) నిత్యగమన మొందుచున్నవి. పరమాణువులలో విద్యుత్కణములు (Electrons) మహావేగమున భ్రమించుచున్నవి. ఇక విశ్వములో నిశ్చలత్వ మెట్లు కలుగును? లేనిచో కాల మెట్లు నశించును?

విశ్వమంతయు వ్యాపించియుండిన కాలము కన్న దుర్జ్ఞేయమగునది దివ్యవాయువు (Aether). నానా ప్రపంచములనుండి వెలువడు ప్రకంపములు, సందేశములు విశ్వమెల్లెడ వ్యాపింపచేయుచున్న దివ్యవాయువు లేదన్నచో, గొడ్డుపోయిన దిగంతరాళమును అనంతశక్తులను జతచేసి పరిపడచేయు కర్తలుగ భావింపవలయును. అది యసంభవము. దివ్య వాయువందలి ప్రకంపములే తేజస్సు (Light), వెలుతురు. తేజస్సన నేమియో నిర్వచింపలేక పోయినను తేజస్సును కనులార చూడగలము. తేజస్సు లేకపోయినచో నంధకారమయమై యేమియు గోచరించదు. పదార్థములు ధరించు భాసుర శరీరమే తేజస్సు; తేజస్సు వినా లోకములే లేక పోవచ్చును. అనంత విశ్వమున మన మే కాపులము కామనియు, విశిష్ట సందేశ పూరితములైన మహోజ్జ్వల కిరణ పరంపరల నక్రాంతము ప్రసరించు నక్షత్రములు లక్షలకొలది గలవనియు ప్రకటించునదే.

తేజస్సు. ఆ సందేశములు మనకడ చేరుటకు లక్షలకొలది వత్సరములు పట్టినను, అల్పజ్ఞులమగు మనము వాటి యాదేశము గ్రహింపలేకున్నను మననేత్రములు విచ్చి, దృష్టి ప్రసాదించి, విశ్వవైభవము తిలకింపజేయునదే తేజస్సు. నిత్యము దాని నాశ్రయించి యున్నాడుచున్నది యుష్ణము, వేడి (Hot) వెలుతురంత వ్యాపితముగ పోలేకున్నను, దానితో వేసవి సర్వదా పరుగిడు చుండును. జీవాభ్యుదయమునకు తేజోష్ణములు రెండును ప్రధానములే.

దివ్యవాయువు తప్పమిగిలిన శక్తులింద్రియ గోచరములు. దృశ్యాదృశ్యముగ పరలోకముల సంయోగము కలుగజేయునవి గురుత్వాకర్షణము, తేజస్సు, ఉష్ణము, కాలము కన్న వేరుశక్తులు లేవనుకొంటిమి. పరలోక సంపర్కదోషము లేకుండ విశ్వాభ్యంతరముల నొకచో నొంటరిగ నున్న భూమిపై నిరాటంకముగ సుఖజీవన మొనర్చుచున్నా మనుకొంటిమి. ఇప్పుడది మిథ్యయని తెల్లమైనది. దుగ్ధపథాంతరాళముల నుండి బహిర్గమించి నిర్దాక్షిణ్యముగ భూమి నక్రాంతమెుక్క విధమున మర్దించుకాస్మిక్ కిరణము పరంపర (Cosmicrays) మీనడుమ యంత్రగోచరమైనవి. అనంతాకాశము యొక్క గర్భకుహరముల జనించి దిగంతములు ప్రసరించి, పదార్థములలోనికి జొరబడి, చొచ్చుకొనిపోవు యీకిరణము లెట్టి సాహసకృత్యముల కొడబడియున్నవో యెవ్వరెరుగుదురు? 40 విధములగు భాసురశక్తులు యంత్రగోచరమైనవని బూడిన్ (Boodin) పండితుని యుద్దేశము. అగోచరమైన వెన్నికలవో యెరుగము.

ఈ యదృశ్య కిరణశక్తుల ప్రయోజన మెుకింత విచారించెదము. శాస్త్రవేత్తయగు జార్జి లఖోస్కి (George Lakhosky) మనోహరమగు విషయము గమనించెను. మహావ్రణ పీడితములగు వృక్షభాగములను రాగి తీగచే నావరించి రెండు వారములుంచునరికి వ్రణములు తెగినేల వ్రాలుటయు, వృక్షమున నూతన జవసత్వము లావిర్భవించెను. రాత్రింబవళ్లు వర్షించుచున్న తేజః కిరణములందలి "గామా" కిరణములకన్న (X-rays) ఛేదకసామర్థ్యముగల కిరణముల నీతీగ బంధించి వ్యాధిగ్రస్త జీవకణముల కాశక్తిచే నారోగ్య మొసగూర్చినది. ఇట్లు, జీవులను సంక్షోభింపు భయానక రోగోత్పాతములను నిర్మూలించి మానవకల్యాణమాచంద్రార్కము ప్రతిష్ఠించుటకై కాస్మిక్ కిరణము లుపయోగించు విధాన మునుగొందుమేమో? రేడియము (Radium) నుండి నిర్గమించు తేజఃప్రసారమును భిషగ్వరు లౌషధముగ నుపయోగించుచున్నారు. ఉదయభానుని యరుణకిరణప్రసార మారోగ్యప్రదమని గుర్తించియే ప్రాచీనులు సూర్యనమస్కారములకు దినచర్యయందగ్రస్థాన మొసంగిరి.

గురుత్వాకర్షణము, దివ్యవాయువు, తేజస్సు మొదలగువాటి ప్రాబల్యములు, సందేశములు భౌతిక (Material) మైనచో విశ్వము భౌతికమా ఆధ్యాత్మికమా (Spiritual) యని ప్రశ్న. ద్రవ్యము శక్తియగునా? శక్తి ద్రవ్యమగునా? శక్తిసముచ్చయ మొకచోగూడి ద్రవ్యముగ పరిణమించు చున్నది; ద్రవ్యమునుండి శక్తి ప్రసరించినప్పుడు ద్రవ్యము తరుగుచున్నది విశ్వమందలి ద్రవ్యగోళము లన్నిటి నొక్కటిగ జేసి, యీ బృహద్ద్రవ్య గోళమును ప్రకంపిత దివ్యవాయువులో విరిచిన సమస్త భూద్రవ్యములో నిసుక రేణువువోలె యనంతాకాశమున నా ద్రవ్యగోళము క్షుద్రముగ దోచును. తత్వతః విశ్వము భూతాత్మకమైనచో తన్మూలాధారమగు ద్రవ్య మాకాశములో తృణప్రాయముకన్న హీనమగుట మహదాశ్చర్యకరము

అంత సూక్ష్మమై, ఘనద్రవ, వాయుపదార్థముల కన్నిటి కాధార భూతమగు విద్యుత్పరమాణువుకు విమర్శించునవు డిట్టి విషమావస్థయే కలుగును. దాని పరిమాణమును, చలన వేగమును తెల్పుట కమెరికా శాస్త్రవేత్తయగు డా॥ మిల్లికా (Dr. Millikan) నిట్లు వర్ణించియున్నాడు. "౧౬ క్రొవ్వొత్తుల వెలుతురు. (౧౬ Candle power) గల విద్యుద్దీప మందలి మహోజ్జ్వలతంత్రినుండి యొక సెకండులో నిర్గమించు విద్యుత్పరమాణువులను చికాగోలో నున్న ౨,౫౦౦,౦౦౦ మందియు నిద్రాహారములు మాని, మృత్యుదేవత కెలవుగైకొని సెకండున కొక్కొక్కడు ౨ రేణువుల వంతున లెక్కించిన యెడల ౨౫,౦౦౦

సంవత్సరములలో లెక్క పూర్తియగును"* అణువులు దళసరిగల సీసము నది సులభముగ ఛేదించుకొని పోవు సామర్థ్యము; ఎట్టి సూక్ష్మదర్శని (Microscope) కైన గోచరింపని మహాసూక్ష్మాతిసూక్ష్మ పరిమాణము; అనన్యాదృశశక్తియు, విద్యుదావేశమే గాని దేహములేని రూపము; విశ్వమెల్లెడ వ్యాపించి, సర్వాంతర్యాములై విశ్వగమనమును నిర్వహించి బాధ్యత; లక్షలకొలది యంశముల (Degrees) ఉష్ణోగ్రత (Temperature) గతిఘటించు దార్ఢ్యము; ఈ గుణములుగల విద్యుత్పరమాణువు భూతాత్మకమా? ఈ మహోజ్జ్వల, అప్రతిహత, శాశ్వతశక్తి; ఈ దేహరహిత పదార్థము; ఈ నిరంతరగమన మాధ్యాత్మికము కాకపోయినచో నాధ్యాత్మికశక్తియేది? ఎందున్నది? దానినెట్లు నిర్వచింపగలము?

ఆకాశమున నిరంతరయాన మొనర్చుచున్న భూమి నూతన ప్రపంచములను సర్వదా సమీపించుచున్నది; వివిధ విద్యుదయస్కాంతత్వ (Electro-Magnetic) ప్రదేశములలో చరించుచున్నది; పలు విధముల యుష్ణోగ్రతగల నక్షత్రములను హెచ్చరించుచున్నది; విద్యుత్పరమాణుపూరితములైన దివ్యవాయు మండలములలో భ్రమించుచున్నది అట్టిభూమి, మృతగ్రహమగు చంద్రుని క్షీణప్రాబల్యములకే చలించుచున్నపుడు సర్వదిశల నతిరించు జగచ్ఛక్తుల ప్రాభవమునకధీనము కాకుండుటెట్లు?

ఐనచో, ప్రపంచ చరిత్రమందలి విచిత్రఘట్టములకు కొంతకారణ మిందు కనుగొనగును. ఒక్కొక్కయుగమునం దస్పృత భావావేశములు వాటిల్లుటకు; ఒక్కొక్క ప్రత్యేకసంతతివారాకస్మికముగ జ్ఞానవాహిని నల్లంఘించుటకు; భావవిప్లవ మొకచో జనించి వాయువేగమున దేశదేశములు ముట్టడించుటకు; జనార్తులైన జీవులకు నవీనసిద్ధాంతము లుపన్యసించి, నూతనశక్తి ప్రసాదించి, జిజ్ఞాసకలిగించి వారి నమానుష కార్య నిర్వాహకులుగ జేయు మహాపురుషు లుద్భవించుటకు కారణ మీనక్షత్ర ప్రాబల్యమే కాకూడదా? నేడీ వాదమంత సమంజసముగ మాపట్టకున్నది సత్యాంకుర ప్రయుక్తమని భావి నొకప్పుడు విశదము కాకపోదు.

భూగర్భమునుండి జనించి, భూసారమునగు పదార్థములనే భుజించి, జీవితాంతమున భూమిలో లీనమై పోవు మనము మన చరిత్రగురించియే యతి స్వల్పమెరింగినప్పుడు, జగత్తత్త్వ మూహింపలేకపోవుట కాశ్చర్యమేమి గలదు? తన ప్రేమహస్తములలో లాలించు భూదేవికి మనపై నెట్టి యనురాగము కలదో యెరికెరుక? నిగూఢముగ నూతనవ్యక్తులను సృజించి వారి కల్యాణమునకై మనలను త్యజింపనున్నదేమో? మన చిత్తవృత్తియు, మనోవికారము లామె ప్రసాదించిన ఋణలేశము; మన హృదయమం దామె పుత్రవాత్సల్యముచే రగుల్కొల్పు జ్ఞానోపచయముచే నామె సచ్చరిత్రయు, తన్మూలమున జగత్తత్త్వమును మందమైనదైన గ్రహించు కాంక్షింపవచ్చును.

మన శరీరమందలి యసంఖ్యాక జీవకణములే మన ప్రవృత్తిలేక, మన సంకల్పములేక, యథేచ్ఛగ క్రియాలోలత్వ మొందుచున్నవి. వాటి కార్యక్రమము మన మెరుగము. ఇక, బాహ్యప్రపంచ వర్తనము గూర్చి యజ్ఞానులమగుట కాశ్చర్యమొంద పనిలేదు. మన యజ్ఞానతిమిరము విచ్ఛేదముకాకుండుటనో, భూదేవి బాల్యావస్థయందుండుటచేతనో గాని మన కామెచరిత్రము కొంచెమే తెలిసినదని మన యుద్దేశము; మున్ముందు పూర్తిగ గ్రహింపగలమని విశ్వాసము. అనంతకాలమునుండి విశ్వము మనుచున్నను మన జ్ఞానమింత స్వల్పమాయని యధీరులము గా నగత్యము లేదు. విశ్వమున కాద్యంతములు లేవు; నూతనానుభవములు లేవు. అన్నిలోకములవలెనె మన లోకమును విశ్వార్థమున యాన మొనర్చుచున్నది. అదెట్టి నియమానుసరణ మగుచున్నదో ఎట్టి యాశయబద్ధమైనదో గ్రహించుట కొనర్చు దృఢప్రయత్నము లెన్నటికైన సఫలీకృతము కాకపోవునా యను ధైర్యమే కడియసాధనోపాయము.

---

* R. A. Millikan: The Electron.

నల్లశానపు రాళ్లల్లో

కవికొండల వెంకటరావు

"తల్లికీ తండ్రికీ లేనటువంటి ప్రేమ నా మీద ప్రకృతికి మాత్రం ఏలా వుంటుంది? నేనీ నల్లశానపు రాళ్లు నానెత్తిని పెట్టుకు మోయలేను నాతల్లీ! నాతండ్రీ! అని అంటే నీక్కూడెట్టం పొమ్మన్నారు. కూడెట్టం పొమ్మన్నారే గాని రోజూ మళ్లీ ఆళ్లకూటిలోకి చింతచిగురు కోసి అమిర్చిపెట్టేదాన్ని నేనే. ఈ వేళమట్టు కావేళకు కుసింతకూర కోసుకు పట్టుకెడితే నాకింత గంజోయ్యరూ? ముసిలి తొత్తుకొడుకూ ముసిలితొత్తు కూతురూను? పొయ్యకపోతే మీక్కూకేలేదని ఆపచ్చిదే వాళ్లెదూరుగుండా నెమరేస్తూ కూచుంటాను. అయినా వాళ్ల ననవలసిన పనే మున్నది - వాళ్లకడుపున పుట్టినందుకు నన్ను నేనే నిందించుకోవలసిన పనిగాని - ఈ నిర్భాగ్యపు నల్లశానపు రాళ్లల్లో ఇలా కూటికీ గుడ్డకూ మొగంవాచి, ఎండనక కొండనక తిరుగుతూ - రాళ్లు మలిచి, రప్పలు దొలిచి, ఎవడు మిసికమన్నాడు నన్ను? చెట్టు మొలిచి ఆకాశాన్ని కాస్తూవుండే! తీగబలిసి చుక్కల్లో పూస్తూవుండే! మనిషినైపుట్టి నేనిల్లా అధశ్శ్రేణి నణగివుండడ మనేది నాదే తప్పు, నాదే తప్పు!" అని దివ్వెలవారి సివంగి అనే పేరుగల నిరుపేద జవరాలు ఒకానొక చింతక్రింద నల్లశానపు రాళ్లు త్రవ్విన పురాతనపు గని మొకములో కూర్చుని ఆలోచిస్తూవుంది.

కూర్చుని పైకిచూచింది. నా డామెకు నీడొసగుతూవున్న చింతచెట్టు మిక్కిలి యెత్తుగా పెరిగివుంది. వ్రాలు కొమ్మలకోసం మునివ్రేళ్లమీద నించుని ఆమె తన చెయ్యి పైకి సాచినా అందీ చెట్టులా కనిపించలేదది. పిల్లకానైతే పొడుగైందే. పిల్లకానైతే చులుకైందే. ఒక్క మొగురుఎగిరి ఒక్క బరికె చివరందుకుందా అంటే గుప్పెడు చిగురు దూసేసిందన్న మాటే. అయితేం, ఆ నాడామెకు స్వతస్సిద్ధంగా వుంటూ వచ్చి యుత్సాహం లోపల లేదు. లోపల ఉత్సాహం లేనప్పుడు, పొట్టకూటిగ్గాను చేసేపని లోనైనా విజృంభించడానికి ఏ వ్యక్తికీ హుషారు వుండదు.

ఆమె మళ్లీ చెట్టుక్రిందనే వోరాతి మీద—రాయి వెచ్చగా తన తొడలకు తగుల్తూవున్నా—అప్పుడప్పుడే పైరుగాలి తిరిగిన వాతావరణం ముఖమండలాన్ని చల్లగా సోకి ఒకవిధమైన ఆనా

హృదయక్షేత్రము దిలకెత్తించగా—లోలో పల్నే కులుక్కుంటూ కూర్చుంది. దూరాన్నే

పండిన చెట్ల పండ్లను తింటూ
ఎండిన చెట్ల కట్టెలు కొడుతూ
గండుకోయిలల కూతలు వింటూ
నిండు వేడ్క నొకండు గనంబడె.

"దూరాన్నే నిండువేడ్క నొకండు గనంబడె"

చూచింది జవరాలు. ఆపిల్లకా చూపులో అతగాడు బహూబలిష్ఠంగాను, బహూ అందమైన వాడుగాను, బహూ మిసిమంతుడుగాను, బహూ! బహూ! అన్ని విధాలా ఈడూ జోడూ అయినవాడుగా దోచాడు. "అయితే ఎవడో అతడు?" అనే సంశయం మనస్సులో తట్టింది. నిజంగా పుల్లలు కొట్టుకునే కూలివాడా. లేకపోతే విలాసంగా, గొడ్డలుచ్చుకు తిరుగుతూ వున్న వాడా కోయిలపాటలు వింటూ అనే సందేహం ఆమె డెందంలో అపూర్వంగా మెఱసినట్ట యింది. లేచినిలుచుంది. పిల్ల అలా లేచినిలుచునే ఇంతపాటి సావకాశంలో పుల్లలు కొట్టుకునే ఆ యువకుడు పిల్లవున్న చింత చెట్టుకేసి బ్రహ్మాండంగా నడవసాగినాడు. వానిచేతిలో గండ్రగొడ్డలివుంది. వాని మూతిమీద నూనూగు మీసాల్లో చిరుచెమ్మట హావళిల్లి వేర్పాటుగా ముత్యాల చల్లులా నిలిచివుంది ఎండకాంతిసే.

చాన వానిని పునః తిలకించి, కించిత్ ఓరమోముగా చెట్టుచాటుకు వెళ్లింది. కోడె కాడు చొరవ గొంతుతో "ఏం! పిలా!

నన్ను చూచి ఇలా చెట్టుచాటుకు పోతావు? నీవీ ప్రాంతంలో రాళ్లుకొట్టుకు బతికే దివ్వెల వారి సివంగివి కావూ?" అన్నాడు. సివంగి ఆశ్చర్యపోయింది, తన పేరతగాని కేలాగు ఎఱుకపడిందా అని. కొంచెం చనువైనట్టు చెట్టువిడిచి యిసుకుఃటూ వచ్చింది వీనికేసి.

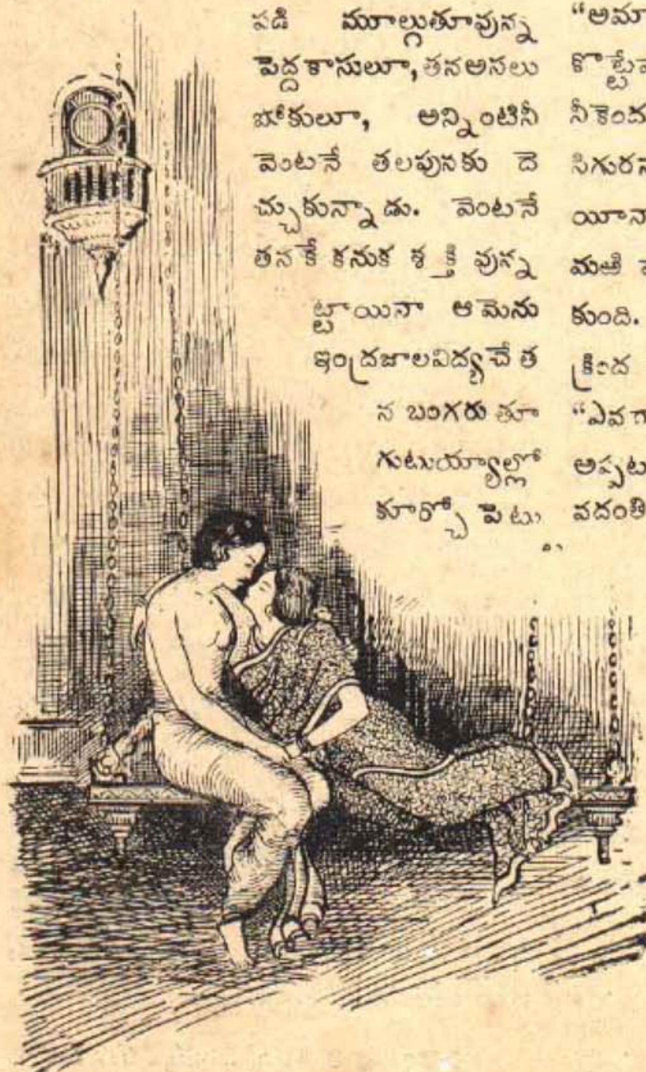
"చింతచిగురు కోసమా?" అన్నాడు కుబ్జవాడు. "ఊఁ — మా అమ్మా మా నాన్నా తెమ్మన్నారు. నా కందటంలేదు." అంది పడుచు. నిజంగా పడుచు అబద్ధమే చెప్పింది. ఆ అమ్మిని వాళ్ల అమ్మా నాన్నా తెమ్మన్నారా మఱి చింతచిగురు? లేదు, తెమ్మనలేదు. నిజంగా ఆఅమ్మిని వాళ్ల అమ్మా నాన్నా తగిలేశారు, సరిగా పని చెయ్యకపోతే, రాళ్లుమొయ్యకపోతే, పొమ్మన్నారు. నిలువ నీడలేకుండా చేసి పారేశారు. అయినా ప్రతివాళ్లకూ పామరుల నుంచి పైవాళ్లదాకా మానంకాపాడుకోవాలనే విచింతనం వొకటి వుంటుంది కాబట్టి, దాన్నిబట్టి ఏదోసాకు ఎదరవాళ్లతో చెప్పవలసి వస్తుంది తానొక్కర్తే కాదు, తనను కన్నటువంటి తల్లీ తండ్రీ వున్నారు తన్ను రెండు కళ్లా చూస్తూ యీ జగత్తులో—అనే తనయొక్క గొప్పతనం వాని ముందు ప్రకటించాలనే అనుకుందాం, ఆ అమ్మి ఆలా ఆ జవ్వనుడితో జవాబు చెప్పింది.

కాని జవ్వను డదేం అంత జరుగురైన సమాచారంగా తాను తీసుకోలేదు. "చెట్టెక్కి కోసిపెట్నా?" అన్నాడు యాదాలాపంగా. "కొయ్యగలిగితే కోసిపెట్టు కుసింత" అంది పిల్ల. పిల్లఅన్నదే కాని మఱుఊహాలో "ఏమో చెట్టెక్కమన్నాను! చెట్టుమీదనుంచి పడితే?" అనే విషాదాంతస్ఫురణ సూది కుట్టులా గతుక్కన తగిలింది ఆమె జాలి గుండెకు. "పోనీలే! ఎందుకులే! ఈ యేలకు లేకపోతేంలే ముండాకూం? నీవు సెట్టెక్కొద్దులే!" అంది, అతగాడు గొడ్డలి నేల జారవిడుస్తూ చెట్టెక్కడానికి పం చెగ్గట్టుకుంటూ వుంటే.

"ఏం, మళ్లీ అలా నివారిస్తున్నావు?" అన్నాడు వెనుముఖంగా అతడు. తిరిగి ఆమెకేసి చూస్తూ. "ఏమీలేదు, చెట్టెత్తుగావుంది, కింద రాళ్లున్నాయి." అంది. "పడిపోతాననే భయం నీకు? నేను పడిపోతాననే? ఎన్ని చెట్లెక్కి యీ సరికి ఎన్నికొమ్మల్ని చెలిపివిడిచి పెట్టానో నేను? కుసింతసిగురు కోసేఇంతలో పడిసస్తానా?" అన్నాడు అతిధైర్యంగా. "అయితే నిజంగా నీవు పుట్టుచేటు పుల్లలు గొట్టేవాడివేనా?" అంది పిల్ల. "ఏం? నీ కలాంటి అపోహ ఎందుకు గలిగింది?" అన్నాడు కుబ్జవాడు. పిల్ల అంటూవుంది "ఏమీలేదు. మా పాటకపుజాతిలో అంత నేవళీకంగా, అంత కలకలలాడుతూ కనబడే వాళ్లు అరుదు." అంది. యువకుడు ముగ్ధుడై పోయినాడు; ఆమెయొక్క తత్వజ్ఞత్వానికి నివ్వెరపడిపోయినాడు. ఆలా చూచాడు మూడోతడవ ఆమెకేసి.

దివ్వెలవారి సివంగియొక్క కనుపాపలు వాని కళ్లల్లోంచి ఛాయాపటం దీసికొన్నట్టు

అయిపోయింది. "దారిద్ర్యము! దారిద్ర్యము! సుఖంగా జీవనం గడపడానికి ఈ పిల్లకే వో పిల్ల జమీందారీ వుండివుంటే—" అని ఆలా ఏదో సామ్యవాద సమస్యలో పడ్డట్టు పడ్డాడు బాట్లెకు. లక్షోపలక్షుల కధికారియైన తన తండ్రియొక్క భాగ్యభోగ్యము, తన హార్మ్యము, తన యింటిలో ఇనప్పెట్టెలో పడి మూల్గుతూవున్న పెద్ద కాసులూ, తనఅసలు బాకీలూ, అన్నింటినీ వెంటనే తలపునకు దెచ్చుకున్నాడు. వెంటనే తనకే కనుక శక్తి వున్నట్టాయినా ఆమెను ఇంద్రజాలవిద్యచేత న బంగరు తూగుటుయ్యాల్లో కూర్చోపెట్టుకుని తన పట్టెంట ఆమెతో వూగేసెయ్యాలని రాగిల్లిపోయినాడు.

బంగరుతూగుటుయ్యాల్లో కూర్చోపెట్టుకొని తనపట్టెంట ఆమెతో వూగేసెయ్యాలని రాగిలిపోయినాడు.

ఎంతసేపు ఆ ఉద్ధృతం? ఓ నిమిషం. నిమిషమైన తరువాత అతడు మళ్లీ తనచుట్టూ వున్న సర్వసామాన్యపు ప్రపంచపు మనిషి అయిపోయినాడు. అయిపోయి ఇలా అనసాగాడు తనకట్టెదుటనున్న కుజ్జదానితో: "అమ్మాయీ! చూడు! నేను నిజంగా పుల్లలు కొట్టేవాణ్ణి అవితే నీకెందుకు? కాకపోతే నీకెందుకు? నీకల్లా కావలసింది కుసింత సింత సిగురన్నావు! అది కోసిస్తాను. చాలుగా యీనాటి మన మైత్రి కది." అన్నాడు. ఆమె మరి వానితో వాదించి ప్రయోజనం లేదనుకుంది. అతణ్ణి చెట్టెక్కకోయమని తాను క్రింద చెంగట్టి చెంగులో పడేయమంటూ "ఎవగా యీ యువకుడు" అని తా నంతక్రితం అప్పటప్పట వింటూ వచ్చిన యొకానొక వదంతి తలపోసికోదొడగింది.

ఆవదంతి యేమిటంటే:—రఘురామయ్య అనే వొకానొక పెద్ద భాగ్యవంతుడున్నాడు. అతడు డబ్బు నిలవచేయడంలో మొదటి మానవుడు. అంతా దాచడంపనే. అందఱి మల్లే ఇనప్పెట్టెల్లో పెట్టి దాచింది గాక, ఇంట్లో కొంతధనం గూళ్లల్లోను, కొంతధనం గోడలనడుమ, కొంతధనం నూతిలోను, కొంతధనం మంచంకోళ్ల క్రింద కప్పెట్టి ఎవరికీ కనబడకుండా నిలవచేసి యున్నాడనిన్నీ, అది సరిపోక, వెండిఖడ్డీలు, బంగారునాణాలు లెక్క లేనన్ని

దేశమ్మీద అక్కడక్కడ అడివిల్లోను, రాళ్లకింద, పొదల్లోను, నదుల్లోను, మక్కుటేసి, ఆనవాలుగా తాను గుర్తుంచుకొని ఎప్పటికప్పుడు ఒక్కదమ్మిడీ బీగోకుండా లెక్కచూచుకుంటూ వుంటాడనీ వదంతి. ఆ రఘురామయ్య పాదమ్మెట్టినచోటల్లా ఒఖపాతుంది అనే బహుజనాభిప్రాయం. ఆ రఘురామయ్యకు పలుకుబడీన్నీ అపారమే. డబ్బునుపట్టే అనుకోండి. కో అంటే కోటి మందిగుమిగూడి 'ఏంసెలవు' అని చేతులొగ్గి నిలబడిపోతారు. కాని రఘురామయ్యకు వాళ్లెవళ్లన్నా కించిత్తూ నమ్మకం లేదు. అసలు అందాకా ఎందుకు? అతడికి తనకొడుకంటేనే పరమానహ్యం. కొడుక్కే చెప్పడం వుండేదికాదు, తానెక్కడ డబ్బుదాచేది, తానెలా సంపాదించేది, తానెంతెంత వెచ్చించేది. ఇదీ అతని ప్రకృతి. అలా అని కొడుకుతో మళ్లీ ఏమీ మాట్లాడేవాడు కాడను కోవడానికి వీల్లేదు.

"నాయనా! చూడు, నీవు ఇల్లువిడిచి పెట్టి ఎక్కడికైనా వెళ్లడమంటూ వస్తే మాత్రం మామోలు పాటకపుజనుల్లాగు పోయి తిరుగుతూ వుండవలసిందేగాని లోకంలో భాగ్యవంతుని కొడుకులా తిరిగేవు గనుక. నా కొడుకువని తెలిస్తే లోకం నిన్ను హతమారుస్తారు. నీవన్నా నేనన్నా లోకానికి ప్రేమగాని, దయగాని, భయంగాని, నిజంగా ఎంతమాత్రమున్నూ ఉండనేరవు. ఎంతసేపూ మనడబ్బు మననుండి ఎలా కాజేయడమా అనేదే లోకసంగ్రహ మహాసంకల్పం. దానికి తోడు నీవు చచ్చిపోయినావా అంటే ఇంకీసొత్తుఅంతా కాకులపాలు అయిపోతుంది." అని వొక్కమాటున్ను, మఱొక్కమాటు "చూడు, ఆ తాడిచెట్టు గుర్తుంచుకో, ఆ కొండగుహ ఆనవాలెట్టుకో, ఆ నల్లశానపు రాళ్లల్లోని ఎత్తయిన చింతచెట్టు మనస్సున నాటించుకో" అని ఇలా ఏవో ఏవో అర్థోక్తులున్ను చెప్పడం కద్దు.

తండ్రిచెప్పే మాటల్నిబట్టి కొడుకు అప్పుడప్పుడు ఆనవాళ్లు చూచుకుంటూ వుండడానికైనాగానీ మాఱువేషంతో, ఒక్కొక్కప్పుడు కట్టెపుల్లలు కొట్టుకునే వాడిలాగ, ఒక్కొక్కప్పుడు రాళ్లుమల్చే వాడిలాగ, ఒక్కొక్కప్పుడు బండితోలేవాడిలాగ, వేషభాష లమర్చుకొని ప్రచ్ఛన్నంగా తిరిగేవాడని విపరీతప్రతీతి.

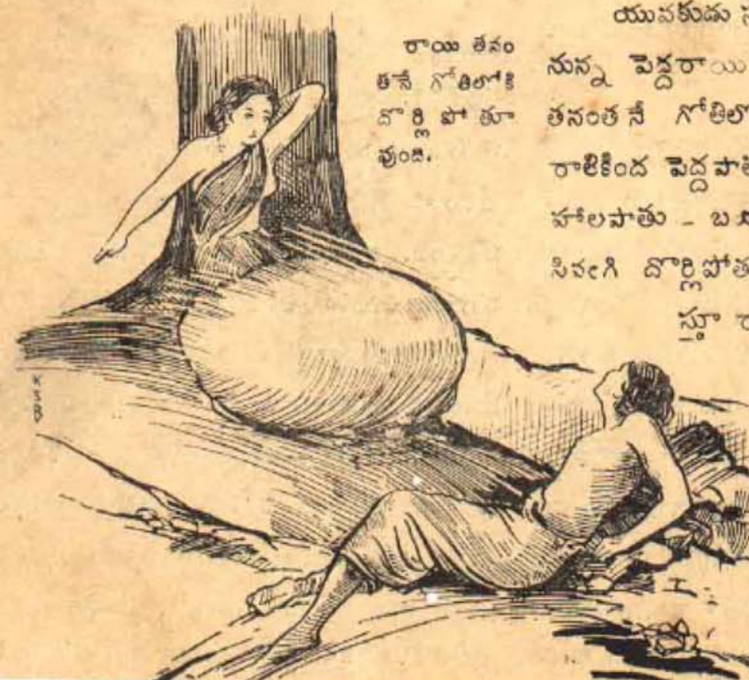
దానాదీనా దివ్వెలవారి ఆడపడుచు యొక్క దివ్యదృష్టికి నాడు చింతచెట్టెక్కి తనకోసంగాను చింతచిగురు కోస్తూవున్న సుకుమారుడు రఘురామయ్యగారి కుమారుడేమో నని నడుమనడుమ తట్టుతూ వచ్చింది. కాని మళ్లీ అనుకొనేది, రెండు మూడు చిగుళ్లు తనవొళ్లోకి పైనుంచి అతగాడు రాలుస్తూవుంటే "నిజంగా రఘురామయ్యగారి కుమారుడే అయితే ఇలా నిజంగా చెట్టెక్కి యీ దిక్కుమాలిన పక్షికోసం ఇలా చింతచిగురు కోసిపెడతాడా? అసలు చెట్టెక్కనే ఎక్కడు. అంతగా తనకు సాయం చేయాలని వుంటే ఓడబ్బో, ఓపగాణివో చేతిలోపెట్టి కొనుక్కోమంటాడుగాని" అని

మళ్లీ అనుకునేది. ఒకపర్యాయం చటుక్కున పైనుంచి గుప్పెడు చిగురు పడేశాడు కుబ్జవాడు. పిల్ల "చాల్లే! బావా!" అంది. అన్నా గాని మానక యావన విలాసంకొద్దీ ఓ చిగుర్రొబ్బట్టుకున్నాడు పైదీ; క్రమంగా క్రింద తాను నించున్న కొమ్మ వదిలేశాడు. పై రొబ్బ పాపంజారి, గుప్పెట్లో చిగురూ నెత్తురూ రెండూ ఒక్కటై, అంతరాళాన్ని "బాబో" అంటూ ఆవిసురు తాగలేక వెంటనే నేల మీదకు—కఠినశిలలు తవ్వగా కత్తుల్లా మిగిలి వున్న అంగుళం అరఅంగుళం కంకరముక్కల మధ్య ఒంటిగా నిలిచివున్న ఒకానొక గుండ్రాటి మీదకు - తలక్రిందుగా పడ్డాడు. తలకు మోసం కలిగింది.

"ఔరా! ఎంతపని జరిగింది!" అని గోతి అంచుకు వెళ్లి పిల్లతొంగిచూచి "నేనక్కే వద్దన్నాను అసలు." అని— ఏం చేస్తుంది?—కంట నీరెట్టుకుంటూ— పైకి తియ్యడానికి— చేయి అందిచ్చింది. కుబ్జవాడు చూతిలాభం లేదన్నట్టు తనను అక్కడే తత్క్షణం ఆ చింతచెట్టు మొదటనున్న పెద్ద రాతితో కప్పెట్టి పిల్లను వెళ్లిపొమ్మన్నట్టూ సంజ్ఞచేశాడు. సివంగికి లోలోపల దడ పట్టుకుంది. చుట్టూ పరకాయించింది. ఎవళ్లూ లేరు. "ఆరాయి నేనొక్కర్తెనూ పైకెత్తగలనా? ఎత్తినప్పటికిన్నీ ఆ ఆనా అనువుగాని మీద పడెయ్యగలనా? వానిమీద నేను తులసి మొక్క మొలిపించడమా?" అని గజగజా వణికిపోయింది. గోతిలో మనిషి గోతిలోనే వుండి ఆయువకుడు గుటుక్కుమంటూ వున్నట్టయింది. పిల్లకేమిన్నీ తోచలేదు. ప్రపంచే తర ప్రపంచంగా వుంది.

యువకుడు సూచించినట్టు చెట్టుమొదట నున్న పెద్దరాయి నలా దొర్లించింది. రాయి తనంతనే గోతిలోకి దొర్లిపోతూవుంది — రాతికింద పెద్దపాతు- అమాంతంగా లక్షవరహాలపాతు - బయలుపడింది. దవ్వేలవారి సివంగి దొర్లిపోతూవున్న రాయికేసి చూస్తూ రాయి నాపడానికి వోచేయి చాపుతూ, రెండో చేత్తో మెఱిసిపోయే వరహాలు గుప్పెడెత్తి "ఇవి ? ఇవి?" అని కేకేసింది.

రాయి తనమీదకు దొర్లుకు రావడం —

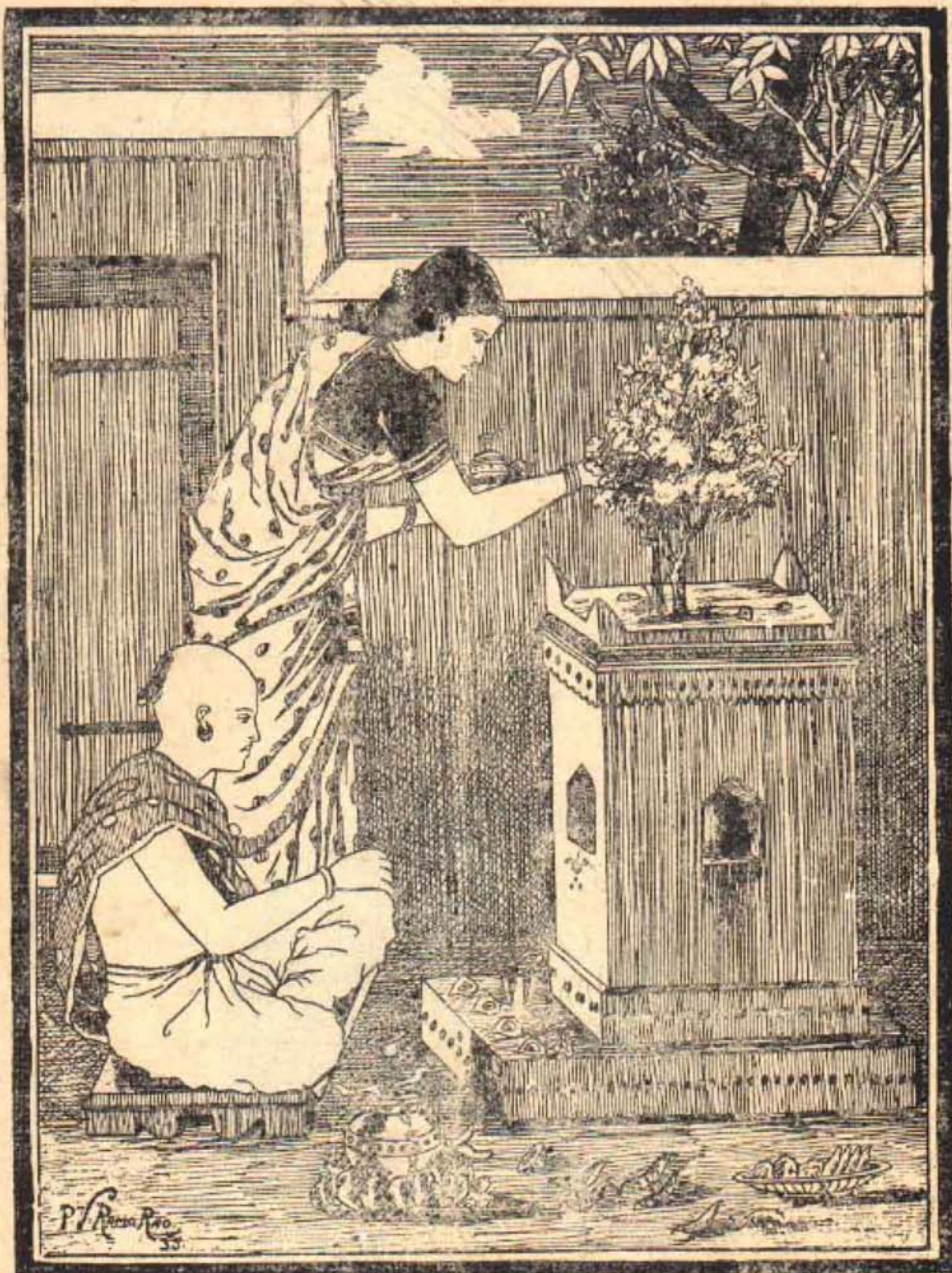
రాయి తనంతనే గోతిలోకి దొర్లిపోతూ వుంది.

గోతిలో ప్రాణంవదుల్తూవున్న మనిషి. కింకా కొద్దోగొప్పో శబ్దస్ఫురణ వుంది కాబోలు— గమనిస్తూ ఆయువకుడు "పిల్లా! ఓ! దివ్వెల వారి ఆడపిల్లా! ఇలా చూడు! రాయి నామీదకు తనంతనే యిక దొర్లుకు వచ్చేస్తుంది. నీవు రాయికోసం చూణ్ణక్కర్లేదు. ఆవరహాలన్నీ మీయింటికి కట్టుకుపోయి సుఖంగా జీవించు. పిల్లా! సుఖంగా జీవించు. నేను నిన్ను గాఢంగా ప్రేమించాను నేను నిన్ను గాఢంగా ప్రేమించాను" అన్నాడు.

"నేను నిన్ను గాఢంగా ప్రేమించాను. నేను నిన్ను గాఢంగా ప్రేమించాను" అనే అబపు పిల్లకోసంగాక దొర్లుకు వస్తూవున్న రాతికోసమూ అన్నట్టు రాయి మఱింత వడి వడిగా దొర్లుకొచ్చి గోతిలోపడి యువకుణ్ణి దిగ్రమింగింది. దివ్వెలవారి సివంగి వెంటనే బొబ్బెత్తి "అయ్యో! అయ్యో! మనిషంత మనిషి చచ్చిపోయిం తరవాత ఆమనిషి. డబ్బెవరిక్కావాలోయ్? నే నాకలిచేత మలమల మాడిపోతే నేమి! రాళ్లుమోస్తూ వలవల కుమిలిపోతేనేమి? మనిషిఅంతమనిషి చచ్చిపోయింతరవాత ఆమనిషి.డబ్బెవరిక్కావాలోయ్?" అని వొక్కపెద్ద బొబ్బెత్తి అక్కడే ప్రాణంవిడిచింది.

సిరిగలవాడు కప్పడ్డ గోతిమీదను, నిరుపేదరాలి ఎముకలగూడుమీదను, కొత్తగా బయటపడ్డ వరహాల నిధిమీదను, ఒక్కమాదిరిగా పై చింతచెట్టు తనఆకు నారాత్రి వీచిన ఝంఝూసాహాయ్యాన్ని రాల్చి ఇమ్మహావిశ్వంలో విధిసేతలు వేఱన్నట్టు మర్నాటి ప్రొద్దుటికి చాటిం°.

పూజా పురస్కారములు

జపాను రాజకీయ కల్లోలము

' రావుజీ '

జపాను రాజకీయరంగం చాలా అల్లకల్లోలంగా వుంది. గడిచిన అయిదారు నెలలలోనూ హిరోటా, ఉగాకీ, హయాషీ ప్రధానమంత్రులు ముగ్గురూ వరసగా రాజీనామా ఇవ్వవలసివచ్చింది. ఈముగ్గురి రాజీనామాల తర్వాత ఈనాటివర కింకా సుస్థిరమైన మంత్రివర్గం ఏదీ ఏర్పాటుకాలేదు దీన్నిబట్టి జపాను రాజకీయాలు ఎంతటి సందిగ్ధస్థితిలో వున్నాయో సులభంగానే ఊహచెయ్యవచ్చు.

ఒకవిధంగా ౧౯౩౧ వరకు జపాను రాజకీయాలలో అంతగా ఒడుదుడుకులు రాలేదనే చెప్పాలి. కాని, ౧౯౩౧ లో జరిగిన మంచూరియాజైత్రయాత్రతో సైనికశక్తులవారికీ, రాజకీయపక్షాలకూ మతభేదాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈ మతభేదాలు అంతకంతకు తీవ్రరూపాన్నిధరించి, ఇప్పటి ఈ విపరీతస్థితికి వచ్చాయి.

ప్రస్తుతం జపానుదేశాన్ని కలవర పెడుతూవున్న ఈ రాజకీయ కల్లోలం ఏమిటో సరిగా బోధపడాలంటే ఆదేశాన్ని ఎదుర్కొంటూవున్న ప్రధానసమస్య ఏమిటో ముందుగా తెలుసుకోవాలి. ఈ సమస్య—ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే—ఆకలి! నిజానికి ఆకలిసమస్య అన్నిదేశాలకూ సహజమైనదే! అయితే శక్తిమంతంగా ఎన్నదగిన రాజ్యాలలో మరిదేనిలోనూ ఈ సమస్య జపానులోవున్నంత తీవ్రంగా లేదు.

జపానులో ఈ ఆకలిసమస్య ఇంత తీవ్రంగా వుండడానికి ప్రధానకారణం,-ఆదేశంలోని విపరీతమైన జనసంఖ్య. ౧౮౭౨ లో జపానుజనసంఖ్య 3 కోట్లు మాత్రమే. ఇప్పుడు ఈసంఖ్య ౬ కోట్ల ౮౦ లక్షలకు పైగా వుంది. అంటే సుమారు ౫౦ సంవత్సరాలలో జపానుజనసంఖ్య రెట్టింపుకు పైగా పెరిగిపోయింది. గత శతాబ్దంలోకంటేకూడా ఈ శతాబ్దంలో జపాను జనసంఖ్యలో అత్యధికంగా అభివృద్ధి చెందుతూ వుంది. ౧౯౨౨ నుంచి ౧౯౩౦ వరకు చూస్తే, మొత్తం ౬౦ లక్షల పెరుగుదల కనబడుతుంది. అంటే, ఈ ఎనిమిది సంవత్సరాలలోనే జపాను జనసంఖ్య మొత్తం ఆస్ట్రేలియాఖండంలో ఎంతజనసంఖ్య వుందో అంత పెరిగింది! ప్రస్తుతం సంవత్సరానికి సగటున ౭౨ లక్షల చొప్పున జపాను జనసంఖ్య పెరుగుతూవుంది. ఈవృద్ధినే మరోవిధంగా చెప్పాలంటే,—ప్రతి వెయ్యిమందికీ సగటున సంవత్సరానికి 3౮ మంది చొప్పున సంతానాన్ని కంటున్నారు.

ఈ జనసంఖ్య క్రమక్రమంగా ఎంతగా పెరుగుతూవున్నదో తెలుసుకోడానికి క్రింది అంకెలు చక్కగా ఉపయోగిస్తాయి:

సం.	జనవాలలో వృద్ధి (నూటికి)
౧౮౭౦-౧౮౮౦	౫
౧౮౮౦-౧౮౯౦	౭.౬
౧౮౯౦-౧౯౦౦	౧౦
౧౯౦౦-౧౯౧౦	౧౨
౧౯౧౦-౧౯౨౦	౧౩
౧౯౨౦-౧౯౩౦	౧౫

ప్రతినిమిషానికీ జపానులో ఆరుసురుబిడ్డలు పుడుతున్నారని కాబోలు ఆమధ్య ఒకరు అంచనావేస్తారు! ఇంతగా జనాభా పెరుగుతూ వుండడంవల్ల జపాను దేశానికి తన ప్రజాసముదాయానికి అంతటికీ కావల

సిన భుక్తిని చేకూర్చడం చాలా కష్టమైపోతున్నది. బ్రిటన్ లాగే జపానుకూడా చాలా చిన్న దేశం. అక్కడ సేద్యానికి పనికివచ్చే భూమి చాలా స్వల్పంగావుంది. అసలే స్వల్పంగావున్న ఈ భూమిమీద అంతకంతకు వృద్ధిచెందుతూవున్న ప్రజాకోటి బ్రతకడమంటే, మాటలా? జపానులో సేద్యయోగ్యంగావున్న భూమి మీద ఎంత హెచ్చుమంది జీవించవలసి వస్తున్నదో తెలుసుకోడానికి క్రింది అంకెలు చక్కగా పనికి వస్తాయి:

దేశం	చదరపు మైలు సేద్యయోగ్యమైన భూమికివున్న జనం
బ్రిటన్	౨,౧౧౬
బెల్జియం	౧,౬౪౩
అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రాలు	౧౮౬
ఆస్ట్రేలియా	౧౬౮
జపాను	౨,౫౪౭ (!)

ఈవిపరీతపరిస్థితిలో జపానుఆకలిసమస్యాపరిష్కారానికి రెండే మార్గా లున్నాయి. వాటిలో మొదటిమార్గం,—వలస. రెండోది,—పరిశ్రమాభివృద్ధి. అయితే, ఈరెండుమార్గాలలో ఏదీకూడా సులభసాధ్యమైందికాదు.

జపాను దేశస్థులు వలస వెళ్లడానికి అనుకూలమైన దేశాలు అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రాలు, న్యూజీలాండ్, ఆస్ట్రేలియాలని చెప్పవచ్చును. ఈ దేశాలలో జనసమ్మర్దం చాలాతక్కువ. వీటిలో సేద్యయోగ్యమైన భూమి విస్తారంగావుంది. పైగా, ఈ దేశాల శీతోష్ణస్థితి జపానుదేశస్థులకు చాలా అనుకూలంగా వుంటుంది. అయితే, పై మూడు దేశాలవారుకూడా జపానుదేశీయుల వలసను ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో నిషేధిస్తూ శాసనాలను చేశారు.

ఒకవేళ ఏ నిషేధ శాసనాలు లేకపోయినా, జపానుదేశస్థులు అసలు వలసకు వెడతారా అనేది చాలా సందేహాస్పదమైన విషయం. స్వదేశమంటే జపానువారికి విపరీతమైన ప్రేమ. అంచేత స్వదేశంలో సగం ఆకలితో మాడి చావనైనా చస్తారుగాని, ఒకపట్టాన వారు విదేశాలకు వలస వెళ్లడానికి అంగీకరించరు.

ఇందుకు నిదర్శనం కావాలంటే, మంచూరియాను చూపించవచ్చును. మంచూరియాలో ఇప్పటికి చాలా కాలంనుంచీ కూడా జపానుకు ఇంతో అంతో పలుకుబడీ, రాజ్యాధికారమూవున్నా, ౧౯౩౦ నాటి అంకెల్ని బట్టి చూస్తే, అప్పటికి ఆ దేశంలోవున్న జపానువారి సంఖ్య ౨ లక్షలు మాత్రమే! అయితే, ఆ ౧౯౩౦ నాటికే అక్కడవున్న చైనావారి సంఖ్య ౩ కోట్లు!! ప్రస్తుతం జపానునుంచి సగటున సాలుకు ౨౦,౦౦౦ మంది మాత్రమే వలసవెడుతున్నారు. వీరిలో సగానికి పైగా సౌత్ అమెరికాకు వెడుతున్నారు; మిగతా జనం కొరియా, మంచూరియాలలో సర్దుకుంటూ వున్నారు. అయితే వలస వెడుతూవున్న ఈ ౨౦ వేల మందిలో కూడా ఏటేటా సగం మంది మళ్లీ—ఇంటి మీది బెంగతో—తిరిగివచ్చి వేస్తూనే వున్నారు. ఇందుకు నిదర్శనం క్రింది అంకెలే:

సం.	వలసవెళ్లినవారు	తిరిగివచ్చినవారు
౧౯౩౦	౨౧,౮౨౯	౧౪,౫౪౬
౧౯౩౧	౧౦,౩౮౪	౧౨,౯౬౫
౧౯౩౨	౧౯,౦౩౩	౧౩,౧౭౦
౧౯౩౩	౨౭,౩౧౭	౧౪,౧౪౧
౧౯౩౪	౨౯,౦౮౭	(ఇంకా తెలియదు)

వలసకున్నట్టుగానే పరిశ్రమాభివృద్ధికి కూడా ఎన్నో ప్రతిబంధకాలున్నాయి. ప్రస్తుతం ఏదేశానికాదేశం తన సరుకుల్ని విదేశాలకు అమ్ముకోవాలని చూసేదే! ఇందుకుగాను—అంటే, ఎగుమతుల్ని ప్రోత్సహించడానికీ, దిగుమతుల్ని వీలైనంతవరకు తగ్గించడానికీ— సుంకాలనీ, కోటాలనీ, ప్రిఫరెన్సులనీ, మారకపురేటు హెచ్చుతగ్గులనీ...ఎన్నో పద్ధతులూ, కట్టుబాట్లూ ఏర్పడ్డాయి; ఏర్పడుతున్నాయి. ఇలాంటి సందర్భంలో పరిశ్రమాభివృద్ధివల్ల ఆకలిసమస్య పరిష్కారం చెయ్యడంకూడా సులభసాధ్యమైన పనికాదు.

అయితే, కష్టసాధ్యమైందిగదా అని జపాను వారు ఈ సమస్యాపరిష్కారానికి పూనుకోకుండా ఊరుకోలేదు, ఇందుకుగాను వారు ఎన్నో ప్రయత్నాలను చేస్తున్నారు. అసలు ఈ ప్రయత్నాల విషయంలోనే భిన్నాభిప్రాయాలు కలిగి, జపాను రాజకీయాలలో ప్రస్తుత విషమస్థితి ఏర్పడింది

౧౦. శాంతాకారుడు, హాసన్ముఖుడు నయిన బుద్ధుని విగ్రహము

జీవితరంగచిత్రములు

౧౧. ఇంటిలో: పురుషుల వాదోపవాదములు, ఒక మూల ఒకతె కొడుకును సముదాయించుట, మరి యొకతె మగనితలలో పేలుచూచుట.

౧౨. బయట: పనిపాటలకుపరుగెత్తుచున్న ప్రజల సందడి.

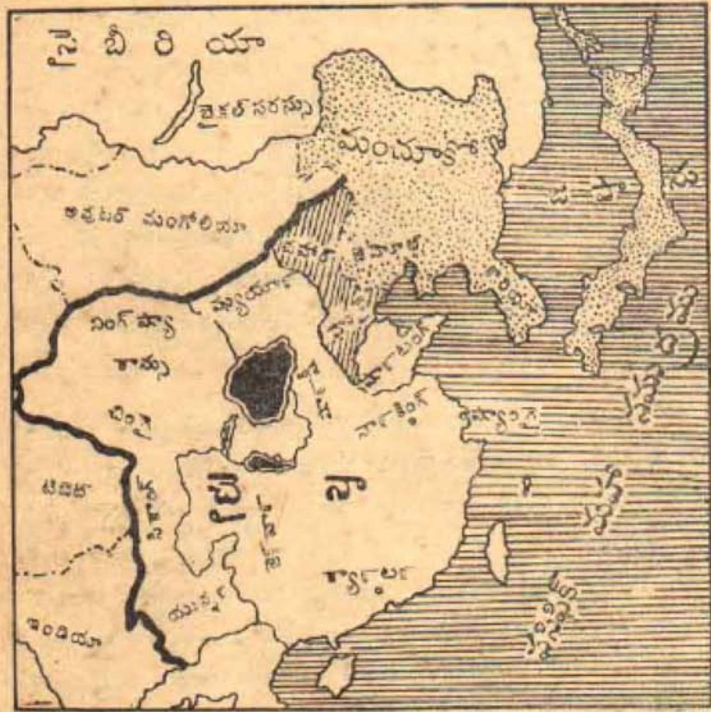
౧౩. రాచనగరిలో: వంట వారి హడావడి.

జపానుప్రజల్ని అత్యధికంగా వలసకు పంపించడానికి కొత్తకొత్త రాజ్యాలను ఆక్రమించుకోవాలనీ, దైత్రయాత్రలవల్లనే జపానుసరుకుల్ని ఎగుమతి చేసుకోడానికి కొత్తకొత్త మార్కెట్టులను ఏర్పాటుచేసుకోవాలనీ సైనికకక్షవారు వాదిస్తున్నారు. దైత్రయాత్రవల్ల కలిగేలాభంకంటె నష్టమే హెచ్చుగనక, సౌమ్య పద్ధతులతో కార్యసిద్ధికి పూనుకోవాలని రాజకీయ పక్షలవారు అంటున్నారు. ఈ ఉభయులకూ ఇక్కడనే సంఘర్షణ కలుగుతున్నది.

సైనిక కక్షవారు—తమ వాదాన్ని అనుసరించి ౧౯౩౧ లో మంచూరియాఆక్రమణకు పూనుకున్నారు ౧౯౩౧ సెప్టెంబర్ ౧౮ వ తేదీ నాడు సౌత్ మంచూరియా రైల్వేలైన్ క్రింద ఎవరోగాని ఒక బాంబును పెట్టారు. ఈబాంబు ప్రేలడంవల్ల రైల్వేలైన్కు కొద్దిగా నష్టం కలిగింది. కావాలంటే, చైనాప్రభుత్వంతో రాయబారాల్ని నడిపి, ఆనష్ట పరిహారాన్ని పుచ్చుకోడానికి అవకాశం వుంది. అయితే, జపాను సైన్యాధికారులు అలాంటి ప్రయత్నాన్ని దేన్నీ చెయ్యకుండా, ఈబాంబు ప్రేలుడునే, సాకుగా చేసుకుని, మంచూరియాపైన దండయాత్రను చేశారు. ఈ దండయాత్రవల్ల అంతగా సుముఖంగాలేని ఇనూకై ప్రధానమంత్రిని ౧౯౩౨ మే ౧౫ వ తేదీని సైనిక కక్షకు చెందిన దుండగీడ్లు కొందరు హత్యచేశారు. ఈ హత్యానంతరం జపానులో ఎన్నికలు జరిగాయి. ఆ ఎన్నికలలో-దైత్రయాత్రను ఆశించే కక్షలవారు చేసిన విపరీత ప్రచారఫలితంగా- ప్రధాన రాజకీయ పక్షమైన మిన్సీటోపార్టీ ఓడిపోయింది. మిన్సీటోపార్టీ అంటే మనకు తెలిసిన రాజకీయ పరిభాషలో- లిబరల్ పార్టీ అన్నమాట. మిన్సీటోపార్టీతోపాటు దాదాపుగా సమానబలం గల పార్టీ ఇంకొకటికూడా జపానులో వుంది. దీనిపేరు సీయూకైపార్టీ. అంటే, కన్సర్వేటివ్ పార్టీ అని చెప్పవచ్చును. మంచూరియా దండయాత్రను ఆమోదించడంవల్ల ఈ సీయూకైపార్టీకి ౧౯౩౨ ఎన్నికలలో విజయం కలిగింది. ఎన్నికల ఫలితం కూడా తమకు అనుకూలం కావడంవల్ల అప్పటిలో సైనికకక్షవారి మాట కిక తిరుగులేకుండాపోయింది. న్యాయప్రయాసల్ని శైథిల్యంచెయ్యకుండా వారు తమ దాడిని కొనసాగించారు. జపాను చేస్తున్న పని దురాగతమైనదంటూ చైనా నానాజాతిసమితికి అప్పీల్ చేసుకుంది. సమితి జపాను చర్యల్ని ఖండించింది. అయితే, మాటలరూపంగా ఖండించడమేగాని, అంతర్జాతీయ ధర్మానికీ, సంధులకూ భిన్నంగా వెళ్లి, మంచూరియాపైన దండెత్తినందుకు జపానుపైన చర్య జరపడానికి మాత్రం సాహసించలేదు. సమితి ఈదౌర్బల్యాన్ని చూచి, జపాను అసలు సంస్థనుంచే లేచివెళ్లిపోయింది. ఆతర్వాత అనతికాలంలోనే మంచూరియాను పూర్తిగా ఆక్రమించుకుని, మంచూకో అనే కొత్తపేరుతో దాన్ని తన సామంతరాజ్యంగా చేసుకుంది.

మంచూకో దండయాత్ర జయప్రదం కావడంవల్ల జపానుసైనిక కక్షవారి పలుకుబడి చాలా హెచ్చింది. దాన్ని చూచి ద్విగుణీకృతోత్సాహంతో వారు ఔటర్ మంగోలియా రాజ్యాన్నికూడా ఆక్రమించుకోవాలని ప్రయత్నించారు. అయితే, సోవియట్ రష్యాప్రతిఘటనం వల్ల ఈ ప్రయత్నం సాగలేదు. ఔటర్ మంగోలియా జపాను-రష్యాల సరిహద్దులో వున్నరాజ్యం. సోవియట్ ప్రభుత్వంవారి సహాయంతో ఇది ప్రజాస్వామిక రాజ్యంగా వుంటున్నది. దాన్ని ఇంగ్లీషుభాషలో "మంగోలియన్ పీపుల్సు రిపబ్లిక్" అని అంటున్నారు. సామ్రాజ్య తృష్ణతో చస్తున్న జపాను తాకిడికి తట్టుకోవాలంటే, తమ సరిహద్దులకూ, జపాను సరిహద్దులకూ మధ్య ఒక స్వతంత్ర రాజ్యాన్ని అడ్డుగావుంచడం రష్యావారికి అవసరం. అంచేత మంచూకో విషయంలో జపానుతో రాజీపడ్డానికి ఒప్పుకున్నా, మంగోలియా ఆక్రమణకు మాత్రం సోవియట్ ప్రభుత్వంవారు అడ్డుతగిలారు. మంగోలియా సరిహద్దులలో జపాను సైన్యాలకూ, సోవియట్ సహాయంవున్న మంగోలియా సైన్యాలకూ సంఘర్షణలు జరిగాయి. ఈసంఘర్షణలలో ప్రతి దానిలోనూ జపానువారికే అధికంగా నష్టంకలిగింది. దీన్ని చూచి, మంగోలియా ఆక్రమణ ప్రయత్నాన్ని విరమించుకోవడమే తెలివిగల పని

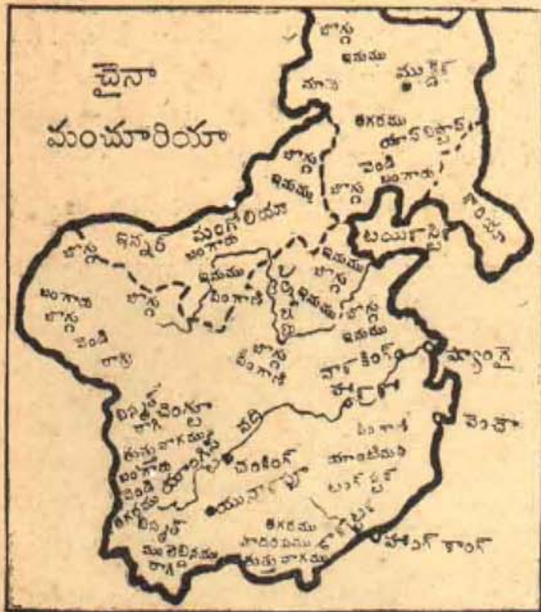
జపాను నిశ్చయించుకుంది. సోవియట్ ప్రభుత్వం వారు కూడా వీలైనంతవరకు జపానుతో కలహ కారణాల్ని చంపుకోవాలని మంచూకోలోని తమ చైనీస్ ఈస్టరన్ రైల్వేను చాలాచౌకగా జపానుకు అమ్మివేశారు. కమ్చాట్కా పరిసరాలలో చేపల్ని పట్టుకునే అధికారాల్ని గురించి రష్యా, జపానులకు చాలాకాలంగా తగాయిదావుంది. పరస్పరమైన మనస్పర్థలను చంపుకోడానికి తమతో ఒడంబడికను (non-aggression pact) చేసుకుంటే, ఇందుకు ప్రతిఫలంగా కమ్చాట్కా తగాయిదా విషయంలో జపానుకు రాయితీ చెయ్యడానికికూడా రష్యావారు ఒప్పుకున్నారు. తక్కిన అన్ని విషయాలలో జపానుకు అనుకూలంగా వున్నా, మంగోలియా ఆక్రమణను మాత్రం రష్యా పూర్తిగా ప్రతిఘటించింది.

రష్యాకు విరుద్ధంగా మంగోలియాను ఆక్రమించడం సాధ్యపడదని జపాను తనదృష్టిని తిరిగి చైనావైపుకే మరల్చింది. ఇలా మరల్చి ౧౯౩౩ మార్చినాటికి చైనాలోని జెహోల్ రాష్ట్రాన్ని ఆక్రమించుకుంది. జెహోల్ ఆక్రమణంతో జపాను సామ్రాజ్యం సరిహద్దు చైనా గ్రేట్‌వాల్ వరకు పాకింది. ఈ గ్రేట్‌వాల్‌ను ఆనుకుని, హోపై, చహార్, సుయియాన్, షాన్‌టంగ్, షాన్‌షీ రాష్ట్రాలున్నాయి. వాటిలో హోపై, చహార్, షాన్‌టంగ్, షాన్‌షీ రాష్ట్రాలలో మంచిబొగ్గుగనులున్నాయి. చహార్ రాష్ట్రంలో బొగ్గుగనులే కాకుండా ఇనుపగనులుకూడా వున్నాయి. పైగా, ఈ అయిదురాష్ట్రాలలో ప్రత్తికూడా సమృద్ధిగా పండుతుంది. అంచేత ఈ అయిదురాష్ట్రాలను సయితం ఆక్రమించడానికి జపాను పూనుకుంది. అయితే, చైనా ప్రతిఘటనం వల్ల ఈ పూనిక పూర్తిగా సాగలేదు. కొంతవరకు యుద్ధమూ రక్తపాతమూ జరిగినతర్వాత హోపై రాష్ట్రంలో మూడువంతుల్ని చీల్చి, దాన్ని తన అధీనంక్రింద ఒకస్వతంత్రరాజ్యంగా జపాను ఏర్పరచగలిగింది. ఆ తర్వాత చహార్ రాష్ట్రాన్నికూడా చేజిక్కించుకుని, దాన్నికూడా స్వతంత్రరాజ్యాన్ని చెయ్యలేకపోయినా దాని పరిపాలనకు ఒక మిలిటరీ కౌన్సిల్‌ను ఏర్పరచగలిగింది. మిగిలిన మూడురాష్ట్రాలలో తనకు ప్రత్యేకాధికారాలు కావాలని జపాను కొంతదౌర్జన్యం చేసిందిగాని, ఇది ఇప్పటివరకు సాగలేదు.

మంచూరియా, నార్త్‌చైనాలమీద జపాను సైనికకక్షవారు జరిపిన ఈ జైత్రయాత్రవల్ల అనుకున్నంత విశేషలాభం ఏదీ కలగలేదు. మంచూరియా వ్యవసాయిక దేశం గనక దాన్ని ఆక్రమించుకుంటే తాము ధాన్యాలకూ, ప్రత్తికీ ఇతరదేశాలమీద ఆధారపడవలసివుండదని సైనికకక్షవారు ఊహచేశారు. అక్కడికి స్వదేశీయులను లక్షలకొలదిగా వలసకు పంపించవచ్చును గదా అనికూడా అంచనావేశారు. అయితే, ఈ రెండింటిలో ఏదికూడా పూర్తిగా ఫలప్రదం కాలేదు. ఈ అయిదు సంవత్సరాలలోనూ మంచూరియా నుంచి జపానుకు దిగుమతి అయినప్రత్తి అంతకుపూర్వం దిగుమతి అయినదానికంటె చాలా తక్కువ! మంచూరియాకు వెళ్ళిన జపాను ఎగుమతుల

మొత్తం ఈ అయిదు సంవత్సరాలలోనూ హెచ్చిన మాట నిజం. అయితే, ఈ హెచ్చుదలకు కారణం మంచూరియా అభివృద్ధికి జపాను ప్రారంభించిన నిర్మాణ కార్యక్రమమే! ఈ కార్యక్రమానికి జపాను ఇంత వరకు ౨౨ కోట్ల ఎన్నులను పెట్టుబడి పెట్టింది. ఈనాటి వరకు ఈ పెట్టుబడిలో అధికభాగానికి వడ్డీ అయినా గిట్టుబడి కావడంలేదు. పైగా, ఈ అయిదు సంవత్సరాలలోనూ—మంచూరియా తమ సామంతరాజ్యమైనా—అక్కడికి వలసవెళ్లిన జపానువారి సంఖ్య ౨½ లక్షలు మాత్రమే. అయిదు సంవత్సరాలలో ౨½ లక్షలు వలసవెడితే, ఈ వ్యవధిలో—నూతన సంతానం కారణంగా-జపాను జనసంఖ్య షుమారు ౩౭½ లక్షలు

పెరిగింది. ఇక ఉత్తరచైనా జైత్రయాత్రవల్ల కూడా ఏమంతలాభం కలగలేదు. ఒకదాని తర్వాత ఒకటి చొప్పున అన్ని రాష్ట్రాలనూ కబళించడానికి జపాను చేస్తున్న దౌర్జన్యాలను చూచి చైనావారు తమ అంతః కలహాలను ఉపసంహరించుకుని, స్వదేశరక్షణకోసం సైనికశక్తిని కూడగట్టుకోసాగారు. పైగా, జపానువస్తువుల్ని బహిష్కరించడానికి ఒక ఉద్యమంకూడా బయలుదేరింది. ఈ ఉద్యమం కారణంగా జపాను వర్తక వ్యాపారాలకు పెద్దదెబ్బ తగిలింది.

ఈరీతిగా జైత్రయాత్రకారణంగా జపానుకుఎన్నదగినలాభం ఏదీ కలగకపోగా యుద్ధ శాఖావ్యయం దుర్భరంగా పెరిగి పోయింది. ఈ వ్యయాభివృద్ధిని తెలిపే అంకెలు ఇవి:

సం.		సైనికవ్యయం (ఎన్నులలో)
౧౯౩౦-౩౧		౨౦,౦౮,౨౪,౦౦౦
౧౯౩౧-౩౨		౨౨,౭౪,౮౮,౦౦౦
౧౯౩౨-౩౩		౩౭,౩౫,౭౫,౦౦౦
౧౯౩౩-౩౪		౪౬,౨౬,౪౦,౦౦౦
౧౯౩౪-౩౫	(బడ్జెట్టు)	౪౫,౩౬,౯౫,౦౦౦
౧౯౩౫-౩౬	(బడ్జెట్టు)	౪౯,౨౯,౫౦,౦౦౦
౧౯౩౬-౩౭	(బడ్జెట్టు)	౫౦,౮౩,౧౦,౦౦౦

సైనిక వ్యయంతోపాటు నావికాదళ వ్యయం కూడా క్రిందివిధంగా వృద్ధిచెందింది:

సం.		నావికావ్యయం (ఎన్నులలో)
౧౯౩౦-౩౧		౨౪,౨౦,౩౫,౦౦౦
౧౯౩౧-౩౨		౨౨,౭౧,౯౯,౦౦౦
౧౯౩౨-౩౩		౩౧,౨౮,౦౯,౦౦౦
౧౯౩౩-౩౪		౪౦,౯౯,౭౫,౦౦౦
౧౯౩౪-౩౫	(బడ్జెట్టు)	౪౮,౯౧,౪౭,౦౦౦
౧౯౩౫-౩౬	(బడ్జెట్టు)	౫౨,౯౬,౮౩,౦౦౦
౧౯౩౬-౩౭	(బడ్జెట్టు)	౫౫,౦౩,౯౦,౦౦౦

ఇలా దాదాపు అయిదు సంవత్సరాలలో జపాను యుద్ధశాఖా వ్యయం రెట్టింపుకు పైగా పెరిగి పోయింది. దేశసంపద ఏవిధంగానూ వృద్ధి కానప్పుడు యుద్ధశాఖావ్యయం ఇంతగా పెరిగిపోతే, ప్రజలు ఆభారంక్రింద క్రుంగిపోతూ వుండడంలో ఆశ్చర్యం వుండదుకదా! ఈ సందర్భంలో ఇంకొక విపరీతం ఏమిటంటే, జపాను ప్రభుత్వాదాయం బ్రిటిష్ ప్రభుత్వాదాయంలో సరిగా నాలుగోవంతు కూడా లేదు. కాని, జపాను యుద్ధశాఖా వ్యయంమాత్రం బ్రిటిష్ యుద్ధశాఖా వ్యయంతో దాదాపు సరిసమానంగావుంది.

సైనిక కక్షవారు అవలంబించిన జైత్రయాత్ర నీతికారణంగా పాలీవా యుద్ధశాఖా వ్యయమే కాదం

డా జాతీయఋణంకూడా విపరీతంగా వృద్ధిపొందింది. ఈ వృద్ధిని తెలిపే అంకెలు ఇవి:

సం.	జాతీయఋణం (ఎన్నులలో)
౧౯౩౦-౩౧	౫౮౫,౯౪,౮౭,౦౧౭
౧౯౩౧-౩౨	౬౧౮,౭౬,౫౭,౪౭౪
౧౯౩౨-౩౩	౭౦౫,౪౧,౯౫,౫౫౨
౧౯౩౩-౩౪	౮౧౩,౯౦,౩౮.౩౯౨
౧౯౩౪-౩౫	౯౦౯,౦౪,౫౪,౦౨౨

జాతీయ ఋణాభివృద్ధి ఈ క్రింది అంకెలవల్ల ఇంకా సులభంగా బోధపడుతుంది:

సం.	సగటున తలకు నూటికి (అభివృద్ధి)
౧౯౩౦-౩౧	౬౩.౭౧౬
౧౯౩౧-౩౨	౬౫ ౪౫౦
౧౯౩౨-౩౩	౭౩.౪౦౯
౧౯౩౩ ౩౪	౮౮.౪౫౭
౧౯౩౪-౩౫	౯౨.౩౫౫

జైత్రయాత్రవల్ల పెద్దలాభం ఏదీ లేకపోగా యుద్ధశాఖా వ్యయం వృద్ధిపొందీ, జాతీయఋణం పెచ్చు పెరిగీ, శిస్తులభారం అధికమైపోయినా, వర్తకవ్యాపారాలు మందగించీ అధికమైన నష్టం వాటిల్లుతూ వుండడంవల్ల సైనికకక్షవారి మీద ప్రజాబాహుళ్యానికి అసహ్యం కలిగింది. అసహ్యభావం కారణంగా ౧౯౩౬ ఫిబ్రవరిలో జరిగిన ఎన్నికలలో మిన్‌సీటో పార్టీకి మెజారిటీ వచ్చింది. డైట్ (జపాను పార్లమెంటు)లో మొత్తం ౪౬౬ స్థానాలున్నాయి. ఈ ౪౬౬ స్థానాలలో మా ౨౦౫ స్థానాలు మిన్‌సీటో పార్టీకి లభించాయి. అంటే, అంతకుపూర్వంకంటె ౬౮ స్థానాలు ఈ పక్షానికి అధికంగా లభించాయి. పోతే సీయూకై పక్షానికి ఈ ఎన్నికలకు పూర్వం ౨౪౨ స్థానాలు వుండేవి. ఈ ఎన్నికలలో ఆపార్టీకి ౬౮ స్థానాలుపోయి, ౧౭౪ మాత్రమే మిగిలాయి. అంతకు పూర్వం సైనికకక్షవారి జైత్రయాత్రను సమర్థించి వుండడంవల్ల సీయూకైపార్టీ ఈ ఎన్నికలలో వోడిపోయిన మాట నిజమే కాని, ఈ పార్టీకికూడా ౧౯౩౬ నాటికి సైన్యాధ్యక్షుల జైత్రయాత్రనీతిమీద కొంత అవిశ్వాసం కలిగింది. కొత్తగా కలిగిన ఈ అవిశ్వాసం వల్ల ఈ పార్టీవారు కూడా—మిన్‌సీటో పార్టీవారివలె తీవ్రంగా కాకపోయినా—కొంతవరకు తమ స్వదేశ, విదేశ నీతిలో మార్పులు కోరసాగారు. ఈ విధంగా ప్రధాన రాజకీయ పక్షాలు రెండూకూడా మార్పుకోరడం చూస్తే, సైనికకక్షవారికి తమ ప్రాబల్యం తగ్గిపోతుందేమోనని భయం కలిగింది. అందేత వారు ఎన్నికల ఫలితం తెలియగానే—అంటే ౧౯౩౬ ఫిబ్రవరి ౨౬ తేదినాడు—తిరిగి రాజకీయనాయకుల హత్యకు పూనుకున్నారు. ఆనాడు టోకియోనగరంలో ౧౪౮౦ మంది సైనికులు ప్రభుత్వకార్యాలయాలపైన పడి, ఆర్థికమంత్రి టాకాహాషీని, మరి ఇద్దరు ఉన్నత

ప్రధానమంత్రి అడ్మిరల్ ఒకాడా—ఆయనబావమరది

ప్రభుత్వోద్యోగుల్ని హత్యచేశారు. ప్రధాన మంత్రి అడ్మిరల్ ఒకాడాను కూడా హత్యచెయ్యాలని వారు ప్రయత్నించారుగాని, కొంచెం పొరపాటువల్ల అది సాగ

లేదు. హంతకులు ప్రధానామాత్యుని ఇంటికి వెళ్లేసరికి ఆయన బావమరిది—కొంతవరకు ఆయనను పోలిన వాడు—ఎదురయ్యాడు. అతడే ఒకాడా అని భ్రమపడి, అతణ్ణి చంపి, వాళ్లు తమ దారిని పోయారు. సైనికులు జరిపిన ఈ హత్యాకాండ తర్వాత—అంటే, ఫిబ్రవరి ౨౭ వ తేదీనాడు—ఒకాడా మంత్రివర్గం రాజీనామా ఇచ్చింది.

జపాను చక్రవర్తి

ఒకాడా మంత్రివర్గం రాజీనామా ఇచ్చిన తర్వాత ప్రభువుల సభ అధ్యక్షుడైన ప్రిన్స్ కోనేయేను నూతన మంత్రివర్గాన్ని ఏర్పాటు చేయ్యవలసిందిగా జపాను చక్రవర్తి ఆహ్వానించాడు. తన ఆరోగ్యం సరిగా లేనందువల్ల తాను ఈ గురుతర కార్యభారాన్ని వహించలేనని ప్రిన్స్ కోనేయే మనవిచేశాడు. చక్రవర్తి ఆజ్ఞను జపాను పౌరుడు తిరస్కరించడం ఆ దేశచరిత్రలో ఇదే ప్రప్రథమం కావడంవల్ల, ఇది అప్పటిలో ఆ దేశీయులను ఆశ్చర్య చకితుల్ని చేసింది కూడా! ప్రిన్స్ కోనేయే తన ఆహ్వానాన్ని నిరాకరించినమీదట కాకా హిరోటాను మంత్రివర్గాన్ని ఏర్పాటు చెయ్యవలసిందిగా చక్రవర్తి కోరాడు. కాకా హిరోటా పూర్వపు ఒకాడా మంత్రివర్గంలో విదేశాంగమంత్రి. ప్రారంభంలో చాలా ప్రాతికూల్యాన్ని ఎదుర్కొనవలసివచ్చినా, ఇతడు చివరి కొక మంత్రివర్గాన్ని ఏర్పరచ గలిగాడు. అయితే, రాజకీయ పక్షాలకూ, సైనికశక్తుకూ కూడా-ఒకే సమయంలో - అనుకూలంగా వుండాలనే తెలివి తక్కువ ప్రయత్నాన్ని చేసి హిరోటామంత్రివర్గం ఉభయపక్షాలవారి సానుభూతినీ కోల్పోయింది. సైనికశక్తువారిని సంతృప్తిపరచడానికి హిరోటామంత్రివర్గం అదివరకే అత్యధికంగా వున్న సైనికశాఖా వ్యయాన్ని నూటికి ౮౦ వంతులూ, నౌకాశాఖావ్యయాన్ని నూటికి ౨౫ వంతులూ వృద్ధి చేసింది. అయితే, ఈవృద్ధి సైనిక శక్తువారు కోరినంత హెచ్చుగా లేకపోవడంవల్ల వారి ఆగ్రహం ఎలాగూ తప్పలేదు. ఇంతేకాదు. సైనిక, నౌకాశాఖలకు కావలసిన ధనంకోసం పొగాకు, బట్టలు మొదలైన నిత్యజీవితావశ్యకమైన వస్తువులపైన అధికం శిస్తులు వెయ్యవలసివచ్చింది. అదివరకే శిస్తులభారంక్రింద క్రుంగిపోతూవున్న ప్రజలలో ఇందుమూలంగా అశాంతి హెచ్చింది. గ్రామస్థులమీదినుండి పన్నుల భారాన్ని కొంత తగ్గించి, దాన్ని పట్టణవాసులపై వెయ్యాలని హిరోటామంత్రివర్గం ప్రయత్నించింది. ఇందువల్ల పట్టణవాసులకు-ముఖ్యంగా - పట్టణాలను అనుసరించివుండే పారిశ్రామికులకు - ఆ మంత్రివర్గంపై ఆగ్రహం కలిగింది. ఇంతే కాకుండా, హిరోటాపరిపాలనకాలంలో ఆహార పదార్థాల ధర [illegible] - ముఖ్యంగా బియ్యం, చేపలు మొదలైనవాటి ధరలు-విపరీతంగా పెరిగిపోయాయి దీనితో ఆతడి మంత్రివర్గం పలుకుబడి పూర్తిగా చచ్చిపోయింది.

పైగా, ౧౯౩౬ నవంబర్ నెలలో హిరోటా మంత్రివర్గం జర్మన్ నాజీ ప్రభుత్వంతో చేసుకున్న ఒడంబడికను గురించికూడా జపానుప్రజలకు అసంతృప్తి కలిగింది. ఈఒడంబడిక ప్రధానోద్దేశం కమ్యూనిజం వ్యాప్తిని ప్రతిఘటించడం.

"కమ్యూనిజం వ్యాప్తిని ప్రతిఘటించడం" అనే దానికి— రాజకీయ పరిభాష తెరను తొలిగిస్తే - అర్థమేమిటంటే, సోవియట్ ప్రభుత్వ ప్రాబల్యాన్ని ప్రతి

ఘటించడం. తమకు విరుద్ధంగా జపాను, జర్మనీలు ఏకం కావడాన్ని చూచి, సోవియట్ ప్రభుత్వంవారు తమ చాట్కా పరిసరాలలో చేపల్ని పట్టుకునే అధికారాల విషయంలో అంతకు పూర్వం జపానుకు అనుకూలంగా తాము స్వయంగానే సూచించిన ఒడంబడికను తోసిపుచ్చారు. ఇంతేకాకుండా జర్మనీ జపానుల ఒడంబడికకు పూర్వం జపానుకు తాము అమ్మిన ముకిఇనుమును ఎగుమతి చెయ్యకుండా ఆపుచేశారు. వ్లాడివోస్టక్ రేవులో జపానువారి నౌకా వ్యాపారాన్ని అరికట్టడానికి కూడా పూనుకున్నారు. ఈఅన్నిటివల్ల జపాను వర్తక వ్యాపారాలకు దెబ్బతగిలింది. జర్మనీతో ఒడంబడికను చేసుకుని, సోవియట్ ప్రభుత్వానికి ఆగ్రహం తెప్పించి, తద్వారా జాతీయవర్తక వ్యాపారాలను నష్టపెట్టినందువల్ల హిరోటా మంత్రివర్గంపైన ప్రజలకు-సహజంగానే-అసంతృప్తి కలిగింది.

కోకి హిరోటా

దేశం అంతటిలోనూ హిరోటామంత్రివర్గంపైన కలిగిన అసంతృప్తి కారణంగా ౧౯౩౭ జనవరి ౨౧ వ తేదీనాడు ప్రారంభమైన డైట్ సమావేశంలో తీవ్ర విమర్శలు, ప్రతివిమర్శలు జరిగాయి. సీయూకై పార్టీ నాయకులలో ఒకడైన హామదా, సైన్యం అనవసరంగా రాజకీయాలలో జోక్యం కలుగజేసుకుంటూవున్నదంటూ ఆ సంస్థను గట్టిగా విమర్శించాడు. జపానులో ఫాసిస్టుభావాలు వ్యాప్తిపొందుతూ వున్నాయనీ, పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వం నామమాత్రమైపోయి, డిక్టేటర్‌షిప్ ఏర్పడే సూచనలు కనబడుతున్నాయనీ, దీనికంతటికినీ సైనిక కక్షవారే కారణభూతులనీ అతడు ఘంటాపథంగా చాటాడు. ఈ తీవ్రవిమర్శవల్ల సైన్యానికి చెప్పనలవిగానంత ఆగ్రహం కలిగింది. తాము ఈ అవమానాన్నీ, ఈ ధిక్కారాన్నీ సహించలేమని చెప్పి, సైనికకక్షవారి తరఫున యుద్ధమంత్రి టెరూచీ డైట్‌ను రద్దుచెయ్యవలసిందిగా పట్టుపట్టాడు. అయితే, హిరోటా ప్రభృతులు డైట్‌ను రద్దుచెయ్యడానికి అంగీకరించక, తమ మంత్రివర్గంచేత రాజీనామా పెట్టించారు.

హిరోటా మంత్రివర్గం రాజీనామా ఇచ్చిన తర్వాత చక్రవర్తి, కొరియా గవర్నర్ జనరల్ అయిన జనరల్ ఉగాకీని పిలిపించి, మంత్రివర్గాన్ని ఏర్పాటు చెయ్యమని కోరాడు. జనరల్ ఉగాకీ—చక్రవర్తి కోర్కెను అనుసరించి-మంత్రివర్గాన్ని ఏర్పాటు చెయ్యాలని శతవిధాల ప్రయత్నించాడు గాని, సైనిక కక్షవారి సహాయనిరాకరణంవల్ల అతడు సఫలీకృతుడు కాలేకపోయాడు. జనరల్ ఉగాకీని ప్రధానామాత్య పదవికి నియమించడాన్ని డైట్‌లోని రాజకీయ పక్షాలు అన్నీ కూడా హర్షించాయి. జపాను రాజ్యాంగ నియమావళి ప్రకారమైతే, ఉగాకీ అతిసులభంగానే ఒక మంత్రివర్గాన్ని ఏర్పాటుచేసి, డైట్ సభ్యులలో అధికసంఖ్యాకుల ఆమోదాన్ని పొందగలిగేవాడే. అయితే—రాజ్యాంగ నియమావళిలో ప్రత్యేకంగా లేకపోయినా-సైనిక పద్ధతిలో యుద్ధ, నౌకామంత్రుల పదవులకు యుద్ధ నౌకాకార్యాలయాల ఆమోదాన్ని పొందిన వారినే నియమించాలనీ, ఈ నియామకానికి ముందు వారు ఆ శాఖలలో ఉద్యోగాన్ని చేస్తున్నవారై వుండాలనీ ఒక ఆచారం వుంది. ఈ ఆచారాన్ని పురస్కరించుకొని, రాజకీయ పక్షాలకు అనుకూలుడైన ఉగాకీ పరిపాలన క్రింద తమ ఆటలు సాగవేమోననే భయంకొద్దీ, సైనికకక్షవారు ఉగాకీ మంత్రివర్గంలో

సైనిక, నౌకామంత్రుల పదవుల్ని భర్తీచెయ్య నిరాకరించారు. ఈ స్థితిలో— గత్యంతరంలేక— జనరల్ ఉగాకీ తన ప్రధానామాత్య పదవికి రాజీనామా ఇచ్చాడు. కేవలం ప్రధానామాత్య పదవినే కాకుండా-సైనిక కక్షవారిమీద కలిగిన అసహ్యభావం కొద్దీ—అతడు తన జనరల్ హోదాకూడా వదులుకున్నాడు.

జనరల్ ఉగాకీ తర్వాత జనరల్ హయాషీ-ఇతడుఅడ్మిరల్ ఒకాడా మంత్రివర్గంలో యుద్ధమంత్రిగా పనిచేశాడు-ప్రధానామాత్య పదవికి వచ్చాడు. ఉగాకీ రాజకీయ పక్షాలకు అనుకూలుడైతే, హయాషీ సైనిక

హయాషీ

కక్ష పక్షపాతి. అంచేత సైనిక కక్షవారు ఉగాకీతో సహాయ నిరాకరణం జరిపినట్టే, రాజకీయ పక్షాలవారు హయాషీతోకూడా జరిపారు. హయాషీ బెదరించాడు; సదిరించాడు. అయినా, రాజకీయ పక్షాలు అతనితో కలిసి పనిచెయ్యడానికి నిరాకరించాయి. దీన్ని చూచి ఆగ్రహించి, అతడు అసలు డైట్‌నే రదుచేసి, ౧౯౩౭ ఏప్రిల్ ౩౦ వ తేది నాడు తిరిగి కొత్త ఎన్నికలను జరిపించాడు. అయితే, ఈ ఎన్నికల ఫలితం కూడా సైనిక కక్షవారికి ప్రతికూలంగానే పరిణమించింది. ఈ ఎన్నికలలో సైనిక కక్షను సమర్థించే వారికి ఒక్క ౪౦ స్థానాలు మాత్రమే లభించాయి. పోతే, మిన్‌సీటో పార్టీకి ౧౭౯ స్థానాలూ, సీయూకై పార్టీకి ౧౭౫ స్థానాలూ వచ్చాయి. ఎన్నికల ఫలితం ఈ విధంగా తనకు ప్రతికూలంగా వున్నా, జనరల్ హయాషీ-రాజకీయ పక్షాలతో నిమిత్తం లేకుండానే పరిపాలన సాగించాలని మొండిపట్టు పట్టాడు. అయితే, చివరకు ఈపట్టు సాగనందున అతడు మే ౩౧ వ తేది నాడు తన పదవికి రాజీనామా ఇచ్చాడు.

ఈ వ్యాసాన్ని వ్రాస్తున్న నాటికి — అంటే జూన్ ౧ వ తేదినాటికి—ఉన్న పరిస్థితులివి. ఈ పరిస్థితుల్ని బట్టిచూస్తే, జపానులో రెండు విభిన్న శక్తులు సంఘర్షిస్తూవున్నట్టు స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. ఒకవైపున సైన్యమూ, సైన్యం ప్రతిపాదించే జైత్రయాత్ర నీతితో సానుభూతివున్న వారూనూ. ఇంకోవైపున రాజకీయ పక్షాలూ, వాటి ఆదర్శాలను ఆమోదించేవారూనూ. వీరిలో సైనికకక్షవారిని అతివాదులనీ, రాజకీయపక్షాల వారిని మితవాదులనీ చెప్పవచ్చును. అయితే, అతివాదులలో అందరూ ఒకే ఛాయకు రారు. వీరిలో సైనిక శాఖకు చెందినవారు ఎక్కువ అతివాదులు; నౌకా శాఖకు చెందినవారు తక్కువ అతివాదులు. సైనికశాఖ వారిలా నౌకాశాఖవారు ప్రస్తుత ఆర్థిక, రాజ్యాంగవ్యవస్థలలో విపరీతమైన మార్పుల్ని కోరడంలేదు. ౧౯౩౬ ఫిబ్రవరిలో టోకియోలోని సైనికులు చెలరేగి, రాజకీయహత్యల్ని చేసిన సందర్భంలో నౌకాదళం ప్రభుత్వ సహాయానికి—అవసరమైతే—వెళ్లడానికి సిద్ధపడింది. తిరిగి ఇలాగే ౧౯౩౭ ప్రారంభంలో రాజ్యాంగ సంబంధమైన చిక్కులు వచ్చినప్పుడు హిరోటామంత్రివర్గం రాజీనామా ఇవ్వడం ధర్మంగాని, అసలు డైట్‌నే రద్దుపరచడం అక్రమమని నౌకాశాఖామంత్రి అడ్మిరల్ నాగానో పట్టుపట్టాడు. ఈ విధంగా అతివాదులకు తమలో తమకే కొంతవరకు మతభేదాలువున్నాయి. పోతే, అతివాదులలోవున్నట్టుగానే మితవాదులలోకూడా - కొన్నికొన్ని విషయాలను గురించి—స్వల్పమైన అభిప్రాయభేదాలు లేకపోలేదు.

అతివాదుల ఉపన్యాసాల్ని, వారి ప్రచురణాల్ని వారికార్యక్రమాన్ని చూస్తే కేపిటలిజంను ప్రతిఘటించే

సూచనలు కనబడతాయి. అయితే, సోషలిజంపైన ప్రేమకొద్దీ ఇలా వారు కేపిటలిజంను ప్రతిఘటిస్తున్నారని అనుకోవడం పొరపాటు. అతివాదులకు సోషలిజం అంటే తీవ్రవిరోధం. దాన్ని కాలికింద పెట్టి రాచి వెయ్యాలనే వారి ఆశయం. అయితే మరి కేపిటలిజంను ప్రతిఘటించడం ఎందుకంటారా? ఇందుకు కారణ మిది: అతివాదులు జైత్రయాత్ర చెయ్యాలని కోరుతున్నారు. ఇది ధనవ్యయంతో కూడిన వ్యాపారం. ఈధనం మితవాదులైన కేపిటలిస్టులదగ్గరినుంచి రావాలి. అయితే మితవాదులకు (అనుభవంమీద నిరుపయోగాలని తేలిన) జైత్రయాత్రలకు ధనాన్ని ఇవ్వాలని లేదు. అంచేత, అతివాదులు అసలు కేపిటలిజం పైనే విరోధాన్ని పూనుతున్నారు. దేశహితంకోసం దేశ పరిశ్రమల్ని నడపాలనీ, ఇందుకుగాను వ్యక్తుల స్వాధీనంలోనుంచి పరిశ్రమాగారాల్ని అన్నింటినీ తప్పించి, వాటిని ప్రభుత్వాధీనంలో వుంచాలనీ వారు ఆందోళన చేస్తున్నారు. ఇది కాదని ఎవరూ అనలేరు గాని, ఈ అతివాదుల దృష్టిలో "దేశ హితం" అంటే —జైత్రయాత్రల్ని చెయ్యడం! మొత్తం మీద జపాను సైనిక కక్షవారి వైఖరి చాలా విచిత్రమైనదే! రాజకీయంగా వెనక్కు వెళ్లాలనీ, సాంఘికంగా ముందుకువెళ్లాలనీ వారు వాంఛిస్తున్నారు. వారి వైఖరిని ఇంగ్లీషులో అయితే Political reactionism and social radicalism అని అనవచ్చును.

జపాను సైన్యంలో అధికంగా సామురాయ్ కులంవారు వున్నారు. వీరిని పూర్వపు హిందూసంఘంలోని క్షత్రియకులంవారితో పోల్చవచ్చును. వీరికి యుద్ధమంటే అమితప్రేమ. వాణిజ్యమంటే చెడ్డతల నొప్పి. విచిత్రమైన ఈ స్వభావాన్నిబట్టే, సైనికకక్ష వారి ప్రస్తుత వింతవైఖరి ఏర్పడివుండాలి. పైగా, జపానులో పట్టణాలన్నీ భాగ్యవంతంగానూ, పల్లెటెదిక్కు దీనతనంగానూ వుంది. సైన్యంలో పట్టణవాసులకంటె పల్లెప్రజలే ఎన్నోరెట్లు అధికంగా వున్నారు. అంచేత దీనతనంలో అల్లాడుతూవున్న పల్లెటూరివారికి భాగ్య భోగ్యాలతో తులతూగుతూ వున్న పట్టణవాసులపై సహజంగావుండే ద్వేషం, అసూయాకూడా సైనికకక్ష వారి వైఖరిలో ప్రతిఫలిస్తున్నాయి.

క్లుప్తీకరించి చెప్పాలంటే, అతివాద, మితవాద వైఖరులుఇవి: అతివాదులకు జైత్రయాత్రకావాలి. ఇందుకు ధనం అవసరం. ఈ అవసర సంపూర్తికి జాతీయ పరిశ్రమల్ని కూడినంతవరకు ప్రభుత్వవశం చేసుకోవాలి. ఇలా వశంచేసుకోవాలంటే, డైట్‌లో అవసరమైన శాసనాలను చెయ్యాలి. డైట్‌లో మితవాదులకు ఎక్కువ బలంవుంది గనక, ఈ శాసనాలు జరగడం దుర్ఘటం. అంచేత, డైట్‌నే రద్దుచెయ్యడమో, లేక దాన్ని నామమాత్రపు పరిపాలనా సంస్థగా చెయ్యడమో జరగాలి అంటే, ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వాన్ని చంపి, సైనిక పరిపాలనను సాగించాలి. పోతే, ఇక మితవాదుల సంగతి: మితవాదులకు జైత్రయాత్ర ఇష్టంలేదు. నిరుపయోగమైన జైత్రయాత్రలకోసం తమ ఆస్తిపాస్తుల్ని పోగొట్టుకోవడం అసలే ఇష్టంలేదు. ఇంతవరకు డైట్ తమనూ, తమహక్కుల్నీ చాలావరకు రక్షిస్తున్నది. అంచేత ఇకముందుకూడా డైట్ అధికారానికి ఏవిధమైన నష్టంరాకుండా కాపాడుకోవాలి.

అతివాద, మితవాదులకున్న విరోధం చివరకు—పైనచెప్పినట్టుగా—డైట్ భవిష్యన్నిర్ణయసమస్యగా తేలింది. డైట్ తమకోర్కెలకు అనుగుణంగా నడుచుకోనక పోతే, డైట్ నియమించే మంత్రివర్గంతో తాము సహకారం చెయ్యమని అతివాదులు పట్టుపడుతున్నారు. ప్రజా ప్రాతినిధ్యంగల సంస్థఅయిన డైట్ అభిమతానికి భిన్నంగా వెళ్లే మంత్రివర్గం ఏర్పడితే, దాన్ని ప్రతిఘటిస్తామని మితవాదులు అంటున్నారు. ఇవి రెండూ పూర్తిగా పరస్పరవిరుద్ధమైన వైఖరులు గనకనే గడచిన అయిదారు నెలలలోనూ హిరోటా, ఉగాకి, హయాషీ ప్రధానమంత్రులు ముగ్గురూ వరసగా రాజీనామాలను పెట్టవలసివచ్చింది. ఈ స్థితిలో జపాను భవిష్యత్తు ఎలా పరిణమిస్తుందో జోస్యం చెప్పడం కష్టమైనపని. కాని, ఒక్కటిమాత్రం ఖాయం. ఈ సంఘర్షణలో అతివాదులు నెగ్గితే, ఇటలీ జర్మనీ రాజ్యాలమాదిరిగా జపాను కూడా ఫేసిస్టురాజ్యమై పోతుంది. తత్ఫలితంగా ప్రజాస్వామిక సిద్ధాంతాలకూ, ప్రపంచశాంతికీ విపరీతమైన అపకారం జరుగుతుంది.

రావుబహదూర్ బి. వి. నాథ్

(భాగవతుల విశ్వనాథంగారు)

వేమూరి విశ్వనాథశర్మ

ఏవిధమైన యితర సహాయము లేక, కేవలము స్వయంకృషివలన పైకి వచ్చిన యాంధ్రులలో భాగవతుల విశ్వనాథంగారు అగ్రగణ్యులని చెప్పవచ్చును. ఇతను ధనవంతుడు కాడు. విద్యలో విశ్వవిద్యాలయమును తొక్కలేదు. కాని చిన్నప్పటినుండియు నూతన పరిశ్రమలకొరకును, పరిశోధనలకొరకును డబ్బంతయు ఖర్చుపెట్టుట ఇతని యలవాటు. ఉత్సాహము మెండు. కార్యదీక్ష యపరిమితము. పని పట్టినప్పుడు నిద్రాహారములు, సంసారతాపత్రయములు జ్ఞప్తికిరావు. ఇతని యభిమానవిద్య రసాయనశాస్త్రము. సామాన్యముగ గురుసంశ్రూషవలనగాని భౌతికశాస్త్రములలో ప్రవీణతగలుగుట దుర్లభము. ఐనను రసాయనశాస్త్రమునం దితనికి గల యభిరుచియు, పట్టుదలయు నిరుపమానమగుటచేత స్వయంకృషివలన పాండిత్యము సంపాదించి దొరతనము వారి వ్యవసాయశాఖలో తారాజువ్వవలె అగ్రస్థానముచేరి ఢిల్లీనగరమున వ్యవసాయ పరిశోధనాలయమున కధ్యక్షులై ప్రపంచమునందున్న వ్యవసాయరసాయనశాస్త్రజ్ఞుల గణనకు పాత్రులైనాడు. కేవలము స్వయంకృషివలన అభివృద్ధికి రావచ్చుననుటకు తార్కాణమై ఆంధ్రయువకులకు ఆదర్శప్రాయముగ నుండుటట్టినాడు.

సర్వధారినామ సంవత్సర మార్గశిరబహుళ అమావాస్యకు సరియగు ౧౮౮౯-వ సంవత్సరము జనేవరి మొదటి తేది నాథుయొక్క జన్మదినము. ఇతనిపూర్వులు విశాఖపట్టణంజిల్లా వాస్తవ్యులు. తాతగారు ప్లీడరు. తండ్రి జిల్లామునసబు పనిచేయుచు నాథుకు పది సంవత్సరములు దాటినతరువాత గతించెను. తండ్రి పోయినతరువాత నాథు మేనమామపోష్యవర్గములో చేరెను. మేనమామదగ్గర చేరిన కొలదికాలములో నాథుకు ౧౨ వ యేట వివాహముమాత్రము జరిగినది. ఉన్నతవిద్య పట్టుపడలేదు. మెట్రిక్యులేషను పరీక్ష తప్పినతరువాత విద్యార్థిదశకు స్వస్తిచెప్పెను.

"డిగ్రీలులేనిపాండిత్యం వన్నెకురానికాలం"లో భాగవతులవిశ్వనాథం, యజ్ఞేశ్వరచింతామణి ఉపజ్ఞకి, స్వయంకృషికి ప్రత్యక్షనిదర్శనాలు. చింతామణిగారి అనతికాల కళాశాలాప్రవేశం విశ్వవిద్యాలయాలకు అభినందనకరం కావచ్చును. నాథుగారు కళాశాలలో కాలైనా పెట్టలేదు. కాని ఆధునికవ్యవసాయ రసాయన విజ్ఞానంలో భారతదేశవ్యవసాయ కళాశాల లన్నిటికి ఆయన పరీక్షకుడు. భారతదేశంలో వ్యవసాయరసాయనశాస్త్రం పేరుతో ఆయనపేరు భాషాభావసం

బంధం పొందుతోంది. ఈ అత్యున్నతస్థానానికి ఆయన నలంకరించిన పరిశోధనవిజ్ఞాన, మొక్కవోని ఉత్సాహం యువకులందఱికి ఆదర్శం కావాలి.

సుప్రసిద్ధభారతీయ గణితశాస్త్రజ్ఞుడగు రామానుజం మదరాసు విశ్వవిద్యాలయం ఇంటరుమీడియేటు పరీక్ష ఉత్తీర్ణుడు కాలేదంటే ఊహాతీతంకాదు. కాని బాల్యంలోనే గ్రుడ్డిని కోల్పోయిన సాధు మేనమామ సంరక్షణలో నుండి రసాయనశాస్త్రమందలి విపరీతాభిమానంతో ప్రత్యేకతకు ప్రాతినిధ్య మీయని మెట్రిక్యులేషను విడిచిపెట్టారంటే ఆశ్చర్యజనకంగా ఉంటుంది. రసాయనశాస్త్ర చరిత్ర అంతా యిట్టి విచిత్ర ఘట్టాలతోనే నిండిఉంది. ఆధునిక రసాయనశాస్త్రం ఎంతమందో శాస్త్రజ్ఞులత్యాగసంపుటం అనడం అతిశయోక్తికాదు. సాధుకూడా తనజీవితంలో ప్రతిక్షణాన్ని, సాధనసంపత్తిని పరిశోధనలో ఒడ్డివేశారు. సాధారణంగా మెట్రిక్యులేషనులో ఉత్తీర్ణులుగాని విద్యార్థులెంతమందో జీవితంలో నిస్పృహచెంది వ్యర్థులవడం చూస్తుంటాము. కాని విడువని పట్టుదలతో కలకత్తా బొంబాయి నగరాల్లో రసాయనశాస్త్రజ్ఞులవద్ద పనిచేయడానికి పోయారంటే అవ్యక్తఅంతరంగికశక్తి బహిర్గతమవుతోంది. అక్కడ కొంత కాలం పనిచేసి తెలుగుదేశంలో కాలు పెట్టేసరికి స్వదేశోద్యమ ఝంఝామారుతం వీస్తోంది. బిపినచంద్రపాలుగారు విజయనగరం వచ్చినప్పుడు తాను స్వయంగా తయారుచేసిన సుగంధద్రవ్యాలతో వారినిబహూకరించారు. అప్పుడే విజయనగరంలో ఒకచిన్న పారిశ్రామిక రసాయన పరిశోధనాలయాన్ని స్థాపించారు. ఆరోజులలోనే "భారతమాత" అను వారపత్రికను నడిపారు. ఈ పత్రిక ౧౯౦౮ మొదలు ౧౯౧౮ వరకు నిర్విఘ్నంగా సాగింది. అప్పటి కునిరాజాగారు ఆయన కున్న గ్రాఫైటు గనులను వృద్ధిలోనికి తీసుకొని రావలెనని కొన్ని పరిశ్రమాలయాల్ని స్థాపించారు. వానిని విశ్వ సాధుగారి యాజమాన్యంక్రింద ఉంచారు. కాని అవికూడ తదితర తెలుగు పరిశ్రమల పద్ధతినే అనుసరించాయి. కాని సాధుఉత్సాహం తెలుగుకీర్తిని తాత్కాలికం కాదు. ఏదోవిధంగా భారతదేశసౌభాగ్యానికిని, విజ్ఞానానికిని తాను ఉపకరించాలనే కాంక్షయే జపానులో నిష్ణాతునిగా పరిశ్రమ కేర్పాటుచేసేందుకు తీసుకుపోయింది. ధనాభావంచేత అత్యల్పకాలంలోనే తిరిగి రావలసి వచ్చింది. జపానునుండి తిరిగి రావడంతోనే మద్రాసు ప్రభుత్వ రసాయన పరిశోధకునివద్ద ఉచితంగా పనిచేయుటకు చేరారు. లెఫ్టినెంటు కర్నల్ మిల్లరు సాధుగారి నిశితమైన విచక్షణకు, అకుంఠితమైన అవలంబన శక్తికి ముగ్ధులైపోయారు. ఏవో చిన్న చిన్న పనులతో జీవితం గడిచిపోవుచుండెడిది. ఆ రోజులలోనే నాకు ఆయనతో పరిచయం కలిగింది. సన్నగా, పొడుగ్గా విశాలమైన నెన్నుదుటితో నిరంతరయోచనానిమగ్నుడైన సాధుగారిని చూచినప్పుడే నా కాయనజీవితం ఒక విజ్ఞానసాధనసోపానపథ మౌతుందని ఆశ పొడమింది. మేమిద్దరం ఒకింటిలోనే కాపురముండేవాళ్లం. నేను పచ్చయప్పాకాలేజిలో పనిచేస్తుండేవాణ్ని. చాలా రోజులు సాధుకు ఎక్కడైనా ఉద్యోగం దొరుకుతుందా అని వెతికాం. ఆఖరికి పోర్టులాండ్ సిమెంటు ఫాక్టరీలో రసాయనశాస్త్రజ్ఞుడుగా రాత్రిపూట పని చేయుటకు ఖాళీదొరికింది. కాని జీతం తక్కువగుటచే దాని కాయన అంగీకరించలేదు.

పాతికేళ్లక్రిందట

ఇప్పటికీ నా కారోజు కళ్లకుకట్టిన ట్లుంది. దేశమంతా ఢిల్లీదర్బారు కోలాహలంలో మునిగిఉంది. మేము ఆరోజున (౧౯౧౧ డిశంబరు ౧౨ వ తారీఖున) చేతిలోఉన్నడబ్బంతా ఖర్చుపెట్టి రిక్తహస్తాలతో నూతనజీవితాన్ని ప్రారంభించుదామనుకొన్నాం. మరునాటినుంచీ ఇద్దరం కలిసి విశ్లేషణరసాయనశాస్త్రజ్ఞులుగా (Analytical chemists) వ్యాపారం ప్రారంభింతామనుకున్నాం. ఇక ఈ సంకల్పసిద్ధికి సాధు ఆయనవాటా వెయ్యిరూపాయలు తీసుకురావడానికి విజయనగరం వెళ్లడమే మిగిలిపోయింది.

బయలుదేరదలచుకున్నరోజునే నా కేదో చూచాయగా కోయంబత్తూరు వ్యవసాయపరిశోధనాలయములో సహాయరసాయనశాస్త్రజ్ఞుని ఉద్యోగానికి ప్రకటించినట్లుగా జ్ఞాపకంవచ్చింది. జీతం యాభైరూపాయలు. యం. ఏ. లు కావాలన్నారు. ఆ రోజులలో

యం. ఏ. లందరికీ యాభైరూపాయలంటే చాలతక్కువగా తోచింది. నేను నాథును దరఖాస్తుపెట్ట మన్నాను. మొట్టమొదట నేనేమిటి, దరఖాస్తుపెట్టడ మేమిటి అని నవ్వాడు. ఆఖరికి ఎల్లాగైతేనేమి, ఆయన దరఖాస్తుపెట్టి ఆరోజునే విజయనగరం వెళ్లిపొయ్యాడు. ఆయన మళ్లీ విజయనగరంనుండి తిరిగివచ్చేసరికి డాక్టరు హారిసనుండి మద్రాసులో డాక్టరు నికల్సును కలుసుకోమని ఉత్తరంవచ్చింది. డాక్టరు నికల్సుగారు నాథు యొక్క వ్యక్తిత్వానికి, రసాయనశాస్త్ర పరిజ్ఞానానికి చాలా సంతోషించి డిగ్రీలు లేకపోయినాసరే ఉద్యోగం యివ్వాలన్నారు. ఆరునెలలలోనే నాథు సహజ ప్రతిభావాకచక్యాలతో చాలాపైకివచ్చాడు. యుద్ధానంతరం బస్రాలో ఇరాకు ప్రభుత్వానికి ప్రత్యేక రసాయన శాస్త్రజ్ఞునిగా నియమించారు.

తిరిగి రావడంతోనే (౧౯౨౩)మద్రాసు ప్రభుత్వ రసాయనశాస్త్రజ్ఞునిగా నియమించారు. మన దేశంలో F. I. C. (Fellow of Institute of Chemists) బిరుదంపొందినవారు చాలాకొద్దిమంది ఉన్నారు. ఈ బిరుదు రావడానికి ముందర ఏవిశ్వవిద్యాలయంలోనైనా ఎం. ఏ. డిగ్రీ పొంది ఏ. ఐ. సి. బిరుదు పొంది ఉండాలి. కాని నాథుగారి పరిశోధనలను చూచి ఈ నియమాలను ఆయనవిషయంలో పాటించడం అనవసర మన్నారు. ఒకేసారి పరీక్షచేసి యఫ్. ఐ. సి. బిరుదం ఇచ్చారు.

అప్పటినుంచి ౧౯౩౮ జూలైవరకు మద్రాసు ప్రభుత్వ వ్యవసాయశాఖలో అత్యున్నత స్థానాన్ని అలంకరించారు. తరువాత ఆయనను భారతప్రభుత్వ వ్యవసాయ రసాయన శాస్త్రజ్ఞునిగాను, కొలది కాలంలోనే అఖిలభారత వ్యవసాయ పరిశోధనాలయానికి సంచాలకునిగాను నియమించారు.

నాథుగారు ఏపదవిని పొందినా ఆపదవికి గౌరవమే అని చెప్పాలి. సాధారణంగా జీవితంలో పైకివచ్చుటకు తలిదండ్రులో, బంధువులో వేసిన నిచ్చెనలు లేకుండా, కేవలం స్వప్రయత్నానికి అంటే నిశితమైన మేధస్సుకి, నిరంతర కృషికి ఆయనజీవితంలోని ప్రతి ఘడియా సాక్ష్యం చెపుతుంది. ఆయన నిత్యాహార విశ్రాంతులు అత్యల్పం. మానవుడు, తనకు కావలసినది, తాను పనిలో వినియోగించే శక్తికంటె అనవసరంగా ఎన్నోరెట్లు ఎక్కువ భుజిస్తూ కాలం వృథాచేస్తాడని ఆయనవాదన. పదిమంది స్నేహితులలో కూర్చున్నప్పుడు ఆయనవాగ్ధారలో ఒక అపురూపమైన ఆకర్షణ ప్రవహిస్తుంది. మునివేళ్లమధ్య నిరంతరం భస్మీకృతమయ్యే సిగరెట్టు ధూమకుండలాలలో ఆయన వర్ణించే ప్రతి విషయంలోనూ సహజనాటకత్వంలో ఎన్నిరాత్రుళ్లయినా స్వప్నాలుగా గడచిపోతాయి.

ఏమాటలోనూ దాపరికంలేదు. జీవితౌన్నత్యాన్ని పొందినతరువాత ప్రారంభజీవితంలోని స్వల్ప విషయాలను మరచిపోవడం చూస్తుంటాం. మొదటలో పొందిన కొద్దికొద్ది సహాయాల సంగతే గుర్తుండదు. ఆయన ఈరోజుకికూడా "నేను నాజీవితంలో పొందిన వృద్ధివికాసా లన్నీకూడా, మొదటలో నాకేమీ ఆస్తిగాని నెలసరి సంపాదనగాని లేనిరోజుల్లో కేవలం నన్ను నమ్మి అప్పురూపంగా నాకు సహాయంచేసిన పూసపాటి వెంకటజోగి జగన్నాధరాజుగారి మూలాన్నే" అని స్మరిస్తాడు. నాథ్ మొదలుపెట్టిన పరిశ్రమాలయాలకి, పత్రిక లన్నిటికీ కూడ ధారాళంగా జగన్నాధరాజుగారు సహాయం చేస్తుండేవారట. ఆచిన్ననాటి దినాలనుగురించి అతిగౌరవంతో, కృతజ్ఞతతో చెపుకుంటారు.

ప్రతిమాటలో ఒక తాత్వికునిజిజ్ఞాస, ఒక పరిశోధకుని తృష్ణ ప్రత్యక్షమవుతుంది. ఒకసారి ఆయన ప్రకృతిలో ఋతుపరివర్తన అంటే ఏమిటో నాకు బోధపడకుండా ఉందన్నారు. ఆయాఋతువుల శీతోష్ణాలు, వాతావరణాన్ని కృత్రిమరీతిని ఉద్భిజ్జాలపై ప్రయోగించినా అవిమట్టుకు ఋతువు రానిదే సహజశోభను పొందలేవు.

భారతదేశభూముల భౌతిక రసాయన పరిశోధన చేసినవా రెవరైనా ఉన్నారంటే నాథునే చెప్పాలి. మనశరీరములలో శక్తి దార్ఢ్యములకు విటమిను లెంత ఆవశ్యకమో అట్లే మొక్కలకుకూడ ఆక్షిమోను అను విటమిను ప్రాముఖ్యము వహించునని నాథు

గారు కనిపెట్టిరి. పైరు పంటల దార్ఢ్యము ఈ ఆక్సీ జను విటమినుపై ఆధారపడియుండును. చోళ్ల (రాగుల)మాల్టులందు చేసిన పరిశోధనలనుగురించిగోటేటి శోగిరాజుగారు భారతిలో ఇదివరకే విశదపరచియున్నారు.

అదీగాక, ప్రతి పరిశోధనలోను రైతుకు ప్రస్తుతపరిస్థితులలో ఎంతలాభం గలుగుతుందా అని ప్రయత్నిస్తారు. ఆయన కనిపెట్టిన పంచదార బెల్లము, ఉత్తేజిత కార్బనము (ఊకను చెరుకు పానకము వడపోయుటకు ఉపయోగించు విధానము) మనరైతు ఆర్థికప్రతిపత్తిని వృద్ధిచేయు ననుటలో సందేహంలేదు. పంచదార బెల్లము, ఉత్తేజిత కార్బనము చేయువిధానము అనుబంధమునందు వ్యక్తపరుపబడినది.

నాథుగారి నిష్పాక్షికబుద్ధి ఆదర్శప్రాయు మనిచెప్పాలి శక్తి సామర్థ్యముల ముందర బంధువులను, స్నేహితులను కూడ పాటించరు. అనేకసార్లు దగ్గర బంధువులను, స్నేహితులనుకూడ తోసివేయుట జరిగెను. నెలకు రెండు వేలరూపాయలు సంపాదించుతున్నా కుడిఎడమ చేతులమధ్య పరమరహస్యము. సుప్తదానాలకు లెక్కలేదు. ఇట్టి ప్రతిభాశాలి ప్రభుత్వోద్యోగపరంగాకుండా ఉంటే భారతి పరిశ్రమల్లో మకుట స్థానాన్ని అలంకరించేవారనుకుంటాను.

ప్రస్తుతం నాథుగారు ఇటీవలలో భారతీయ లేవరూపొందని గౌరవాన్ని పొందారు. భవిష్యత్తులోనా....... మాతవరాజ్యాంగ విధానంలో ఆయన వంటి అనుభవజ్ఞుని సలహాసహాయాలతో భారతదేశ వ్యవసాయం సర్వతోముఖంగా వికసిస్తుందంటే సాహసంకాదు.

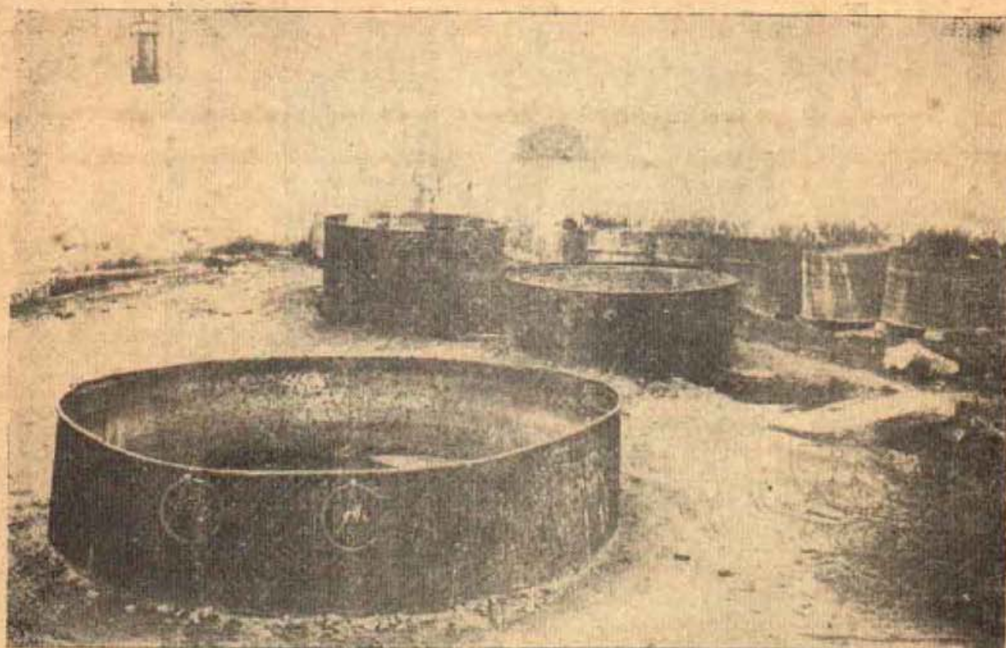
(అనుబంధము)

పంచదారబెల్లము చేయువిధానము

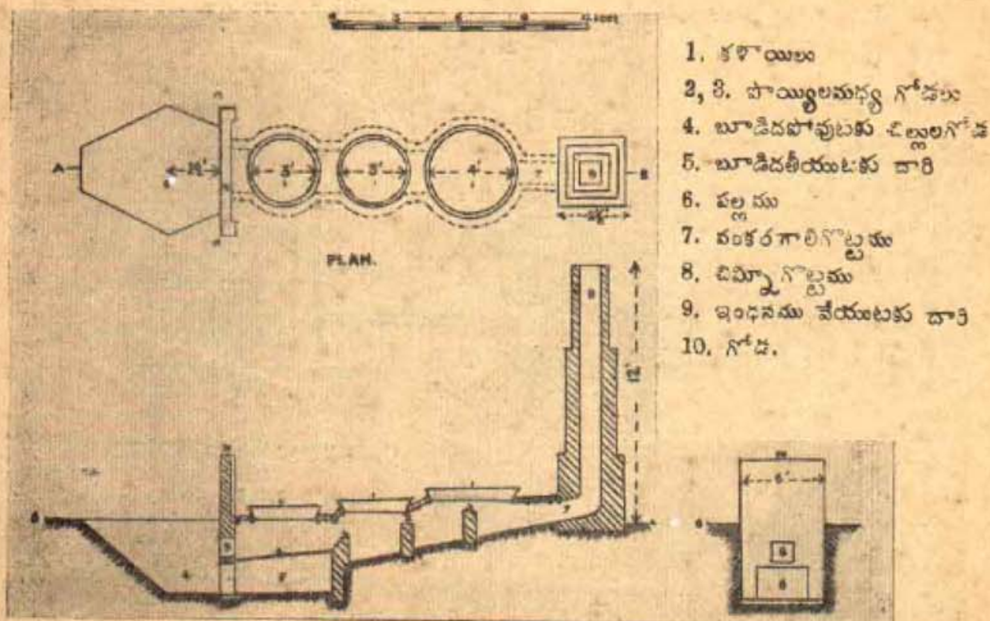
రక్షణక్రింద పంచదారపరిశ్రమ దినదినాభివృద్ధి పొందుతోంది. కాని నూటికి ౮౦ వంతులు కర్షకులు గల మనదేశంలో పరిశ్రమలను కేంద్రీకరింప చేయడం కంటె గ్రామపరిశ్రమలను వృద్ధిచేసి రైతుల ఆర్థికప్రతిపత్తిని వృద్ధిచేయాలి. అదీగాక మనదేశంలో సగటున మనిషికి ౨౦ ౩/౮ తౌలాలు బెల్లం, ౫ ౩/౮ తౌలాలు పంచదార వాడుతారు. అందుచేత ప్రస్తుత పరిస్థితులలో మంచిరకము బెల్లము, దానిలోనుంచి పంచదార తయారుచేయు విధానం రైతుకు జేర్చాలి.

చెరుకురసంలో నూటికి ౮౦ వంతులు నీళ్లు, ౧౭ వంతులు పంచదార, ౩ వంతులు తదితర పదార్థాలుంటాయి. బెల్లం చేయడానికి, నీళ్లు తదితర పదార్థాలు లేకుండా ౧౭ వంతుల పంచదారను సంఘటించాలి. మామూలుగా ఫ్యాక్టరీలలో అనేకరసాయనపదార్థాలను, యంత్రాలను దీనికోసం ఉపయోగిస్తారు. అవన్నీ మన రైతుల అందుబాటులో లేవు. అందుచేత పొల్లుగాపోయే ఊకను ఉత్తేజితకార్బనంగా చేసి దానిని చెరుకురసం వడపోయుటలో వినియోగించిన ఇంచుమించుగా పటికబెల్లంతో సమానంగా ఉండే బెల్లం తయారవుతుంది. మామూలుగా బెల్లం వండుతుంటే వచ్చే నురుగు రాకుండా చాలా చక్కగా తెల్లగా బెల్లం తయారవుతుంది.

సాధారణంగా బెల్లంవండే కళాయిలే (౧వ పటం) దీనికికూడ ఉపయోగింపవచ్చును. ఇనుప కళాయిలకంటె రాగి కళాయిలు ఉపయోగించడం మంచిది. రాగికళాయిల్లో చివరకి అసలు ఖరీదులో సగమయినా రాబట్టుకోవచ్చును ముందర చెరుకురసమును గానుగలోనుంచి తీసిన వెంటనే కాగబెట్టి ఉత్తేజిత కార్బనముతో నింపిన గొట్టములో పోయవలెను. దానికిగాను ౨ అ. ౬ అం. పొడవు, ౧౦ అం. వ్యాసము అడుగున, ౧౬ అం. వ్యాసము పైన గల్గి అడుగున ౨౦ లేక ౩౫ చిల్లులుగల గొట్టమును ఒకదానిని ఉపయోగించాలి. దానిని నాల్గు ఇనుప కొక్కెములతో వ్రేలాడదీయవచ్చును. అడుగున ౧ ౩/౪ అం. మందమున గరుకు ఇసుకయు దానిపైన కొంచెము సన్న ఇసుకయు పోసి నీళ్లు పోసిన ఆ ఇసుకపొరలన్నియు దట్టమగును. తరువాత ౬ అం. మందమున ఉత్తేజిత కార్బనమును పోయవలెను. కాచుచు కాసుచున్న వేడి చెరుకురసమును పోయవలెను. మొట్టమొదటలో వడగట్టిన రసమందు చిన్న చిన్న కార్బనకణము లుండును గాన రసము

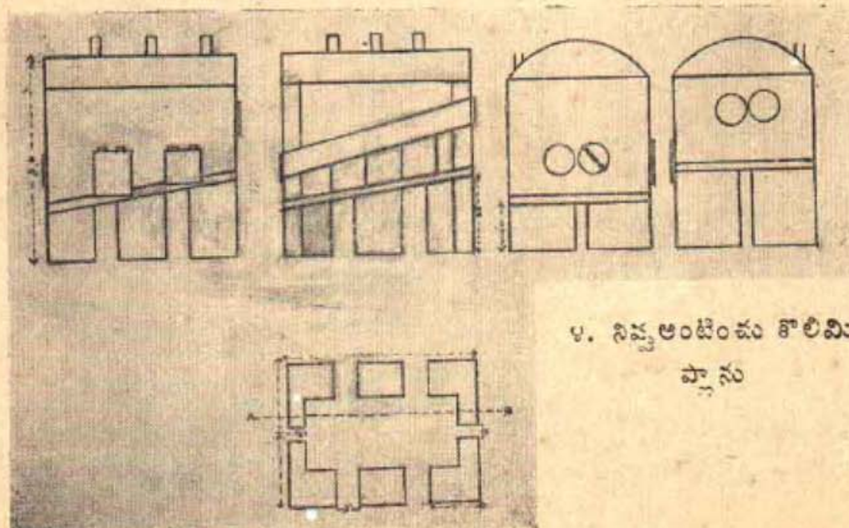
౧. బెల్లంవండే కళాయిలు

౨. క్రొత్తరకపుకొలిమి : దానిప్లాను

౩. నిప్పుఅంటించుకొలిమి
(Ignition Furnace)

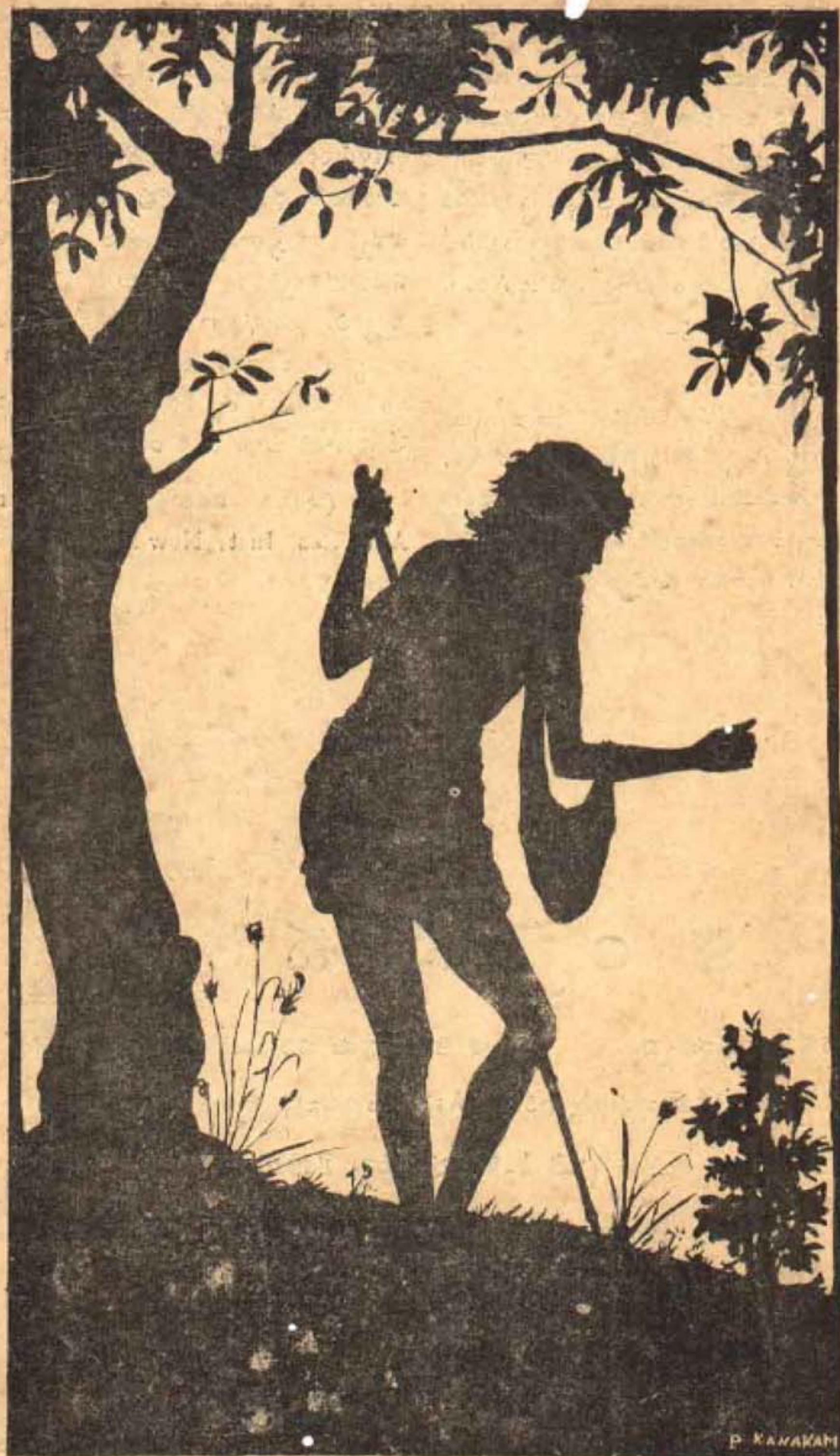
౪. నిప్పుఅంటించు కొలిమి:
ప్లాను

అంత తెల్లగా, శుభ్రముగా పండకపోవచ్చును. అందు చేత మొదట కారిన రసమును తిరిగి గొట్టములో పోయవలెను. తరువాత వచ్చిన రసము స్ఫటిక స్వచ్ఛతను గల్గియుండును. ఇక ఈ రసమును మామూలు కళాయిలలో పోసి బెల్లము వండవచ్చును. దీనిలో అప్పుడప్పుడు పైకి తేలు తుట్టును ఇనుపకర్రకు తీగెల జల్లెడను కట్టి దానితో తీసి పారవేయవచ్చును. దీనికంతకు రైతుకు ౨౮ రూ. కంటె ఎక్కువ పెట్టుబడి అక్కరలేదు.

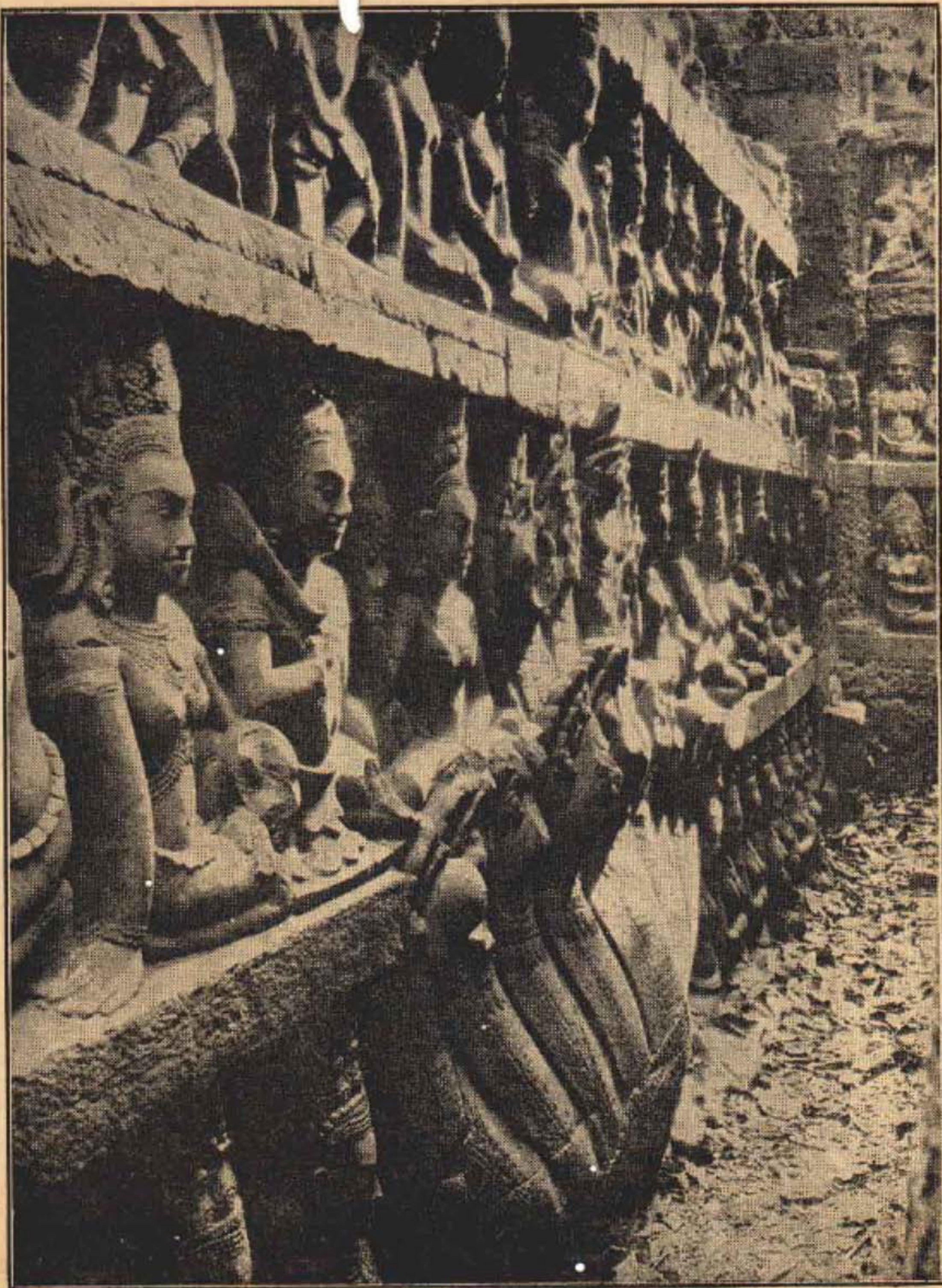
ఉత్తేజిత కార్బనము

దీనిని మామూలు ఊకతో తయారుచేయవచ్చును. ఇందుకుగాను పెద్ద పెద్ద యంత్రము లక్కరలేదు. గ్రామములో అయినా తయారు చేయవచ్చును. మొట్ట మొదట ఊకను ౨, ౩ పటములలో కన్పరిచిన కొలుములలో మాడ్చవలెను. అలాగున మాడ్చిన ఊకను సున్నపు సోడానీళ్లలో (౧౦౦ పాళ్లు నీళ్లు ౨౫ పాళ్లు సున్నపు సోడా) వేసి కాయవలెను. తరువాత మొదట కళకళ కాగుచున్న వేడినీళ్లతోను, కొద్దిగా మహాద్రావకం (Hydrochloric acid) తోను బొగ్గునుంచి సున్నపు క్షారము శుభ్రముగా పోవునట్లు కడగాలి. తడితడిగా ఉన్న కార్బనాన్ని ముందర ఎండబెట్టినతరువాత పటంలో కన్పరిచిన కొలిమి గొట్టాలలో పుటం పెట్టాలి. ఈవిధంగా తయారుచేసినదానినే ఉత్తేజిత కార్బనం అంటారు. ఇది చెఱకురసంలో ఏవిధమయిన రంగు లేకుండా తెల్ల పరుస్తుంది. ఉత్తేజిత కార్బనం చేయడానికి పౌను ౧ కి ౦-౨-౩ అవుతుంది.

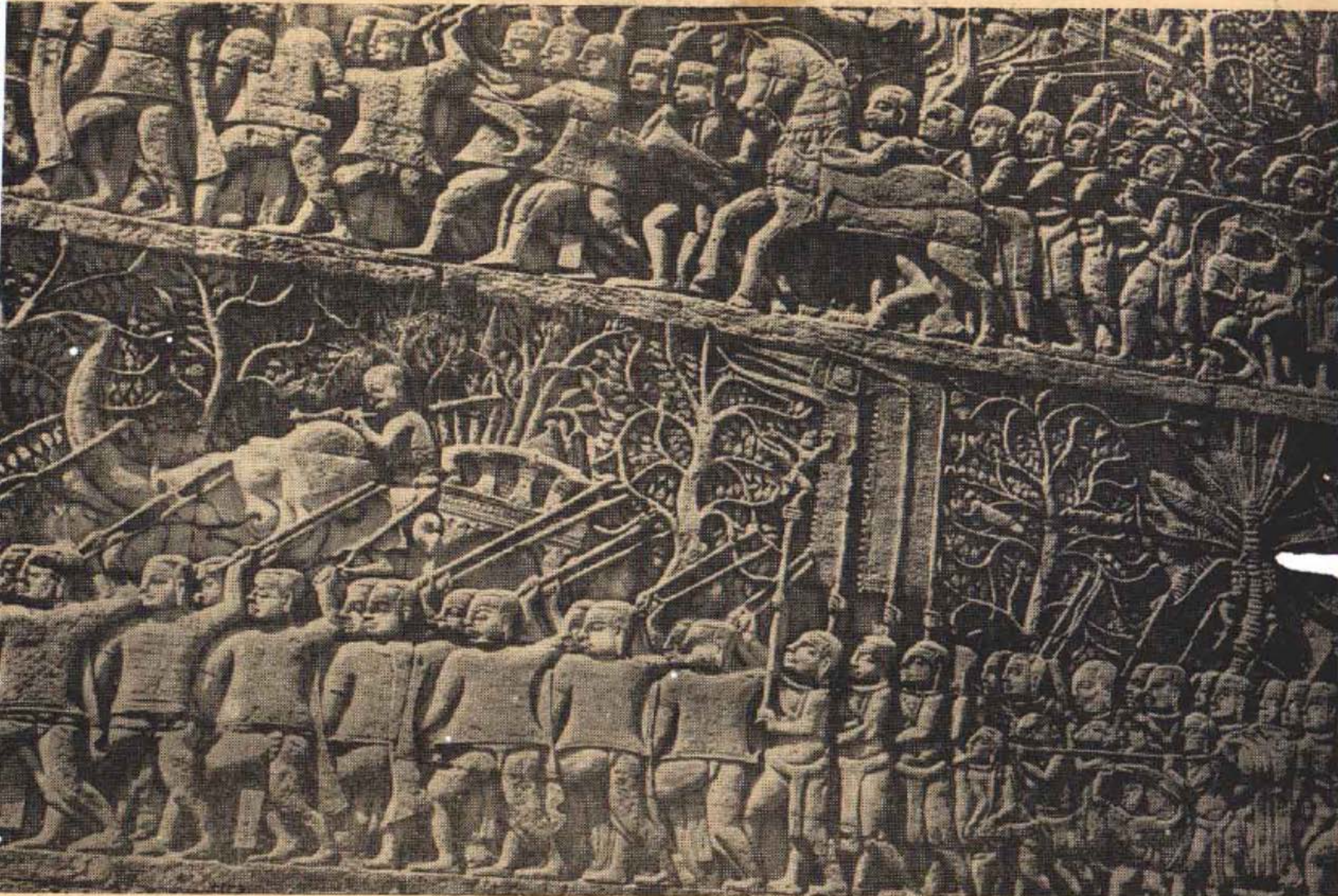
(ఇంకా వివరాలకి Director Imperial Agr. Res. Inst. New Delhi కి వ్రాసి తెలుసుకోవచ్చును)

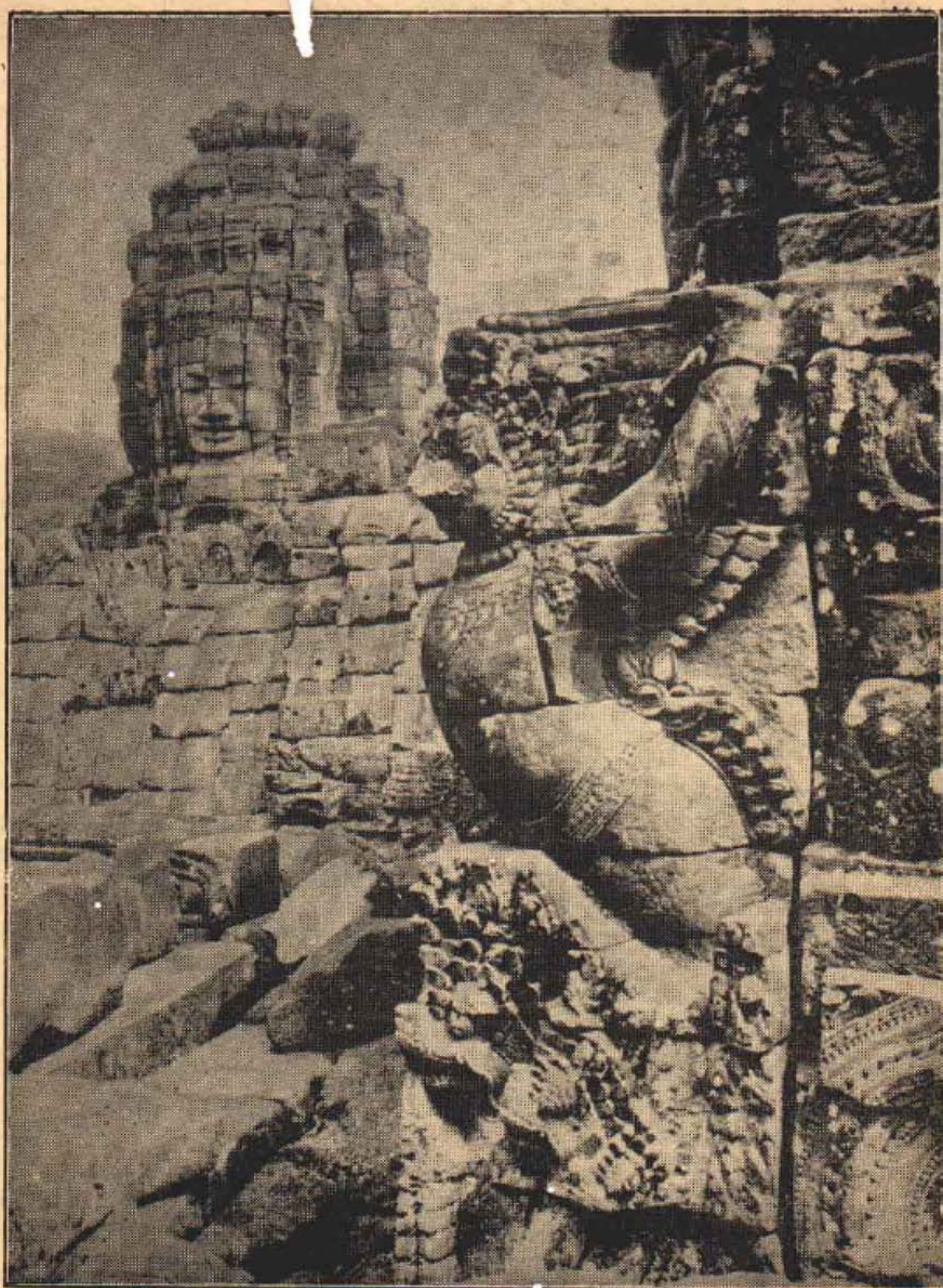
భి క్షు కు డు

౧౪. అంకోర్థామ్‌లోని రాజప్రాసాదమువిూద మలచబడిన రాజకుమారికలు - నాగుబాము

౧౫. అంకోరును నిర్మించిన ఖ్మేరులను వీరులు రణరంగమున కేగట

౧౬. చతుర్ముఖ గోపురములు: గరుత్మంతుడు

౧౭. ఆంకోరుథామ్ ఉత్తరద్వారము

వల్లూరి సూర్యనారాయణ రావుగారు

జటావల్లభుల పురుషోత్తము

౧

శ్రీయుత వల్లూరి సూర్యనారాయణరావుపంతులుగారు ౧౮౬౬వ సంవత్సరమున మాతామహస్థలమగు కడలిగ్రామములో జనన మొందిరి. పంతులుగారు ఆర్వేలనియోగులు; ఆపస్తంబసూత్రులు; పరాశర

కీ. శే. వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు

సగోత్రులు. వీరిపూర్వులు కొంతకాలము పెదమద్దాలిలోను, పిమ్మట గోదావరీమండలములోని మండపేటలోను నివసించుచుండిరి. వారిలో చాలమంది ప్రభుత్వోద్యోగులును, సంగీతవిద్వాంసులు నైయుండిరి. పంతులుగారి తాత తహసీల్దారుపని చేసెను. తండ్రి స్వల్పవేతనముపై కరణీకము లెక్కలను వ్రాయుచుండెను. వీరి పేరు వెంకటకృష్ణయ్యగారు. పంతులుగారు బాల్యమునా చాలభాగము కడలిలో గడపిరి. పిమ్మట రాజమహేంద్రవరములోని టౌనుస్కూలులో చేరిరి. అప్పటి వారి యుపాధ్యాయులలో శ్రీ వడ్డాది సుబ్బారాయకవిగారొకరు. పిమ్మట పంతులుగారు ప్రభుత్వకళాశాలలో చేరి బి. ఏ. వరకును చదువు చేచదివి, పరీక్షకు మద్రాసు వెళ్లి అందు త్తీర్ణులై, మద్రాసులోనే ఎఫ్. ఎల్., బి. ఎల్. పరీక్షలకు చదివి ౧౮౯౨ లో బి. ఎల్. డిగ్రీని పొందిరి. ఆ సంవత్సరమే ఎల్. టి. పరీక్షలోకూడను త్తీర్ణులైరి. మద్రాసు రాజధానిలో మొదట ఎల్. టీ. పరీక్షప్యాసయినవారు వీరే. పిమ్మట పంతులుగారొకసంవత్సరము సైదాపేటలోని బోధనాభ్యసన కళాశాలలో నుపాధ్యాయులుగ పనిచేసిరి. ౧౮౯౦ మొదలు ౧౮౯౮ వఱకును వారు మద్రాసులోనే యుండిరి. ఆ కాలములో వారు శ్రీ రెంటాల వెంకటసుబ్బారావుగారితో సాహచర్యమును వుండి వారికి గ్రంథరచనలోను, ఫోటోమాన్యుఫాక్టరీలోను సహాయము చేయుచుండిరి. ౧౮౯౯ నుండి ౧౯౨౫ వఱకును పంతులుగారు బందరులో న్యాయవాదిగ పనిచేసిరి. పిమ్మట వారు ఆంధ్రగీర్వాణవిద్యాపీఠమునకు సేవచేయు తలపుతో కొవ్వూరులో గృహమును నిర్మించుకొని యచట నివాస మేర్పరచుకొనిరి. ౧౯౨౬ నుండి యీ ౧౧ సంవత్సరములలోను పంతులుగారు ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాపీఠమునకు అధ్యక్షుడుగనో, కార్యదర్శిగనో పనిచేయుచుండిరి. తుదకు ౨౮-౮-౩౭ బుధవారము తెల్లవారుజామున ౩-౩౦ గంటలకు కొవ్వూరులో స్వగృహములోనే

శ్రీ సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారు భౌతికదేహమును వీడిరి. ౭౦ సంవత్సరములు జీవించి పుత్రపౌత్ర దౌహిత్రసంపత్తితో కాలము గడపుచున్న సమయములో దివికేగిన శ్రీ పంతులుగారు ధన్యులే కాని యాకష్టమును భరింపవలసిన వారికుటుంబమువారును, ముఖ్యముగ వారిభార్యయు సతీమతల్లియు నగు పార్వతమ్మగారును దుఃఖభాజనులైరి.

౨

పంతులుగారు పేదకుటుంబములో పుట్టి మిక్కిలి కష్టపడి ధనమునార్జించినవారు కావున ధనముయొక్క విలువను చిన్నతనములోనే గ్రహించిరి. వీరు మిక్కిలి నిరాడంబరజీవితమును గడపి బందరులో నున్న కాలములో నొకలక్షరూపాయలను నిలువచేయగల్గిరి. వీరికంటె నెక్కుడు సంపాదించిన న్యాయవాదు లనేకు లమిత వ్యయము చేసి పాడయిపోయిరి. లక్షరూపాయలకు మించిన ధనము తమ కక్కరలేదని భావించి పంతులుగారు ౧౯౨౦ లోనే న్యాయవాది వృత్తిచే ధనార్జనము చేయుటను మానివైచిరి. ఇది కేవలము గాంధిమహాత్ముని యసహాయోద్యమ తత్వమని చెప్పుటకు వీలులేదు. ఏలన ౧౯౨౮ నుండి చనిపోవువరకును గూడ పంతులుగారు ధర్మదావాములనుగూర్చి న్యాయస్థానములలో వాదించుచునే యుండిరి. కాని ఫీజుతీసికొనకూడదను నియమమును మాత్రము నవిచ్ఛిన్నముగ పాటించిరి. కాన పంతులుగారి న్యాయవాదివృత్తి త్యాగము కేవలము ధనముపైనన్న నిర్లిప్తత వలననే కల్గినదని చెప్పవలెను. ఈవిధముగ శరీరములో పటుత్వమును, సంపాదించుట కవకాశమును నున్న సమయములో 'నిక నాకు డబ్బెందులకు' అను వైరాగ్యముతో సంవత్సరమునకు వేనకువేలు తెచ్చుచున్న వృత్తిని తృణప్రాయముగ విడచివైచు మహాత్యాగు లెందరాంధ్రదేశమునగల రనుసందేహము గల్గుచున్నది.

శ్రీ పంతులుగారెంత శ్రద్ధతో ధనమును సేకరించి నిలువచేసిరో యంతసాహసౌదార్యములతోనే దానిని త్యజించిరి. వీరు బందరుజాతీయకళాశాలకు ౨౩౦౦ రూపాయలను, తిలకుస్వరాజ్యనిధికి ౧౬౦౦ రూపాయలను, బెజవాడలోని రామమోహన ఆయుర్వేదకళాశాలకు ౫౦౦౦ రూపాయలను, కొవ్వూరులోని ఆంధ్రగీర్వాణవిద్యాపీఠమునకు ౧౨౦౦౦ రూపాయలను ఇదివరలో దానముచేసియుండిరి. వీరి మరణానంతరము సుమారు ౫౦ వేల రూపాయలు ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాపీఠమునకు చెందవలెనని వీ రొకవిల్లును వ్రాసియుండిరి.

సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారు లక్షరూపాయల యాస్తిని చక్కబెట్టుకొనుచుండినను వారికి స్వవిషయమై యెన్నడును వ్యవహారములుగాని, తాపత్రయముగాని లేకుండెను. డబ్బుతో భూములనుకొన్నను, వడ్డీవ్యాపారముచేసినను జీవోతగాదాలు వచ్చుచుండుననియు, తమకాలమంతయు వానితోనే సరిపోవుననియు తలచి పంతులుగారు తమసొమ్మును బ్యాంకులలో మాత్రమే వైచి ప్రతిమాసమునను వడ్డీతీసికొనుచుండిరి. దీనివలన వారు నిశ్చింతగ నుండి ప్రజాహితకార్యములలో పాల్గొనగల్గుచుండిరి.

౩

చిన్నప్పటినుండియు పంతులుగారు తీవ్రజాతీయవాదులుగనుండిరి. సూరతుకాంగ్రెసులో వారు తిలకుపక్షమున నెట్లు పనిచేసినదియు నాతో చాలసారులు చెప్పుచుండిరి. ౧౯౩౦ లో వారికి అగ్యత కలుగకుండినచో తప్పక శాసనోల్లంఘనము చేసి కారాగారమున కేగెడివారే. జాతీయపతాకము నెగురవేసినవారిని పోలీసువారు లాటీదెబ్బలు కొట్టుచుండినకాలములో గూడ పంతులుగారు తమ యింటిపైన జెండా నెగురవేసిరి. వారెన్నడును గాంధిటోపిని వీడలేదు. రాజమండ్రిలోని పోలీసు కానిస్టేబిలు లాటోపీని బలవంతముగ తీసివేయగా వారు దానికై హైకోర్టువరకును పోరిరి. గడచిన యెన్నికలలో పంతులుగారు ప్రశంసనీయముగ ప్రచారము చేసిరి. పత్రికలకు వీరు వ్రాయుచుండిన వ్యాసములను బట్టి వీరు కేవలము దేశభక్తులేకాక యావత్ప్రపంచరాజకీయపరిస్థితులను కరతలామలకముగ నవగాహనముచేసికొనినవారనియు, రాజకీయదూరదృష్టి కలవారనియు తెలియగలదు. ముప్పదియేండ్ల క్రిందటనే బందరులో జాతీయకళాశాలను స్థాపించినప్రముఖులలో వీరొకరు.

ఆంధ్రత్వమనిన పంతులుగారికి మిక్కిలి ప్రీతి. ఆంధ్రోద్యమమును లేవదీసినవారిలో వీరొకరు. సభలలో

ఆంగ్లములో మాట్లాడుటను వీరు గర్హించుచుండిరి. ఈనడుమ రాజమండ్రి ఆర్ట్సు కాలేజి ప్రాతవిద్యార్థి వార్షికసభకు వీరి నధ్యక్షులుగ పిలచిరి. ఆయాహ్వానము నంగీకరించుటకు వీరు రెండుషరతులను పెట్టిరి. సభాకార్యక్రమమంతయు నాంధ్రములోనే జరుగవలెనను నది యొకటి. సభలో నాంగ్ల పద్ధతిని టోస్టులను జరుప రాదనునది మరియొకటి. ఈషరతులను సభాసమావేశ కర్త లంగీకరించుటచే పంతులుగా రధ్యక్షతవహించిరి. ప్రభుత్వమువారి యాంగ్లకళాశాలలో ప్రాతవిద్యార్థుల సభలో నాంగ్లము పలికిరాదనుసంప్రదాయమును నెల కొల్పిన పంతులుగారి యాంధ్రాభిమానము నేమని వర్ణింప వలెను? ఆంగ్లము, సంస్కృతము మున్నగుభాషలలోని యుద్గ్రంథముల నాంధ్రములోని కనువదింపజేయవలె ననియు, ప్రపంచములోని విజ్ఞానమంతను నాంధ్రము లోని కేదోవిధముగ నవతరింపజేయవలెననియు పంతులు గారు కోరుచుండిరి. వీ రాంధ్రగీర్వాణవిద్యాపీఠమున కొసగిన నిధితో చేయవలసిన పనులలో నిది యొకటి.

౪

శ్రీ సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారి మన స్సెప్పుడును ప్రజాసేవచేయుటయందే లగ్నమైయుం డెను. ప్రజాసేవచేయుట కెంతచిన్న యవకాశము వచ్చి నను వారు పోనిచ్చెడివారు కారు. ఒకనాడు పంతులు గారు రైలెక్కుటకు గోదావరిస్టేషనుకు వచ్చిరి. స్టేష నులో జనమునకు తగినంత చోటు లేక సమ్మర్దముగ నుండెను. బుకింగుఆఫీసువద్ద కూడ రద్దీగా నుండెను. పంతులుగారు కొవ్వూరు వచ్చినపిమ్మట రైల్వే యుద్యోగుల కొకపిటిషను పెట్టిరి. దానికి ఫలితముగ గోదావరిస్టేషనుతూర్పుగా కొన్నిగజములు పెంచబడెను. అందు చాల బల్లలు వేయబడెను. మరియు పట్టణములో నొక బుకింగు ఆఫీసు నెలకొల్పబడెను. ఇతరులందరును చూచి మన కెందులకని తలచి యుపేక్షించు చిన్న చిక్కులను, కష్టములను తొలగించుటకు పంతులుగారెట్లు పాటుపడుచుండిరో తెల్పుట కిదియొక యుదాహరణము. పంతులుగారిట్టిపనుల నెన్ని చేసిరో లెక్కలేదు. దీనికై వారికి నేకవిరోధు లేర్పడుచుండిరి. కాని వా రెన్నడును నేమనుష్యుని లెక్క చేయలేదు. వారు బందరులో న్యాయవాదిగ నున్నపుడుగూడ నే న్యాయాధిపతిని లక్ష్యపెట్టలేదు. తాము బందరులో నున్నపుడు న్యాయాధిపతులు క్రొత్తగ వచ్చునప్పుడును, పోవునపుడును న్యాయవాదిసంఘమువారు విందులు, సభలు చేయు సంప్రదాయమును తీసివేయించిరి మనియు, తాము బందరు విడచినపిమ్మట నది మరల ప్రారంభింప బడె ననియు వారు చెప్పెడివారు.

"స్వదత్తా ద్విగుణం పుణ్యం పరదత్తాను పాలనం" అని పంతులుగారు తరచుగ చెప్పుచుండెడి వారు. వీ రీయుద్దేశముతోనే దేవాదాయ ధర్మాదాయ రక్షణమునకు పూనుకొనిరి. ౧౯౧౩ నుండియు వీ రీ విషయమై పనిచేయుచున్నారు. దాతల యుద్దేశమునకు వ్యతిరేకముగ నడుపబడుచున్న దేవా లయములు, సత్రములు మున్నగువానిని బాగుచేసి మంచిస్థితియం దుంచుటకై న్యాయస్థానములలో పోరుటను పవిత్రకృత్యముగ వీరు పెట్టుకొనిరి. సుమారు ౨౦ దేవాలయములను, సత్రములను నీవిధముగ బాగుచేసిరి. పంతులుగారిని నాస్తికులని దూషించు ఆస్తికశిఖామణులలో ననేకులు తమ జీవితకాలములో దర్శించియుండిన దేవాలయములకంటె నాస్తికులైన పంతులుగారు దీపము పెట్టించిన దేవాలయముల సంఖ్యయే హెచ్చుగ నుండుననుటలో సందియము లేదు. 'మీ కీ దేవాలయముల గొడవ యెందుల' కని కొందరడుగగా పంతులుగారు 'ఏ దెట్లు నడువవలెనో దాని నట్లు నడపుటయే నావిధి' యని సమాధానము చెప్పెడివారు.

ఎవ్వరికిని తెలియకుండ నణగిపోయిన ధర్మా దాయముల నుద్ధరించుటలో పంతులుగారికి గొప్ప నైపుణ్య ముండెను. ఇందుల కొకయుదాహరణము నిచ్చెదను. ౩౬ ఏండ్లక్రిందట ఎడ్వర్డు పట్టాభిషేక సందర్భమున కొవ్వూరు తహసీల్దారు తాలూకాలో ౨౦౦ రూపాయలను పోగుచేసెను. ఒక తహసీల్దారు తర్వాత మరొకతహసీల్దా రాసొమ్మును స్వాధీనములో నుంచుకొని తరువాతివానికి నప్పచెప్పుచుండెను. ప్రజ లందరు నానిధిమాట మరచియేపోయిరి. ఎవరోవృద్ధుడు పంతులుగారి కావిషయము చెప్పెను. వెంటనే పంతులు

గారు కలెక్టరునకు నోటీసునిచ్చిరి. కలెక్టరు తానేమియు చేయజాలనని సమాధానము వ్రాసెను. అంత పంతులుగారు ప్రభుత్వముపైన వ్యాజ్యమువేసి యా సొమ్ముతోను, దానిపై వడ్డీతోను కలిపి కొవ్వూరులో నొకసత్రము కట్టించుటకై డిక్రీని పొందిరి.

పంతులుగారు నిలబెట్టిన ధర్మములలో కొన్ని చాల పెద్దవి కలవు. ఆముత్తిరామారావు గారి, సుమారు ౫౦ వేల రూపాయలధర్మమును, వీరే నిలబెట్టిరి.

౫

శ్రీ సూర్యనారాయణరావుపంతులు గారి చరమావస్థ ముఖ్యముగ నాంధ్ర గీర్వాణ విద్యాపీఠ సేవలో గడచెను. కీర్తిశేషులయిన తిల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారు తమ యవసానకాలములో వీరి నిటకుదెచ్చి దీనిభారమును వహింపగలసినదని కోరియుండిరి. నాటినుండియు పంతులుగారీవిద్యాపీఠమును పుత్రికవలె పాలించుచున్నారు. ౧౯౩౧ లో నొకసారి విద్యాపీఠము మూసివేయవలసిన యార్థికపరిస్థితి తటస్థింపగా పంతులుగారు నడుముకట్టి సుమారు రెండువేల రూపాయలను చందావేయించి తాము స్వయముగ ౧౨౦౦౦ రూపాయల నిచ్చి ౨౦౦౦౦ రూపాయల నిచ్చుటకు శ్రీ వాడ్రేవు జమీందారిణీగారి ధర్మకర్తలను ప్రోత్సహించిరి. రేయింబవలు విద్యాపీఠచింతయే తప్ప పంతులుగారికి మరొకచింత లేకుండెను. లేకున్న ౫౦ వేల రూపాయల నీసంస్థకిచ్చుచు నెందులకు విల్లు వ్రాసియుందురు? కేవలము ప్రాచీనభారతీయ విద్యలు నేటి కుపకరింపవనియు, నేటి పాశ్చాత్యవిజ్ఞానముతో వానిని మేళవింప జేయవలెననియు పంతులుగారి యభిప్రాయము.

౬

శ్రీ సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారు మతవిషయములలోను, సాంఘికవిషయములలోను తీవ్రసంస్కర్త. ఏమతమందుకాని ఏ సంప్రదాయమందుగాని వారికి విశ్వాసములేదు. అంతరాత్మబోధ ననుసరించియే ప్రతిమానవుడును వర్తింపవలెనని వారి యూహ. దీనిని బట్టి పంతులుగారు చార్వాక మతస్థులని తలపరాదు. చార్వాకులవలె వారు ఇంద్రియచాపల్యమునకు లొంగు వారు కారు. సన్యాసాశ్రమమునకు తగిన వైరాగ్యముతో వారు జీవయాత్రను గడపిరి. వారి యింద్రియనిగ్రహము మిక్కిలి గొప్పది.

సంఘసంస్కరణ విషయములో శ్రీ సూర్యనారాయణరావుగారు వీరేశలింగము పంతులుగారి శిష్యులు. వీరివలె సంస్కరణము నాచరణలో పెట్టినవా రరుదు. వీరు ముగ్గురు కుమారులకును, ముగ్గురు కుమార్తెలకును వివాహములను చేసిరి. కాని కట్నమీయలేదు; పుచ్చుకొనలేదు.

ఒక్కసంగతి చెప్పవలెను. శ్రీ పంతులుగారు పాపపుణ్యములను గూర్చియు, స్వర్గనరకములను గూర్చియు, జీవహింసను గూర్చియు, భగవంతుని గూర్చియు వివాహసంస్థను గూర్చియు వ్రాసియుండిన వ్యాసములలో వారు తమ స్వకీయతాభిప్రాయముల కేమియు తావీయక కేవలము హేతువాదముమీదనే నడచిరని నేను చెప్పగలను. ఒకచోట వారు ముసలియావులను చంపివేయవచ్చునని వ్రాసిరి. కాని యీ కోమలహృదయుడొకసారి నాతో తనదొడ్డిలో పనికిమాలిన చెట్లు కొన్ని కలవనియు, వానిని నరకివేయుటకు తనకు చేతులు రాక అట్లే యుంచివైచి నీడనైనను నిచ్చుచున్నవికదా యను సంతృప్తిని పొందితిననియు చెప్పెను. ఇట్లే యితరవిషయములలోగూడ వీరు చాలవరకు హిందూపద్ధతి జీవితమునే గడపిరి.

శ్రీ సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారు మనకిక కనపట్టరు. కాని వారు చేసిన దేశసేవను మనము మరువజాలము. వారాంధ్రగీర్వాణవిద్యాపీఠమునకు చేసిన సేవ ప్రత్యేకస్మరణీయముగ నుండగలదు. వారి యభిప్రాయములను రాబోవుతరములవారికిగూడ తెల్పుటకై వారి 'వర్ణాశ్రమధర్మపరిణామము', 'అంతర్జాతీయధర్మశాస్త్రము', 'నానాదేశరాజ్యాంగవిధానము', 'స్వీయచరిత్ర', 'మనస్స్వాతంత్ర్యము' (నాల్గుభాగములు) అను గ్రంథములు కలవు. అయినను తగినవిధముగ వారి స్మారకమును నెలకొల్పవలసిన బాధ్యత యాంధ్రలోకముపైన కలదు.

ఓటామీల ఆకాశనృత్యము

ఆకాశనృత్యమునకు పేరుగన్న ఓటామీలు మెక్సికో ప్రాంతముల ఆదిమనివాసులు. వీరు రెడ్ ఇండియను జాతివారు. ఆ ప్రాంతములు స్పెయిను దేశీయు లాక్రమించుటకు పూర్వమునుండియు వీ

1. ముగ్గురు ఆటకాండ్రు ౧౦ అడుగుల మాని యెదుట నిలుచుకొని ఉన్నారు. నడుమ వేషమున నున్న ఆటకాడు. కుడివైపున బుర్రగిలకపట్టుకొన్న ఆటకాడు; ఎడమవైపున, బూర, డప్పవాయించు ఆటకాడు ఉన్నారు.

రచ్చుల నివసించుచు న్నవారు. వీరు ప్రకృతము కొండజాతులవారుగను, అనాగరకులుగను భావింపబడు చున్నారు. ఆ ప్రాంతముల ఈశాన్య వాయవ్యదిక్కులందు పెనచుకొనియున్న కొండలనడుమ ౭౫౦౦ అడుగుల శీతభూమియందలి పల్లెలు వీరి నివాసస్థలములు. కొండలను, లోయలను దాటిగాని యీ గ్రామములకు పోవుటకు సాధ్యముకాదు. ఎత్తయిన సరుగుడుచెట్లు, గోధుమచేలు, అరటితోటలు, ఆపల్లెలప్రాంతములకు వింతశోభను చేకూర్చుచుండును. కంచరగాడిదల మీదను, కాలినడకను పోవలయును గాని, సరియయిన బాటలు మెండలయినరాక పోకలసౌకర్యములు లేవు.

ఓటామీల వింత కార్యములలో "ఆకాశనృత్యము" ఒకటి (Juego de los Voladores). ఇది మిగుల ప్రాచీనము. ౧౬౧౨లో రచింపబడిన గ్రంథ మొకదానిలో దీని ప్రశంసకలదు. అప్పటికే దీనిప్రచారము తగ్గిపోయినది. ఏమారుమూల పల్లెలలోనో ఎప్పుడో కాని ఇది యిప్పుడు వాడుకలో లేదు. వీరు తమప్రాచీన వినోదములను, ఆచారములను జాగ్రత్తగా కాపాడుకొనుచుందురు. వీరు తమ పూర్వులదగు గారడివిద్యను ఈనాటికిని మరచకున్నారు.

ఓటామీ పురుషులు నారబట్టలను కట్టుకొందురు; కంబళ్లను కప్పుకొందురు. ఆడువారు చలికాలమున స్పెయినునుండి దిగుమతియయిన రోజాయీలను కప్పుకొందురు. తక్కిన కాలములలో చక్కని అల్లిక అంచులు గల నలుచదురపు, అద్దకపు నూలుబట్టలను రెంటిని బుజములమీదినుండి కప్పుకొని ముందువైపున

ముడివేసికొందురు. ఇవి వారి ప్రత్యేకపు దుస్తులు. సామాన్యముగా పురుషులు పరాయీలను, కుడితినీలను, స్త్రీలు పరికిణీలను, కబ్బాలను తొడుగుకొందురు.

ఆకాశనృత్యము చేయువారుమాత్రము తెల్లని నూలుపరాయీలమీద ఎఱ్ఱనిజరీఅంచుల చడ్డీలను తొడుగుకొందురు. ఎఱ్ఱనిరంగు చేతిగుడ్డ నొకదానిని ముందువైపున వ్రేలునట్లు నడుమునకుకట్టుకొందురు. తెల్లని చొక్కాలు తొడుగుకొని, ఆపైన బుజములమీదనుండి ముందువెనుకవైపుల పడునట్లు రంగుగుడ్డల నొకదాని మీద నొకటి అడ్డుగ బిగించి కట్టుకొందురు. తలమీద ఎఱ్ఱనిగుడ్డ టోపీని పెట్టుకొందురు. ఆట ఆడువారు ఆరుగురు. వారిలో ఐదుగురు పైన చెప్పినమాదిరి దుస్తులను తొడుగుకొనుదురు. వారిలో ఒకనివద్ద మూడు కన్నములున్న బూరగొమ్ము ఉండును. వాడు చేతికొక చిప్పవంటి వాద్యమును వ్రేలాడ కట్టుకొనును. తక్కిన నలుగురు బుఱ్ఱగిలకలను పట్టుకొనియుందురు. ఆరవ వాడు ఆడువేషము వేసుకొనును. వాడు పరికిణీ కట్టుకొనును. తెల్లని జుబ్బాను తొడుగుకొనును. తలకు రంగుగుడ్డను చుట్టుకొనియుండును. చేత నొక చిద్దరంగు రుమాలను, రంగులపాత్రి (గిన్నెవంటిది) నొకదానిని పట్టుకొనియుండును.

గ్రామమధ్యమున విశాలమగు స్థలమున ఒక పెద్ద మ్రాను బోదెను (పరుగుడు మాను కావచ్చును) ౨౦ అడుగుల ఎత్తు ఉండునట్లు నాటెదరు. దానిచుట్టును లావుపాటి గట్టితీగచుట్టబెట్టబడి యుండును. ఆతీగ చుట్టపయిన కాలూని దానిమీద కెక్కవచ్చును. స్తంభాగ్రమున ఒకఅడుగుఎత్తు, రెండడుగుల వలము గల కఱ్ఱదిమ్మ రోలువంటి దొకటి డిప్పవలె అమర్పబడియుండును. దానిమీదనుండి ఆరుమూల లేర్పడునట్లు చక్రమువలె కట్టబడిన కఱ్ఱచట్రమొకటి గొడుగు కమ్ములచట్రమువలె వ్రేలాడుచుండును. స్తంభాగ్రము మీదడిప్ప చక్రమువలె తిరుగుటకు వీలుగ అమర్పబడియుండును. దానితోపాటు ఈ కఱ్ఱచట్రముకూడ తిరుగును. విప్పిదిడిచిన నేలకు చేరునంతటి పొడవుగల త్రాళ్లు ఆరు మానిచివర కఱ్ఱడిప్పకు క్రిందుగ చుట్టబెట్టబడియుండును.

తరువాత ఆటకాండ్రు ఆరుగురు ఆ మానుచివరకు ఎక్కి కాళ్లలోవైపునకు విడచి ఆరుకఱ్ఱలమీద కూరుచుందురు. వారిలో వాద్యకాడయినవాడు బూరయూదుచు, చిప్పను లయబద్ధముగ వాయించుచుండును.

౩. మానిచివర డిప్పను, దానిమీది కఱ్ఱచట్రమును సిద్ధము చేయుట.

తక్కినవారు గిలకల వాయించుచుందురు. వారిలో ఒకడు వెంటనే కఱ్ఱడిప్ప మీదకి ఎగిరి ఎక్కి, పదినిమిషములపాటు స్థైర్యసాహసములతో అద్భుతము గొలుపునట్లు నానావిధముల నృత్యము చేయును. ఇట్లు ఒకరితరువాత నొకరుగ నందరును పదేసినిమిషములు నృత్యము చేయుదురు. వీరిలో ఆడువేషమున నున్నవానినృత్యము చిట్టచివరవచ్చును. వాడు పాటతాళమునకును, డప్పులయకును సరిగా తనచేతి నున్న రుమాలును, పాత్రను ఇటునుండి అటుకు, అటునుండి ఇటుకు విసరుచు, శరీరమును నలువైపులకు వంచుచు, అవయవములను చాచుచు ముడుచుచు, అందరికన్న అద్భుత

తరముగ ధైర్యసాహసములను కనుపరచును రెండింతల వేపు నృత్యముచేయును. చివరభాగమున మాత్రము ఇందుకంటె అధికముగ సాహసము కనుపించును. ఇతడు దిగును. ఇక మిగిలిన భాగము రసవత్తరము, అద్భుతతరము అయినది. అది ఆటకాండ్రు స్తంభముచివరనుండి మరల నేలకు చేరవలసినపట్టు.

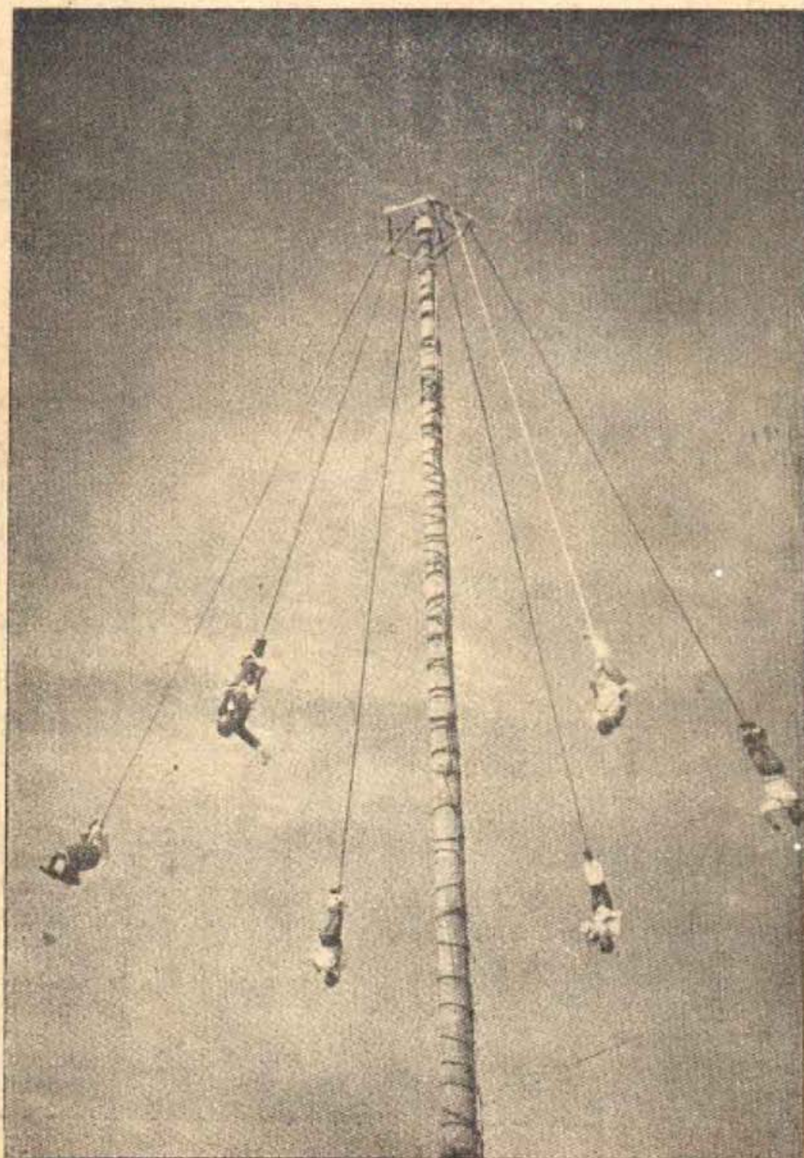

3. మ్రానిమీద ఆరుగురు ఆటకాండ్రు. వారిలో ఒకడు దిప్పమీద ఆడుచున్నాడు.

దిప్పమీదనుండి ఆట ఆడుచునే అప్పుడప్పుడు ఒంటి కాలిమీదుగ వెనుకకువంగి క్రిందనున్న అయిదుగురు ఆటకాండ్ర తలలను తన చేతిరుమాలును తాకించుచుండును. దీనితో స్తంభాగ్రముమీద నృత్యము ముగి

ఆటకాండ్రు మ్రానిచివర కట్టబడియున్న త్రాళ్ల కొనల నూడదీసి ఒక్కొక్క త్రాటికొనను ఒక్కొక్కరు తమనడుములకు గట్టిగా కట్టుకొందురు. అంతట తమకాళ్లను మాని కానించి పట్టి చట్రముపయి నారు

వైపుల కూరుచుందురు ఆ క్షణమున వారి యూపొందిక ఎరుపు తెలుపు రంగులుగల ఒక పూమొగ్గను తలపింప జేయును. అపుడొక సంజ్ఞ చేయబడును వెంటనే వారు

4. మ్రానిచివరనుండి ఆట

త్రాళ్లను పాదములయందు పట్టుకొని దాని యాధారము మీదనే కర్రలమీదనుండి చట్రము వెలికి తలక్రిందుగ ఉరుకుదురు, ఆబరువునకు మీదిదిప్ప మెల్లగా తిరుగ మొదలిడును. అది తిరుగుకొలది క్రిందచుట్టబెట్టియున్న త్రాళ్ళును విడుచుండును. త్రాళ్ల విడుచున్నకొలది ఆటకాండ్రు క్రిందికి తలక్రిందుగ దిగజారుచుందురు. వారు దిగజారుకొలది మానికి దూరమైపోవుచుందురు. ఇది యంతయు పూవుగవిచ్చుచున్న మొగ్గను తలపించును (అథవా, విచ్చుచున్న గొడుగునయినఁ దలపించును).

5. ఆటకాండ్రు క్రిందకు దిగజారు క్రమము

వారు అట్లు తిరుగుచును, వాద్యములను గిలకలను మోగించుచునే యుందురు. ప్రేక్షకులందరు నోళ్లు తెఱచుకొని, ప్రాణములను బిగబట్టుకొని సంభ్రమాశ్చర్యములతో నిశ్శబ్దముగా నీ దృశ్యమును చూచుచుందురు. అప్పుడు వాద్యాదులమోత, స్తంభముమీద డిప్ప తిరుగుట వలన కలిగెడు కిర్రు తప్ప మరేశబ్దమును వినబడదు. క్రమముగ వారు నేలకు సమీపించి, ఇక తల నేలను తాకి బద్దలయిపోవునేమో యను సంశయము కలుగు సమయమున, పాదములతో పట్టియున్న త్రాటిని తటాలున

6. నేలచేరువకు వచ్చినను ఇట్లు బూర ఊదుచును, డప్పు మోగించుచును ఉందురు.

వదలి చులకనగా తల్క్రిందుల తిరిగి నేలమీద చప్పున నిలువబడుదురు. ఈతంతంతయు రెండు నిమిషములలో ముగిసిపోవును.

7. ప్రాణికి భూతాదుల బాధ కలుగకుండ కాపాడుటకయి చేత కొరడామొదలయిన పరికరములను పట్టుకొనియున్న మాంత్రికుడు.

(జాగ్రాఫికల్ మేగజిన్.)

సాహితీ సమాలోచన

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి

సాహితీసమాలోచనమున మనదృష్టి నాకర్షించు ముఖ్యాంశములు పాండితియును, సహజశక్తియును. పరిశ్రమ చేయుజాలువానికి పాండితి లభించును. కాని, ఆత్మమహత్త్వమును గుర్తింపగోరు విజ్ఞానపిపాసువు పాండితితో దృష్టినంది యూరకొనియుండడు. ఎంత ప్రశంసనీయమైనదయ్యు పాండితి యొరులవర్జించి పడసిన సరుకుమాత్రమే! మనుష్యహృదయమం దీశ్వరప్రజ్ఞ కలదు. సృష్టిచలనగాని ఇది సంతృప్తిగనదు. సహజమైన భావమును, స్వతంత్రమైనభావను సృష్టించుకొనవలె నని గుండెలో గల ప్రతిభ ఆతురంపడును. ఇట్టిసృష్టి తలనూపిన మంగళముహూర్తమందే సార్థకములైతిమని హృదయస్థ సచ్చిదానందములు వికసల నుప్పొంగును.

మానసకేదారమున నడగియున్న శక్తిని కదలించు హలము పాండితి. భావి దివ్యభావ ఫలసాయమున కిది నిమిత్తమాత్రమే! పాండితి అన్నపుముద్దవంటిదని నను అనవచ్చును. కడుపుర బడిన ముద్ద రక్తమాంసము లగును; ఆయురారోగ్యముల కాధారమగును. జీర్ణమైన పాండితి మనసున కెంతో కంపనిచ్చును. జిజ్ఞాసకు మటెంత జీవమిచ్చును. జిజ్ఞాస యంతర్దృష్టిని తీక్ష్ణమొనరించును. రచయిత తన ప్రతిభను తాను గుర్తించును; ఆత్మవిశ్వాసము నందును. ఇకడు దివ్యసృష్టి సమర్థు డగు ననుట తప్పుకాదు; దివ్యపక్షము లందుననుట సత్యదూరముకాదు. పక్షవిక్షేపమున భావనావీథులం దెగసి క్రొంగ్రొత్తదృశ్యములను విలోకించి, పూవులుపోలు పలుకులందు, నభోరాగముల కెనయైన మాటలందు వానిని తళ్కొత్తించి సాహితి కల్పనమునను.

సృష్టికర్త కాగోరు రచయిత మహాసంయమి కావలెను. ఇంద్రియపటుత్వముగలవాడే సంయమియగుట కర్తుడగునట్లు, పండితుడే ఇట్టి శక్తి కర్హుడని చెప్పినను తప్పవచ్చును. పండితుడు కాని ప్రతిభావంతుడు తొలిదశయందైన పండితుడై, తపస్వియై యుండనోపు. ఈశ్వరకటాక్ష మాతని హృదయముపై జాల్వారి సాహితీపోషణమున కక్కరైన పాడిపంటల నందు పెంపొందించియుండును. జితేంద్రియుని శక్తి బాహిరమున వ్యర్థముగాక, అంతరంగమును ద్రవ్వి త్రవ్వి దాని గభీరతను శోధించి నిహితసారమును స్మృతిపీఠమున నిలుపును. పాండితి నంతరంగవ్యవసాయమునకై వినియోగించునాతడు తా దలపని, తా నెఱుగని, తా నూహింపజాలని శక్తి తనయందుంట గాలక్రమమున గుఱుతించి అదను లభించినపుడు దాని నుజ్జ్వలవ్యక్తీకరణ కొనసగును. పాండితిని ప్రకటించుట తప్పనను కాని కేవలపాండితీప్రకటనము గాంచి, శతాబ్దులను సహస్రాబ్దులను మానవమస్తకముపై మణిమకుటమును నిలుపవని నొక్కి తెలిపెదను. సాహిత్యసమ్రాట్టునకు రత్నఖచిత సింహాసనమును నిర్మించునది దండి తెలిపిన నైసర్గిక ప్రతిభయే! ఈ దివ్యాసనమునకు పాండితి సోపానము కావచ్చును. మెట్టుపై గూర్చున్నవానికి సర్వకాలములను జేజేలు పాడవు.

పాండితియే పరమావధి గావించుకొనునాతడు ఒరుల సొత్తుపై దృష్టి నిలుపును. ఈతనిది మీదిదృష్టియే! చూడ్కిని వెనుకకుమరల్చి తన గుండెలోని రత్నరాశిని కన్గొను నవకాశ మీతని కుండదు. పాండితి నిమిత్తమేయని గ్రహించునాతడు కొండొక యుద్గ్రంథమును పఠించి, అందొక్కొక వాక్కును మదిగైకొని, మననము గావించుకొని, యోచనాబల మంది నిజాంతరంగమున సొంతసొమ్మెంతున్నదో వెతకును.

స్వంతశక్తి విజృంభింపవలెనని పాండితి వెనుక నుండవలెను. ఎంతో కష్టపడి సంపాదించి, మనసున చేరవేసికొనిన సరుకును అంతరంగమున గట్టియుంచుట చాలకష్టము. ఈసంవరణ సామర్థ్యము కాలక్రమమున గాని చేకూఱదు. Conservation of energy ని గురించి భౌతికశాస్త్రము తెలుపుచుండును. భౌతికశక్తులలో Energy ఒకటి. ఇది కొండొకవడి అడగి యుండవచ్చును గాని కడతేఱదు. భావశక్తి దీనికంటె పెక్కుమడుంగు లధికమైనది. ఉచితముహూర్తమాసన్నమగునంతకు ఇది యంతరంగమున నణగియున్నను, అంతట బుగ్గి కాదు. భావిభవములందుగూడ నది యవతరించితీఱును. రచయిత లీయంశమును హృదయంగమ మొనరించుకొనినచో, చిత్తమువచ్చిన చొప్పున సందర్భాసందర్భములను పరికింపక లోని సరకు నవ్వుల గుమ్మరింప దలపడరు. పెండ్లికొమరిత కూర్చుండవలయు హరిద్రపీఠముపై సదస్యపు బ్రాహ్మణులు చాపచుట్ట వఱుగపడినచో వికృతదృశ్యము ప్రత్యక్షము కాదా? వ్యాసపీఠస్థలి నుండవలయు శుభవిషయముపై అక్కఱకు మాలిన సరకు డుల్లిపడినయెడల నెట్టి జఘన్యదృశ్యము సృష్టికాదు? వ్యాసమండలి సంబంధసూత్రము తెగిపోదా? దాని సౌష్ఠవమునకు, దాని Symmetry కి భంగము కలుగదా? దాని సౌందర్యమునకు ముసలమను, పఠితల మనసులకు విసుగును దాపరింపదా?

ప్రపంచ మహారచయితల వ్రాతలను పరికించితిమేని, కాలక్రమముననుగాని మితిమీఱిన పాండిత్య విజృంభణమును వీరరికట్టజాలరైరని గ్రహింతుము. ఈ విజృంభణము పదములకును, భావములకునుగూడ సంబంధించినది. అక్కఱకుమాలిన సొదయు, కడుంగడు క్లిష్టమైన శబ్దములును, మాఱుమూలమాటలును ఈ విజృంభణమున వెలువడును. ఇది తప్పక కళకు చేటువాటిల జేయును.

పద్దును పాటింపక పరభావణములను (Quotations) తమ వ్రాతలందు గుప్పించువారు ఇట్టి విజృంభణదోషమునకు పాల్పడుదురు. విజ్ఞానజీవనమున రచయిత ముందంజ వేసినకొలది ఈ దోషము తనంతదాను సమసిపోవును. ఆకులలోనుండి వెలువడిన పూవువలె వీరి సహజశక్తి కుసుమించును. ఎన్నండుబడక మహాశయుడు అద్భుతమైన ప్రతిభగలవాడనుట నిస్సంశయము. అక్కఱకుమాలిన చోటులందు గూడ నీతడు Quotations దొరలనీయ నిచ్చగనుటకు నీతని రచనలనుండి కొన్ని దృష్టాంతములను పేర్కొనవచ్చును. అక్కఱరైన చోటులందు వీనిని ప్రయోగించు టొప్పు. ఉపనిషత్తుల నాధారముగాగొని రవికవీంద్రుడు "సాధన", "మానవు" లాది గ్రంథములను వ్రాసి విరివిగా వీనిని వాడినాడు. రాధాకృష్ణుని రచనలందును, ముఖ్యముగా సంస్కృత విజ్ఞానముపై నాధారపడిన ఈతని Indian Philosophy యన్న గ్రంథములందివి విశేషముగా గానంబడును.

తక్కంగల రచనలలో Quotations కు తావుండనే యుండదు. వ్యాసరచనమందే ఇవి తలచూపును. తన కేసును బుజువుచేసికొను న్యాయవాది ఎన్నో తీర్పులను Digests నుండి, వివిధములైన Reports నుండి ప్రమాణములు గావించుకొనులాగున తా చెలుపు దానిని ఒక్కొకచోటున వ్యాసకర్త Quotations వలన బుజువు గావింపవచ్చును. కాని, ఇవి రచయిత స్వంత భావములను దిగమ్రింగునవిగా నుండరాదు. నీలాకాశమున, శారద రాత్రులందు తేజరిల్లు చందురుని చందమున రచయిత స్వతంత్ర భావము సారస్వత పత్రమున కాంతిలవలెను. చంద్రు నాశ్రయించిన చుక్కలట్లు ఇందందు Quotations ఉండవచ్చును. స్వతంత్ర భావము వీని నాశ్రయించునదిగా నుండరాదు. గర్భాలయమున శంఖారవమగుతఱి చిఱుతల చప్పుడున కవకాశ మీయవచ్చును గాని, రంజవాద్యమునకు గాదు. అష్టదిక్కులందు ప్రతిధ్వనించి వాని యెడందలందు గంభీర భావముల లేపవలసినది శంఖారవము! పఠిత హృదయ కరండమున ముఖరితమై, అందు గంభీర నిస్వనమును లేపునది శంఖారవమున కెనయైన సహజ భావమే! భావ బంధురమైన ఈ నినదము నడచు Quotations ఉండరాదు. ఉండెనేని, అవి కుక్కలట్లఱచి అసలు తలపును మూలనక్కించి మనసునకు దురంతమైన బాధ గలుగజేయును. ప్రమిదలోని వత్తి సెగసన ద్రోయుటకు పుల్ల కెంత హక్కు కలదో సహజ

భావము పొంత పరకీయమైన అభిప్రాయమునకు (Quotation) అంత వాక్కు కలదు. కనులకు మిఱుమిట్లు గొలుపు జ్యోతిర్లీలను ప్రదర్శించునదీ భావమే! అక్కరకు రాని పుల్లలు ప్రదీపమున కేరుకొననేని, ప్రదీపము యొక్క పని యేమగును? అమెరికా మహారచయిత ఎమర్సను గ్రంథములను పరికించితిమేని, ఈయంశము నాతడు చక్కగ గ్రహించెనని తెలిసికొందుము. ఈతని రచనమున చూడ్కి నిచొప్పించినపుడు కోటివత్తులతో తేజరిల్లు పూజాగృహమున ప్రవేశించితి మనుచు ముద మందెదము.

మనసు మగ్గినపిదప వ్యాసరచయిత Quotations కావిలో పడియుండనక్కరలేదు. అనవరత మీతడు న్యాయవాదిస్థానమున నిలువరాదు. గురుపీఠమున నాసీనుడగు మహావిజ్ఞాని యీతడు. ప్రమథగణపరివృతుడైన మహాదేవుని బోలువాడు. అమరప్రాంతమం దహిపర్యంకమున దేజరిల్లు దేవదేవుని దలపించువాడు; మునిముఖ్యుల దమ పయోజపీఠి నాసీనుడైన విధాతకైన వాడనినను అనవచ్చును. ఈతని సుభాషితములు అద్భుతవిజ్ఞానములతో,— నిఖిలప్రపంచపరిజ్ఞానముతో నిండియుండును. ఒక్కొకమాట ఒక్కొక వజ్రపుతునక బోలియుండును. ఒక్కొక పలుకు ఒక్కొక నక్షత్రము ట్లుండును. ఒక్కొక యక్కర మొక్కొక సుధాబిందువున కెనయై యుండును. "సత్యములను విలోకించిన కొలది మనసు మహిమోపేతమగునని షెల్లీప్రభృతులు వాకొనిరి. ప్రతిభావంతుని రచనము సత్యములరాశి! భావోద్వేగముచే, భావనావేశముచే నాత్మవిస్మృతుడైన మంగళమహార్తమున నీతని ముఖమునుండి ముత్యముల ట్లీ సత్యములు వెల్వడును. గ్రీకుచరిత్ర ఒక్క Delphic Oracle గుఱించిన యుదంతము దెలుపుచున్నది. భారతఋషులందఱు Oracles! "నానృషిః కురుతే కావ్యం" కదా! మహాకవులును, మహారచయితలును ఋషులే; వీరి వాక్కులు సత్యసందీప్తములు. వీనికి ఋజువు లేల? సూర్యతేజస్సును కాగడా ఋజువొనరించునా? చంద్రికా సౌందర్యమును ఋజువొనరించుటకు సాక్షులు కావలెనా? గులాబిమాధుర్యము తెలుసుకొనుటకు సెంటుబుడ్ల యుపన్యాసమును వినవలెనా? అమృతమండలితీపికి భాష్యము చెప్పునవి చెల్లపుటచ్చులా? పరంజ్యోతికి గుడ్డిదీపములు సాక్షములు చెప్పునా? స్వయంభువునకు మంత్రపాను లెందులకు? కోటికొంపలకు బోట్లుండవలెనుగాని గగనచుంబిమహాసౌధముల కవెందులకు? హిమగిరులకు సులకరాళ్లగుట్ట మక్కరగునా? సర్వాంగసుందరికి నగ లెందులకు? వ్యాసమహర్షికి సంస్కృతప్రబోధమా? మల్లెపూవుకు సుద్దపూయుటా? కన్నతల్లికి ముద్దులకఱపుటా? అర్కకాంతికి జేగురుపూతా? సహజరచనమునకు సాక్ష్యమా? కన్నెచిన్నెలా? ఇందు Quotations పడెనేని, సుధాకలశమున సులకరాళ్లు పడినట్లగును; మృష్టాన్నమున మట్టిబెడ్డలు దూరినట్లగును.

సహజప్రజ్ఞాధురంధరుని రచనము మిహిరమండలమట్లు వెలుగొందును. ఈ మండలమధ్యమున నుండువాడు సూర్యదేవుడు; చుట్టు దేజరిల్లునవి సహస్రమయూఖులు. ప్రతిభాశాలి తన రచనమున దినమణివలె వెలుగొందును. ఈతని భావములో? అవి వేయికిరణముల పాయలన వెలుగొందును. తన ప్రజ్ఞ నణగద్రొక్కి, ఒరులసొత్తునకు సత్తువకు ఆత్మార్పణమునువాడు గ్రహణమువాటి తరణికరణి నుండును.

సహజశక్తియందుమే! అదెట్టిది? మంజూషమందలి మానికమును బోలునదికాదు. విష్ణుదేవుని మూపున గొని, పదునాలుగు భువనములం దెగయు విహంగపతి వంటిది! భావనము కలన దీని కిట్టి శక్తి కలుగును. భావనము హృదయగుణము. హృదయమే కమల. మహాలక్ష్మి కడుపున బుట్టిన మన్మథునివలె ఇందుండి యుదయించు భావము సుందరమై యుండును. సహజ సౌందర్యసౌరభ మాధుర్యము లెందు వెలయునో సద్భావసదాళయసద్వాక్కులందే యుద్భవించును. నిర్మలాకాశమే కాంతి నీనునట్లు, కరుణామయి శివమయుని కనులీల సచ్చిదానందములచే నిండిన గుండె మహిమోపేతమైన సాహితిని గనును. మగవాడు ఆడుదాని వేషము వేసి ఎంత తినికినను బిడ్డను కనగలడా? కనగలిగినచో, ముసలము పుచ్చు బండరాతిని గనవచ్చును. గుణరహితుడు, హృదయరహితుడు, ప్రతిభారహితుడు కేవలము గట్టి మెదడుగలవాడు సుందర సారస్వతమును—మద్దు

గొలుపు భావవీంథికమును గనదలచుచో, నిట్టి యరిష్ట మునే తెచ్చిపెట్టును. కార్లయిలు తెలిపిన కన్నులు లేని వారును, మతి లేనివారును రాతిని చంకబెట్టికొని "బిడ్డా!" యని ముద్దాడిన ముద్దాడుదురు. కళాదృష్టి లేనివారు ప్రతిభారహితుడిచ్చిన రచనమును అక్కున నదిమిపట్టి మఱిమఱి మురియవచ్చును. రసరహితములై భావరహితములై ఆలోకరహితములై, ప్రాణరహితములైన రచనలు వసుంధరలో నందంపుటచ్చున (దువ్వలు పునచుట్టబడిన బెడ్డలవలె) దోచినంతన నెందఱెందఱి ముద్దులనో అందుచున్నవి. ముద్దుకృష్ణునిబోలు భావమును, దేవమానవుల నమస్సుల నందు భావమును దేవకి వగిది తపస్విని యైన మానసమే కనగలదు.

శ్రీకృష్ణుడు సృష్టికర్త. సహజభావమును సృష్టికర్తయే! తనపై కన్నుంచినవారి మనసులం దది ఎన్నెన్నో నూతన భావముల నుదయింపజేయును. ఈ శక్తినే Suggestive ability అందుము. ఇది Creative ability లోనిదనుట స్పష్టాంశము. చంద్రికను చూచినంతన కడలి కడుపులో నెన్నెన్ని కెరటాలుప్పొంగవు? పువ్వుహృదయమున మరందము తోచినంతన మధురఝంకృతులు సలుపుచు నెన్నెన్ని గండుతుమ్మెదలు వెల్వడవు? పూలమాలను చేకొని సుందరి యొకర్తు స్వయంవరాంగణమున జాపట్టినతోడన నెందఱెందఱి రాకుమారుల హృదయములు చలింపవు? ఎందఱెందఱి దృగిందిందిరము లామెవదనవనరుహముపై వ్రాలవు?

భావము మెఱుపుదీగకంటె వడిగలదని వచింతును. దానికంటె గాంతివంతమైన దనుటయు నిక్కమే! ప్రభాకలితమైన తలపు మనసున ఒక్కొత్తివంతన నూతన భావసృష్టి కలుగునంటిని. దినకరుడు తూరుపు దిక్కున తోచినంతన నిభృతకులాయములనుండి మధురకూజితములు సలుపుచు, పక్షి భావలో గాయత్రి నాలాపించుచు నెన్నెన్ని ప్రాణులో వెడలు టెవ్వ రెరుగరు? వెలుగురేకలు తొక్కొత్తినపుడు తమోయవనిక చిరుగుటయు, అడగిమడగియున్న అందచందములు కనులబడుటయు సంభవించునుగదా! పరిపూర్ణత్వ దేవత్వములు మనుష్యహృదయమున నున్నవనియు ("Perfection and Divinity are already in man"—Swamy Vivekananda), వీనిపై మౌఢ్యాంధకార మలముకొని యున్నదనియు, ఇది తొలగినతోడన లోగల దివ్యశక్తులు విజృంభించుననియు ఆదినుండి ప్రాచీవిజ్ఞానులు తెలుపుచునే యున్నారు. భావమరీచికలు హృదయమున దరుక్కలీనినపుడు, తమసావృతమైయుండి బహుభవసంచితమైయున్న వెనుకటి భావవిభూతియు, వివేకానందు డనిన పరిపూర్ణత్వదేవత్వములును ప్రత్యక్షమున దేజరిల్లును. వీనికి మారిన సృష్టితోడైనపుడు హృదయము విష్ణుదేవుని శయ్యాగృహమట్లుండదా? సర్వతోముఖమైన హృదయమహత్త్వము నిట్లు ప్రకటించు ప్రతిభాసమన్విత భావ మెంత యుత్కృష్టమైనదో!

హృదయ మహత్త్వమును గుర్తించిరే విజ్ఞానులు హృదయముతో భావించుట ఘనతరాంశమని వాకొనిరి. వీణాహృదిని మీటిన జాలును, మధురగానఝరి యుబికి తెరలు తెరలై వెడలి జాల్వారును! భావనచే హృదయమును స్పృశించి కలమును పట్టినజాలును, లేఖినీముఖమునుండి నవజీవనధుని కడువడిగ ప్రవహించి సాహితీజగతిని తనుపును! ధ్యానముచే హృదయస్థదివ్యధరాజమును గదల్చినజాలును, వాక్కులనుండి పారిజాతములు జలజలరాలును! ప్రార్థనచే హృదయస్థితవనమాలిపదములు పుడికినజాలును, పదునాలుగు భావభువనములను కుదురుగ బొజ్జనిడికొని, మంజులవంశీరవము సలుపుచు, కలముకొననుండి అల్లన సాహిత్యాంగణమున ప్రవేశించి, దాని నాతడు బృందావనము గావించివైచును! తరణికుంగల బరువులెత్తు కిరణములవలె, ఘన భావముచెంత గంతులిడు కడలేని తలపుతళుక్కులట్లు, వనమాలిగూడి వ్రజయువతులు వెడలి ఈ బృందావనమున రాసక్రీడల దేలుదురు. కన్నన్నపతిత ఈ సారస్వతాంగణమున దివ్యశోభను తిలకించి మఱిమఱి మురియును; వీనులున్న విమర్శకు డిందు శ్రుతిగోచరమగు మధురనినదమున కలరి ఆత్మవిస్మృతుడగును.

పాండితి మెదడు కను కొడుకు. సహజశక్తి హృదయసముద్భవమైన బిడ్డ. నైసర్గిక ప్రతిభయను నామాంతరముగలది. ఆత్మనందనమున దీని ప్రాభవము వర్ధిలును. ప్రతిభ ఈశ్వర సంపర్కమున కలుగు భావము,

ఈ భామ యభినయించుచుండ బాండితి వెనుకనుండి ధళాధళి యనవలెను. అపుడే కథ రక్తికట్టును. భామను వెనుకకుద్రోసి, తాళమువాయించువాడే గజ్జగట్టి తెయ్యమని ముందులకుఉరుకుచో రసభంగము కాదా? సహజశక్తిని వెనుకనిలిపి పాండితి విజృంభించుచో రసభంగము కాదా? వందిమాగధులలో నొక్కండు రాజుగారిని క్రిందికిదింపి, భట్రాజుగిరి వారి తలకు గట్టి తాను సింహాసనము నధిష్ఠించి హుకుము చలాయించుచో నరాజకము తలసూపదా? రాణిని క్రిందికి దింపి, తాను చక్కగ చీరసింగారించుకొని కులుకుచు దాది పూలపానుపునెక్కిన రోతబుట్టించు వికృత దృశ్యము సృష్టికాదా? ఉష్ణీషమున వెలుగొందు మణిని తొలగించి, మడమలమీది యందియలను తలపై నెక్కించిన నెట్టి చెట్ట కలుగదు? పూవులందడగియుండు దారమువలె సహజశక్తిమలుగున పాండితి విమిడియవలెను. దారపుటుండలో నొక్కపూరేకును చొప్పించిన నదెట్లుండును? పాండితిలో ప్రతిభ నిక్కినచో నది కన్నుకుట్టునా? శైవాలమండల పువ్వుమునకు నాశ్రమమందలి శకుంతలను పోల్చిన కాళిదాసునెట్టి ప్రతిభావంతుడో యోజింపుడు. కుసుమసౌందర్యముపై నాచు దాడివెడలదు. పచ్చనియాకుపై పన్నుండిన గులాబివలె, తామరలందు శోభిలు రాజహంసకైవడి, పాదుపై పవ్వళించిన దొండపండుచందమున, మేఘశకలముపై రంగారు చంద్రవంకచందమున, శ్వేతఫాలముపై తేజరిల్లు అనలతిలకము పోలుపున, శ్యామసుందరుని కవుంగిలిలో నిల్చిన విద్యుత్తువలె వెలయు నగుమోమురాధ వడువున ప్రతిభ కన్నగవకు విందొనరించును. ఇది డొంకలోని మొగ్గవలె నుండరాదు. మాలుకోయిలలో నొక కాకి యున్న నంతగా చింతయుండదు. మాలుకాకులం దొక కోయిల యుండుచో "అయ్యో!" యనిపించదా?

జిజ్ఞాసువుల దృష్టిని చూఱగొనిన ఎమర్సను ఇట్టి కళాకౌశలము నలవరుచుకొనినాడు. ఈతనికి దైన రచయిత ఇంకొకడు పాశ్చాత్య జగతియందింకను జనింపలేదు. కార్లయిలువలె నీతడు "భగవద్గీతా"నువాదమును పఠించి, భారతసంప్రదాయము నారాధించిన మనీషి. ఈతనివలె తాత్త్వికకవియై, తన ప్రతిభాప్రాభవమును పశ్చిమజగతిప్రోల ప్రకటింపగలిగిన భారతీయుడు రవీంద్రుడు. బహుళసత్యము లీతని రచనమున వెలుగొందును గావున నది నక్షత్రఖచిత విహాయసము ట్లుండును. దీనిని తిలకించుతఱి హృదయము భావోద్వేగముచే నిండిపోవును. అంతరంగమున నానందవార్ధి యుప్పొంగును. కట్టిపాండితితో నిండినపుట Legal Digest వంటి దనినను అవవచ్చును. మనమున కిది యానందమును గాక దురంతమైన యాతనమును కలిగించును. "ఆహా!" యనిపించక ఇది "అయ్యో!" యనిపించును. పాండితి మెదడునుండి పుట్టిన గట్టిపిండమగుటను మెదడుగలవారికే ముద్దుగొలుపును. వీరి సంఖ్య యల్పము. వీరుశాస్త్రీర్ల వర్గములోనివారు. కళ హృదయమునకు సంబంధించినది. ప్రజలందు బహుసంఖ్యాకులు హృదయము గలవారు. శాస్త్రమేకొండఱికో యుద్దేశింపబడ, గళ ఎందఱికొఱకో సృష్టినందును. ప్రకృతియంతయు కళాసందీప్తమేకదా! పూవును చూచి ఎందఱానందింపరు? ఉడుపతిని గాంచి ఎందఱెందఱు మురియుందరు? సృష్టిచిత్రములను చూచి ఎవ్వరైన "ఇసీ!" యందురా? కళను సృష్టించువారు కొందఱొ ఱయినను, కళను కన్నులకద్దుకొనువారు పల్వురుందురు. కలముపట్టగలవారల్పసంఖ్యాకులైననేమి, కలము కనినదాని నక్కున జేర్చుకొని మురియువారు బహుసంఖ్యాకులుగదా! చక్కనిరచనము, తేనెకాల్వలతో నిండిన రచనము అనేకుల నలరించును. ప్రతిభాశాలిరచనము పూలతోటవలె నుండును; పండితుని రచనము బండరాళ్లతో నిండిన క్వారీవలె నుండును. కుసుమోద్యానమున పరుగులెత్తుట కందఱు నాతురంపడుదురు. రాళ్లగుట్టలో నుటుకులెత్తనుంకించువారు కాళ్లువిఱుచుకొనరా? క్లిష్టరచనమును విలోకించినపుడెంద ఱెందఱి గుండియలో దడదడలాడును.

పరిమాణము ననుసరించికూడ సౌందర్యము తేటబడును. గులాబిపూవు చేటంతయుండుచో దాని యందమును గోల్పోవును. చక్కని అంగప్రత్యంగములు కలదియయ్యు, ఆడుది యొత్తు మహాకాయ యగుచో అందకత్తె యనిపించుకొనదు. మఱి గ్రామదేవతయని ఈమెదరిజేరుట కళికు లపలందురు. అక్కరకుమాలిన పెద్దముక్కు అలంకార సమన్వితమైనదయ్యు ఎవరికో

గాని కొఱకుపడనే పడదు. చెడ్డలతో నిండిన పులగము నెవ్వరు తిందురు? రాతిపెట్టెలోని నగ నెవ్వరు మెచ్చెదరు? లలిత పదపంక్తులే సుందర రచనాసృష్టికి పనికి వచ్చును. చిన్ని చిన్ని ముత్తియములే ముద్దుగొలుపు సరమగును. తిరుగటిరాళ్లను దండజేసి "తల్లీ! మాల గైకొను"మని ఎక్కరైన భాషాయోషకిచ్చి వరములంద గలరా?

పూవులో సౌరభ ముండునందురు. సౌరభము చుట్టు పూవుండు నందును. పువ్వుదళములందే తావి తనకు తగిన వ్యక్తీకరణ మార్గమును గనును. సహజమై, మధురమైన భావము సుమసన్నిభ పదములందే ఆత్మ ప్రకాశ మందును. అందకత్తెయైన భావము తన భాషాంబరమును తానే రచించుకొనును. శంఖచక్రములతో నుదయించిన దేవదేవునివలె, కవచకుండలములతో జనించిన కర్ణుని కరణి ప్రతిభాశాలి హృదయమునుండి ఇది సహజాలంకారములతో నుద్భవించును.

కడలికడుపున నెన్నో యలలుదయించును. గభీర హృదయమం దెన్నెన్నో తలపుకెరటాలు తమంత తాము పుట్టి, పొంగి పొరలును. ఇది సాహితీ పత్రమున దోచినపుడు అనంతగీతిక నెడలి అంతరంగమందలి మీనులకు విందొనరించును. సింధుగర్భమున నందందు దీవు లుండునట్లే సహజ రచనమున నందందు Quotations ఉండవచ్చును. ఎంత చక్కని దీవులైనను సాగర సంగీతము నాలాపింపగలవా? పిచికాయుడకులు చక్కని మేజువాణి చేయుచుండ మీసములు ద్రిప్పుచు, పాట జూచు రసిక శిఖామణులవలె నివి యబ్బురపాటున జూచును. అంతియే! సాహిత్యాంగణమున మంజుల గీతిక నాలాపించునది సహజశక్తి సముద్భవ భావముతో గాని కంఠస్థము గావింపబడి, మరల క్రక్కబడిన Quotations కావు.

మనుష్యాత్మ స్వాతంత్ర్యమును వలచునది. సాహితి ఆత్మసముద్భవము. ప్రాచీవిజ్ఞాన మాత్మను హంసకు పోల్చినది. అది హంసయేయనినది! దీని సహజస్వాతంత్ర్యమునకును, నైసర్గిక ప్రతిభకును అవినాభావసంబంధము కలదు. అంకిలి నెఱుగనపుడే ఇది పూర్ణముగ నాత్మప్రకాశము గావించుకొనగలదు. సృష్టి వ్యక్తీకరణమందే అద్భుతమైన కళాసృష్టి గోచరించును. మహాకవుల రచనలను పరిశీలించినపుడీ సత్యము నిండు చందురుని వలె చూపట్టును. షెల్లీకవీంద్రుడు తన యాత్మను పాండితీ పంజరమున బంధింపక, చిత్తము వచ్చిన తెఱగున నంతరిక్షమున నెగయనిచ్చి, ఆనందస్వాతంత్ర్యములను యథేచ్ఛగ వ్యక్తీకరింప నిచ్చినాడు. ఈతని "Sky-lark" ఈతని యాత్మకు మాఱుపేరని వాదింతును.

మానసికముగ ననంతవిశ్వమున నెంతెంతదూరమో పోజాలునట్లు ప్రజ్ఞాధురీణుడైన రచయిత విజ్ఞానవిశ్వమున బహుదూరము పోగలుగును. దివ్యపుష్పకమెక్కి, వైదేహీసహితుడై శ్రీరాము డయోధ్యకు మరలు తఱి అంతరిక్షమునుండి ఎన్నెన్నో సుందరదృశ్యముల నర్ధాంగలక్ష్మికి జూపి, తానుమురిసి, ఆమెను మురిపింప జేసినట్లు ("రఘువంశము"ను చూడుడు) కలము చేబూని మనసునకు Key యిచ్చి, అంతరంగపుష్పకమున నంబరవీథి నెగయుచు బ్రహ్మాండమందలి బహువిధదృశ్యముల నవలోకించుచు, నొక్కొక దృశ్యము నొక్కొక కలముపోటున నిజరచనమున తళొక్కించుచు నీ రచయిత తాను రఘురాముడై, పాఠకలోకమును వైదేహి గావించి మఱిమఱి మురియును. సిద్ధహస్తుడైన వ్రాతగాడు ఒక్క నుడువున నొక్క యద్భుత దృశ్యమును చూపగలడు; త్రుటిలో పఠిత మనసును బహుయోజనముల దూరము గొంపోవ గలడు; చుక్కపడుచులందు నిలిపి వింతయాటలకు పురికొలుపగలడు. టెన్నిసన్ ప్రతిభ ఎందరెందఱు పాఠకులకు నుత్తర గగనమున కాంతుల Aurora borealis చూపలేదు? ధూమ్యాకాశములనడుమ చిందులు ద్రొక్కు గజాసురుని మెప్పునందిన కపటంపు గంగిరెద్దువలె నిట్టి రచయిత మనసు ధూనభోంతరాళములందు వింత నృత్యము గావింపగలదు; నారదతుంబురులై తన్నాశ్రయించిన పఠితలచే నాట్యమాడింపగలడు. ఈప్రజ్ఞ నతడు తన దృష్టాంతములందు ప్రదర్శింప గలడు. స్థలకాల ప్రతిబంధకము లీతనికి వంగి సలామొనరించును గావున, సుదూరదృశ్యములనేగాక భావికాలమందలి విశేషముల గూడ నీతడు రంగురంగుల దృశ్యములందు చిత్రింప గలడు. కావున విజ్ఞాను లీతని దివ్యదృష్టి గలవాడని,

ప్రవక్తయని (Prophet అని seer అని) వచింతురు. ఈతని చిత్తమెంత వేగవంతమైనదో, ఈతని దృష్టి ఎంత దివ్యమైనదో, ఈతని సృష్టిశక్తి ఎంత యద్భుతమైనదో, ఈతని ప్రతిభ ఎంత మహత్తరమైనదో ఈతని రచనా, చిత్రములు (Vision, illustration Etc.) చెప్పక చెప్పును. విజ్ఞాన పీఠములందలి వివిధ విషయములను పంక్తిప్రోల్లేఖనములందును, విపుల సాదృశ్య ప్రతిపాదనములందును (Allusions, allegories Etc.) చాకచక్యముతో నీ విజ్ఞాని ప్రదర్శింపగలడు. విజ్ఞానులైన చదువరుల మనస్సులం దివి విద్యుత్తుల వలె దళ్కొత్తును. మెకాలేమున్నగువారి గద్యరచనలును, టెన్నిసన్ ప్రభృతుల పద్యరచనలును ఇట్టి తెళుక్కులను వర్షించును. ఈరీతి పాండితీప్రదర్శనము రచనమున నందందు తలసూపునంతవరకు ప్రశంసనీయమైనదే.

అపూర్వ సృష్టిలోనికి, విశాలవిజ్ఞానాంగణములోనికి బహుళమానసములను దోకొనిపోవు కలము యొక్క మంత్రశక్తియును, రచనమందలి ఇంద్రజాలమును ఎట్టివో యూహింపుడు.

ఈకలము నారాధింపని సీమ లేది? ఈరచనమును కనులకద్దుకొనని యుగము లెవ్వి?

భారతి చందాదార్లకు హెచ్చరిక

ఈక్రింది కనబరచిన నెంబర్లవారికి ఈనెల (1937 సం. జూలై నెల)తో ఇదివరకు చెల్లించిన చందా పూర్తి యగుచున్నది. తిరిగి ఇంకొక సంవత్సరమున కగు చందా మాకు చేరునట్లు ఈనెలాఖరులోగా మనియార్డరు చేసినచో తెంపులేకుండ పత్రికను పంపుచుందుము. అట్లు తమయొద్దనుండి 30-వ తేది లోపుగ సొమ్ము రానిచో సహజ భాషాభిమానులగు తాము తిరిగి ఇంకొక సంవత్సరము వరకు చందాదారులుగ నుందురను నమ్మకముతో 1937 సం. ఆగస్టు 10-వ తేదిని రూ 6-4-0 లకు వి.పి. పంపుచున్నాము. గావున తామెప్పటివలెనే పత్రికయందభిమాన ముంచి సొమ్ము చెల్లించి వి. పి. ని గైకొన ప్రార్థితులు. ఒకవేళ తమకీ పత్రిక ప్రస్తుత మనవసరముగ దోచినచో మా కావిషయము వెంటనే తెలియజేసినయెడల వి. పి. పంపుట నాపుదుము.

B 3, 4, 6, 19. C 3, 9. H 23, 24, 27, 29. K 10. L 1, 4. M 8, 12. N 12, 13, 23. P 11, 12, 16, 17, 19, 20. R 16, 17, 19, 20, 46, 47. S 55, 64, 67, 75, 76, 79, 169, 175, 178, 191. V 16, 22, 23, 43, 44.

కలగూరగంప

శ్రీపారనంది రామశాస్త్రిగారు

ఈసంచికయందు ప్రకటింప మొదలిడిన 'వ్యావహారిక భాషావ్యాకరణము'ను రచియించిన కీర్తిమూర్తులు శ్రీ పారనంది రామశాస్త్రిగారు సంస్కృతాంధ్రములయందఖండ పాండిత్యము గలవారు; నిత్యసారస్వత జీవనులు. శాస్త్రిగారు ప్రత్యేకముగ నభిమానించి అధ్యయనముచేసిన శాస్త్రములు తర్కాలంకార వేదాంతములు. వీరు ౧౮౮౪ నం. నుండి ౧౯౧౧ నం. వరకు పర్లాకిమిడిస్కూలులో సంస్కృత పండిత పదవియం దుండిరి.

ఆకాలమున శాస్త్రిగారు ముఖలింగేశ్వరుని కథను సంస్కృతమున రూపకముగ రచియించిరి. శాస్త్రిగారు పర్లాకిమిడి సంస్థానమున ఆస్థానపండిత గౌరవమునకు పాత్రులయి పాండిత్యవినోదముల బ్రొద్దుపుచ్చుచుండెడి వారు. ఆవినోదముల ఫలితముగ కొన్ని గ్రంథము లవతరించినవి.

శాస్త్రిగారు భగవద్గీతకు క్రొత్త వ్యాఖ్యానమును రచియించిరి. తిలకు సిద్ధాంతములు శంకరుల సిద్ధాంతములకు విరుద్ధములు కావని వీ రా వ్యాఖ్యానమున నిరూపించిరి. ఆవ్యాఖ్య అముద్రితము. భగవద్గీత భారతము నందలిదేయని శాస్త్రిగారి యాశయము. ఈ విషయమున వీరు సంస్కృత భారతము నాద్యంతము సవిమర్శముగ పరిశీలించిరి.

వ్యావహారిక భాషావాదము తీవ్రముగా సాగుచున్న దినములలో శ్రీ గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారి ప్రోత్సాహమువలన ఆంధ్రభారత పరిశీలనమునకు రామశాస్త్రిగారి దృష్టి మరలినది. ఇందు భాషా, విషయముల విమర్శలు ప్రత్యేకముగ కొనసాగినవి. అందు విషయవిమర్శము 'ఆంధ్రమహాభారత విమర్శన' మనుపేర గ్రంథరూపమున సిద్ధమయినది కాని తదేకదేశమగు నుద్యోగపర్వభాగము మాత్రమే ముద్రితమయినది. అదియు నిప్పుడు లభింపదు.

భాషావిమర్శనఫలము 'ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి విమర్శ' అనుపేర వెలకెత్తినది. ఇది ముద్రితము. ఆంధ్రభారత కర్తయగు నన్నయయు, చింతామణి కర్తయగు నన్నయయు భిన్నులుకావలసిన ఆవశ్యకము లేదనియు, సూత్రప్రయోగ వైరుద్ధ్యము నిర్వచనలోపమున నయినదియే యనియు వీరి భావము. ఈయాశయము ననుసరించియే శాస్త్రిగారి చింతామణివిమర్శ నడచినది.

ఇన్నింటిని పురస్కరించుకొని తల యెత్తినది ఈ 'వ్యావహారిక భాషా వ్యాకరణము.' ఇది వ్యావహారిక గ్రాంథిక భాషా వాద ప్రతివాదములందలి గుణదోషములను సయుక్తికముగా పోల్చుకొనుట కుపయుక్తము కాగలదు.

ఇంత కాలము మఱుగున పడియుండిన యీరచనమును శ్రీ గంటి జోగిసోమయాజిగారు, శాస్త్రిగారి కుమారులు శ్రీ జగన్నాథస్వామిగారి కడనుండి కొనితెచ్చి భారతియందు ప్రకటింపనిచ్చిరి. ఇందు కీయిరువురికిని భారతి యెంతయు ఋణపడినది.

సం. భా.

గుండీల పరిశ్రమ

భారతదేశమునకు ప్రతిసంవత్సరము సుమారు ౮౫ లక్షలరూపాయల విలువగల గుండీలు విదేశముల నుండి దిగుమతియగుచున్నవి. ఆకొరంతతీర్చుటకు ఢిల్లీలోను డక్కాలోను యంత్రాలయములను పెట్టియున్నారు. దీనికై యంత్రాగారములను పెట్టక, పల్లెటూళ్లలో గృహపరిశ్రమగా కృషిచేయవచ్చును. దీనికి కావలసిన పరికరములును కొద్దియే. దంతముతోగాని, బొమికతోగాని, కొమ్ముతోగాని, కొయ్యతోగాని, కొబ్బరిచిప్పతోగాని చేయవచ్చును. చొక్కాగుండీలును, చేతిగుండీలును, కోటు గుండీలును, కఫ్ఫు గుండీలును చేయవలసియుండును. అన్నియు సులభమే. దీనిని తయారుచేయుటకు ఒక చేతిమర, ౧౦ ఉలులు, ౧ జాతిశులి, ౧ రెంచి, ౧ పటకారు, ౧ సుత్తి, ౧ చేబాడిత, ౧ రంపము, ౧ చిన్న తిరుగుడు కావలెను. వీటన్నిటికి ఖరీదు సుమారు రు. ౮౦ లకు మించదు. గుండీల వస్తువులకు అయ్యే పెట్టుబడి రు. ౩౫ లకు మించదు. ఇట్లు రు. ౭౫ ల పెట్టుబడితో దీనిని గృహపరిశ్రమగా సాగించవచ్చును. రోజు ౧ కి ౮ గంటలు పనిచేసినయెడల కనీసము ౧౪౮ గుండీలు తయారగును. గుండీ ౧ కి ౦-౦-౧ చొ. మజూరీ వేసినను రోజు ౧ కి రు. ౦-౧౨-౦ లు సంపాదింప వీలగును. రోజు ౧ కి రు. ౦-౭-౦ వెనుకవేసి మూడు నెలలలో యంత్రాదుల పెట్టుబడిని ఎత్తివేయవచ్చును. అప్పటి నుండి ౫ గురు గల కుటుంబమును ఈఆర్జనతో పోషింపవచ్చును. నైపుణ్యము పెరిగిన కొలదియు మరింత ఆదా సంపాదింపనగును. ఈకళను నేర్చుకొనుటకు సుమారు ౩ నెలలు పట్టును. ౧౬ సం. వయస్సుగల స్త్రీ గ్రవాడు దీనిమీద పనిచేయవచ్చును. నేర్చుకొను కాలములో గూడ చివరభాగములో భోజనమునకు సంపాదించుకొనవచ్చును. దీనివలన మంచి అవకాశము కలదు కనుక కాంగ్రెసుమంత్రులు దీనిని గృహపరిశ్రమగా గ్రామములలో వ్యాపింపచేయుటకు పూనుకొనదగును. కావలసిన యంత్రాదులను తక్కిరైన కుఱ్ఱవాండ్రకు అరువుగా నిచ్చి, అరు వాయిదాలమీద రాబట్టుకొనవచ్చును. ఇట్టిపద్ధతి అవిచ్ఛిన్నముగా కుట్టుయంత్రములలో విదేశీయులు అమలు జరుపుచున్నారు. మోటారుబస్సులలో కూడ ఇట్టిపద్ధతి అవలంబింపబడుచున్నది. ఒక్కచోట కర్మాగారము పెట్టి యీయంత్రాదులను తయారుచేసిన యెడల పైచెప్పిన దానికన్న చౌకగా గుండీలు లభింపగలవు.

దీనిని నేర్చుకొను కుఱ్ఱవాండ్రకు అక్షరజ్ఞానము కూడ అవసరము లేదు. సామాన్య శరీరపాటవము చాలును. కనుక ఇది సర్వవిధముల ప్రోత్సహింప తగియున్నది.

—గొల్లపూడి సీతారామశాస్త్రి.

(గ్రంథాలయ సర్వస్వమునుండి)

ఆంధ్రరాష్ట్ర మహాసభ, ౧౯౩౭, నంద్యాల

అధ్యక్షుడు: శ్రీ గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్యగారు

ఆంధ్రరాష్ట్ర మహిళా సభ, ౧౯౩౭, నంద్యాల

అధ్యక్షురాలు,
శ్రీ కొల్లా కనకవల్లీ తాయారమ్మగారు

ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షుడు: యస్. శంకర రెడ్డిగారు

ప్రారంభకురాలు
శ్రీ గంధం అమ్మన్న రాజాగారు

కీ. శే. రా. సా. పండిత గానాల
రామశర్మగారు

వీ రాంధ్ర సారస్వత, రాజకీయ రంగముల నంటిపెట్టుకొని, ప్రముఖతగాంచి, జీవితమును గడపుచుండిన వారు. న్యాయదీపిక, సమదర్శిని మొదలగు పత్రికలకు కొంతకాలము సంపాదకులుగ నుండిరి. వీరు స్వ (విశ్వ బ్రాహ్మణ) సంఘాభివృద్ధికయి మిక్కిలి కృషిచేసి కొన్ని సౌకర్యములను సంపాదించి పెట్టగలిగినారు. ఇంకను సాకల్యముగ సమకూర్చవలయునబడి, సామర్థ్యము లభింపకపూర్వమే యిట్లు మృత్యువుపాలయినారు. వీరి వయస్సు ఏబదియేండ్లకు ఇంచుమించుగ నుండవచ్చును. ఈ వయస్సున వీరు మృతినొందుటవలన వీరిదగు విశ్వ బ్రాహ్మణసంఘమునకు తీరనిలోపము సంప్రాప్తమయి నది; చేయూత జారిపోయినది.

———

రష్యాలో పిల్లలు

పిల్లల్ని పోషించి పెద్దవారిని చెయ్యడంలో రష్యాదేశం అవలంబించే విధానం చాలా మంచిదిగా కనపడుతుంది. 'నేటిబాలుడే రేపటియువకుడు' అనే ప్రకృతిసూత్రాన్ని వాళ్లు బాగా గమనించారు. అందుచేత పిల్లలవిద్య, ఆరోగ్యము, నడత మొదలగునవన్నీ సోవియటుప్రభుత్వ సూత్రాలకు అనువైనపద్ధతిలో బోధించి, ఆ పిల్లలే యువకులైనప్పుడు ఆ ప్రభుత్వాన్ని బాగా కొనసాగేటట్టు చెయ్యడానికి వీలయ్యేటట్టు రష్యాదేశపు సోవియటు ప్రభుత్వంవారు మంచి ప్రయత్నాలను చేస్తున్నారు.

ఇరవై సంవత్సరాలకుపూర్వం రష్యాదేశంలోని ప్రతిపట్టణంలోనూ వీధులన్నీ దిక్కుమాలిన పిల్లలతోనూ, మూటలూ ముల్లెలూ యెత్తుకపోవడానికి అటూ యిటూ తిరిగేపిల్లలతోనూ నిండివుండేవి. నేటిరష్యాలో అలాకాదు. తల్లిదండ్రులకు వివాహబంధము లేకపోవడముచేత పిల్లలు ప్రభుత్వపుపోషణలో వుంటారు. ఆ పిల్లలందరికీ తిండీ, వస్త్రాలూ, విద్యా యివ్వవలసిన బాధ్యత ప్రభుత్వమువారిదే. ప్రేమవున్న తల్లిదండ్రులు అప్పుడప్పుడు వచ్చి చూస్తూవుంటారు. లేకపోతే లేదు. పిల్లలుమాత్రం హాయిగా పెరుగుతారు.

చిన్నపిల్లలు విహరించడానికి ప్రత్యేకం పార్కులు; ఆడుకోడానికి ప్రత్యేకం మైదానాలు.

రష్యాలోని పిల్లలకి సక్రమమైన విద్యాబోధ ఏడో యేటినుంచీ జరుగుతుంది. ౨౩ అయేటప్పటికి విద్య నిశ్శేషంగా పూర్తి అవుతుంది. విద్యాభ్యాసమంతా ఈ లోపలనే పూర్తికావాలి.

రష్యాదేశంలో పిల్లలకిచెప్పే చదువు రెండు రకాలు: ఒకటి వాళ్లని దిట్టమైన కమ్యూనిస్టులుగా తయారుచెయ్యడానికీ, రెండోది వాళ్లని మంచికార్మికులుగా తయారుచెయ్యడానికీ. ధనస్వామికమువల్ల కలిగే నష్టాలూ, ధనస్వాములుచేసే దుర్మార్గాలూ మొదలైనవి యీ పిల్లలకి పాఠాల ద్వారానూ, కథలద్వారానూ బోధించడమేకాకుండా సినిమాలలోకూడా చూపెడతారు. ఈ పాఠశాలలో జరిగే విద్యాబోధ యెక్కువగా కమ్యూనిస్టు ప్రచారమే.

తరువాత వృత్తిపనులు. ఏ పిల్ల వాడి కోరిక యే వృత్తిపైకి మొగ్గుతుందో, యే పిల్లవాడు యే విషయాన్ని తేలిగ్గా అభ్యసించగలడో కనిపెట్టి, ఆ పిల్లవాడికి ఆ విద్యనే నేర్పుతారు.

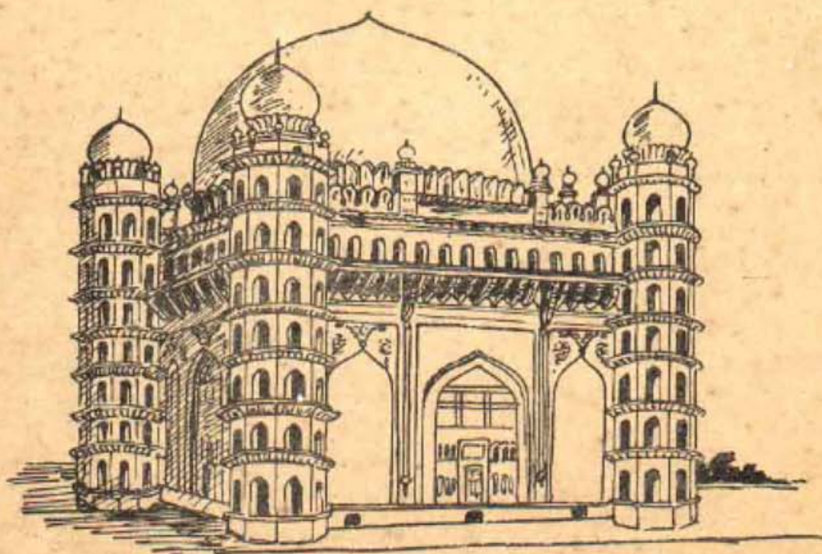
'దేవుడు లేడు' అనే సిద్ధాంతాన్ని పిల్లలందరికీ బాగా వంటబట్టేటట్టు బోధిస్తారు. సాధారణంగా ప్రజలంతా కమ్యూనిస్టులే కనక పిల్లల చిన్నతనంలో వాళ్ళదగ్గర దేవుడున్నాడనీ, పాపమనీ వేదాంతపుమాటలు పెద్దవాళ్ళు అనరు. అందుచేత, చాలామంది పిల్లలికి దేవుడంటే కూడా యేమిటో తెలీదు.

పాఠశాలలలో పిల్లలకి ఎంతో స్వాతంత్ర్యము ఇస్తారు. ఉపాధ్యాయుల లోపాలనుగురించి వ్యాఖ్యానం చెయ్యడానికి పిల్లలు వారానికి రెండు మూడుమార్లు సమావేశమై చర్చలు జరపటానికికూడా వాళ్ళకి స్వాతంత్ర్యం వుంది.

పాఠశాలలలో పిల్లల్ని యెంతమాత్రమూ కొట్టరు. ఎవడేనా కుర్రాడు సరిగ్గా పాఠాలు చదవకపోతే వాణ్ణి పిచ్చిఆసుపత్రికి పంపిస్తారు.

పిల్లల్ని సోవియట్ పరిపాలన సక్రమంగా సాగించగల యువకులుగా తయారుచెయ్యడమే ప్రభుత్వంవారి ఆశయం. అందుకోసం వాళ్ళు ఎంతశ్రమైనా అనుభవిస్తారు.

'చక్రవర్తి'

కన్నీరు

ఇంచుమించు ఇరవయిఅయిదేండ్ల ప్రాయంలో జీవితసౌభాగ్యాన్ని ఏమాత్రమూ అనుభవించడానికి నోచుకోకుండానే ఏడెనిమిదినెలలపాటు క్షయతో నవిసి నవిసి కృశించి, అసలే దుర్బలమూ, కృశమూ అయిన శరీరం శిథిలంకాగా సహృదయుడు జనార్దనరావు అపమృత్యువుపా లయిపోయినాడు. కొని తెచ్చుకున్నాడు

కీ. శే. కొంపెల్ల జనార్దనరావుగారు

ప్రాణాంతక మయిన పాడు జాడ్యాన్ని ఆలోచన లేకుండా. తన పనే అది అన్నట్లుగా ఆ జాడ్యం జనార్దనరావును మింగివేసింది.

జనార్దనరావు వయసులోనూ, అనుభవంలోనూ చిన్నవాడే కాని వ్యక్తిగతగుణాల్లో ఎంతో పెద్దవాడు. ఆంధ్రసాహిత్య సంస్కారవిషయంలో అతనికి ఎన్నో భావాలు! ఎన్నో ఊహలు! కొన్నయినా రూపుకట్టుకుంటేనా? ఏవేవో ఆశలు! కొన్నయినా తీరడమంటూ ఉంటేనా? ఎంతో విజ్ఞానం! అది బయటపడడానికి తగిన అవకాశం లభిస్తేనా? ఏమిటేమిటో ప్రయత్నాలు! సాయందోరికి ఏపాటయినా సఫలం అయితేనా అది? ఏదీలేదు. అన్నీ అరకొరలే. అహోరాత్రాలు నిద్రాహారాలు లేకుండా శ్రమపడ్డాడు. అంతా నిష్ప్రయోజనమే; అంతటా ఆశాభంగమే. ఆపాట్లన్నీ ప్రాణానికే ఎసరుపెట్టినవి. అతని జీవనజ్యోతి కాస్తా ఆరిపోయింది. ఇంక జనార్దనరావు లోకంకండ్లకు కనుపడడు. మనస్సులో మాత్రం పరిచితులకు అతని చిన్ని నవ్వు ముఖమూ, మెరుపులుచిమ్మే కండ్లూ, అమాయకతను ప్రకటించే పొందికా, వీటితో అతని ఆకృతి పొడగట్టుతూ ఉంటుంది ఎల్లప్పుడున్నూ.

ఎనిమిదేండ్లకు పూర్వం భారతి సంపాదకవర్గంలో ఒకడుగా ప్రవేశించాడు. ఐదారేండ్లపాటు తనకని ఏర్పడిన, ఏర్పరచిన పనులను జవాబుదారితో నిపుణతతో నిర్వహించాడు. అతని ప్రవర్తనలో కలుపుగోలుతనం ఉంది. కాని ఆత్మగౌరవానికి ముందు దానికి చోటులేదు. అలాటిదే ఉత్తమమయిన ప్రవర్తన; మిక్కిలి మెప్పును పొందే ప్రవర్తన.

జనార్దనరావు పాండిత్యంలో అంత పెద్దకాడు; కాని సంస్కారంలో పెద్ద. అందులో పెద్ద పండితులనబడే పలువురెంతో చిన్న లతనికి. ఇటీవల అతడు, పాపం, పెద్దపాండిత్యంకోసం ప్రాచీప్రతీచీసాహిత్య క్షేత్రాల్లో నిరంతరం కృషి చేయడానికి పూనుకున్నాడు. బతికి ఉంటేనా, కొలదికాలంలోనే ఉభయక్షేత్రాల్లోనూ గొప్ప పాండిత్యాన్ని పండించుకోగలిగేవాడే. ప్రాచీన నవీన విజ్ఞానాలు రెంటిలోనూ మేలువాటిని ఏరుకోగల

శక్తి అతని కుంది; వాటిని ఉపయోగించుకొనే శక్తి కూడ ఉంది. అన్నింటికీ కొత్తదనాన్ని తేవాలనేది అతని సంకల్పం. అందుకనే కొత్తఫక్కీ రచనలో తన భావాలను కొత్తమార్గంలో వ్యక్తీకరించేవాడు. అందులో ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వం ఆయనదే.

అతని హృదయంలోవలెనే అతని రచనల్లో భావాలు చాలా లోతులో ఉంటవి. రచనలో బరువు ఆ భావాలని పైకి తేలనీయకుండా తొక్కిపెడుతూ ఉంటుంది. అందుచేతనే ఆ లోతుల్లో ఉండే భావవిశేషాలు సామాన్యంగా అందవు. అందచేసుకోడానికి ప్రయత్నం చేదామన్న బుద్ధికూడ పుట్టదు ఆరచనను చూస్తే చాలమందికి.

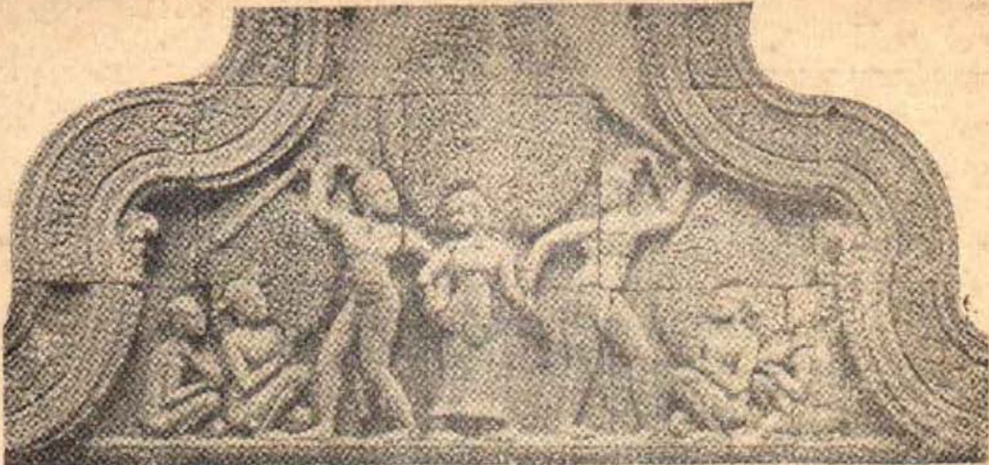
జనార్దనరావు బుద్ధి చాల చురుకయింది; స్వభావము స్వతంత్రమయింది. మోమోటం అంటే ఏమాత్రమూ గిట్టదు; చెప్పవలసింది చెప్పేటప్పుడు వెనక ముందులు చూడడమనేది లేదు. కాని సౌహార్దానికి మాత్రం భంగం కలగదు.

అతను విమర్శనలు చాల సున్నితంగాను, ఉదారంగాను నడిపిస్తాడు. అందులో పక్షపాతం ఉండదు. గుణదోషపరిశీలనం సప్రమాణంగా, తిరుగులేకుండా ఉంటుంది.

అతని రచనలన్నింటిలోనూ అతని భావిప్రయోజకత్వాన్ని స్ఫురింపజేసే ఒక విలక్షణత ఉంది. కాని అతనే లేకుండా పోయినాడు.

అతనిలో చిరకాలాన్నుండి నవలు సాగుతూ ఉండిన ఊహాలు పండి ఉదయినిపుట్టుకకు బీజాన్ని తయారుచేశాయి. దానికోసమని మూడేండ్లనాడు భారతిని వదలుకున్నాడు. ఒక్క ఏడాదిపాటు దానిని ఎలాగో సాగించాడు. అవతల సాగుదలకు ధనాభావం అడ్డుతగిలింది. పెట్టుబడికి తనవద్ద పైసాలేదు. పైవాళ్ల దయాదాక్షిణ్యాలమీద ఆశపెట్టుకొని ఎంతకాలం సాగించవచ్చు 'ఉదయిని' లాంటి పత్రికను! వెనుకకు పడిపోయింది పత్రిక. ఎట్లా దాన్ని ముందుకు తేవడం అనే బెంగ పట్టుకుంది అతణ్ణి. ఉపాయాలు ఆలోచించడంలో, ప్రయత్నాలు చేయడంలో ఎంతో శ్రమపడి క్షీణిస్తూఉండే అతణ్ణి సులువుగా క్షయ ఆక్రమించింది. దాంతో క్షయించి రూపుమాసిపోయినాడు తాహత్తు తెలియని జనార్దనరావు. ఉదయిని, దాని గొప్పతనం ఏమయిన నగుగాక, సహృదయుణ్ణి జనార్దనరావును కడముట్టించడానికి ఉదయించింది! లేకుంటే ఎంతకాలం బతికేవాడో, ఎంత ప్రయోజకుడయ్యేవాడో స్వస్థంగా జీవితం గడుపుకుంటూ ఉంటే. అంతా మూణ్ణాళ్లముచ్చటయిపోయింది. నవ్యాంధ్ర సాహిత్యచారిత్రలో అతనిచరిత్ర ఒక పెద్ద అధ్యాయం కావలసింది. ఆ అధ్యాయం ఈ విధంగా, ఇంతలోనే, ఇట్టే ముగిసిపోయింది.

గ. సుబ్బరామయ్య

అంకోరు పూర్వచరిత్ర: శిల్పచిత్రములు

అంకోరు పట్టణము కాంబోడియా దేశములో నున్నది. కాంబోడియా దేశము మొట్టమొదట నాగుల రాజ్యముగా నుండెను. ఆ యిసుకయెడార్లలోను, పర్వత దుర్గములందును కాలిడిన మొదటి మానవవ్యక్తి ఆర్యదేశపు రాజగు కంబుస్వయంభు వను నతడు. లోకు లనుకొనున దేమనగా,

ఆరాజునకు మీరా అను నొక భార్య యుండెను. ఆమె అసమాన లావణ్యవతి. ఆమె సాక్షాత్పరమేశ్వరుని యనుగ్రహమున కంబునకు లభించినది. ఆమె ఒకనాడు ఉన్నదున్నట్టుగా దీర్ఘనిద్ర తీసినది. అటుపిమ్మట తదేక జీవితుడగు కంబు స్వయంభువు విచారములో, జీవితముమీద విసుగెత్తి, ఏ యరణ్యమున కైనను పోయి ప్రాణములను విడువదలచి, తన రాజ్యమును వదలిపెట్టి చక్కగా వెళ్లిపోయెను. పోయిపోయి కొన్ని మాసములకు అతడు ఈ నాగరాజ్యమునకు చేరుకొనెను.

ఈక్రొత్తవ్యక్తిని చూడగానే ఇక్కడి కొండల బిలములలో నుండిన నాగములు ఒక్కవిసురున బుస్సు బుస్సు మనుచు వచ్చి, పడగలెత్తి, తోకల నాడించి విజృంభింప జొచ్చినవి. కంబుస్వయంభువు భయపడ లేదు. మీదు మిక్కిలి తాకాంక్షించిన అవసానము అనాయాసముగా వచ్చి పడుచున్నందుకు మురిసెను. కాని పరిస్థితులు తద్విపరీతముగా ఏర్పడినవి. ఆ నాగులకు రాజగు నొక మహానాగము కంబుదగ్గరకు వచ్చి, అతని ధైర్య సాహసములకు మెచ్చి, "నీవు మాతో నుండిపొమ్ము. నీకష్టములను మేము తీర్చెద" మని బతిమాలెను.

అందులకు సమ్మతించి కంబు అక్కడనే నిలిచి పోయెను. ఆ నాగరాజు తన కూతురు నితని కిచ్చి వివా

అంకోరునగర, తత్పరిసరముల ప్లాను

హము చేసెను. కంబుకూడ పూర్వ కష్టముల నన్నిటిని మరచి, క్రొత్త భోగభాగ్యములకు అలవాటుపడెను. నాగులు కామరూపులును, దేవతా సమానులును కాబట్టి తాము మానవ స్వరూపములను దాల్చుటతో బాటు ఆ మెడార్ల నన్నిటిని పైరుపచ్చలు నిండిన అడవులు గాను, ఎట్టిపోయిన జలాధార కుల్యలను జలసమృద్ధము లైన నదులుగాను మార్చివేసిరి. కొన్నాళ్లకు కంబుకు ఆ నాగకుమారియందు అనేక కుమారులు జనించిరి. ఆ సంతతివారే తరువాత తరువాత ఖ్మేరు లని పిలువబడిరి.

క్రీస్తుశకారంభములో కాబోలు, జావాదేశస్థులు ఖ్మేరసంతతిని వంచి, లోబరచుకొని వారిరాజ్యమును క్రిందికి దించి, ఫౌనాను రాజ్యములో దాని నొక రాష్ట్రముగా చేసివేసిరి. ఆతర్వాత క్రీ. శ. ౪౦౦ లో మద్రాసు ప్రాంతమునుండి కౌండిన్యుడను నొక బ్రాహ్మణుడు ఫౌనానకు దేశదర్శనార్థమై వెళ్లెను. అది అప్పటికే ప్రాచ్యవాణిజ్యమునకు కేంద్రస్థలముగా వాసికెక్కియుండెను. పోయినవాడు ఊరకొనియుండక, ఆ బ్రాహ్మణుడు ఆ దేశమంతట హైందవవిజ్ఞానమును బోధపరచి, శైవమతమును ప్రచారము చేసి క్రమముగా

సీకపీను (మెలికలు దిరిగిన నాగము) దగ్గర విగ్రహముచుట్టును అల్లుకొని పెరిగిన ఒక వటవృక్షము

అంకోరు వాటుమందిరములోని కేంద్రాలయము. ఖ్మేరుల చివరి శిల్పనిర్మాణము.

ఆసింహాసనమునే అక్రమముగా ఆక్రమించుకొనెను. అంతవరకును అక్కడ నాలుగుపాదములతో నుండిన బౌద్ధమతము అంతటితో దిగతీత కుపక్రమించెను

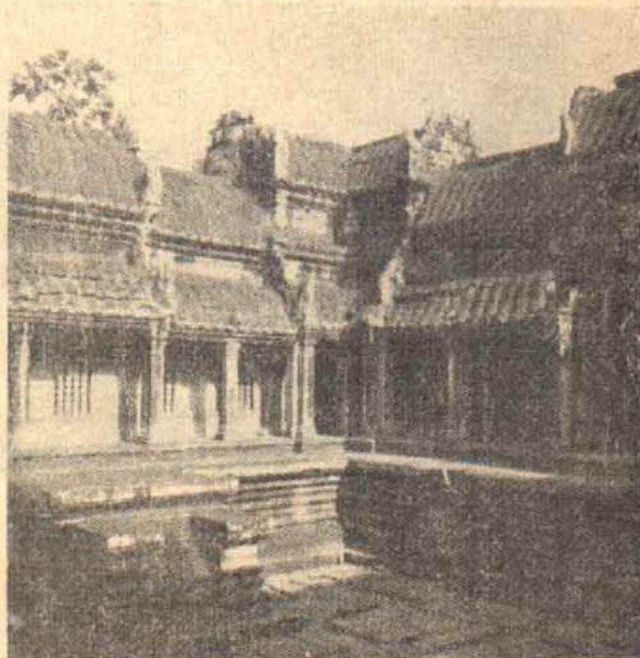
క్రీ. శ ౬ వ శతాబ్ది చివరిభాగములో భావవర్మ అనెడి యొక కాంభోడియారాజు ఈ క్రొత్త ఫూనాన-రాష్ట్రమును స్వాధీనపరచుకొనెను. ఆతర్వాత ఎన్నెన్నో మార్పులు జరిగినవి. ౯ వ శతాబ్దిలో అంకోరుథామ్ పట్టణమునకు పునాది వేయబడెను. దీనినిర్మాణమునకు నడుముకట్టినది యశోవర్మ యను నొకఖ్మేర రాజు. దీనికి పెట్టబడిన మొదటిపేరు యశోధరపురమని. ఈ పట్టణము నడుమ అతడు యశోధరగిరియను పేరుతో నొక శివాలయమును (బేయాన్) నిర్మింపజేసెను. ఒక రాజప్రాసాదమును కట్టించుటకుగూడ ఆరంభించెను గాని అది అతని జీవితములో ముగియలేదు. ఆ తర్వాత ఎప్పుడో ముగిసినది.

యశోవర్మ జీవితము ముప్పాతిక భాగము చాములతో యుద్ధములు చేయుటతోనే సరిపోయినది. అతడు చేసిన నౌకాయుద్ధములు అంకోరులోని ఉబ్బెత్తు చిత్రములలో చక్కగా చిత్రింపబడియున్నవి.

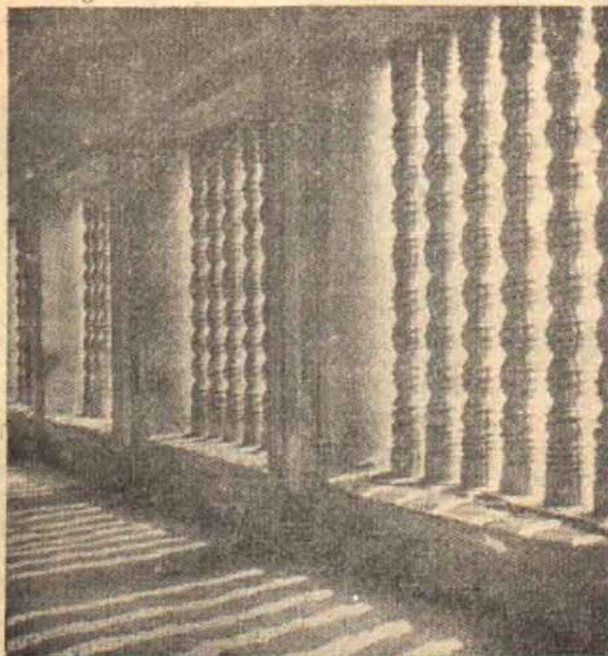
యశోవర్మ యుద్ధములలో జయములను గొన్నా డు; అపజయములను కూడ పొందినాడు. రాజ్యపా

ఇరువురు దేవతలు
(వారి విగ్రహపుష్టి గమనింపదగినది)

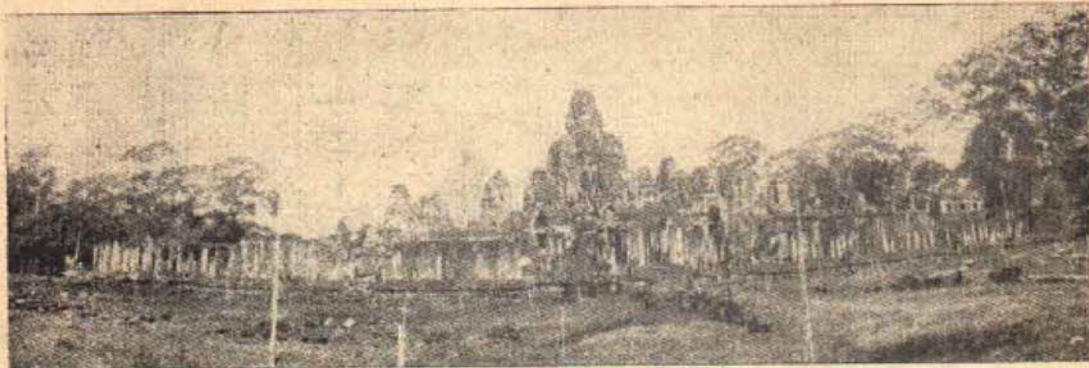

అంకోరువాటు కేంద్రాలయములోని ఆవరణము చుట్టును ఉండు మండపములు: ప్రశాంతమైన యీ మండపములు జపతపములు చేసుకొనుటకు అన్ని విధములుగాను తగియున్నవి.

అంకోరువాటు కేంద్రాలయములోని మండపముల కమర్చియుండు వాతాయనముల వ్యక్తస్వరూపము.

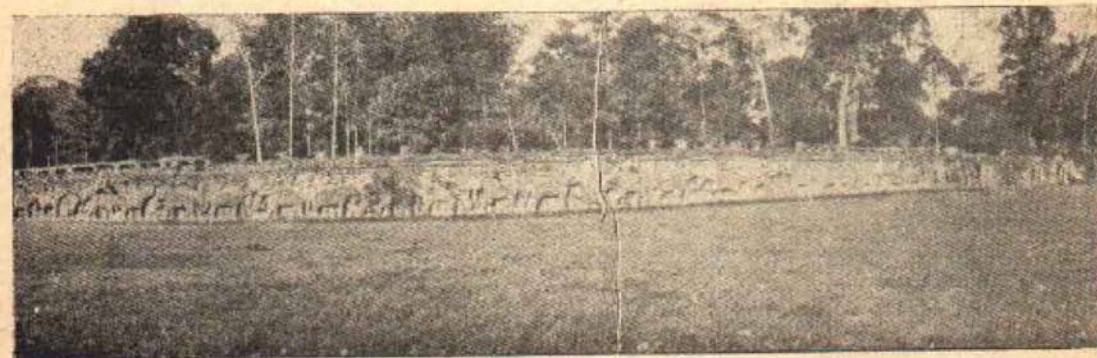
అంకోరుథామములో నడుమ నిర్మింపబడిన బేయను మందిరము

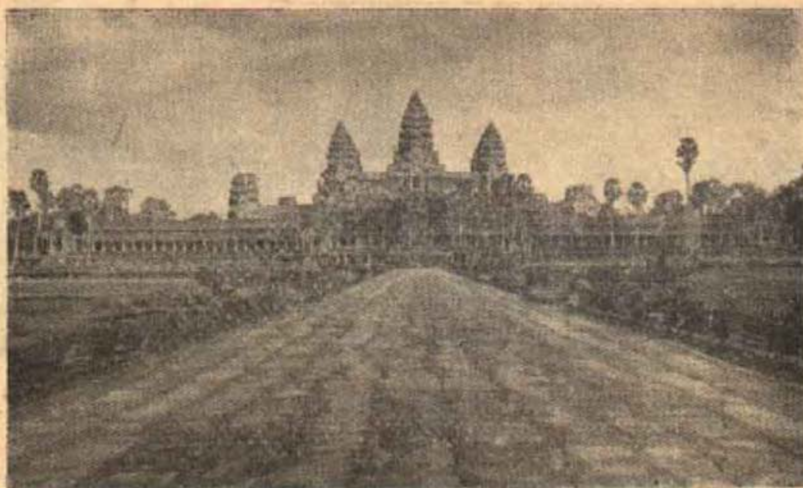
నలో సమర్థుడు మాత్రమేకాక ఇతడు కళలను పోషించుటలో కూడ ఖ్యాతిపొందియుండెను. చాతుర్వర్ణ్యములవారికిని వారివారి విధుల నతడు ఏర్పరచెను. ఇతడు చనిపోవునాటికి - క్రీ. శ. ౯౦౭ లో ఇతనిరాజ్యము ఇండియానుండి చీనావరకును వ్యాపించియుండెను. అనగా ఇప్పటికి సుమారు వెయ్యి సంవత్సరములకు పూర్వము ఇప్పటిసయాము, కాంబోడియా, కొచిన్ చైనా, లావ్ మొదలగువానికి అంకోరు రాజధాని నగరముగా నుండినది.

పిమ్మట రాజ్యమునకు వచ్చిన మరికొందరు రాజులు ప్రాఖాను మొదలైన అనేక దేవాలయములను హిందూపద్ధతిని నిర్మించిరి. అటు తరువాత రెండవ సూర్యవర్మ కాలములో, అతని యాజ్ఞ మేరకు, దివాకరుడను బ్రాహ్మణుడు అంకోరుథామునకు కొంచెము దక్షిణముగా ఒక గొప్పదేవాలయమును నిర్మింప నారంభించెను. అదియే అంకోరువాటు. ఇది క్రీ. శ. ౧౨ వ శతాబ్దపు మధ్యకాలపుమాట. అసలు అంకోరు పట్టణమూ పరిసరములందే యుండెను.

తర్వాత ఏడవజయవర్మ కాలములో కాంబోడియా రాజ్యము మహోన్నతదశయందుండినది. అతడు అసహాయశూరుడని ప్రసిద్ధిచెందెను. సింహములను, ఏనుగులను సైతము ముఖాముఖిగ నెదిర్చి శస్త్రాస్త్రములతో పోరగల ధీరుడతడు. అతడే చాములను నిశ్శేషముగా హతమార్చెను. అతడు అనేక బౌద్ధాలయములను నిర్మించెను. అతడే అంకోరువాటుమందిర నిర్మాణమును సైతము పూర్తిచేసెను. అంకోరువాటు మందిరము

బేయనుకు పడమటనుండు 'ఏనుగుల గోడ'

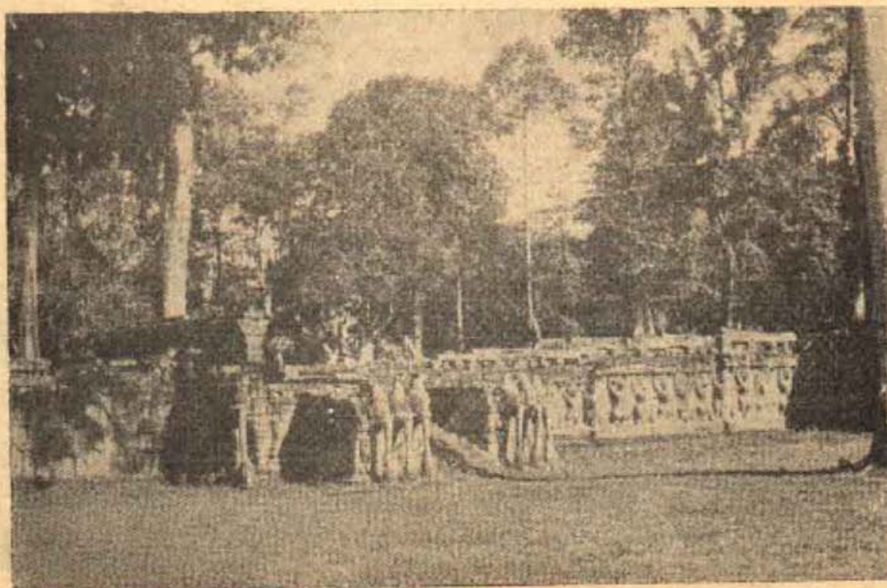

అంకోరు వాటుమందిరము: ఇది సుమారు 1 మైలు వైశాల్యముగలిగియున్నది. దీని చుట్టును 350 గజముల వెడల్పుగల ఒక అగడ్త కలదు. ఆ అగడ్తను దాటి, మందిరములోనికి పోవుటకు ఈ దారిగుండా పోవలెను. ఆదారిని నిర్మించియుండువద్ధతిని చూడుడు.

ఖ్మేరుల శిల్పశాస్త్రనైపుణికి మచ్చుతునుకగా మనకు కుమారుడు రెండవ ఇంద్రవర్మను రాజ్యము వదలిచేసి మిగిలిపోయినది. క్రీ. శ. ౧౨౦౧ లో అతడు తన ఒక బౌద్ధమఠములో చేరిపోయెను.

అంకోరును పాలించుచుండిన ఖ్మేరరాజుల ప్రాసాదము మూలమట్టముగా మాయమయి పోయినను, మిగిలి నిలిచిన యీప్రాసాదోపరితలము దాని సమగ్రసౌందర్యమునకు దృష్టాంతమైయున్నది.

బేయన్ మందిరములోని శిల్పసంపద: ఖ్మేరుల ఒకానొక నౌకాయుద్ధయాత్ర ఇందు చిత్రింపబడినది. వారి శిరస్త్రాణవైఖరియు, కేశబంధ పద్ధతియు చూడదగినవి

మరి ౨౦౦ సంవత్సరములవరకును అంకోరువైభవము ఉన్నతదశలో నేయుండెను రాజధాని నగరమే కాక అది కళలకు, మతవిజ్ఞానమునకు, వాణిజ్యబాహుళ్యమునకు, అఖండైశ్వర్యమునకును ప్రసిద్ధిచెందియుండెను. కాని సయామీలు క్రమేణ ప్రబలులైపోయిరి. వారు తరచు ఖ్మేరరాజులపైన దండయాత్రలు సలుపజొచ్చిరి. చివరకు ౧౫ వ శతాబ్దములో అంకోరును వారు స్వాధీనపరచుకొని, దాదాపు వేయియేనుగులు మోయగల బంగారును, నగలను, స్త్రీలను, గృహోపకరణములను, విగ్రహములను మోసుకొనిపోయిరి.

ఖ్మేరుల ఒకానొక యుద్ధయాత్ర

ప్రాఖానుమందిరమునకు సమకాలికమగు టాప్రోవుమందిరము. ఇది పితామహ బ్రహ్మల యమనికూడ పిలువబడుచున్నది. సన్యాసులకును, మతాచార్యులకును ఇది యొక మఠముగా నుండెను. అంకోరును శతాబ్దముల తరబడి భూగర్భమున ముంచియుంచిన అరణ్యముల పరిశేషములింకను (త్రవ్వితీసినపిదపకూడ) ఈమందిరముపైన రాజ్యమేలుచునే యున్నవి, చూడుడు.

అంకోరువాటు మందిరముయొక్క మరియొకవైపు దృశ్యము: ఇందులో మందిరము చుట్టును ఉండు అగడ్త స్వరూపముకూడ కనబడుచున్నది.

అంకోరుథాము రాజప్రాసాదోపరితలమున మలచబడిన ఒకశిల్పము: ఖ్మేరుల పిచ్చిభ్రమ కిదియొక మచ్చుముక్క. ఇందలి అయిదుతలల అశ్వమువలెనే ఇంకను ఎన్నియో వింతమృగ, పక్షులను చిత్రించుటకు వారు మోజుపడుచుండిరి.

అది మొదలు అంకోరుమందిరములన్నియు పాడు పడిపోయెను. మహోన్నతవైభవముతో తులతూగి పోయిన దేవాలయములు శిథిలము లయిపోయెను.

అంకోరుథాముకు నాలుగుద్వారములు గలవు. ఈ పట్టణములలోనికి కుక్కలను, నేరస్థులను మాత్రము రానిచ్చుచుండలేదు. నేరస్థులయినవారిని వారి వ్రేళ్లను చూచి నిర్ణయించుచుండిరి. నేరస్థుల వ్రేళ్లు ఖండింపబడుట అప్పటి అలవాటు. అంకోరుప్రజలకు సువాసనద్రవ్యములన్నచో అమితప్రీతి. చందనము నలదుకొనుటయు, కస్తూరి రాచుకొనుటయు వారికి ప్రియాలంకరణకృత్యములు. పై తరగతిప్రజలకు పెక్కుమంది దాసీదాసులుండిరి. వారిని వారు డబ్బిచ్చికొనుచుండిరి. కాని ఆ మొరటు జాతికి నిత్యకృత్యములు నిర్వహించు విధానములు నేర్పుచుండిరి. అంకోరులో తరచు నేరములు చేయుట కలవాటు పడినవారిని పట్టితెచ్చి, న్యాయపరిశీలకులు వారి కాలివ్రేళ్లను తెగగోయుచుండిరి. దొంగలయినచో వారి చేతులనే కోసివేయుచుండిరి. చిల్లర తప్పులకు చేతివ్రేళ్ల కోతదండన. ఇది అక్కడి అప్పటి దండక్రమము.

ఇంకను ఎన్నో విధములుగా అంకోరు ప్రజాజీవితము ప్రేక్షకులకును, పాఠకులకును వింత గొలుపదగియున్నది. అసలు అంకోరు పట్టణము కర్రలు, పెంకులు మొదలైన నశ్వర పదార్థములతో నిర్మింపబడియుండుట కాబట్టియే, అది యీనాడు భూగర్భమున లీనమైపోయినది. దాని ఛాయలుకూడ నేడు గోచరముకావు. కాని, అక్కడి ప్రజలయొక్క జీవితక్రమము, ఆనాటివారి శిల్పనైపుణి, రాజ్యపాలనాక్రమము మొదలగు చారిత్రకాంశములన్నియును అంకోరుథాములోను, అంకోరు వాటులోను, అచుట్టుప్రక్కలందును నిర్మింపబడిన మందిరములందు శిలారూపముగా చిత్రింపబడియుండుట వలన, మనకు వానినైన మారూపుగానైన లభించుచున్నందుకు సంతోషింపవలసియున్నది. ఇప్పుడిప్పుడే

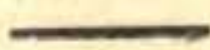

అంకోరుథాము ద్వారములను కావలికాయుచున్న 'రాక్షస' శ్రేణి.

చరిత్రకే త్తలును, అర్థవిచార శాఖోద్యోగులును అడవుల పందులలోను, మట్టిదిబ్బలలోను మరగిపోయియుండిన యీ శిలామందిరముల శిథిలములను వెలికితీయ సర్వ విధముల ప్రయత్నములను చేయుచున్నారు. కొంత వరకు చేసినారు. అంకోరువాటులోను, అంకోరు థాములోను వెలసిన మందిరముల నిర్మాణ మంతయు శిలామయమే.

అక్కడి శిల్పసంపదను, ఆశిల్పుల నిర్మాణచాతురిని విశేషించి వర్ణించుట అనవసరము. ఇందు ప్రచురింపబడిన చిత్రములే నిరక్షరముగా నా వర్ణనమును పాఠకులకు స్ఫుటపరచి ఆ శిల్పరామణీయకమును వెల్లడిపరచగలవు.

['జాగ్రాఫికల్ మాగజిన్'నుండి.]

భారతీయ మహిళా మండలి

భారత దేశ ప్రతినిధులు అంతర్జాతీయ మహాసభ, వియన్నా

ANDHRA PATRIKA

శ్రీ థాకూరు కన్య (పంజాబు)   శ్రీ పార్వతీకన్య (ఆసాము) . .

విమర్శనము

దయ్యాలు

ఆంధ్రభాషలో వచనరచన యేబది యేండ్లకు పూర్వము కాశీమజిలీలు తప్ప నింకొకటి లేదని వ్రాయవచ్చు. పిమ్మట రామాయణ భారతాదులకు వచనమున బరివర్తనము. రానురాను పాశ్చాత్య సంప్రదాయమును గమనించి నవలాకథారచన ప్రారంభమయ్యెను. ఇంతవరకు గ్రాంథికమనబడు భాషయే వెలిగింది.

నవీనయుగ ప్రారంభమునకు శ్రీ గురజాడ అప్పారావుగారు తమ "కన్యాశుల్కం" నాటకమున దారి జూపిరి. పిమ్మట శ్రీయుత గిడుగు వెంకట రామమూర్తి పంతులవా రఖండప్రచార మొనరించి దిగ్విజయమునం దిన నిప్పటికి వ్యావహారిక భాష పండితపామరుల కలములలో వార్తా పత్రికలలో గ్రంథములలో తాండవ మాడుచున్నది.

వ్యవహార భాష వ్రాయుట కష్టమేమి? యని కొందరు భ్రాంతిపడుచున్నారు. అట్లుకాదు. నేను సరిగా వ్యవహారభాష వ్రాయలేకున్నాను. గ్రామ్యములు రాకుండ సరసమయిన వ్యవహారభాష వ్రాయుట కూడ సులభము కాదు. క్రమక్రమముగా స్త్రీకవులలో గూడ చక్కని శైలిలో వ్యవహారభాష వ్రాయుట యలవడుచున్నది.

కవితకు వాక్యరచనాచమత్కార ముత్తమస్థానము నలంకరించును గాని కేవలపదాడంబరము కాదు. సర్వసులభముగా పదము లర్థమగుచు భావగాంభీర్యముండినచో నే రసావిర్భావము కలుగును.

వ్యవహార భాషలో - సరసవ్యవహారభాషలో శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు "దయ్యాలు" అను గ్రంథమును రచించిరి.

ఈమె విశేషలోకానుభవము లేని యిరువదేండ్ల ప్రాయము గలదయ్యును గ్రంథములు చదువు నభ్యాసమును స్వతఃకవనచాతురి యుండుటంబట్టి ప్రకృతి పురాణము కథలనుగూడ సరసముగా సందర్భానుగుణముగా మార్పులొనరించి వ్రాసినందుకు మెప్పునంద దగియున్నది.

ఈ గ్రంథమున పంద్రెండు కథలు కలవు. అన్నియు దయ్యములనుగూర్చిన చరిత్రలే. అందు గడపటి "ప్రతిబింబాలు" అనుదానిలో కవికల్పన యధికము. అసలుకథ తక్కువ. అన్నియును [illegible] పరంపరగా జెప్పుకొనుచున్నవే. చాలమంది కిప్పటివారలకు దయ్యాలు భూతాలు అన్నవి లేవని యభిప్రాయము. కాని నా నమ్మకము మాత్రము దయ్యాలు ఉన్నవనియే.

కవి గోదావరిమండలమున నిడదవోలు పుట్టినిల్లు కలదామె యగుటంబట్టి మాండలికపదములు కొన్ని కలవు. పూర్వము శ్రీనాథాదులుకూడ వారి మాండలిక పదములు ప్రయోగించినారు.

అల్లాగ, ఒటిక, (ఈఁత) రువ్వ, (ఒడ్డులతి) వరకంగా అజా, ఐఫ, పుంకె, ఇద్దూ (మగ్గనుపురుష) చదరటం, కమతం- ఇవి మాత్రమె గ్రంథమున గలవు.

భూతములలో మనుష్యులకు మేలు గలిగించునవి కొన్నియూ, బాధించునవి కొన్నియు గలవని యీ గ్రంథమున కథలవల్ల దెలియును. మన గ్రంథములలో మంత్రశాస్త్రమున వీటినిగురించి కొన్ని మంత్రములు సాధనలు కలవు.

ప్రకృత ప్రకృతి పరిశోధకులు శరీరము లేని జీవులు వాయురూపమున నున్నారని, వారితో మాటలాడ వచ్చునని చెప్పుచున్నారు.

ఇందలి కథలను బట్టి సన్యాసులు, బ్రహ్మచారులకే భూతగణములు, వాటిని లొంగదీయు సాధనములు పట్టుబడునట్లు తెలియును. అదియట్లే.

బొమ్మలాట కథవల్ల నేకాక యనుభవమును బట్టి కూడ ఆంజనేయుని స్మరణమాత్రమున పిశాచబాధ తొలగునన్నది సత్యము.

పుస్తకమునందలి కవిత్వ నైపుణ్యము కొంత కనబఱచెదను. స్థాలీపులాకముగా నీదిగువ గనబఱతుము.

"తెల్లు దుబ్బులదివర్లనుండే వెన్నెలు గోదావరమ్మ గృహారామంలో వున్న విద్యుద్దీపాల్లా"

"వారిదాంపత్యం పుష్పాలతావి లాంటిది" "ఆస్తి కర్పూరంలా హరించిపోయింది" ౧౪ పుట - ౩౦-౩౧. మిత్రివర్ణన. గోదావరీ ప్రాంతవర్ణనలు సహజసుందరములు ౫౭ పుటలో "భటులవధాన్ని ...... గ్రామీణ్యంగా" అనుసరించి "అవధాని వెంటనే బ్రహ్మరాక్షసి యయిపోయి" ఇత్యాది ౫౫ లో కథారంభ కథాంతములు నవలారీతిని అనుకరించుచున్నవి.

రాజమ్మ కథలో అత్తాకోడండ్రకథోపకథనము సరసముగా కొంత స్వకపోలకల్పితము.

"జమీందారులపిల్ల ...సద్భృత్యుడయినాడు." అను విషయసూచన పాత్రగుణపోషణయు నతిరమ్యముగా నున్నది.

సాంఘికదురాచారోద్ఘాటనలవల్ల నూతనయుగమున కొంత కదలిక కలుగును. ఉదా "ఇంతకీ స్త్రీలు పురుషులచేతిలో లక్క బొమ్మలు" ౩౫ "పాప మా పిల్లకు కేశఖండనము మాత్రం జరగలేదు" అనుచోట బాలవితంతువుల దురవస్థలు శోచనీయముగా గనంబరచబడెను.

ఇట్లీచిన్న పుస్తకమును నాకు దోచినంత విమర్శించితిని. ఇట్టి వింక గొన్ని పుస్తకము లీమె వ్రాసి మెప్పునందుగాతయని యాశించుచున్నాను.

దేశమున స్త్రీకవులుగూడ నుత్తమస్థానమునకుం జెంది విలసిల్లు భాగ్యము ఈ యుగంబున ప్రారంభించుచున్నందుకు పరదేవతావిలాసమును మనసా ఎన్నుకొనుచున్నాను.

బంకుపల్లి మల్లయ్యశాస్త్రి

లక్క పిడతలు

బాలానందం ౧. బాలగేయాలు; కర్త: శ్రీచింతాదీక్షితులు, నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు, గుంటూరు. డెమ్మీ ౧౬ సైజు, ౫౬ పుటలు.

ఏ దేశంలోనైనా సరే నిరక్షరాస్యత నిర్మూలమై, విద్యకి వ్యాప్తి కలగాలంటే ఆ విషయమైన ప్రయత్నాలు మొదట్నుంచీ జరగాలి. పునాది దిట్టంగా లేకపోతే దానిమీద లేచిన కట్టడం చిరస్థాయికాలేదు. చిన్నపిల్లలలో విద్యావ్యాప్తి కలగచేయడానికి నిర్బంధపద్ధతులకంటే సున్నితమైన మార్గం వొకటి ఉంది. అదేమిటంటే—వాళ్ల మనస్సుని ఆకర్షించి ఆనందాన్ని కూర్చే వాఙ్మయం!

చిన్నపిల్లల మనస్సుని అవలీలగా ఆకర్షించేవి కథలూ, గేయాలూను. అవి వ్రాసేవారు తెలుగువారిలో బహుకొద్దిమంది. అట్లాటివారిలో శ్రీ దీక్షితులుగారిది అందెవేసిన చెయ్యి.

బాలవాఙ్మయాన్ని అభిమానించేవారిలో శ్రీదీక్షితులుగారిని ప్రశంసించనివా రుండరు. వీరి 'సూరీ, సీతీ, వెంకీ' కథలూ, గేయాలూ మంచి పేరుతెచ్చుకుని బాగా ప్రచారానికి వచ్చాయి. శ్రీ దీక్షితులుగారి రచనలు మంచి ధారాశుద్ధి కలిగి, కొంచెం చదవనూ, వ్రాయనూ నేర్చిన ప్రతివారూ అర్థంచేసికోతగ్గట్టుగా వుండే భాషలో, అలాంటి భావాలతోనే రసం చిప్పిలుతూ వుంటాయి.

'లక్కపిడత' లో యిరవై చక్కటి గేయాలున్నాయి. అన్నీ ఒకదాని కింకోటి ఈడుతీయకుండా వుండడంచేత తారతమ్యం నిర్ణయించడం కష్టం. ఈ గేయాల్లో చాలావరకూ యిదివరకు చాలా పత్రికల్లో పడ్డవే అయినా పరికొత్తల్లాగే కనబడతాయి. ఎన్నిసార్లు చదివినా విసుగు అనిపించదు. అన్నీ స్వాభావిక

వర్ణనలతో ఉండటంబట్టి పండిత, పామర భేదం లేకుండా అందరికీ ఆమోదాన్నీ ఆనందాన్నీ కలిగిస్తాయి.

'లక్క పిడతలు' బాలగేయవాఙ్మయంలో అగ్రస్థానాన్ని అలంకరింపదగినది.

ఇంతవరకూ తెలుగులో బాలురికి స్వంతంగా చదవడానికి వీలైన వాఙ్మయం లేదు. అరవంలోనూ, కన్నడంలోనూ 'బాలర్ కల్వి', 'మక్కళ పుస్తక' మొదలైన పత్రికలుకూడా ప్రత్యేకం బాలురకోసమే పనిచేస్తూ వున్నాయి. అలాంటి పత్రిక లేకపోయినా శ్రీ దీక్షితులుగారివంటి వాఙ్మయాభిమానులు యిలాంటి చిన్న చిన్న పుస్తకాలు ప్రకటించి బాలురకి వుత్సాహాన్ని కలుగచెయ్యాలి. వాఙ్మయాభిమానులు యిల్లాంటివారికి తగిన ప్రోత్సాహం యివ్వడం విధిగా భావించాలి.

బు. వేం. ర.

మహాభారత కౌరవరంగము

డెమ్మీసైజు, గ్లేజుకాగితము, ౧౧౫ పేజీలు, వెల రు. ౧-౦-౦

కవి: ఉమర్ అలీషా.

విజ్ఞాన విద్యాపీఠాధిపతులగు ఉమర్ అలీషాకవిగారు ఆంధ్రలోకమునకు చిరపరిచితులు. తెలుగుకవుల తెన్నులగూర్చి వ్రాయదలపడువారికి ఉమర్ అలీషాకవిగారి జీవితచరిత్ర, తెలుగుకు వారొనర్చినసేవ, వారి రచనలు కొంతసామగ్రిని కూర్చి పేర్చు ననుటలో సందేహమావంతయు లేదు.

ఈ కవి "మహాభారత కౌరవరంగము" అను నీదృశ్యప్రబంధమును తొలుత ౧౯౧౬ వ సంవత్సర ప్రాంతముననే రచించినట్లు పీఠికయం దుగ్గడింపబడినది. దీనిని రచించుటయం దీకవి త్రొక్కిన ఫక్కి పైవిషయమును స్పష్టపరుపకున్నను స్పష్టపడుచున్నది. ఆంధ్రనాటకరంగ మొకపాటి ఔన్నత్యదశయం దున్న దినము లవి. పదిపదునైదు వత్సరములకుమున్నే యీ కవి యీ నాటకమును వెలువరించియుండిన ప్రయోజనముండెడిది.

మహాభారతేతిహాసము భారతవ్యక్తి ప్రతిపాదక మైన దనుట నిర్వివాదాంశము. దీని నెందఱెన్ని విధముల నిర్వచన మొనర్చినను నిందలి చేవ తరుగదు. "మహాభారత కౌరవరంగము" అను నీ నాటకము పాండవ కౌరవులకుగల నైతికస్థానిక సంప్రదాయాది ప్రసిద్ధధర్మములు నిష్పాక్షికముగ భారత వ్యక్తిత్వమును ప్రతిపాదించునట్లు ధర్మయుక్తముగ రచించినట్లుదాహరింపబడినది.

రాయబారముతో ప్రారంభమై సంగ్రామాంతము వరకు జరిగిన గాథయే యిందలి యంశము. అగుట, ప్రధానరసము వీరము. నంజుడుగ నిరుమంత హాస్యధోరణినిగూడ గల్పిత మొనర్చిరి చివరవరకు నొకే విధముగ నడక గలదు. రాయబారరంగము, యుద్ధము ముగిసి ముగియకముందు తనవారెల్లరు మడసినపిమ్మట తన ప్రతిజ్ఞప్రకారము అపాండవము కాలేదని దుర్యోధనుడుపడు ఆవేదన మొదలగు ఘట్టములు రసవంతములుగ నున్నవి. రసమునకు తగినట్లు భాష అమరియున్నది. పద్యములు పుష్కలముగ నున్నవి. నాటకమన్నివిధముల ప్రదర్శనానుకూలముగ నున్నది. అయితే ఆంధ్రనాటకరంగము అవసానదశయందున్న యీదినములలో నిట్టి నాటకముల కెట్టి ప్రయోజనము, ప్రచారము లభింపగల దనునదియే సందేహము.

వడ్లమన్నాటి కుటుంబరావు

నూతన ఇండియా రాజ్యాంగము

క్రౌనుసైజు, ౮౮ పుటలు, చక్కని గ్లేజు కాగితము, వెల ప్రతి ౧ కి రు. ౦-౩-౦.

గ్రంథకర్త: దిగవల్లి వేంకట శివరావు, బి. ఎ., బి. ఎల్.

ప్రకాశకులు: ఆంధ్రరాష్ట్ర రైతు సంఘము, బెజవాడ.

మన దేశమునకు వైస్రాయిగనుండిన కర్జను ప్రభువు ౧౯౦౦ లో "భారతదేశము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు కొలికిపూస. ఏభాగము పోయినను మన సామ్రాజ్యము నిలచును గాని భారతదేశము పోయినచో మన సామ్రాజ్యము అస్తమించ వలసినదే" అని పలికినాడు. భారతదేశమును బ్రిటీషువారు అంత చులకనగ వదలరు. దీనికి తార్కాణముగ సంస్కరణములకల్ల

భారతదేశమును వారంతకంతకు ఉచ్చులచే బిగించుచున్నారు.

నూతనముగ వచ్చిన క్రొత్త రాజ్యాంగము ౧౯౧౯ నాటి ప్రాత రాజ్యాంగముకన్న కఠినతరమైనది. ముఖ్యముగ వైస్రాయికిని గవర్నరులకును యిక ముందు "ప్రత్యేక బాధ్యతలు" అను పేరట అపరిమితములగు సర్వాధికారము లొసగబడినవి. జాతీయాభివృద్ధికరములగు శాఖలను వృద్ధిచేయు మార్గములకిది దారిచూపుట లేదు.

మొన్న మొన్నటివరకు భారత రాజకీయ సమస్యలు కేవలము విద్యాధికుల వడుమనే నలుగుచుండెడివి. సామాన్యరైతులకవి దుర్గ్రాహ్యముగ నుండెడివి. గాంధి మహాత్ముని కృషివలన రైతులలో నిప్పు డొకతీవ్రతర-ఆవేశము వెలువడినది.

ఇప్పట్టున భారతరాజ్యాంగమునకు సంబంధించిన "నూతన ఇండియా రాజ్యాంగము"వంటి గ్రంథములయొక్క ఆవశ్యకత యెంతేని కలదు. బ్రిటిషువారెట్టి యుచ్చులచే భారతదేశమును బిగించచూచుచున్నారో ప్రత్యంశమునందును గ్రంథకర్త బహుకూలంకషముగ రచించినారు. రాజకీయసమస్యలకు సంబంధించిన అలజడులయందు ఒక నాయకుని నమ్మి అతని ననుసరించుట యటుండ ఆ సమస్యలకు సంబంధించిన పూర్వాపర సందర్భములు, వాటి లాభనష్టములు, వాటియందిమిడియున్న స్వార్థపరత మున్నగు అనేకవిషయములు తుణ్ణముగ గ్రహించియున్నచో నట్టి రాజకీయాందోళన త్వరలో తప్పక ఫలప్రదము కాక మానదు. రైతులకునకు వచ్చిన నేటి రాజకీయోద్యమము ఫలకారియగుటకు ప్రతి రైతు నూతన సంస్కరణముయొక్క బాగోగుల నవగాహన చేసికొనుట ప్రథమకర్తవ్యము.

శివరావుగారి యీరచన బహుసమయోచితమైనది. రైతు సంఘమువారుగూడ దీనిని ప్రకటింపబూనుట, బీదవానికి గూడ అందుబాటున నుండునట్లు ప్రకాశకు లీ గ్రంథమునకు అంత స్వల్పమూల్యము నుంచుట మిగుల ప్రశంసింప తగినవి. ఈ గ్రంథమునకు తప్పక బహుళప్రచారము లభించగలదని యూహించుచున్నాము.

ఈ గ్రంథమునందు భారతదేశ పరిపాలన, బ్రిటిషుపార్లమెంటుయొక్క సర్వాధికారము, ఫెడరలు శాసననిర్మాణసంస్థ, అట్టి సంస్థయొక్క అధికారము, గవర్నరు జనరలు అధికారములు, సంస్థానాధీశులు, శాసననిర్మాణసంస్థలు, గవర్నర్ల అధికారములు, కేంద్ర ప్రభుత్వము, రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనము, బ్రిటిషువారి హక్కులు, ఐ. సి. ఎస్. ఉద్యోగులు మున్నగు విషయములగూర్చిన నూతన సంస్కరణముల మూలమున భారతీయుల కెట్టి స్వాతంత్ర్యములు, లాభములు లేకపోగా యెన్నివిధముల దేశదాస్య బంధనములను మరింత గట్టిపరచుచున్నవో బహు చక్కగ సులభముగ గ్రాహ్యమగునట్లు రచింపబడినవి. ఇందు నూతన రాజ్యాంగముయొక్క స్వరూప స్వభావములగూర్చి అఖిలభారత-కాంగ్రెసు కమిటీవారు ప్రచురించిన ఇంగ్లీషువ్యాసమును, దీని ఆర్థిక రాజకీయఫలితములనుగూర్చి బూటానీగారు వ్రాసిన ఆంగ్లవ్యాసమును అనువదించి చేర్చబడినది.

వడ్లమన్నాటి కుటుంబరావు.

సోవియటు రష్యాలో సమిష్టి వ్యవసాయ పద్ధతి

క్రౌనుసైజు, సుమారు ౩౦ పుటలు, వెల ఒక అణా. గ్రంథకర్త: రామమోహన్.

౧౯౧౭ వ సంవత్సరం ప్రాంతంవరకు రష్యా బహు అనాగరకస్థితిలో వుండేది. ఏకాలంలో గూడా యిక్కడ వ్యవసాయమే ప్రధానవృత్తి. అయినప్పటికి రైతుకు సుఖం లేదు. జారు ప్రభుత్వము అంతరించి సోవియటు ప్రభుత్వం తలయెత్తిన పిమ్మట రష్యాలోని రైతుస్థితి సంపూర్ణంగా మారిపోయింది. జమీందారీ పద్ధతి తొలగింపబడింది. భూమినంతను సమిష్టిమీద వ్యవసాయం చేసుకోవటం. ఇదంతా ఉమ్మడి సొత్తు. ఒక్కొకడు తాను చేసే కష్టాన్ననుసరించి ప్రతిఫలం పంచుకోవటం. ఈ మార్పు రావటానికి ప్రారంభంలో కొంచెం విప్లవకరమైన పరిస్థితు లేర్పడినా యీనాడు

ప్రభుత్వం, ప్రజలు యేకమై ఒకకట్టుమీద శ్రమచేసి ౧౯౧౩ నాటికంటె ౧౯౩౬ నాటికి తమ దేశ జాతీయాదాయం నాలుగురెట్లు పెంచుకున్నారు. ఈనాడు రష్యా ఆదర్శ వ్యవసాయక్షేత్రంగా ప్రపంచమంతటి చేత పరిగణింపబడుతోంది.

రష్యా యీనాడు యిట్టి స్థితికి యేలా రాగలిగిందో, అక్కడ అనుసరింపబడిన విధానాలెట్టివో యీ గ్రంథం తెలుపుతుంది. సంఘీభావము, కట్టుబాటువల్ల యెంతపనినైనా సాధింపవచ్చునని సోవియటు విధానం తేటపరుస్తుంది.

గ్రంథములు కావలసిన రామమోహనరాయ్ సామిల్స్ కాంపౌండ్సు, గాంధీనగరం, కాకినాడ అని వ్రాసిన పొందగలరు.

వడ్లమన్నాటి కుటుంబరావు.

శ్రీ నాగమహాశయుని జీవితచరిత్ర

క్రౌనుసైజు ౧౫౦ పు. చక్కని గ్లేజుకాగితము, వెల ౮ అణాలు.

ప్రకాశకులు: శ్రీరామకృష్ణమఠము, మైలాపూరు, మదరాసు.

శ్రీ నాగమహాశయుని అసలు నామధేయము దుర్గాచరణనాగు. శ్రీరామకృష్ణ పరమహంసయొక్క శిష్యవర్గమునందీ నాగమహాశయు డగ్రగణ్యుడు. ఈతని యందుగల మహద్విశేష మేమన గృహస్థాశ్రమమున నుండియే పారమార్థిక జీవితమునందు అత్యున్నతస్థితిని బొందుట. వైద్యవిద్య నభ్యసించి అర్థాని యాధారమున రోగులను పిండిజుర్రెడు ఘనుల నెందరనో మన మెరుగుదుము. అట్టివారికి నాగమహాశయుని జీవితచారిత్రము వైద్యవిద్యయొక్క పారమార్థిక ప్రయోజనమును తెల్లమొనర్చుచున్నది. వైద్యవిద్యయొక్క ప్రయోజనము ధనార్జనకాదు. సోదర మానవుని దేహబాధకములను తొలగించి ఆతని సుఖజీవమున నుంచుటే వైద్య విద్య ప్రయోజనము.

ఇంతేకాక యీతని యహింసావ్రతదీక్ష అప్రతిమానమైనది. పుట్టుకతో శూద్రుడయ్యును మత్స్యమాంసముల సేవింపకుండుట మాత్రమేకాక భూమిపై నడచినంతమాత్రమున అందందు దిరుగాడు చీమ లెక్కడ తన పాదములక్రింద నలిగి చచ్చునోయని దినముల తరబడి యిలు వెడలెడువాడు గాడట.

మాంస మజ్జా యుతమగు నీదేహము ఎప్పుడో ఒకప్పుడు రూపము లేకుండ నశించునదనియు, అట్టిదీనికి కామినీకాంచనములపైన మమకారమేలయనియు, బ్రతికియుండినంతకాలము భగవత్సేవ, పరోపకారము మాత్రమే కైవల్యసిద్ధికి మార్గములనియు నీతని నమ్మకము. రెండుతడవలు వివాహము చేసికొనినను భార్యను స్పృశించి యెరుగడు. లక్షలార్జించగల అవకాశ మమరియున్నను తన కెంత కావలెనో అంతియే గ్రహించువాడు ప్రపంచమునందలి ప్రత్యణువునం దాతనికి భగవల్లీల గోచరించును.

ఆదర్శప్రాయములగు నిట్టి మహదంశము లెన్నియో ఈ నాగమహాశయుని జీవితమునందు గానవచ్చును. ఈ గ్రంథమునం దీతని చరిత్ర, బాల్యము, వైద్య విద్యాభ్యాసము, పునర్వివాహము, మంత్రోపదేశము దక్షిణ దేశయాత్ర, జన్మస్థాన నివాసము, శ్రీరామకృష్ణ సందర్శనము, గార్హస్థ్య జీవితము, అంత్యదినములు, మహాసమాధి, నాగమహాశయులచే విరచితంబులగు కొన్ని గీతములు మొదలగు వివిధప్రకరణములు కలిగియున్నది. శ్రీరామకృష్ణపరమహంస కేవలము భగవదవతారమనియు, ప్రపంచమున నేది జరిగినను భగవదిచ్ఛ ననుసరించియే జరుగునుగాని మానవుడు అహం అని యుచ్చరించుటకు తగడనియు మానవుడీ ప్రపంచమున కేవలము రేణుమాత్రాంశమే అనియు నాగమహాశయుని విశ్వాసము. బుద్ధి తెలిసినది మొదలు ప్రాణము హరించును వర కీతని జీవిత మెంకేతీరున గడచినట్లు తెలియుచున్నది. స్త్రీ పురుషులెల్లరు పఠించి అనుసరింపదగు విశేషము లెన్నియో కలవు.

ఈతని జీవితచరిత్ర వంగ ఆంగ్ల భాషలందు మాత్రమేకాక అనేక యితర భాషలందుగూడ ప్రచురింపబడినది. వంగ ఆంగ్ల భాషల రెంటను పాండిత్య మమరియున్న శ్రీయుత గోటేటి సత్యనారాయణమూర్తిగారు తెలుగున వ్రాసిరి. సరళమగు భాష, చక్కని ఆంధ్రపత్రికా ముద్రణాలయపు అచ్చుకూర్పు.

వడ్లమన్నాటి కుటుంబరావు.

స్రుతమధూలిక

ప్రథమసంపుటము - కర్త: శ్రీ మామారువేంకట శేషగిరిరావు, క్రౌను ౭౬ పుటలు.

ఈ 'స్రుతమధూలిక' లో ౨౩ ఖండకావ్యాలున్నాయి. వాటిలో పద్యాలు ఎక్కువ; గేయాలు తక్కువ. పద్యాలు గ్రాంథికంలో రాయాలనీ, గేయాలు వ్యావహారికంలో రాయాలనీ కవి తలచినట్టు వాటి వాటిని బట్టి తెలుస్తుంది. కాని పద్యాల్లోకూడా చాలా చోట్ల వ్యావహారికపదాలు స్వేచ్ఛగా ఉపయోగింపబడ్డాయి. పయి ఖండకావ్యాల్లో చిన్నది రెండు బంతులది. పెద్దది ౩౬ బంతులది. తక్కినవన్నీ ఈ మధ్యరకంలో ఉన్నాయి.

అసలు 'స్రుతమధూలిక' అంటే ఏమిటో అర్థం కాలేదు. అట్టపైని ఉన్న చిత్రంలో ఒకవ్యక్తి పాత్రలోంచి మధువుని ఒలకబోస్తూ ఉన్నట్టు కనబడుతుంది. సంపుటంలోని ప్రతికావ్యమూ అర్థం కాకపోయినా మొత్తంమీద ఒకవ్యక్తి తన ప్రియురాలికోసం విషాదగీతాలు ఆలపిస్తున్నట్టు తెలుస్తుంది. 'మధూలి లేక మధూలిక' అంటే ఒకచెట్టు; మధువు కాదు. 'చెట్టు' అనే అర్థమే గ్రహిస్తే 'స్రుత' అనేది దానికి సరిపడదు. 'స్రుత మధూలిక' అనే ఖండకావ్యంలో 'మగ్గీన మధువు దొర్లిపోయినది.' అని కొంత చిత్రాభిప్రాయాన్నే వ్యక్తపరుస్తుంది. కవి అనుకున్న అర్థంలో 'స్రుతమధూలిక' పదం అసమర్థం అవుతున్నాది.

కవి పద్యాల్లో ఛందోయతినియమాల్ని పాటించినట్లు కనబడుతున్నాది. కాని ఆనియమం చాలాచోట్ల తప్పిపోయింది.

సామాన్యంగా భావం పూర్తి అయినప్పుడుగాని, వ్యంగ్యం కావలసినప్పుడుగాని పద్యాల్ని పూర్తిచేయకుండా విడిచిపెట్టడమూ, పద్యాల నడుమనే కొన్ని పదాల్ని విడిచిపెట్టడమూ ఆధునిక కవులకి అలవాటు. ఈ పుస్తకంలో అలాంటి అవసరాలు లేకపోయినప్పుడున్నూ పదాలే కాకుండా పద్యైకదేశాలున్నూ విడువబడ్డాయి. పయి తీరు పుస్తకమంతటా తరుచుగా ఉంది.

'మోవిసుధాప్రవర్షిత... సంతసాత్మజా!, ఏకతెన్ను, లేనాగబోడి, సహచర్యము, సహర్ష్యమూ, ముదవారి, క్షుద్రవికారి, వినిస్రుతమధుసోన, ప్రథకన్నె, స్వంకియమథితము, నదీకన్నె, ముగ్ధమల్లియలు, ధువీధరము, వికాసిణి, పూసుందరాంగి, ఉషా ఉదద, సౌందర్యాణువు'ల వంటిప్రయోగాలు చాలా యిందులో ఉన్నాయి. మిశ్రసమాసాలూ, వ్యాకరణవిరుద్ధాలూ వాడితే యేం పుట్టిమునిగిందనవచ్చు. కాని అట్టివి శ్రుతికటువులు కాక రసానుగుణములయితే పరవాలేదు. వ్యరూప, సందర్భాల్ని పట్టి చూస్తే ఇట్టిపదాలకి కావ్యత్వంతోటీ, రసంతోటీ సంబంధం ఈ గ్రంథంలో కనపడలేదు. 'నా దేవివోయి నీవు!, చెల్లినోయి కొంటరితనమోయి' అని స్త్రీనిగూర్చి పురుషుని సంబోధించే మాదిరిగా 'ఓయి!' అని వాడబడ్డాది. అది సరసంగా ఉంటుందా?

ఈ పుస్తకంలో ఏ కొద్ది కావ్యాలో తక్క తక్కినవన్నీ ఊహాకందని భావాలతో కూర్చబడ్డాయి.

'నిన్ను' ఉంచి, పెంచుకొనగ గ్రొన్నవలు' గడించుగోలేని కడుబీద కిచ్చుకొంటి, నెట్లు దక్కెద వతనికి?

లోకకారణజన్మగా లోకు లెరిగి, కొన్న నిన్ను...
నీతోడనే నన్ను.......... ....'

మొదలైన కావ్యాలు దాని కుదాహృతులు. అయినా—

'తల ధరించి ఆరాధింపవలయు దేవి, నైన నిన్ సతి ననుకొని నానో ఏమొ, ప్రేమ కేర్పుకొనుటకైన ప్రియతమునను, నట్టి నిన్ పసుతను గనినానో ఏమొ, వ్రేలుతాకున మధుగీతు లాలపించు, వీణతీగల తెగ లాగి విడిచినానో, అట్టె చూచుకొని పులక లందవలయు, సుమసుగంధము వాసన మాడగోరి, కరముల నలిపివేసిన ఘనుడనేమొ!, కాక...........'

యిట్లాటి మంచి భావాల కావ్యాలూ ఉన్నాయి, స్వల్పంగా. బాగా సంస్కరిస్తే పయి కావ్యం యింతకంటె చాలా బాగా తయారయేదే!

ఈ పుస్తకంలో నవీన ఖండకావ్యపద్ధతిని పేజీకి రెండు మొదలు పన్నెండు బంతులవరకూ ముద్రణం జరిగింది. పేజీల సంఖ్యలేదు. విషయసూచికయూ లేదు.

ర.

జన్మభూమి

ఆంధ్రసేవా ద్వితీయ ప్రసూనము; కరుణరస భరితమగు నాటిక. కర్త: శ్రీ ముద్దా విశ్వనాథము. క్రౌను సైజు, రంపుటలు, చక్కని కూర్పు. వెల ర అణాలు. ప్రకాశకులు: వ్యాసకుటీరము, మెలుపాక, ఎలమంచిలి.

'జన్మభూమి'కి 'మాతృక' జువెనిల్ బడ్జెటు' లోని హృదయంగమమగు నొక చిన్న కథ. ఇందు కవి 'మన దేశాచార సంప్రదాయముల కనుకూలముగ గాథ మార్పుచేయుటయే కాక, ఇందులకుపకరించు భావములు ఆంగ్లేయకవిరత్నములగు ఎలిజాకూక్, సర్ విలియం షేక్స్పియర్, సర్ వాల్టర్ స్కాట్ మహాశయులు రచించిన అమూల్యపద్యకావ్యముల నుండి గ్రహించి ప్రసంగములలోఁ జేర్చిరి. 'పాఠకులకు రుచి గల్గించుటకై భారత, భాగవతాది సుప్రసిద్ధ పురాణ గ్రంథములనుండి కథాసందర్భమునకు సరిపడు పద్యములు కొన్ని కలయు మార్పులతోఁ బాత్రములచే ననువదింపఁ జేసిరి. 'ఇదిగాక, ఆధునిక. విఖ్యాతకవిపుంగవులగు శ్రీ మంగిపూడి వేంకటశర్మగారు, శ్రీ వడ్డాది సుబ్బారాయుఁడుగారు, శ్రీ కూచి నరసింహముపంతులుగారు మున్నగువారి పద్యరత్నములను ఇందు గ్రహింపఁబడినవి.'

ఇందలి కథ హృదయంగమము; రచన సరళము. జన్మభూమియెడ కవికి గల గౌరవము, ప్రీతి యిందు సువ్యక్తములు. ఇతరుల పద్యము లిందు కొన్ని గ్రహింపబడినను, కొన్ని కొలదిమార్పులను చెందినను అవి ప్రస్తుతానుగుణములు కాక పాఠకుల ఆమోదమునకు పాత్రము లయియున్నవి. భాష. గ్రాంథికమైనను స్వభావవిరుద్ధముగ లేదు. భాషాభిమాను లీ గ్రంథమును పఠించి, గ్రంథకర్తృప్రయత్నమును సఫలము నొనర్తురు గాక!

బు. వేం. ర.

"రూమ్ టు లెట్"

రచయిత: పిల్లలమర్రి బాలకృష్ణశాస్త్రి. ఇది తెనాలి యువకార్యాలయంవారి మూడో ప్రచురణం.

ఈ కార్యాలయంవారు ఆధునికుల కథల్ని నూరేసి పుటలకు మించకుండా సంపుటాలుగా ప్రకటిస్తున్నారు. సంపుటం వెల ఒక్కొంటికి నాలుగణాలు మాత్రమే. ఇంగ్లీషులోని ఆరుపెన్నీల నవలలూ, కథాసంపుటాలూ లాంటి పుస్తకాలు మనకు లేని లోపాన్ని యువ కార్యాలయంవారు ఈ నాటికి తీర్చారు. ఇందుకు వారిని ఎంతైనా అభినందించాలి.

ఈ కార్యాలయంవారి మొదటి రెండు కథాసంపుటాల ఉత్తమశ్రేణిలోకి రాకపోయినా, పిల్లలమర్రి బాలకృష్ణశాస్త్రిగారి కథలు చదవడానికి కులాసాగానే వున్నాయి. "ఇవి వినోదకథ"లని చెప్పడం కంటె ఈ సంపుటి ప్రకాశకులుకూడా వీటినిగురించి "క్లెయిం" చెయ్యలేదు

శాస్త్రిగారి కథలన్నింటిలోనూ మొట్టమొదటి "రూమ్ టు లెట్" చాలాధక్కగావుంది. తక్కిన అన్నికథలూకూడా ఈ శ్రేణిలోనివే అయితే ఈ సంపుటం ఉత్తమోత్తమమైనదని చెప్పడానికి ఏమీ సందేహం వుండేదికాదు.

మొత్తంమీద శాస్త్రిగారి కథలలో చాలా Promise కనబడుతున్నది. ఇంతవరకు వారు వ్రాసిన కథలు ఈ సంపుటంలోని ఆరూ మాత్రమే. అంచేత ఇకముందు వారు ఇంతకంటె ఉత్తమమైనవాటిని ఎన్నింటినో వ్రాయగలరనీ, వ్రాస్తారనీ ఆశించవచ్చును.

—రావుకే

స్వీకారము

శ్రీ గీత గోవిందము

సంస్కృత శ్లోకములు, తెనుగు పద్యములు, తాత్పర్యము. పు. ౧౩. వెల ౦-౮-౦.

అనువాదకుడు: మారాబత్తుల సూర్యనారాయణ.

ప్రకాశకులు: సుండు జగన్నాథంసన్, బుక్ సెల్లర్సు, రాజమండ్రి.

---

౧. విజ్ఞానలహరి

క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు ౬౦, వెల రు. ౦-౪-౦.

౨. ఆనందలహరి

క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౮౩, వెల రు. ౦-౧౦-౦.

౩. అధ్యాత్మామృతసారము

క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౧౦౪.

ఈమూడు వచనగ్రంథములకు కర్త: శిష్టా గోపాలం, బి. ఏ., ఎల్. టి., హెడ్‌మాష్టర్, ట్రెయినింగు స్కూలు, అమలాపురం.

ఆంధ్రజ్యోతి (పద్యరచనము)

క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౨౬.

గ్రంథకర్త: కొండాలి వేంకటరాజారావు.

కృష్ణాజిల్లా పెదకళ్లేపల్లి నివాసులు కొండాలి ఆంజనేయశర్మగారికి ఐదుఅణాటిక్కెట్లను పంపిన పుస్తకము లభించును.

---

౧. హిందూ మతము(ప్రధానసందేశము)

డెమ్మి ౧/౧౬ సైజు, పు ౮౨. రు. ౦-౨-౦

౨. శ్రీరామకృష్ణ వివేకానంద రామతీర్థుల ఉపదేశములు

డెమి ౧/౧౬ సైజు, పు. ౧౦౬, వెల రు. ౦-౪-౦

౩. హిందూమతము, స్వధర్మము

డెమి ౧/౧౬ సైజు, పు. ౮౭, వెల రు. ౦-౨-౦

ఈ మూడువచనరచనముల రచయిత బులుసు వేంకటేశ్వర్లు, ఎం. ఏ., పి. ఆర్. కాలేజి, కాకినాడ.

దుర్గా సుబ్రహ్మణ్య శర్మగారి యథాంధ్ర - లక్ష్మీశృంగార కుసుమ మంజరీ విమర్శము

క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౬౩, వెల రు. ౦-౪-౦.

విమర్శకుడు: ఓరుగంటి వేంకటేశ్వరశర్మ, హిందీపండితుడు, ఆంధ్రవిశ్వకళాశాల, వాల్తేరు.

లక్ష ఖండం (పద్యరచనల సంపుటి)

డెమి ౧/౮ సైజు, పు. ౧౬. వెల రు. ౦-౮-౦

సమాహారకర్త: కొమరవోలు చంద్రశేఖరమంత్రి, వాఙ్మయసమితి, తిరువల్లిక్కేణి, మదరాసు.

పండుగ కట్నము (పద్యరచనము)

ఫూల్సుక్యాప్ సైజు, పు. ౨౪.

కవి: పాలెపు బుచ్చి వేంకటసాంబశివరావు, అనకాపల్లి.

తత్త్వబోధ

(శ్రీదుర్గా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారి 'వర్ధంతి' విమర్శము)

క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౪౮, వెల రు. ౦-౨-౦.

విమర్శకుడు: ధరణికోట వేంకటసుబ్బయ్య, 'శ్రీనగర్', నెల్లూరు.

సుబ్బయ్యగారి దబ్బరలు

(ధరణికోట వేంకట సుబ్బయ్యగారి తత్త్వబోధలోని విషయములు.)

క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౬౫

విమర్శకుడు: కే. నారాయణరావు నాయుడు, నెల్లూరు.

ధరణికోట వారి ధార్ష్ట్యము

క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౨౦

విమర్శకుడు: దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రి, నెల్లూరు.

సిద్ధగణపతి సీతులు

(పద్య రచనము)

క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౧౨౮, గ్రంథకర్త అల్లక వీరభద్రకవి, లక్ష్మీవారపుపేట, రాజమహేంద్రవరము.

---

౧. శ్రీరమణగీత

పద్యకావ్యము. క్రౌను ౧౩౦ పుటలు వెల ౮ అణాలు.

అనువాదకులు: గుఱ్ఱం వేంకటసుబ్బరామయ్య, నెల్లూరు.

౨. మహర్షియు; తత్సందేశమును; శ్రీమదరుణాచలాష్టకము

గద్యపద్యాత్మకము. క్రౌను ౧౩౬ పుటలు. వెల ౬ అణాలు.

అనువాదకులు: దోమా వెంకటస్వామిగుప్త,

౩. ఉన్నది నలుబది; సద్విద్య; నేనెవరు?

క్రౌను ౪౭ పుటలు. వెల ౦-౨-౬.

౪. 'మహర్షిపాదపద్మసన్నిధిలో

క్రౌను ౪౫ పుటలు: వెల రెండణాలు.
అనువాదకులు: శ్రీ దామరపాక్కం ఓ కృష్ణయ్య

౫. అరుణాచలస్తుతి పంచకము

క్రౌను ౩౧ పుటలు. వెల రెండణాలు.
అనువాదకులు: గిద్దలూరి నరసింగరావు.

౬ ఉపదేశసారము

క్రౌను ౨౦ పుటలు. వెల అణాకాని.
అనువాదకులు: శ్రీ ప్రణవానందులు.

పయి ఆరు గ్రంథములకును ప్రచురణకర్త: శ్రీ నిరంజనానందస్వామి, సర్వాధికారి, శ్రీ రమణాశ్రమము, తిరువణ్ణామల.

ప్రకృతిగృహవైద్యము

క్రౌను ౧/౮ సైజు. పు. ౧౭౧. వెల రు. ౨-౮-౦.
గ్రంథకర్త: పుచ్చా వెంకట్రామయ్య, ప్రకృతి కార్యాలయము, బెజవాడ.

ఆంధ్రభాషాచరిత్రము (రెండు సంపుటములు)

ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషద్ గ్రంథమాల ౧౮ వ ప్రచురణము.

గ్రంథకర్త: చిలుకూరి నారాయణరావు, ఎం. ఏ., ఎల్. టి., పి. హెచ్‌డి., సంస్కృతాంధ్రకర్ణాటభాషాధ్యాపకుడు, రాయలసీమ కళాశాల, అనంతపురము.

ఒక్కొక్క సంపుటము వెల ఆరురూపాయలు.

---

౧. ప్రేమాంజలి - (పద్యరచనము)

క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౯౨. వెల రు. ౦-౪-౦.

౨. శ్రీ బాలకోటేశ్వరస్తవము సేవాంజలి (పద్యరచనము)

క్రౌను ౧/౮ సైజు. పు. ౪౦. వెల రు. ౦-౨-౦.

పై రెండు రచనములకును కర్త: వాసిరెడ్డి వేంకటసుబ్బయ్య.

ప్రకాశకులు: వాసిరెడ్డి వేంకటేశ్వరరావు, వడ్లమూడి, గుంటూరు జిల్లా.

ప్రత్యూషము

పద్యకావ్యము. డెమ్మీ ౧౨౦ పుటలు. వెల రు. ౧-౦-౦.

కర్త: కొమరవోలు వెంకటసుబ్బారావు.

తెనుగుతల్లి (సచిత్రమాసపత్రిక)

చిత్తూరునుండి వెలువడుచున్నది. సంపాదకులు: కుమారదేవ. ఏడాదిచందా ౧ రూ. విడిప్రతిక ౦-౧-౩ క్రౌను సైజులో పుస్తకరూపమున వెలువడుచుండు, సమస్త విజ్ఞానదాయకములగు విషయముల చర్చించు పత్రిక. దీనికి శుభోదర్కము నాసించుచున్నాము.

Printed and Published by K. Nageswara Rao,
at the Andhra Patrika Press, No. 7, Thambu Chetty st., Madras. Editor: G. Subbaramayya.